דת ודין

דת ודין

דיני ישראל ומנהגיו לכל ימות השנה

נערך בשפה קלה וקצרה על פי הפוסקים
הראשונים והאחרונים ובפרט מספרי

חיי אדם וקצור שלחן ערוך

בארבעה חלקים

חלק שני

יכיל בקרבו הלכות מאכלות אסורות, ברכות הנהנין, טעות בברכות, ברכת שהחיינו, ברכת הגומל, דיני משא ומתן, ריבית, עסקא, טוען ונטען ועדות, גניבה וגזילה, נזקי ממון, שאלה ושכירות, פקדון, אבידה ומציאה, פריקה וטעינה, שמירת הגוף, צער בעלי חיים, נדרים ושבועות, תפלת הדרך, תפלת מנחה ותפלת מעריב וקריאת שמע, סדר הלילה, כיבוד אב ואם, הלכות מילה, כלאים, איסור גילוח, חולה והרופא, ביקור חולים, דיני גוסס, קריעה, אונן וכל הלכות אבילות.

ונעתק לשפת אנגלית ע"י

יואל בן מאיר פרידלנדר
מטיף פה בלונדון בק"ק וועסטמינסטער

לונדון

P. VALLENTINE & SON'S (Succrs.) 9, Commercial Street, London, E.

תרע"ה

LAWS AND CUSTOMS OF ISRAEL

COMPILED FROM THE CODES

CHAYYÊ ADAM חיי אדם

AND

KIZZUR SHULCHAN 'ARUKH קיצור שלחן ערוך

IN FOUR PARTS

PART II.

Laws Concerning Forbidden Food: Benedictions to be said when enjoying the Gifts of God Rules concerning errors in regard to the benedictions. The benedictions שהחיינו and הגומל. Laws concerning buying and selling, interest, business (with the money of another), prosecutor and defendant and evidence procedure, theft and robbery, monetary damages, borrowing and hiring, trusts, things lost and found, unloading and loading. Rules concerning physical well-being, cruelty to animals, vows and oaths, prayer for a journey, afternoon and evening prayers and the reading of the Shema' and regulations for the night. The precept of honouring father and mother, laws concerning circumcision, Kilayim (cf. Lev. xix. 19 and Deut. xxii. 9-11), the prohibition of shaving. The laws concerning sickness and the physician, visiting the sick, one who is dying, rending the garment, the mourner in the period between death and burial of a kinsman and all the regulations concerning mourning.

TRANSLATED BY

GERALD FRIEDLANDER

PREACHER, WESTERN SYNAGOGUE, LONDON

LONDON:

P. VALLENTINE AND SON'S (SUCCESSORS)

9, COMMERCIAL STREET, LONDON, E.

1915.

תוכן הענינים:

CONTENTS OF VOL. II.

Contents of vol. ii. (continued) :—

דת ודין.

חלק שני.

הלכות מאכלות אסורות.

א. דם הנמצא בביצים אסור ולפעמים כל הביצה אסורה, ולכן כשעושים מאכל על ביצים יש לבדוק אותן.

ב. דם דגים מותר אך אם קבצו בכלי אסור מפני מראית העין לפיכך אם ניכר שהוא מדגים כגון שיש בו קשקשים מותר.

ג. אם נשך ככר וכדומה ויצא דם משיניו על גבי הככר צריך לחתוך מקום הדם ולזרקו, הדם שבין השינים מוצצו בחול כיון שלא פירש, ולא בשבת.

ד. לפעמים נמצא דם בתוך החלב שהדם יצא עם החלב מדדי הבהמה וצריכין לעשות בזה ש"ת.

ה. בשר בחלב אסור באכילה ובבישול ובהנאה ולכן אם נאסר איזה דבר מתערובות בשר בחלב צריכין לעשות שאלה מה לעשות בו כי לפעמים נאסר גם בהנאה ולפעמים אינו נאסר בהנאה.

ו. שני ישראלים המכירים זה את זה אפי' הם מקפידים זה על זה אסור להם לאכול בשולחן א' זה בשר וזה מאכל חלב עד שיעשו איזה היכר כגון שיאכל כל אחד על מפה שלו או שיניחו על השולחן בין

THE LAWS & CUSTOMS OF ISRAEL.

Vol. 2.

Laws Concerning Forbidden Food.

1. The blood found in eggs is forbidden and occasionally it is prohibited to eat the entire egg on account thereof, therefore one must examine the egg before using it for cooking purposes.

2. The blood of fish is permitted, but if poured into a vessel its use is prohibited owing to its appearance (resembling blood which might be forbidden) but if it be evident that it is the blood of a fish, e.g., if it contain scales, then its use is permitted.

3. If one bite a piece of bread (or anything else) and if blood from his gums should come upon the bread. he must cut off the part where the blood is and throw it away. The blood from the gums may be pressed out on a week-day, if it had not discharged itself, but this does not apply on a Sabbath.

4. Blood is sometimes found in milk, because the blood comes from the animal's udder together with the milk, when that occurs the ecclesiastical authorities must be consulted.

5. Meat and milk are prohibited to be eaten or cooked together, nor may they be used together for one's benefit If, therefore, in any dish they have been mixed together and are thereby prohibited, then the ecclesiastical authorities must be consulted as to whether one may have any benefit therefrom, as in some cases this might be sanctioned.

6. Two Jewish acquaintances, even though they be particular towards each other, one of whom desires to partake of animal food and the other of milk food, are forbidden to eat at one table unless they make a certain mark to distinguish between them, e.g., by having a separate cover laid for each, or by placing upon the table between

המאכלים איזה דבר שאין דרכו להיות שם ויהיו זהירים שלא לשתות מכלי אחד מפני שהמאכל נדבק בכלי.

ז. וכ"ש שצריכין ליזהר שלא לאכול מככר א' עם בשר ועם חלב. וכן נוהגין ליחד כלים ומלח א' למאכלי בשר וא' למאכלי חלב כי לפעמים טובלים במלח ונשארים שיורי מאכל במלח.

ח. נוהגין לרשום את הסכין המיוחד למאכלי חלב וכן כל כלי חלב שלא יבאו לידי חילוף.

ט. אכל בשר או אפי' רק תבשיל של בשר לא יאכל מאכלי חלב עד שישהה שש שעות והלועס לתינוק צריך ג"כ להמתין, אע"פ ששהה כשיעור אם מצא בשר בין השינים צריך להסירו. אבל אינו צריך להמתין אח"כ רק יקנח את פיו וידיחו. דהיינו שיאכל מעט פת ויקנח בו פיו, וגם מדיחו במים או בשאר משקה.

י. אם לא היה בתבשיל לא בשר ולא שומן של בשר אלא שנתבשל בקדירה של בשר אפי' לא היתה מודחת יפה מותר לאכול אחריו חלב.

יא. אכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד בסעודה אחרת ובלבד שיבדוק ידיו אם אין שום דבר מהגבינה נדבק בהם או ירחצם במים וגם ינקר שיניו וידיח פיו ואם היה הגבינה קשה דהיינו שהועמדה בקיבה וישנה ששה חדשים או שהיא מתולעת אם רוצה לאכול אח"כ מאכלי בשר צריך ג"כ להמתין שש שעות.

יב. אם אכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכלו עם הגבינה ואסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בשר וכן להיפוך גם אסור לחתוך בסכין של בשר פת לאכלו עם גבינה וכן להיפוך ואפילו אם הסכין נקי. ובשעת הדחק כגון שהוא בדרך מותר לו לחתוך בסכין של בשר כשהוא נקי ומקונח היטב לאכול עם גבינה וכן בהיפוך.

יג. אם חתך בסכין של בשר בצלים או שאר דבר חריף ונתנם למאכל חלב או בהיפוך צריך לעשות שאלת חכם.

their respective food a certain article that does not properly belong there, they should also be careful that they should not both drink from one vessel as the food clings thereon.

7. One should be most particular not to eat bread of the same loaf with both meat and milk, and it is customary also to have separate salt-cellars, one for meat and another for milk food, for it happens that the food is dipped in the salt and part thereof may remain therein.

8. It is customary to mark the knife used for milk food and all other milk and butter utensils in order that they may not be exchanged (for those used for meat.)

9. One who had partaken of meat or even of a dish prepared with meat should not partake of milk food until an interval of six hours had elapsed, and one who had masticated the food for an infant is obliged also to wait that period. If, after having waited the proper period, one found meat between his teeth he must remove it but he need not wait thereafter, yet he should cleanse his mouth and rinse it, that is to say, he should eat a little bread and cleanse his mouth therewith and rinse his mouth with water or any other liquid.

10. If the dish had neither meat nor meat fat therein but had been cooked in a pot used for meat, even if that pot were not thoroughly cleansed beforehand, it is yet permissible to partake of milk food after (partaking of this dish).

11. After cheese has been eaten, one may partake of meat thereafter at the next meal, but he should carefully examine his hands to see that no particle of cheese clings to them, he should also cleanse his teeth and rinse his mouth. If the cheese were stale and hard, that is to say, because it was curdled by rennet and was six months old or if it had worms and he desires to eat meat thereafter, he must allow an interval of six hours to elapse.

12. If he had eaten cheese and he desires to eat meat he must remove from the table the rest of the bread of which he had partaken whilst eating the cheese. Cheese should not be eaten upon a tablecloth whereon one had eaten meat or *vice-versa*, nor should one cut bread which he intends to eat with cheese with a knife used for meat or *vice-versa*, even if the knife be clean, however, in an emergency, e.g., when one is on a journey, he is permitted to cut the bread he wishes to eat with cheese with a knife that was used for meat, or *vice-versa*, if the knife were thoroughly clean.

13. If one had cut onions or any other pungent article of food with a meat knife and had put the same in food containing milk, or *vice-versa*, the ecclesiastical authorities should be consulted.

יד. העושה תבשיל מבשר בחלב שקדים, צריך להניח בתוכו שקדים מפני מראית העין.

טו. נוהגין שלא להגעיל כלי חלב, להשתמש בו בבשר או איפכא.

טז. יין ובשר וחתיכת דג שאין בו סימן שמפקידין או שולחין, ביד עכו"ם ומכ"ש ביד ישראל חשוד, צריך שני חותמות, אבל יין מבושל וכן החמוץ של יין והלב ופת וגבינה, סגי בחותם א'.

יז. אם שולח או מקפיד איזה דבר בשק, צריך שיהיו התפירות מבפנים ולקשרי ולחתמו.

יח. אם אירע ששלח ע"י עכו"ם, בהמה או עוף שחוטים או שאר דבר בלא חותם, יעשה שאלת חכם.

יט. גבינות ושאר דברים שהם בידי עכו"ם, אע"פ שהם בחותם או בדפוס שהם כשרים, כל שלא ידענו מי התמן אסורין.

כ. יש ליזהר, שלא לבשל או לצלות ישראל ועכו"ם שתי קדירות זו אצל זו, זה בשר כשר, וזה בשר טרפה, ולא להניח הקדרות, אצל השפחות כשאין ישראל בבית ואינו יוצא ונכנס.

כא. מי שאין מכירין אותו שהוא מוחזק בכשרות, אסור לקנות ממנו יין או שאר דברים שיש לחוש בהם לאיסור, מיהו אם נתארח אצלו אוכל עמו כל שלא נודע לו שהוא חשוד.

כב. יש ליזהר, מלהניח בבית עכו"ם כלי שיש לחוש, שמא ישתמש בו.

כג. לפעמים לוקחין עוף כפות ומשליכין אותו ארצה, ואח"כ שוחטים אותו והוא איסור גמור, כי בהמה או עוף שנפל אין לו היתר עד שרואין אח"כ שהלך ד"א הילוך יפה וגם בכבשים ובעגלים צריכין ליזהר בזה מאד.

כד. בימי הקיץ שכיח מאד בבר אווזות שנמצאו בועות קטנות כמין יבלת (ווארצלען) בבני מעים והרבה נטרפות ע"י כך, ע"כ צריכין ליזהר לבדוק הבני מעיים, וכשנמצא בועות קטנות יעשה שאלת חכם.

14. One who prepares a dish of meat and milk of almonds must put almonds therein on account of its resemblance to milk (and thereby allay any suspicion of having transgressed the Law).

15. It is customary that no utensil used for milk should be (ritually) purified by boiling water in order to make it fit for use for meat or *vice-versa.*

16. If one had given wine, meat or a piece of fish, all of which had no special mark (by which they might be recognised) into the care of an idolater or an Israelite, who is suspected of tampering therewith, to store or to forward, the same must have two seals (apiece), but for boiled wine or vinegar, milk, bread and cheese one seal suffices.

17. If one forwarded or gave on deposit anything in a sack, it is necessary that its stitches should be inside and it must be tied and sealed.

18. If it happened that one had forwarded through a non-Jew a ritually slaughtered beast or fowl or anything else without a seal, then the ecclesiastical authorities must be consulted.

19. Cheese or other articles of food which are in the hands of a non-Jew, although they be sealed or stamped stating that they are ritually fit for food (כשר), are nevertheless prohibited as we do not know who sealed them.

20. Care should be taken that two persons, one of them an Israelite and the other a non-Jew, should not cook or fry together in two pots next to one another. one pot containing food ritually fit for use (כשר) and the other containing food which is not fit (טרפה), nor should the pots be left in the care of servants (upon whom one cannot depend in the matter of כשר food) if a professing Israelite be not present to supervise it.

21. It is forbidden to purchase wine or food of which the כשרות (i.e. ritual fitness) is in doubt of one who has not an established reputation for כשרות (i.e. complying with the Jewish laws), however if one became that person's guest he may eat with him so long as no suspicion arose as to his כשרות.

22. Care should be taken not to allow one's culinary utensils to remain in the house of a non-Jew, lest he may make use thereof.

23. Sometimes people buy a fowl with its legs tied and they throw it upon the ground. Subsequently it is ritually killed and it is strictly forbidden to partake of it; because a beast or fowl which fell may not be declared as fit for food unless one saw it walk (after the fall) at least four cubits. It is therefore proper to be careful in this matter with lambs or calves also.

24. In the summer time slight swellings like warts are to be found upon the intestines of ducks and many become ritually unfit for food thereby, it is therefore proper to examine the intestines at that time and to consult the ecclesiastical authorities regarding them.

כה. אין לשין עיסה בחלב, שמא יאכל הפת עם בשר, ואם לש כל הפת אסור אפילו לאכלו לבדו גזירה שמא יאכלו עם בשר, ואם ישנה צורת הפת שיהא ניכר שלא לאכלו עם בשר מותר, וכן הדין אם לש עיסה עם שומן של בשר, ואין לאפות שום פת עם פלאדין או פשטידא, בתנור דחיישינן שמא יזוב מן החמאה או מן השומן תחת הפת.

כו. פת שאפי עם הצלי בתנור אחד, אם היה התנור סתום והצלי מגולה אסור הפת לאכלו בחלב, אבל אם הצלי היה מכוסה או שהיה התנור פתוח והוא תנור גדול מותר, ומ"מ לכתחלה יש ליזהר שלא לצלות בשר בתנור שאופין בו פת, דחיישינן שמא יזוב מן השומן תחת הפת.

כז. תנור שזב בקרקע שלו שומן או חלב, צריך היסק כדין, עד שילכו הגחלים על פני כולו ויתלבן.

כח. תרנגולים מסורסים נוהגים לאכלם, אבל אם נמצא בהן איזה ריעותא, אפי' רק שאינן מונחין כראוי, הן אסורין.

כט. נוהגין לעשות פירות מרוקחין, שנותנים את הפירות תוך צלוחית ומכסין וקושרין את פיה בשלפוחית בהמה וכך מעמידין אותה לתוך תנור חם שירוקחו הפירות, צריכין ליזהר שתהא השלפוחית מבהמה כשרה, והוכשרה גם במליחה והדחה כראוי.

ל. בארות ונהרות שמוחזקין שיש במימיהם תולעים אסור לשתותן עד שיסננו אותן, ואפי' בדיעבד אם בישל באותם מים יש לאסור, וכן אסור לשרות במים אלה בשר או להדיח בהם דבר מאכל, כי התולעים נדבקים במאכל.

לא. כשמסננין את המים, צריכים ליזהר לסננם דרך מפה שלא יהיה באפשרי לעבור אפילו תולע דק שבדקין.

לב. חומץ שהתליע אסור ע"י סינון, כי אפילו תולע דק שבדקין

25. One should not knead dough with milk, for it is to be feared that it may be eaten with meat, and therefore on that account it is forbidden to eat even the bread itself, if entirely prepared in that manner. If, however, the bread were formed in a manner so that it would be easy for one to discern that it is not to be eaten with meat, it is then permitted to prepare it with milk. The same law is applicable to the use of fat in the kneading of dough. One should not bake bread with pancakes or pies in one oven, as it is to be feared that the butter or fat may flow under the bread.

26. If bread had been baked in one oven with roasted meat and the oven had been closed whilst the meat was uncovered, it is forbidden to eat that bread with milk; it is permitted, however, to eat the bread with milk if the roasted meat were covered or if the oven, which was as large as a regular baker's oven, were open. Care should, however, be taken not to roast meat in an oven in which bread is being baked, as it may be feared that the grease will flow under the bread.

27. If grease or milk flow upon the floor of an oven it should be purified by means of glowing heat in accordance with the Law, that is to say, glowing coals should be spread on it so that it is heated white.

28. Castrated cocks may be eaten, but if any cause for doubt as to their ritual fitness should arise, (e.g.) if the entrails be not in their proper position, then they are forbidden to be eaten.

29. It is customary in preserving fruit to place the same in a jar which is covered and tied down with a bladder skin over the opening In this way it is placed in a warm oven so that the fruit may be preserved. The bladder skin must be from an animal ritually fit for food and it also needs salting and proper rinsing to make it fit for use.

30. It is forbidden to drink the water of wells and rivers reputed to be infested with worms before the water has been strained, and if one had inadvertently cooked in such unfiltered water, the use (of that food) should be forbidden. It is likewise forbidden to soak meat in such water or to wash therewith articles of food, because the worms cling to the food.

31. The water should be filtered by means of a cloth which should make the passage of even the smallest worm an impossibility.

32. Vinegar, which contains worms, is unfit for use if it had only been filtered. For even the smallest worm in vinegar will pass

שנתהוה בחומץ עובר דרך כל מפה. והמובחר, להרתיח תחלה את החומץ ולסננו אח"כ דמאחר שהתולע מת ע"י הרתיחה שוב לא יעבור בסינון.

לג. תולעים הגדלים בפירות בעודם במחובר אסורין, אע"פ שלא פירשו ממקום למקום, ולפעמים נמצא בפרי וכן בפולין וקטניות כמין נקודה שחורה והוא מקום שהתחיל התולע להתרקם, וצריך ליטלו משם בעומק, דאסור כמו התולעת עצמה.

לד. כל פרי שדרכו להתליע בעודו מחובר אם עברו עליו י"ב חדש משנתלש מותר, כי כל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חודש, וכבר נעשה כעפרא בעלמא, ומשום חשש שמא התלועו בתלוש צריכין לבדקן ולהשליך התולעים והיבחושין שנמצאו בחוץ. ואח"כ יתנם למים צוננים ויערבן יפה יפה. ויעלו התולעים והמנוקבים למעלה וישליכם, ואח"כ יתנם במים רותחין שאם נשאר בו תולעת ימות מיד ולא יפרוש.

לה. כל הפירות שצריכין בדיקה צריך לפתוח כל אחת ואחת ולהשליך את הגרעינין למען יאכל לבדקן יפה יפה, וצריכין ליזהר בזה מאד כשמרקחין פירות בדבש וצוקר, ולא מהני מה שבדק מקצתן ואפילו ברק את הרוב לא מהני אלא צריך לבדוק כל פרי ופרי.

לו. פעמים נמצא בקמח וכיוצא בו תולאים גדולים וסגי כשמנפה אותו בנפה שאין התולעים עוברים, אבל אם נמצאו בו מילבין לא מהני הנפה, ומי שיש לו חיטין מתולעין יעשה שאלת חכם איך יטחנם.

לז. כל דבר שהתליע והוא דבר שאין הדרך לבודקו מתולעים אסור למכרו לעכו"ם, כשיש לחוש שמא יחזור וימכרנו לישראל, ומותר לעשות ממנו יין שרף.

לח. הרבה מיני ירקות מוחזקין בתולעים, ומה שהנשים אומרות שמהבהבין את הירק באש אינו מועיל, ויש מיני פירות וכן מיני ירקות שמוחזקין כל כך בתולעים עד שכמעט אי אפשר לבדקן, וראוי לכל ירא

through any cloth, but when once the worms are dead owing to the boiling they will not pass through when the vinegar is strained.

33. Worms that grow in the fruit whilst attached to the tree are forbidden even if they did not move from place to place (in the fruit). A black spot is sometimes found in fruit as well as in beans and lentils : this is where the worm takes its origin and this must be removed from the fruit and it is forbidden even as the worm itself.

34. All such fruits, that usually have worms when they are attached to the tree, may be partaken of without examination, provided twelve months had elapsed from the time they were taken off the tree, as no living creature without bones can exist longer than twelve months, and they have therefore become as dust, however as it may be apprehended that the fruit had become wormy since it was picked, they should be examined and cleansed from all worms and animalcula found upon the surface, after which they should be placed in cold water and thoroughly mixed together and as the worms and the worm eaten fruit will rise to the surface they should be thrown away, the rest should be placed in boiling water, so that if any worm remain it will perish immediately before becoming separated from its place.

35. All fruits requiring examination (because of having worms) should be opened one by one and the stones removed, in order that the examination may be thorough, great care should be observed therewith when preserving them in honey and sugar. One should not rely upon the examination of a portion of them, even the greater portion, but each fruit should be examined separately.

36. Flour and other cereals are sometimes found to contain large worms, it suffices therefore if they be sifted with a sieve through which the worms cannot pass, but if the flour contain mites sifting is useless. One who possesses wormy wheat should consult the ecclesiastical authorities as to the manner in which it should be ground.

37. It is forbidden to sell an article of food containing worms to a non-Jew, if it be of the kind not usually examined to ascertain if it be free from worms, for fear that the latter will, in turn, sell it to an Israelite, but one is permitted to distil brandy therefrom.

38. There are many vegetables that are infested with worms. There are housewives who say that if they singe them they will be destroyed, but that is useless. There are certain kinds of fruit and vegetables infested with worms to such an extent that it is well nigh impossible to examine them ; therefore a God-fearing man must not

שמים שלא לאכלן כלל ויש מיני פירות שהגרעינין מוחזקים בתולעים ואסור לאכלו.

לט. לפעמים נמצא בפירות מרוקחים בדבש וצוקר שיש למעלה סביב הכלי מילבין, ינקו אותו היטב, ויקחו קצת גם מן המאכל עד שיהא ברור שלא נשאר בתוך המאכל.

מ. חתך פרי או צנון בסכין וחתך גם התולעת שהיה בהם יקנח את הסכין היטב, וגם מן הצנון או מן הפרי יקלוף קצת במקום החתך.

מא. בתוך הדגים נמצאו לפעמים תולעים במוח או בכבד או במעים או בפה או באזנים ובפרט בדג הנקרא העכט יש בו תולעים דקים וארוכים, ובמקום השכיח צריכין בדיקה, וכן בהערינג שכיח בתוך החלב תולעים דקים וצריכין בדיקה, ויש מקומות שיש על הדגים מבחוץ אצל הסנפירין וגם על הסנפירין ובתוך הפה ואחורי האזנים שרצים קטנים מאד והם עגולים כעדשה, וצריכין לבדוק ולגררן היטב.

מב. תולעים הנמצאים בגבינה אם אינן נמאסין עליו מותרין כל זמן שלא פירשו לגמרי.

מג. השואל למורה הוראה איזה שאלה ואסרו, אסור לו לשאול עוד למורה הוראה אחר אלא א"כ הודיעו שכבר הורה הראשון לאסור.

דיני ברכות על מאכלים מחמשת מיני דגן.

א. לחם שהוא מחמשת מיני דגן אלא שהוא פת הבאה בכיסנין אם אוכל ממנו פחות משיעור קביעות סעודה אינו צריך נט"י, ואין מברכין עליו המוציא, אלא בורא מיני מזונות ולאחריו על המחיה, אבל אם אוכל ממנו שיעור קביעת סעודה אזי דינו כלחם גמור וצריך נטילת ידים, ומברכין עליו המוציא ולאחריו ברכת המזון.

partake of any of them. There are also certain kinds of fruit whose kernels are infested with worms and it is forbidden to eat them.

39. Sometimes one finds that fruits preserved in honey and sugar have mites on the surface at the edge of the vessel containing same. This part must be thoroughly cleansed and some of the fruit should be removed until it is quite clear that no mites are in the rest.

40. If, whilst cutting fruit or radish with a knife, one had also cut a worm that was therein he should wipe the knife well, and also peel a portion of the fruit or radish at the place where it was cut.

41. Worms are often found in the interior of fish, such as the brain, the liver, the intestines, the mouth or the ears, especially is this the case with the fish called pike, which contains long and thin worms, and such places where they are likely to be found must be examined. Thin worms are found in the fat of herring and it requires examination. In some localities the fish is found to be infested with very small insects, round as a lentil, which are upon its surface near its fins, also upon its fins, in its mouth and behind its ears, they should be examined there and well scraped off.

42. The mites found in cheese, if they be not loathsome, are permitted to be eaten (with the cheese) as long as they are not separated therefrom.

43. If one had consulted the ecclesiastical authorities who had prohibited the use of the thing in question, then he must not consult other ecclesiastical authorities unless he notify them that the previous ones consulted had prohibited the use of the same.

Laws Concerning the Benediction over the Five Species of Grain.

1. If one should eat bread of any of the five species of grain made for the purpose of serving as sweetmeats, but less than the fixed quantity which is reckoned as a meal (the size of an olive), he need neither wash his hands nor say המוציא, but only בורא מיני מזונות and thereafter על המחיה. If, however, he should eat thereof the fixed quantity reckoned as a meal, then the rule applies as in the case of a whole loaf of bread, and he must wash his hands and say המוציא and thereafter Grace after meals.

ב. מהו פת הבאה בכיסנין, י"א שהוא פת שנעשה כמין כיסים ממולא בפירות או בבשר או בגבינה וכיוצא בו, וכן כשנעשה כמו פלאדין, וי"א שהוא פת שנילוש בשומן או בשומן ובדבש או בחלב או בביצים בגבינה או בשאר מי פירות, אפילו עירב בו גם מים אלא שהוא המועט ואנן נקטינן כדברי שניהם להקל ומחזיקין אלו ואלו לפת הבאה בכיסנין.

ג. שיעור קביעת סעודה לאו בדידיה משערינן אלא ברוב בני אדם כמה שרגילין לאכול בסעודת צהרים או בסעודת ערב לשבוע, אם הוא אכל כשיעור זה, אע"פ שהוא אינו שבע, מ"מ דינו כמו לחם, ואם אכל פת זה עם לפתן, משערין ג"כ אם אחרים היו אוכלין אותו בלפתן היו שבעים. ואם אכל בלא לפתן שיעור קטן והוא שבע ואחרים אם היו אוכלין כך לא היו שבעים, אלא שאם היו אוכלי' אותו עם לפתן היו שבעים, הוי ליה ג"כ דין לחם.

ד. אם מתחלה היה בדעתו לאכול רק מעט ובירך במ"מ ואח"כ נמלך לאכול שיעור קביעת סעודה, אם בזה שהוא רוצה לאכול עוד אין בו שיעור קביעת סעודה אלא בצירוף מה שאכל קודם, אוכל כך ומברך אח"כ בהמ"ז, אבל אם בזה שהוא רוצה לאכול עוד, יש בו שיעור קביעת סעודה, צריך ליטול ידיו ולברך ברכת המוציא על מה שהוא רוצה לאכול, אבל ברכת על המחיה א"צ לברך על מה שאכל לפי שיצטרף עם מה שיאכל ויפטור בבהמ"ז.

ה. עיסה שנילושה במים ובלילתה רכה, אם אפאה בתנור או אפי' באלפס בלא משקה, ואפילו משח את האלפס בשומן שלא ישרף העיסה זה לא חשוב משקה, ודינו כמו לחם גמור, ואפילו אוכל ממנו רק כזית צריך נט"י והמוציא ובהמ"ז, ואם טגנו במשקה לאו לחם הוא אפילו אוכל ממנו כדי שביעה. וכן אותן רקיקין שהן דקין מאד שאופין בדפוס בין שני ברזלין אין להם דין להם ואפילו אוכל מהם כדי שביעה, מברך רק במ"מ ולאחריו על המחיה, ולפעמים עושין עיסה רכה מאד דהיינו

2. What is the meaning of פת הבאה בכיסנין? Some authorities say that it is bread which is prepared like pies filled with fruit, meat, cheese and the like, also when it is prepared like pancakes. Some authorities explain the expression as referring to bread kneaded with oil, fat, honey, milk, eggs or cheese, or with fruit juice, even if a little water were also added. We adopt both interpretations to facilitate the practice of the Law and include both explanations in defining פת הבאה בכיסנין.

3. The quantity of food constituting a meal is not to be reckoned by one's own appetite but by the average amount usually considered sufficient for the mid-day meal or for supper when one eats till one be satisfied. If one had eaten this quantity and although he be not satisfied, nevertheless it is governed by the same law as applies to bread. If one eat such bread with a relish, we estimate the amount according to that which would satisfy other people who would eat the same with a relish. If he were to eat a small quantity without a relish and he felt satisfied, whereas other people would not be satisfied therewith but only with a relish would they be satisfied, then the law which applies to bread holds good in this case also.

4. If it were originally his intention to eat only a little and he said בורא מיני מזונות and then he changed his mind and resolved to eat the quantity constituting a meal, if there be not a sufficient quantity for a meal left of the food he desires to eat, unless he counts in that which he had eaten before, he should eat and then say the Grace after the meal. If the quantity be more than the amount which constitutes a meal, he should wash his hands and say the benediction המוציא over that which he desires to eat, but it is not necessary for him to say על המחיה over that which he had eaten, as the Grace which he will subsequently say, exempts it from that benediction.

5. Dough that was kneaded with water, and loosely mingled together, if it were baked in an oven or even in a pan, without any liquor, even if the pan were besmeared with oil, in order that the dough should not burn, this is not considered as a liquor, and is governed by the law that applies to proper bread, and to eat even a piece the size of an olive requires the washing of the hands, the saying of המוציא and also Grace after meals, however if it were fried in any liquid it is not counted as bread even if he ate thereof till he was satisfied. Likewise such wafers which are very thin and which are baked in a mould in a gridiron are exempt from the law applying to bread, even if one had eaten thereof to satisfy his appetite, he need only say בורא מ"מ and thereafter על המחיה. Sometimes the dough is made so thin, that is to say, flour and water are put into a pot and after

שנותנין קמח ומים בקדרה ומערבין אותם בכך ושופכין אותה על עלי רקות ונאפה בתנור על העלים, אז יש לו דין פת הבא בכיסנין.

ו. עיסה שנתבשלה ואח"כ נאפה כגון בייגיל, לחם גמור הוא, ודוקא כשנאפה היטב.

ז. לחם גמור שבשלו או טגנו בחמאה וכדומה, אפי' העביר ממנו תואר לחם כגון שמחו בביצים אם יש בפרוסה כזית, כל דין לחם עליו. ואם אין בכל פרוסה כזית, אע"פ שע"י הבישול נפחו ויש בכל פרוסה כזית או שנדבק ע"י הבישול ונעשה גוש גדול ואפי' יש עליהם תואר לחם, מ"מ אין לו דין לחם, ומברכין עליו רק במ"מ ולאחריו על המחיה, אפי' אכל כדי שביעה, ואם לא בשלן, אלא שעירה עליהם רוטב רותח, הוי ספק ברכה. משום דמספקא לן אי עירוי חשוב בישול לענין זה או לא, ואין לאכול זאת אלא בתוך הסעודה, ואם לא בשלן, אלא שראן במשקים או במרק וכדומה, ואין בפרוסות כזית, בזה תלוי אם יש בהן תואר לחם או לא, שאם יש להן תואר לחם הו"ל דין לחם גמור. ואם אין להם, תואר לחם אין להם דין לחם, ואפילו אכל כדי שביעה מברך רק במ"מ ולאחריו על המחיה, אם נשתנה מראה המשקין מחמת הפרוסות כידוע שנאבד מהם תואר לחם, וכן אם נשרו ביין אדום אין להם עוד תואר לחם.

ח. עיסה שנילושה אפי' במים לבד ובשלה, מברך עליה במ"מ ולאחריה, על המחיה אפי' אכל שיעור שביעה, וכן גריסין (גרויפען) שנעשין מחמשת מיני דגן ובשלן, מברכין עליהן ג"כ במ"מ ולאחריהן על המחיה, אפי' אכל שיעור שביעה, ואם אכלן עם המרק, וכן מאכלי עיסה שאוכלין עם המרק או עם החלב שנתבשלו בה, א"צ לברך על המרק והחלב, כי המה טפלים ובטלים לגביהן. אבל אם בישל רק מעט לביבות או גריסין, ועיקר כוונתו רק בשביל הרוטב או החלב בענין, זה אינן בטלין, ומברך עליהן שהכל, ואע"פ שאוכל גם הלביבות והגריסין, אין הרוטב והחלב בטלות, כיון שהן העיקר, ומ"מ כדי לעשות על צד היותר טוב, ראוי לברך

being mixed together, it is poured over vegetables and baked in an oven (*i.e.* a pie crust), this dough is governed by the law which applies to פת הבאה בכיסנין (see supra §2).

6. Dough, which has been boiled and afterwards baked as in the case of certain puddings, is considered to be bread proper provided it be well baked.

7. Regarding proper bread, cooked or fried in butter and the like, even if the appearance of bread had been taken therefrom, e.g., by being smeared with eggs, all the laws concerning bread relate to a portion thereof the size of an olive, but if there be not the amount equal to the size of an olive in each portion, although on account of the cooking the dough expanded so that each portion was the size of an olive, or if the cooking made it to cling together and it became a large mass, and even if it have the appearance of bread, yet the law concerning bread does not apply thereto, and only the benediction בורא מיני מזונות before eating and על המחיה after eating are to be said, even if he ate till he was satisfied, but if he did not cook it, but merely poured hot broth upon it, the benediction to be pronounced thereon is doubtful, because we are not sure whether the pouring out of the broth is considered in this manner to be cooking or not; it is best not to partake thereof in the course of a meal. If it were not cooked but soaked in some liquid or soup and the like, and the portions thereof were not the size of an olive, the law depends upon the following consideration: whether it possess the appearance of bread or not, in the former case the laws relating to bread apply, but if it have not the appearance of bread the laws relating to bread do not apply thereto, and he should say only the benediction בורא מיני מזונות before and על המחיה thereafter, even if he ate till he was satisfied. If the appearance of the liquid were changed by the portions of the food soaked therein, it is evident that is has lost the appearance of bread, likewise if it were soaked in red wine it has lost the appearance of bread.

8. Over dough that was cooked, after having been kneaded with water only, the benediction בורא מיני מזונות must be said before partaking thereof, and the benediction על המחיה thereafter, even if he had eaten till he was satisfied. Likewise barley, which belongs to the five species of grain, that was cooked, requires also, prior to being eaten, to be preceded by the benediction בורא מיני מזונות and followed by the benediction על המחיה, even if one had eaten till he was satisfied. If he had eaten this with soup, or farinaceous food which he had eaten with soup or milk in which it was cooked, he is not required to say a benediction over the soup or the milk, for they are secondary to the farinaceous food, and have lost their essential value, however if one had cooked but little of the farinaceous food or barley, and his main object was the preparation of the broth or milk, then the latter do not lose their essential value, and he should first say the benediction שהכל over the broth or the milk. Although he has partaken of the farinaceous food or barley, the broth or the milk must be considered as the

תחלה שהכל על הרוטב או על החלב לבד ולשתות קצת, ואח"כ יברך על הלביבות או הגריסין במ"מ, שגם המה אינן טפלות, אע"פ שאין הכוונה בשבילן, לפי שמין דגן הוא חשוב ואינו נעשה טפל להפסיד ברכתו כל שבא ליתן טעם בקדירה.

ט. מאכלים שעושים ממצה כתושה או מלחם מפורר (קנעדיל, קרעמזיל) שמערבים אותן בשומן וביצים וחלב וגובלין ומבשלין או מטגנין אותן, מברכין עליהן במ"מ ולאחריהם על המחיה.

י. דברים ממיני דגן שבשלן עם שאר מינים כמו שהוא הדרך שמבשלין פרורי עיסה עם פולין או קטניות (פארפיל עם באנדליך או ערבסין) ואפי' מין אחד הוא הרוב מ"מ כיון שכל א' מובדל בפ"ע צריך לברך שתי ברכות, דהיינו שמברך תחלה על קצת פירורי עיסה במ"מ ואוכלן, ואח"כ מברך על קצת פולין בפה"א ואוכלן, ואח"כ אוכלן ביחד והרוטב הוא טפל וא"צ לברך עליה אבל אם נתמעכו ונתערבו יחד כגון מאכל שמערבין קמח וביצים וגבינה ומטגנים או מבשלים אותו אע"פ שהקמח הוא המועט מ"מ כיון שהוא מה' מיני דגן הוא חשוב ומברכין עליו במ"מ ואחריו על המחיה, ואמנם דוקא כשנותנים את הקמח בשביל שיתן טעם, אבל אם לוקחין רק מעט קמח לדבק בעלמא, כמו שהוא הדרך שמתקנין מיני לפתן במעט קמח, וכן אופין מעשה אופה משקדים וצוקר וביצים ונותנים בו רק מעט קמח לדבק בעלמא, אז בטל הקמח, ואין מברכין רק על העיקר, וכן רוטב שמבשלין ומתקנין אותו עם קצת קמח קלוי ומטוגן בחמאה, אין מברכין על הרוטב כ"א שהכל, אבל אם הוא בורר את הפירורים המטוגנין ואוכלם בפני עצמם, צריך לברך עליהם במ"מ, ואם אוכל מהם כזית צריך לברך אחריהם על המחיה וכו'.

דיני ברכת היין וברכת הטוב והמטיב.

א. על היין מברכין בפה"ג ולאחריו על הגפן וכו', ואין חלוק בין

staple element of the dish. Nevertheless in order to do the proper thing, it is right to say the benediction שהכל first over the broth or milk alone and to drink a little thereof, and thereafter to say the benediction ב' מ' מזונות over the farinaceous food or barley, since they also are not of secondary importance although the main object in preparing the dish was not on their account, but as they belong to a species of corn they are of value and do not become of secondary importance so as to lose their appropriate and special benediction, which would otherwise be the case when anything is used merely to give a flavour to a dish.

9. Food prepared from ground מצה or pieces of bread mixed with fat, eggs, or milk and which are kneaded, cooked or fried, are subject to the benedictions בורא מיני מזונות and על המחיה before and thereafter respectively.

10. If one had cooked certain kinds of corn-flour with flour of different species as is the custom of cooking little pieces of dough with bay-leaves or beans (or peas), and if the majority belong to one species, since each species is distinct from the other, he must say two benedictions, preceding with the benediction בורא מיני מזונות and partaking of the dough, and then following with the benediction בפה"א over the beans, etc. of which he should also partake, then he should eat these together and the broth is held to be of secondary importance and no benediction need be said on its account. If, however, they were dissolved and merged in one, such as takes places with a dish consisting of flour, eggs and cheese which is cooked or fried, even if the flour be but little, nevertheless because it belongs to the five species of corn it is esteemed and the benediction בורא מיני מזונות must be said before partaking thereof and על המחיה after partaking thereof, but this only applies when the flour is required in order to flavour the dish, but if it were used merely as a thickening ingredient, just as occurs when different kinds of relish are prepared with a little flour or when almonds, sugar and eggs are used for making pastries, it is then that the flour loses its identity and over the principal component of the dish alone should he say the benediction. Likewise over broth which is cooked or prepared with a little flour which has been roasted or fried in butter, we say only the benediction שהכל. But if he pick out the pieces which have been fried and eat them he must say ב'מ'מ before partaking thereof and if he have eaten thereof an amount equal to the size of an olive he must say thereafter על המחיה.

Laws Concerning the Benediction to be Pronounced Over Wine, also Relating to the Benediction הטוב והמטיב.

1. Over wine the benediction בפה"ג is said and thereafter על הגפן and it makes no difference whether the wine were still bubbling, or

אפילו הוא עדיין תוסס, ואפילו זב מעצמו ואפילו יין מבושל בו קינדיטין דהיינו שנתנו לתוכו דבש ובשמים, או לענה שהוא מר, אפילו היין מריח כחומץ, כיון שיש לו טעם יין, הוי יין לענין ברכה, אבל אם נתחמץ בענין שיש בני אדם שנמנעין לשתותו מפני חמיצתו, יש ספק בברכתו, ולכן אין לשתותו אא"כ יברך תחלה על יין טוב.

ב. החרצנים שהוציאו מהם היין, רק ע"י דריכה ולא נעצרו בבית הבד, אם נתנו עליהם מים אפילו לא מצאו יותר ממה שנתנו או אפילו מצאו פחות, מ"מ אם טעמו יין, מברכין עליו בורא פרי הגפן, אבל אם נעצרו החרצנים בבית הבד ואח"כ נתנו עליהם מים או שנתנו מים על שמרי יין, אינו אלא כמים.

ג. יין שנתערב במים אם אין ביין אלא אחד מששה חלקים שבמים ודאי בטל היין, ואינו רק כמים, ואם יש בו יין יותר, אם דרך אנשי המקום למזוג אותו כ"כ ולשתותו במקום יין, מברך עליו בפה"ג ולאחריו על הגפן, ואם לא, בטלה דעתו.

ד. כשם שהפת אם קבע עליו פוטר כל מיני מאכל כך היין, אם קובע א"ע לשתות יין פוטר שאר משקין מברכה ראשונה ומברכה אחרונה, ודוקא אם המשקין היו עומדין לפניו בשעה שבירך על היין, או שהיה עכ"פ בדעתו לשתות אותם משקים, אבל אם לא היה לפניו ולא היתה דעתו עליהם הוי ספק אם צריך לברך עליהן או לא, על כן ימנע א"ע מהם עד לאחר שיברך ב"א על היין, או שיברך על איזה דבר מאכל שהכל, ויכוין לפטור גם את המשקין.

ה. אם לא קבע א"ע לשתות יין, אלא שתה דרך ארעי וגם לא היתה דעתו לשתות משקים אחרים, אז ודאי צריך לברך ברכה ראשונה על משקים אחרים, אלא דאכתי איכא ספק בברכה אחרונה, אם נפטרה בברכת על הגפן שיברך על היין או לא, ע"כ יש לאכול איזה פרי שיברך אחריו בורא נפשות רבות, לפטור גם את המשקין.

exuding by itself, or if it were prepared with spices, (i.e. it contained honey and spices) or if it were absinthe which is bitter, or if the wine gave forth the odour of vinegar, so long as it tastes like wine, it is considered to be wine with reference to a benediction. But if it turned sour to such a degree that there are some who would avoid drinking it on account of its acidity, the benediction to be pronounced thereon is a matter of doubt, he should therefore not partake thereof until he had pronounced a benediction over good wine.

2. If he poured water upon kernels that yield wine upon a slight pressure and which were not yet squeezed in a wine press, although the wine he finds does not exceed the quantity of water which he had poured upon them, or even if the wine they yielded were less than the quantity of the water, nevertheless, if it taste like wine, the benediction בורא פרי הגפן must be said (before partaking thereof); however, if the kernels had been squeezed in a wine press, after which water had been poured upon them, or if water had been poured upon wine dregs, it is considered as water only.

3. When wine has been mingled with water and if the wine were only a sixth part thereof, the wine is disregarded and it is considered to be merely water. If, however the wine be more (than a sixth part of the water) and if it be the custom in that place to mix wine in that proportion and to drink it in lieu of wine, then before partaking thereof the benediction בפה״ג must be said and thereafter על הגפן, but if this be not the case the wine therein may be disregarded.

4. Just as bread when fixed as the staple food includes all kinds of food (in its benediction), so with wine, (if one resolve to partake of wine by way of refreshment) he may drink all other beverages provided they were set before him when he said the benediction over the wine, or if he intended to drink these beverages as well when he said the benediction, without being required to say the benediction that precede and follow their consumption. But if they were not before him nor did he intend to drink them, it is doubtful whether they require a benediction or not, one should therefore avoid partaking thereof until he has said the benediction after wine, or until he has said the benediction שהכל over some kind of food having then the intention of including the beverages.

5. However if he drank the wine casually and had no intention of drinking other beverages, he is required to say the preceding benediction over the other beverages, but there is a doubt as to the necessity of saying the benediction thereafter owing to the possibility of it being exempt by saying the benediction על הגפן over the wine, therefore one should partake of some fruit that necessitates the saying of בורא נפשות thereafter, whereby the beverages may be exempt from the concluding benediction.

ו. המקדש על היין, ודעתו לשתות י"ש או קאפע, יש ספק אם נפטרו בברכה שעל היין, או לא, ע"כ יש לו לכוין שלא לפטרם, ואעפ"כ יברך על מעט צוקר שהכל לפטור גם את המשקין.

ז. כשמברך על היין בתוך הסעודה, ויש שם גם אנשים אחרים אמר, סברי רבותי, ר"ל תנו דעתכם לשמוע כדי שיפסקו מאכילתן לשמוע הברכה.

ח. שתה מיין אחד, בין בתוך הסעודה בין שלא בתוך הסעודה והביאו לו יין אחר, אינו מברך עליו בורא פרי הגפן, כיון שלא נמלך ולא אסח דעתיה מיין, אבל מברך עליו הטוב והמטיב, וכן אם הביאו לו עוד יין שלישי, מברכים ג"כ עליו הטוב והמטיב, וכן על הרבה.

ט. ואם היה נמלך ממש באופן שצריך לברך שנית בורא פרי הגפן, מברך תחלה הטוב והמטיב, ואח"כ בפה"ג.

י. הא דמברכינן הטוה"מ דוקא בסתם שאינו ידוע שהשני גרוע מן הראשון, אע"פ שאינו ידוע אם הוא משובח מן הראשון, אבל אם ידוע שהוא גרוע מן הראשון, אין מברכין עליו, אך כשהוא בריא לגוף יותר מן הראשון, אע"פ שהוא גרוע בטעם, מברכין עליו הטוה"מ.

יא. אפילו היה להם מתחלה שני יינות אלא שלא היו לפניו יחד כשבירך בפה"ג, מברך על השני המשובח הטוה"מ, אבל אם היו שניהן לפניו על השולחן, אינו מברך הטוה"מ אלא בפה"ג מברך על המשובח לפטור גם את הגרוע.

יב. אין מברכין הטוה"מ אלא אם יש עוד מן היין הראשון ורוצים לשתות את השני משום שינוי יין, אבל אם מחמת שהיין הראשון כלה מביאין את השני, אין מברכין עליו.

יג. אין מברכין הטוה"מ אלא כשיש אחר עמו שהוא שותה ג"כ

6. One who says the benediction of sanctification (Kiddush) over wine and intends to drink brandy or coffee thereafter, it is doubtful whether the latter are exempt or not from a separate benediction by that pronounced over the wine, he should resolve that he does not exempt them, and therefore he should say the benediction שהכל over some confectionery (requiring such a benediction) and thus exempt the beverages from a separate benediction.

7. When one is about to say the benediction over wine in the course of a repast and also in the presence of others, he should say סברי רבותי ("Give heed! O my friends") in order to direct attention so that they should interrupt their meal and hear the benediction.

8. If one had partaken of one kind of wine, whether in the course of the repast or not, and another kind of wine is brought to him, he does not say the benediction בורא פרי הגפן over the latter, since he has neither changed his mind on this matter nor has his attention been diverted from his wine, but he should say the benediction הטוב והמטיב. Likewise if they bring before him a third kind of wine, he also says over this the benediction הטוב והמטיב and so on.

9. If his mind were diverted therefrom in such wise that it is necessary to say the benediction בורא פרי הגפן, he should first say בפה"ג and thereafter הטוב והמטיב.

10. The benediction הטוב והמטיב is to be said only on the assumption that the one who partakes of the second kind of wine has no knowledge of it being inferior to the wine he previously drank although he is not certain that it is superior thereto, but if it be known that it is inferior to that already used, then no benediction is to be said but if it be also more wholesome than the former, although its taste be inferior, he should say over the same the benediction הטוב והמטיב.

11. Even if they had from the beginning of the repast two kinds of wine but they were not both on the table when the benediction בפה"ג was said, then over the second kind which happens to be superior the benediction הטוה"מ is said. If the two kinds were on the table, the benediction הטוה"מ is not to be said, but בפה"ג must be said over the wine of superior quality to exempt the inferior kind from any benediction.

12. The benediction הטוה"מ is not said unless there be some more of the first kind of wine used, as the second sort is partaken of merely for the sake of varying the wine used. But if the second kind be provided because the first sort is exhausted the benediction הטוה"מ is not said over the same.

13. The benediction הטוה"מ is not said unless there be another person present who also drinks of the two kinds of wine,

משני היינות, דהכי משמע הטוב לו והמטיב לחבירו, וה"ה אם אשתו ובניו עמו, אבל עם הוא יחידי אינו מברך.

יד. האורח שמיסב אצל בעה"ב, אם הבעה"ב נותן את הקנקן על השלחן שישתה מי שירצה, כמו שעושין בסעודות גדולות, א"כ היין הוא כמו בשותפות ומברכין הטוה"מ. אבל אם הבעה"ב נותן לכל אחד כוסו, אין מברכין הטוה"מ, כיון שאין להם שותפות ביין, ואפילו בעל הבית אינו מברך.

טו. אחד יכול לברך להוציא את כולם ויאמר תחלה סברי וכו', שיתנו לב לשמוע ויענו אמן שיצאו בברכתו, ודוקא כשיש לכל אחד כוסו לפניו שיטעום מיד שלא יהא הפסק בין הברכה לשתיה.

טז. אם מברך ברכת המזון על כוס יין אחר, אינו צריך לברך עליו הטוב והמטיב, שהוא יוצא במה שאמר בברכת המזון הטוב והמטיב.

דיני בברכה ראשונה מברכת הנהניו.

א. אע"פ שבדיעבד אם טעה ובירך שהכל על כל דבר אפי' על פת ועל יין יצא, לכתחלה אסור לעשות כן, אלא צריך ללמוד להבין איזה ברכה יברך על כל מין ומין, ואף בדבר שא"א לו להתברר מאיזה מין הוא, או שנסתפקו הפוסקים ואי אפשר להכריע אז יוצאין בברכת שהכל, ואם הוא דבר שיכול לפטרו בתוך הסעודה עדיף טפי.

ב. הדבר שמברכין עליו לאכלו או לשתותו או להריח בו או לעשות בו מצוה צריך שיקח אותו קודם הברכה ביד ימינו, ויכוין איזה ברכה הוא צריך לברך עליו כדי שכשיזכור את השם שהוא עיקר הברכה ידע מה שיסיים ויברך, ואם לא אחזו כלל, אלא שהיה לפני כשברך עליו, יצא, אבל אם לא היה לפניו כלל כשברך אלא שהביאו לו אח"כ, אע"פ שבשעת הברכה היתה דעתו עליו, לא יצא, וצריך לברך שנית.

implying that God is good (הטוב) to him and that He dispenses good (והמטיב) to his companion. This is also the rule if one have his wife and sons with him at table, but if he be alone he does not say the benediction הטוה"מ.

14. Guests who are at their host's table may indulge in as much wine as they wish, the host having placed on the table a decanter of wine, as is the custom at banquets, then the wine is considered to be their common property, and they should say the benediction הטוב והמטיב. If the host had given a glass of wine to each guest, they should not say the benediction הטוב והמטיב inasmuch as the wine is not their common property, even the host should not say that benediction.

15. One person may say the benediction and exempt all the rest of the company from their obligation of saying the same and he should first say סברי רבותי to direct their attention to the benediction and they should respond אמן implying that they are exempt by this benediction. This applies only if each one have his glass before him in order that he may immediately drink without interruption between the benediction and the drinking.

16. If he recite Grace after the meal over a glass of wine of a different kind (to that which he had drunk previously) he need not say the benediction הטוב והמטיב thereafter, as he is exempt by the section הטוב והמטיב which he says in the Grace after the meal.

Rules Concerning The Benediction to be Said Before Enjoying the Gifts of God.

1. If one had inadvertently said the benediction שהכל over any article of food or drink, be it even bread and wine, his religious duty is done. But this must not be done intentionally. It is therefore a duty to learn how to distinguish the various benedictions and to say the appropriate one according to the kind to be enjoyed. But in the case of something of which he is in doubt as to which class it belongs or concerning which there are varying opinions held by the ecclesiastical authorities, and no definite decision is available as to the appropriate benediction, he should say שהכל, but it is preferable if he should exempt it from any benediction by partaking thereof in the course of the meal.

2. He should take the article, over which he is about to say the benediction before eating or drinking or smelling the same, in his right hand and think devoutly which benediction he ought to say, so that when mentioning the Divine Name, which is the principal part of the benediction, he may know how to conclude the same. If he had said the benediction over the article without having taken it in his hand, so long as it was before him (at that time) his duty is done, however if the article were not before him when he said the benediction but it was brought to him later, even if his mind were centred thereon whilst saying the benediction still his duty is not done and he must repeat the benediction.

ג. נטל בידו פרי לאכלו ובירך עליו ונפל מידו ונאבד, או נמאס עד שאינו ראוי לאכילה, וכן אם בירך על כוס משקה, ונשפך הכוס, אם יש לפניו עוד ממין זה, וגם דעתו היתה לאכול או לשתות יותר ממה שלקח בידו, א"כ היתה הברכה גם על הנשאר ואינו צריך לברך שנית, אבל בסתם, לא חלה הברכה רק על מה שהיה בידו, וצריך לברך שנית, כן אפי' אם היה דעתו לאכול או לשתות יותר, אלא שלא היה לפניו בשעת הברכה והובא לו עתה, צריך לברך שנית, אפילו בענין שאם היה אוכל או שותה את הראשון לא היה צריך לברך על זה שהובא לו, הכא שאני.

ד. צריך שלא יפסיק יותר מכדי דיבור בין הברכה לאכילה, ואפילו בשעת לעיסה אסור להפסיק עד שיבלע, ואם הפסיק בדיבור בין הברכה לאכילה שלא מענין האכילה, צריך לחזור ולברך, אבל אם שהה בשתיקה אינו צריך לחזור ולברך, ושהיה שהוא לצורך האכילה, לא חשיב הפסק כלל. ולכן כשרוצה לאכול פרי גדול ולחתוך ממנו חתיכות, יברך כשהפרי שלם, משום דמצוה לברך על השלם, והשהיה לא הוי הפסק, משום שהיא לצורך האכילה, אך כשרוצה לאכול איזה פרי ואין לו יותר ויש לחוש שמא פרי זו מתולעת שאינה ראויה לאכילה, יפתחנה ויבדקנה קודם הברכה.

ה. השותה מים ושופך מעט קודם שתייתו משום חשש מים הרעים ישפוך קודם שיתחיל לברך ולא אחר הברכה, משום בזיון הברכה.

ו. הטועם את התבשיל אם צריך מלח וכיוצא בו ופולט, אינו צריך לברך, אבל אם בולע, יש כפק אם צריך לברך כיון שהוא בולע, או א"צ לברך כיון שאין כוונתו לאכילה, ולכן יזהר שיכוין ליהנות ממנו בתורת אכילה ויברך עליו ויבלע.

ז. האוכל או שותה לרפואה אם הוא דבר מוטעם ונהנה ממנו מברך עליו לפניו ולאחריו ברכה הראויה לו, ואפי' היא דבר איסור, כיון

3. If he took in his hand some fruit to eat and he said the benediction and it fell out of his hand and was lost or became too loathsome to be partaken of, or, if he had said a benediction over a glass of liquor and spilt it, if at that time there were more of the same kind before him of which it was also his intention to consume even more than was in his hand, consequently the benediction which he had said referred also to what remained before him. he need not there-fore repeat the benediction, but if this were not the case, then the benediction applies only to that which is before him. and he should repeat the benediction. Likewise, if he intended to partake of more of the same article, but if it were not before him at the time he said the benediction but was brought later, he must repeat the benediction even if he would ordinarily have been exempt from repeating the same over that which would be brought later had he partaken of the first (quantity), in this case, however, it is different.

4. Between the benediction over food and its consumption he should avoid a pause lasting as long as it takes to say a few words. Even when masticating the first mouthful of food he must not pause until he has swallowed it. If after saying the benediction, he interrupted himself before eating by speaking of something irrevelant to the meal, he must repeat the benediction, but if he delayed in eating by pausing silently, he need not repeat the benediction. Any delay necessary for the purpose of the meal is not considered an interruption, therefore should one desire to partake of a large fruit which he must cut up before eating, he must say the benediction while it is whole. as it is proper to say the benediction over an entire article, inasmuch as the subsequent delay, caused by cutting up the fruit for the purpose of eating it, is not considered an interruption. However, if one desire to eat a fruit that might contain worms and therefore improper to partake of, and if there be no more, he should open it and examine it before saying the benediction.

5. If one were about to drink water, but before partaking thereof he spilt a little fearing that the surface water might be unhealthy, he should do this before saying the benediction and not thereafter, so as to avoid any disrespect with regard to the benediction.

6. One who tastes food to ascertain if it need salt, or for similar purposes, if he eject it instead of swallowing it, he is not required to say a benediction, however, if he swallow it, there is a doubt as to his obligation to say a benediction, inasmuch as he swallowed it, although he did not intend to make a meal thereof, he should therefore bear in mind, when he partakes thereof, that he relishes it as a meal, and he should first say a benediction and then swallow the food.

7. One who partakes of food or drink as medicine, if it be something savoury which he relishes, even if it be forbidden food, he should say the preceding and the concluding benedictions appropriate thereto, since the Law permits him now to partake thereof, even if the article

שהתורה התירה לו עתה צריך הוא לברך עליו, ואפילו הוא דבר מר שאינו נהנה מטעמו נהנה הוא ממזונו דמיון זיין ומברך עליו.

ח. נכנס לו דבר בגרונו ושותה משקין או אוכל חתיכת פת לבלעו, או שאר דבר שנהנה ממנו, צריך לברך עליו לפניו ולאחריו, אבל אם שותה מים שלא לצמאו אלא כדי להבליע מה שנכנס לו בגרונו או לצורך אחר, לא יברך, לפי שאין הנאה לאדם בשתיית המים אלא כשהוא שותה לצמאו.

ט. שכח והכנים אוכלין לתוך פיו בלא ברכה, אם הוא דבר שאף אם יפליטו לא יהא נמאס, יפליטו לתוך ידו, ויברך עליו, ולא יברך עליו בעודו בפיו, ואם הוא דבר שאם יפליטו יהא נמאס, כיון דאסור לאבד אוכלין, מסלקו בפיו לצד אחד ומברך עליו, ואם אירע לו כן במשקין שאי אפשר לו לסלקן לצד אחד, אזי אם יש לו עוד משקין יפלוט אלו לאיבוד, ואם אין לו יותר והוא דחוק על זה, המעט שבתוך פיו בולען, ויברך אח"כ ברכה ראשונה, אבל ברכה אחרונה לא יברך, אך אם הוא יין ושתה רביעית יברך גם ברכה אחרונה.

י. היו לפניו שני מינים שברכותיהם שוות כגון אגוז ותפוח שיכול לברך על א' ולפטור גם השני חייב לעשות כן ואסור לו לברך על אחד בכוונה שלא לפטור את השני כדי לברך גם עליו בפ"ע, משום דאסור לגרום ברכה שאינה צריכה, ויברך על היותר חשוב ונפטר השני אע"פ שלא היתה כוונתו לפטרו, אבל אם בירך על זה שאינו חשוב אינו נפטר החשוב אלא א"כ היה דעתו לפטרו, אבל אם בירך בסתם, צריך לחזור לברך על החשוב דאינו בדין שיפטור שאינו חשוב לחשוב דרך גררא.

יא. אבל אם הם שני מינים כגון פרי העץ ופרי האדמה או דבר שברכתו שהכל, אע"ג דבדיעבד אם בירך על כלם שהכל או שבירך על פרי העץ בפה"א יצא, מ"מ לכתחלה אסור לעשות כן, אלא יברך על כל א' וא' ברכה המיוחדת לו, וברכת בפה"א קודמת, ואפילו יש לפניו יין וענבים ורוצה לשתות יין קודם ומברך בפה"ג אע"פ

be of a bitter taste and unpalatable, he should say a benediction over it, because he enjoys the nourishment it affords him.

8. One who drinks some beverage or eats a piece of bread or any other food which affords him some benefit, for the purpose of aiding him to swallow something that had lodged in his throat, should say its preceding and concluding benedictions, but if he drink water, not because of thirst, but for the purpose of aiding him to swallow what had lodged in his throat or for any other purpose, he is not obliged to say any benediction, for a man does not enjoy the drinking of water unless it be to allay his thirst.

9. If one had inadvertently taken food in his mouth without having said its benediction, he should act as follows: If it be an article that can be ejected without becoming loathsome, he should eject it into his hand and say the benediction over the same, but he should not say the benediction while it is yet in his mouth. But if it be an article, the ejectment thereof would make it loathsome, inasmuch as wasting food is prohibited, he should let it remain on one side of his mouth, while saying the benediction. However in the case of a beverage, which it is impossible to place on one side of the mouth (so as to say the benediction) if he have some more of the beverage besides, he should eject it and let it be wasted, but if he have no other and he is in pressing need of the little that he has in his mouth he should swallow it, and then say its preceding but not its concluding benediction.

10. If two kinds of food subject to the same benediction were before him, e.g., a nut and an apple, so that he can say a benediction over the one kind and exempt the other, then he should do this. He is forbidden to say the benediction over one kind with the intention of not having the other kind exempt so that he would have to say the benediction also over the other kind separately, since it is forbidden to give occasion for the saying of a benediction when it is unnecessary to do so. Therefore he should say the benediction over that which belongs to the superior kind and exempt the other kind, although he may not have the intention to exempt the latter. But if he said the benediction over the inferior kind, then the other kind is not exempt thereby unless he had the intention of doing this. If he therefore merely said the benediction over the inferior kind without any further intention, he must say the benediction again over the other kind which is superior, for it is not proper that the benediction over the inferior kind should unintentionally cause the superior kind to be exempt from its benediction.

11. If there be two kinds, e.g., fruit of a tree and fruit of the earth or if there be also a kind over which the benediction שהכל is said, he should say the benediction appropriate to each, in spite of the fact that he had inadvertently said שהכל over all of them, or if he had said the benediction ב'פ'ה when he would have done his duty, nevertheless, it is forbidden to act thus intentionally. When partaking of the three kinds aforementioned the order is as follows: the benediction ב'פ'ה takes

שאם הוא מתכוין לפטור בברכה זו גם הענבים יכול לפטרו מ"מ לכתחלה לא יעשה כן, אלא יכוין שלא לפטור את הענבים, כדי לברך גם עליהם ברכה המתוקנת, שהוא בורא פרי העץ.

יד. בכל הדברים חוץ מן הפת אם שינה מקומו אע"פ שלא הסיח דעתו, נחשב כמו היסח הדעת, ולכן מי שאוכל או שותה בחדר אחד ואח"כ הולך לחדר אחר לגמור שם אכילתו ושתיתו אפי' ממין הראשון ואפילו אוחז בידו את המאכל או המשקה ונושאו אל החדר האחר מ"מ צריך לברך עליו שם מחדש ברכה ראשונה אבל ברכה אחרונה, על מה שאכל תחלה אינו צריך, כי הברכה שיברך בסוף, תעלה לשתיהן.

יג. וכן אם הלך לחוץ ואח"כ חוזר למקומו לגמור אכילתו צריך לברך מחדש ברכה ראשונה, במה דברים אמורים כשהוא אוכל לבדו או כשהוא אוכל עם אחרים וכולם שינו את מקומם, אבל אם אחד נשאד על מקומו אזי גם אלו שהלכו כיון שדעתם לחזור לכאן אל זה שנשאר כאן ולגמור כאן אכילתן לכן כשחוזרין ואוכלין או שותין א"צ לברך מחדש דכיון שנשאר כאן א' לא נתבטל הקביעות, וכולם חוזרין לקביעותן ונחשב הכל בסעודה אחת.

יד. בחדר א' מפינה לפינה אע"פ שהחדר גדול מאוד לא הוי שינוי מקום.

טו. אם אוכל פירות בגן שהוא מוקף מחיצות ובירך על פירות מאילן א' על דעת לאכול גם מאילנות אחרים, יכול לאכול גם מאילנות אחרים אע"פ שאינו רואה מקומו כל שלא הסיח דעתו וא"צ לברך שנית, אבל אם אין הגן מוקף מחיצות ומכ"ש מגן זה לגן אחר לא מהני דעתו.

כללים בברכה אחרונה.

א. על פירות האילן חוץ משבעת המינים ועל כל פירות

precedence over שהכל. If one had wine and grapes before him and he desired to drink the wine first, and he must say the benediction בפה"ג, although if he have the intention to exempt the grapes from a separate benediction by the prayer בורא פרי הגפן over the wine he may do so, nevertheless he should not intentionally act thus, but he should resolve not to exempt the grapes (by the benediction said over the wine) and should say its proper benediction בורא פרי העץ.

12. Whilst partaking of all kinds of food except bread, if one had changed his place although his thoughts were not diverted from the food he was consuming, nevertheless the change of place is reckoned as though he had diverted his thoughts from this food, consequently if one ate or drank in one room and then went into another room to conclude the eating or drinking, even if the food be of the kind he first consumed, and even if he held that food or beverage in his hand and carried it into another room, nevertheless he is obliged to repeat there the preceding benediction over that food, but he is not required to say a concluding benediction over that which he had first consumed as the concluding benediction will do for both.

13. Likewise if he went outside (his house) and thereafter returned to his former place to conclude his repast, he must say the preceding benediction again. The foregoing applies only to one who had eaten alone or to one who had eaten with others and all had left their place, however if one of the company had remained in his place whilst those who went away had the intention of returning to their companion in their former place to finish their repast, then on their return when they resume the meal the benediction need not be repeated, for inasmuch as one of the company had remained there, their gathering together did not cease since they all return to their original meeting place, and it is all reckoned as one meal.

14. Change of place is not involved when one goes from one corner to another in a room, no matter how large the room may be.

15. One who ate fruit in an orchard that was fenced around, and said a benediction over the fruit of one tree with the intention of partaking also of the fruit of other trees, even if they be not in view of each other, so long as he did not divert his thoughts from his intention he is not required to repeat the benediction; but if the orchard were not fenced around, and more especially if he went from one orchard to another, it does not avail him that his thoughts were not diverted therefrom (and he must repeat the benediction).

Rules Concerning the Concluding Benediction (ברכה אחרונה).

1. After having partaken of the fruit of the tree (not of the seven species mentioned in Deut. viii. 8) and of the fruit of the earth,

האדמה וירקות וכל דבר שאין גדולו מן הארץ, מברך לאחריהם בורא נפשות וכו׳ ואפי׳ אכל ושתה, נפטר בברכה אחת.

ב. ברכה אחרונה וכן בהמ"ז אין מברכין אלא א"כ אכל כשיעור, דהיינו כזית, אבל על פחות מכשיעור א"צ ברכה אחרונה, ועל משקין, י"א דאינו חייב בברכה אחרונה אלא א"כ שתה רביעית, י"א דגם על משקין אם שתה כזית חייב בברכה אחרונה, ולכן לצאת מידי ספיקא יש ליזהר שלא לשתות אלא פחות מכזית או רביעית ואין חלוק בין יי"ש לשאר משקים.

ג. דבר שהוא כברייתו, דהיינו אגוז א׳ או שאר פרי ואפילו קטנית א׳ י"א אע"פ שאין בו כזית מ"מ כיון שהוא פרי שלם מברכין אחריו ברכה אחרונה ויש חולקין, לכן לצאת מידי ספק אין לאכול פחות מכזית. ואם נתחלק הדבר קודם האכילה בטל ממנו חשיבותיה ולכולי עלמא אין מברכין עליו ב"א בפחות מכזית.

ד. כל האוכלין מצטרפין לכזית ואם אכל כחצי זית מדבר שמברכין אחריו בנ"ר, וכחצי זית מדבר שמברכין עליו ברכה מעין שלש או אפי׳ כחצי זית פת מברך לאחריהן בנ"ר, ואם אכל כחצי זית מפירות שמברכין לאחריהן על העץ וכחצי זית ממין שמברכין לאחריו ועל המחיה או כחצי זית פת מברך לאחריהן בנ"ר, אם אכל כחצי זית ממין שמברכין לאחריו על המחיה וכחצי זית פת, מברך לאחריהן על המחיה, ושתיה עם אכילה אין מצטרפין.

ה. אכל כחצי זית ושהה וחזר ואכל כחצי זית, אם מתחלת האכילה הראשונה עד סוף האכילה לא היה זמן יותר כ"א כדי אכילת פרס, מצטרפין שתי האכילות ומברך ברכה אחרונה, אבל אם שהה יותר אין מצטרפין, ובשתיה, אפילו שהה פחות מזה אין מצטרפין.

ו. שתה משקה חמה במעט מעט כיון שאינו שותה בפעם א׳

and of vegetables and of any food that is not the direct produce of the earth, one should say בורא נ"ר, even if he ate and drank, for one benediction thereafter suffices for all that he had consumed.

2. The concluding benediction as well as the Grace after meals must not be said unless one had eaten the maximum quantity which is the amount equal to the size of an olive. After having partaken of food that is less than the quantity equal to the size of an olive, one is not required to say the concluding benediction. According to some authorities one is not bound to say the concluding benediction after having partaken of liquor unless it contained a רביעית. Other authorities hold that he is required to say that benediction after having partaken of liquor that contained a כזית. Therefore in order to avoid any doubt one should take care to drink less than the quantity equal to the size of an olive (כזית) or to the quantity רביעית. It makes no difference whether the beverage be brandy or any other liquid.

3. If a thing be exactly as it is produced by nature, e g., a nut or any other fruit, or even a bean, although its quantity does not equal the quantity of an olive, nevertheless since the article is whole we say thereafter the concluding benediction. The authorities, however, differ on this point. Therefore to avoid any doubt one should not eat unless there be the amount of an olive. If the article had been divided before it was eaten, it loses its special value (from the ritual standpoint) and according to all the authorities we do not say the concluding benediction if less than an olive measure had been consumed.

4. All articles of food can be combined together to make up the required quantity of a כזית (with reference to the concluding benediction), thus if one ate half of the required quantity of a כזית of a food after which בורא נפשות is said, and another half of a כזית of another food after which the benediction מעין שלש is said, or if it were half the required quantity of a כזית of bread after which בורא נפשות is said, and if he ate half the required quantity of a כזית of such kinds of fruit after which על העץ is said and half the quantity of a כזית of a kind of of food after which על המחיה is said, or if he ate half the quantity of a כזית of bread then in all the aforesaid cases בורא נפשות is the only benediction that is said; however. if one ate half of the required quantity of a כזית of a kind after which the benediction על המחיה is said and another half of the required quantity of a כזית of bread—the benediction על המחיה should be said; eating and drinking are not reckoned together in this respect.

5. If one ate half the required quantity of a כזית and also drank and then resumed eating the second half of the quantity of a כזית, if the interval between the two occasions of eating did not exceed the time taken to eat a piece of bread, then the two occasions of eating are considered to be one and thereafter the concluding benediction is said. If, however, the interval exceeded this limit then the two occasions of eating are reckoned as separate. With regard to drinking, if he made a pause of less time than the limit just mentioned the separate acts of drinking are not combined.

6. If one drink a hot beverage gradually, since he does not drink

[1]כזית lit. like an olive.

כשיעור, אע"פ שדרך שתייתה בכך מ"מ אין מצטרפין ואינו מברך ברכה אחרונה.

ז. בשבעה מינים נשתבחה ארץ ישראל, וכיון שבלחם מבואר בתורה ואכלת ושבעת וברכת, לכן על הלחם מחמשת מיני דגן שהן חטה ושעורה המפורשין ומכוסמין ושבולת שועל ושיפון שהם ג"כ נכללין בחטה ושעורה, מברכין אחריו בהמ"ז, שהן שלש ברכות שלמות, וגם ברכת הטוב והמטיב, אבל כל שאינו לחם גמור אלא מיני מזונות מאלו חמשת מיני מיני דגן וכן על הגפן דהיינו יין וגם ענבים בין לחים בין יבשים בין גדולים בין קטנים ותאנים ורמונים וזתים ותמרים שהם דבש האמור בתורה לפי שמהם זב הדבש, על כל אלו מברכין ברכה אחרונה, ברכה אחת מעין שלש שהיא כוללת בקיצור השלש ברכות וגם הטוה"מ שבברכת המזון.

ח. בברכה מעין שלש שלאחר מיני מזונות, פותח על המחיה ועל הכלכלה, וחותם ונודה לך על הארץ ועל המחיה ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה, ועל היין, פותח על הגפן ועל פרי הגפן, וחותם על הארץ ועל פרי הגפן בא"ה על הארץ ועל פרי הגפן, ועל הפירות פותח על העץ ועל פרי העץ וחותם על הארץ ועל הפירות בא"ה על הארץ ועל הפירות (ובארץ ישראל או אפי בחו"ל אם אכל מפירות א"י אומר על הארץ ועל פירותיה), אכל מיני מזונות וגם שתה יין כולל שניהם בברכה אחת וכן פירות ויין. ואפילו ענבים, יין, פירות, ומיני מזונות או אפילו מיני מזונות ויין ופירות כולל שלשתן ויקדים על המחיה ואח"כ על הגפן ואח"כ על העץ, וכשכולל על המחיה עם שאר מין, לא יאמר בחתימה ועל הכלכלה. אלא יאמר בא"י על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן, או על המחיה ועל הפירות, או על המחיה ועל פרי הגפן ועל הפירות.

ט. בשבת ויו"ט ור"ח מזכירין בה מענינא דיומא, ואם שכח ולא הזכיר, אין מחזירין אותו.

י. יש להחמיר בברכה זו כמו בברכת המזון.

the minimum quantity (required for the benediction) although this is the usual way of drinking it, nevertheless the different quantities consumed are not combined and no concluding benediction is to be said.

7. The land of Israel is famous for the seven species which it produces. Moreover concerning bread the Torah is explicit in its precept: "And thou shalt eat and be satisfied, and thou shalt bless" (Deut. viii. 10); therefore one who had eaten bread of the five species of grain, viz. wheat and barley, (mentioned in Deut. viii. 8,) and also spelt, oats or rye, which are included as belonging to wheat and barley, must say the Grace thereafter. This consists of three complete benedictions, including also the benediction הטוב והמטיב. However after having partaken of food, which is not really bread but which is farinaceous, prepared from the five species of grain aforementioned, also after having partaken of the vine, in the form of wine or grapes, either fresh or dried, large or small, or of figs, pomegranates, olives or dates, the latter being the "honey" of which the Torah speaks, inasmuch as honey exudes therefrom, the grace known as ברכה אחת מעין שלש should be said. This Grace contains in a brief form the three benedictions as well as the benediction הטוה"מ of the Grace after meals.

8. The Grace מעין שלש which is said after various kinds of food, other than bread, prepared from any of the "five species of grain" begins thus: ב'א'י'א'מ'ה' על המחיה ועל הכלכלה ("Blessed art Thou, O Lord our God, King of the Universe for the sustenance and the nourishment") and concludes thus: ונודה לך על הארץ ועל המחיה ב'א'י' על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה ("And we will give Thee thanks for the land and for the sustenance. Blessed art Thou, O Lord, for the land and for the sustenance."). The Grace after wine begins (after the usual introduction): על הגפן ועל פרי הגפן ("for the wine and the fruit of the vine.") and concludes thus: על הארץ ועל פרי הגפן ב'א'י על הארץ ועל פרי הגפן ("for the land and for the fruit of the vine. Blessed art Thou, O Lord, for the land and for the fruit of the vine."). After fruit the Grace begins (after the usual introduction): על העץ ועל פרי העץ ("for the tree and the fruit of the tree") and concludes על הארץ ועל הפרות ב'א'י' על הארץ ועל הפרות ("for the land and for the fruits. Blessed....for the land and for the fruits."). In Palestine and even elsewhere should we eat the fruit of the Holy Land we conclude the Grace thus: על הארץ ועל פרותיה ("for the land and for its fruit.") If one ate various kinds of farinaceous food and drank wine also he should combine in one Grace the benedictions relating to both, so also with fruit and wine. So also after grapes, wine, fruit and farinaceous food or even after farinaceous food, and wine and spirits he should combine the three benedictions in one Grace, first mentioning על המחיה, then על הגפן and finally על העץ. When he combines על המחיה with any other formula he should not say at the conclusion ועל הכלכלה, but ב'א'י' על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן (Blessed....for the land and for the sustenance and for the fruit of the vine."), or על המחיה ועל הפרות ("for the sustenance and for the fruit") or ע'ה' וע'פ'ה ועל הפרות ("for the sustenance and for the fruit of the vine and for the fruit").

9. On Sabbath or Holyday or New Moon, he should insert what relates especially to these days, but if he had forgotten it, he need not repeat the Grace.

10. One should be as particular with this Grace as with the Grace after meals.

יא. בברכת בורא נפשות י"א שבראת וי"א שברא. וכן עיקר ופירוש של הברכה היא בורא נפשות רבות וחסרונן, שברא הנפשות וגם מחסורם דהיינו כל צרכי סיפוקי שהם דברים הכרחיים לצורך קיום חיותן כמו הלחם והמים וגם על כל שאר הדברים שברא שאינם הכרחיים כ"כ אלא להתענג בהם, כמו פירות וכדומה אנו מברכים אותך, חי העולמים צריכין לומר החי"ת בפתח.

יב. אכל פירות שברכה אחרונה שלהם ברכה מעין שלש, וגם פירות העץ שברכה אחרונה שלהן הוא בורא נפשות, מברך ברכה מעין שלש, וכיון שהוא מזכיר בהם פרי עץ נפטרים בזה כל פרי עץ שאכל, אבל אם נתחייב ברכה בורא נפשות על מין אחר אינו נפטר בברכה מעין שלש, ויברך תחלה ברכת מעין שלש ואח"כ בורא נפשות.

יג. לכתחלה אסור לאדם לצאת ממקומו או לעסוק באיזה דבר עד שיברך ברכה אחרונה, שמא ישכח מלברך. ובדיעבד, כשיצא ממקומו אם הוא צריך לברך בנ"ר, יכול לברך במקום שהוא שם, אבל אם צריך לברך ברכה מעין שלש צריך שיחזור למקומו כמו בברכת המזון.

יד. אכל ושתה ולא בירך מיד ברכה אחרונה יכול לברך עד שעת עיכול דהיינו כל זמן שאינו תאב לאכול פירות ולאחר שתיה כל זמן שאינו צמא, ולאחר זמנים אלו אינו יכול לברך עוד ומי שאינו בקי לשער, ראוי לו כשנזכר שלא בירך ברכה אחרונה יברך על מין ממין שאכל ויברך ברכה אחרונה לפטור גם את הראשון.

טו. אכל או שתה והקיא, לא יברך ברכה אחרונה, דלא גרע מנתעכל.

דיני ברכת בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה ושהכל.

א. על פירות הגדלים באילן מברכין בורא פרי העץ, ועל פירות

11. In the Grace בורא נפשות some authorities decide that we should read שבראת ("that Thou hast created") and others decide שברא ("that He has created"). The latter seems to be more correct, for the meaning of the Grace is: "who has created many living beings with their wants," i.e., He has created the living beings and also their wants, meaning thereby all things needed for their wants, namely the things which are absolutely necessary for life's existence, such as bread and water and also all the other things which He has created, but which are not absolutely essential but are rather for purposes of enjoyment, e.g., fruit and the like—"for all we thank Thee." We must read חי העולמים (the letter ח with a Patach).

12. If one had partaken of fruit after which the Grace מעין שלש is said and had also eaten fruits after which בורא נפשות is said, he should say the Grace מעין שלש and as he mentions therein פרי העץ ("the fruit of the tree") he thereby exempts all the other fruits which he had eaten from the Grace בורא נפשות, but if what he had eaten requires thereafter the Grace בורא נפשות as it is a different kind of food, it is not exempt from its Grace by the formula מעין שלש. He should first say the Grace מעין שלש and then בורא נפשות.

13. One is forbidden to deliberately leave his place or to engage in any occupation before saying the concluding Grace, lest he forget to say it. But if he had left his place, and if בורא נפשות were the Grace he is obliged to say, he should say it where he is, but if it were מעין שלש he should return to his place and say it there, just as he would do if it were the Grace after meals.

14. If after eating or drinking he did not immediately say the concluding Grace he has time to do so until he has digested the food, which lasts so long as he has no desire to eat or drink, after such time he should no longer say it, but if one be unable to properly estimate that time, then if he remember that he had not said the Grace, he should say a benediction over some more of that food whereof he had partaken and eat thereof, after which he should say the concluding Grace and thus exempt that which he had eaten previously.

15, If one ate or drank and vomited, he should not say the concluding Grace, as it is (with regard to the Grace) the same as though the food had been digested.

Rules Concerning the Benedictions בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה ושהכל

1. Before eating fruit which grows on trees one should say the benediction בורא פרי העץ; before partaking of produce which grows

הגדלים באדמה והם כל מיני ליפתן וירקות וקטניות ועשבים מברכין בורא פרי האדמה. ולא נקרא אילן אלא זה, שהענפים שלו נשארים גם בחורף ומוציא אח"כ עלים מן הענפים, ואפילו הם דקין כגבעולי פשתן, אבל אם הענפים כלים לגמרי בחורף ואינו נשאר רק השורש, לא נקרא אילן ומברכין על הפירות בורא פרי האדמה.

ב. על דבר שאין גדולו מן הארץ כמו בשר, דגים, חלב, גבינה וכן על כל מיני משקים, חוץ מן היין ושמן זית, מברכין שהכל, ותיבת נהיה י"ל היו"ד בקמץ.

ג. כמהין ופטריות (שוואמען) אע"פ שהן גדלין מלחלוחית הארץ ניקתן אינה מן הארץ אלא מן האויר, ולכן אינן נקראין פרי האדמה, ומברכין עליהן שהכל.

ד. אין מברכין בפה"ע או בפה"א אלא על דבר שהוא טוב לאכול חי, וגם הדרך הוא לאכלו חי, אבל אם אין הדרך לאכלו חי אלא במבושל אע"פ שהוא טוב למאכל גם כשהוא חי מ"מ אינו חשוב כ"כ, ואין מברכיו עליו ברכתו אלא כשאוכלו מבושל, אבל אם אכלו חי אינו מברך עליו אלא שהכל, וכבוש הרי הוא כמבושל ולכן על כרוב (קרויט) כבוש, מברכין בורא פרי האדמה, וכן מליח הוא כמבושל לענין זה.

ה. על הצנון מברכין בורא פרי האדמה וכן על שומים ובצלים כשהן רכין ודרכו לאכלם חיים אע"פ שעל פי הרוב אינם אוכלים אותם רק עם, פת מ"מ גם אם אוכלם בלא פת, מברכין עליהן בורא פרי האדמה אבל אם הזקינו שהם חריפים מאד ואין דרכן לאכלם חיים, מי שאכלם חיים מברך עליהם שהכל.

ו. דברים שהם טובים יותר כשהם חיים מכשהם מבושלים שהבישול מגרע אותן אין מברכין עליהם כשהם מבושלים אלא שהכל ואף ע"פ

in or on the ground, such as turnips, vegetables, beans and herbs, one should say בורא פרי האדמה. A tree (for the purpose of this law) must have branches which remain in spite of the winter, and which produce leaves in the spring, even though the leaves be as thin as the capsules of flax. But a plant whose branches perish in the winter and whose root alone remains, is not called a "tree" and over its fruit we say בורא פרי האדמה.

2. Before partaking of food, which is not a product of the ground, such as meat, fish, milk and cheese, also on drinking any beverage except wine and olive-oil the benediction שהכל should be said. We read נהיה with a Kamez under the י.

3. Although mushrooms and truffles imbibe nutrition from the moisture of the earth, and their growth is not dependent on the soil but on the atmosphere, therefore they are not called "fruit of the ground," and the benediction שהכל should be said over the same.

4. The benedictions בורא פרי העץ or בורא פרי האדמה should be said only over an article fit to be eaten when raw, and which it is customary to eat in this state, but if it be not customary to eat it raw and it is eaten only when cooked, although it is also fit for food when raw, nevertheless, it is inferior food when raw, and its benediction should be said only when one eats it cooked, but if one ate it raw he should say the benediction שהכל. Pickled food is considered the same as cooked food, thus before partaking of pickled cabbage one should say the benediction בורא פרי האדמה. Salted food is also governed by the same law as cooked food in this respect.

5. Before partaking of radish one should say the benediction בורא פרי האדמה, likewise over garlic and onions that are soft and which are usually eaten raw; although they are generally eaten only with bread, nevertheless, if one ate them without bread the benediction בורא פרי האדמה should be said, but if through being old they became very pungent in taste and it is not usual to eat them raw, one who ate them raw should say the benediction שהכל.

6. Some articles are more proper for food when they are raw than when they are cooked, as the cooking spoils them; one who is about to partake of them when cooked, should say the benediction שהכל although if one cooked them with meat and its taste became improved

שבישלם עם בשר וע"י הבשר נשתבחו מ"מ הבשר הוא העיקר ואין מברכין עליהם אלא שהכל, אבל אם בישלן באופן שהם העיקר ומ"מ נשתבחו כגון שטיגנן בשומן או בדבש וכיוצא בו, מברכין עליהם הברכה הראויה להן, דמה לי אם נתבשלו במים או בשומן ודבש.

ז. מיני פירות הגרועים הגדלים על אטדים וקוצים או בשאר אילנות שיצאו מאליהן ולא נטעי להו אינשי כמו תפוחי יער והדומה שכשהם חיים אינם ראוין לאכילה, אע"פ שבישלם או טיגנן בדבש וצוקר והן ראוין לאכילה, אין מברכין עליהן אלא שהכל, אבל לוזין (האזעלנים) אע"פ שגדלים ביער, חשובים הם, ומברכים עליהם בפה"ע.

ח. עשבים הגדלים מאליהם בלי זריעה אף ע"פ שהן ראוין לאכול חיים ואפילו בישלם והוא מאכל חשוב מכל מקום כיון שאין זורעין אותו, אינו חשוב פרי, ומברכין עליו שהכל, אבל סעלאט וכדומה שנזרע, מברכין עליו בורא פרי האדמה, וגם בעשבים הגדלים מאליהם אם יש בהם פירות חשובים כגון יאגדעם ומאלינעם מברכין עליהם בורא פרי האדמה.

ט. דבר שאינו עיקר הפרי, אינו חשוב כמו הפרי עצמו אלא יורד מדרגה אחת שאם הוא עץ, מברכין על הטפל בפה"א ואם הוא פרי האדמה מברכין על הטפל שהכל, ולכן אילן צלף (קאפערנבוים) שהעלין שלו ראויין לאכילה, ויש בעלין כמין תמרים בולטים כמו בעלין של ערבה ואביונות, הן עיקר הפרי, וקפריסין הן הקליפה שסביב הפרי כמו קליפות האגוזין וראוי ג"כ לאכילה, על האביונות שהן עיקר הפרי, מברך בפה"ע, ועל העלין ועל התמרות ועל הקפריסין, בורא פרי האדמה, וכן עלי וורדי (ראזענבלעטער) שנרקחו בדבש וצוקר, מברכין בפה"א אע"פ שגדלים באילן, מפני שאינן עיקר הפרי, וכן קליפות פאמעראנצין שנרקחו בדבש וצוקר, מברכין עליהם בפה"א, ועל קליפות קישואין שמטגנין בדבש וצוקר, מברכין שהכל ועל השרביטין מהקטניות שזורעי' בשדות אף על פי שהן מתוקים אם אכלן בלא הקטניות מברכין עליהם שהכל, ואלו שזורעים

because of the meat, nevertheless, inasmuch as the meat is the principal article of food, only the benediction שהכל should be said over the same, however, if one cooked them in such a manner that they became the principal article of food and also improved them thereby, as for instance, if he had fried them in fat or honey or the like, he should say the proper benediction, as it makes no difference whether they were cooked in water or in fat or in honey.

7. The inferior kinds of fruit which grow on thorn-bushes and briars, or on other shrubs which are of spontaneous growth and are not planted by man, such as wild apples and the like which are not fit to eat when raw, even if he cooked or fried them in honey or sugar, thus making them fit for food, only the benediction שהכל should be said, but hazel-nuts, although they grow in the woods, are considered superior articles of food and the benediction בורא פרי העץ should be said.

8. Herbs which grow spontaneously without cultivation, and are fit to eat when raw, although he had cooked them so that they are a proper dish, inasmuch as they were not planted they are not considered as fruits, and the benediction שהכל should be said. Over lettuce, however, and similar vegetables that were planted, one should say the benediction בורא פרי האדמה. Over the herbs of spontaneous growth if they include fruit of a superior kind, such as gooseberries and raspberries, the benediction בורא פרי האדמה must be said.

9. That portion of the fruit which is not its principal part is not esteemed as highly as the fruit itself but is slightly inferior, thus over such inferior portion of a fruit tree one should say the benediction בורא פרי האדמה or in the case of a fruit of the ground one should say the benediction שהכל, therefore with the caper tree, the leaves of which are fit for food, for they have fruit-like excrescenses (as on the leaves of the myrtle) and are called caper-berries and they form the chief part of the fruit. But caper flowers, which are the husks around the fruit, like the shells of nuts, are also eatable, therefore over caper-berries which are the essential fruit we say בפה"ע, over the leaves and berries we say בפה"א. Likewise over preserves made from rose leaves with honey and sugar we say the benediction בורא פרי האדמה, over preserves prepared from orange-peel and over preserves prepared from the rind of melons one should say the benediction שהכל. Over the pods of peas that are cultivated in the field, although they are sweet in taste, still if one eat them without the peas he should say the benediction שהכל. If, however, they were cultivated in the garden for the purpose of eating

דת דיני ברכה בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה ושהכל ודין בגנות על דעת לאוכלן חיין בשרביטיהן, אפי' כשאוכל השרביטין לחוד, יש לברך בורא פרי האדמה.

י. נרעינין של פירות אם הם מתוקים, מברך עליהם בורא פרי האדמה אבל גרעינים המרים אינם נחשבים כלל, ואם אוכלן כך אינו מברך עליהם כלל, ואם מתקן על ידי האור וכדומה, מברך עליהם שהכל.

יא. שקדים המרים כשהם קטנים שאז עיקר אכילתן היא הקליפה שאינה מרה וע"ד כן נוטעין אותם, מברך עליהן בפה"ע, וכשהם גדולים שאז עיקר האכילה הוא מה שבפנים והוא מר, אם אוכלם כך אינו מברך כלל, אבל אם מתקן ע"י האור או דבר אחר, כיון דפרי נינהו וגם ע"ד כן נוטעין אותם, מברך עליהם בפה"ע, שקדים המחופין בצוקר אע"פ שהצוקר הוא הרוב. מכל מקום מברכין עליהם בורא פרי העץ.

יב. פירות שלא נגמר בישולן על האילן. אפילו בישלן או טיגנן בדבש וכדומה כמו שהוא הדרך לטגן פירות שלא נגמרו בדבש או צוקר, מברך עליהם שהכל, אך על אתרוג מטוגן בדבש או בצוקר, יש לברך בורא פרי העץ.

יג. נובלות, והן פירות שנשרפו מן החום ונבלו ונפלו מן האילן קודם שנתבשלו, כיון שהוא דבר שנתקלקל, אין מברכין עליו רק שהכל, וכן פת שעיפשה ותבשיל שנתקלקל קצת מברכין עליהן שהכל, אבל אם נתקלקלו לגמרי עד שאינן ראוין לאכילה אין מברכין עליהן כלל, וכן חומץ גמור שמבעבע כששופכין אותו על הארץ אין מברכין עליו כלל ואם ערבו במים עד שראוי לשתיה מברכין עליו שהכל.

יד. ויש מיני פירות שדרכן בכך שאינם מתבשלים לעולם על האילן, אלא אחר שנוטלין מן האילן מניחין אותם בתוך קש ותבן וכדומה, ועל ידי כך מתבשלים, כגון האגסים הקטנים (אשריצן) כיון שדרכן בכך מברכין עליהן בפה"ע.

them raw while in their pods, he should say the benediction בורא פרי האדמה even if he should partake of the pods alone.

10. Before partaking of the seeds of fruit one should say the benediction בורא פרי האדמה providing they be sweet, if, however, they be bitter they are of no value whatever, and the one who partakes thereof need not say any benediction over the same, yet if he sweeten them by the fire or in a like manner, the benediction שהכל is to be said.

11. Over bitter almonds when small and whose husks are therefore not bitter, which are planted for the sake of the latter which are then eaten, the benediction בורא פרי העץ should be said, but if the almonds be large the kernel is then the principal part thereof, but as that is bitter he need not say any benediction on partaking of the same, however if he make them palatable by putting them over the fire or in any other way, inasmuch as they are fruits and are planted for that purpose, the benediction to be said over them is בורא פרי העץ. Sugared almonds, even if the sugar were profusely sprinkled on them, require the benediction בורא פרי העץ when one partakes thereof.

12. On partaking of fruits that are not yet ripe whilst on the tree, which one had cooked or fried in honey or the like, as this is the method of preserving unripe fruit in honey or sugar, one should say the benediction שהכל. On partaking of preserved citron one should say the benediction בורא פרי העץ.

13. Over spoiled fruit such as became withered through the heat, and fell from the tree before they were ripe, since they have deteriorated, one says only the benediction שהכל. Likewise over bread which is stale, or over a dish which became slightly spoiled, one should say the benediction שהכל, but if they were spoiled to such an extent as to make them unfit for food, no benediction should be said. Nor should a benediction be said over strong vinegar which ferments when poured out on the ground; however if one had mingled it with water until it became fit to drink, he should say the benediction שהכל.

14. Some fruits never become ripe whilst on the tree, but after being plucked from the tree they become ripe by being placed in stubble or straw or the like; e.g., certain kinds of small pears, inasmuch as that is their usual way, the benediction בורא פרי העץ should be said over them.

טו. ויש מיני פירות שאין בהם אלא שרף בעלמא כנום בתוך ההרצנים (ונקראים קאלינעס) ואינם ראויים לאכילה אלא מוצצים אותם וזורקין הקליפות, מברכין על מציצה זו שהכל, ואפילו הוא בולע גם הקליפה והגרעין אינו מברך רק שהכל.

טז. אין מברכין בפה"ע ובפה"א, אלא כשניכר קצת שהוא פרי אבל אם נתרסק עד שאינו ניכר כלל מה הוא, כגון לעקפאר (פאווערלא לאטווערג) שמבשלין משזופין, וקטניות שריפקן לגמרי וכדומה, מברכין עליהם שהכל, ובדיעבד אם בירך עליהם ברכה הראויה להם יצא, ואם רוב דרך אכילת אותם פירות הוא ע"י ריסוק שמרסקין אותם לגמרי, מברכין עליהן אף לכתחלה ברכה הראויה להן.

יז. אורז ודוחן (הירש ורייז) שנתבשלו אם לא נתמעכו מברך עליהם בורא פרי האדמה, ואם נתמעכו, או שטחן ועשה מהן פת, יש חלוק בין אורז לדוחן, כי מצד הדין על האורז מברך במ"מ, ועל הדוחן שהכל, אלא שיש לנו ספק אם אורז הוא הירז ודוחן רייז או להיפוך, לכן ירא שמים לא יאכל בין הירז בין רייז שנתמעכו אלא בתוך הסעודה, ובשעת הדחק שאין לו פת, מברך בין על הירז בין על רייז שהכל, ולאהרידם בורא נפשות, על פת העשוי מקטניות (טעננרא קיקריץ, מעליי"ע, טירקישען ווייץ) אפילו במקומות שדרכן בלחם זה, מברכין עליו שהכל.

יח. על הצוקר מברך שהכל, וכן דמוצץ קנים מתוקות שהכל, צימרינג ולאקריץ שכוססין ובולעין רק טעם ופולטין העיקר מברך שהכל.

דין רוטב ומשקה של פירות וירקות.

א. כל הפירות ווירקות שסחטן והוציא מהן משקין מברך על המשקין שהכל, וכן דבש הזב מן התמרים, כי אין משקה נקרא פרי רק

15. Some fruits which only contain juice stored up in their stones (or pips) which are not fit to be eaten, but after the juice has been extracted they are thrown away, over the juice the benediction שהכל should be said, and although one ate the fruit with their skins and seeds, still the only benediction to be said is שהכל.

16. We say neither the benediction בפה"ע nor the benediction בפה"א unless one can slightly recognize the fruit, but if they be crushed until they are unrecognizable, as with jam which has been boiled or small fruit which has been entirely crushed, the benediction to be said thereon is שהכל. Yet if he had inadvertently said the benediction originally appropriate thereto his duty is done, however if the fruit be generally eaten in a crushed form, the benediction originally appropriate thereto is the one that is now applicable.

17. Over rice and grit that were cooked in such a manner that they were not dissolved, we say the benediction בורא פרי האדמה, but if they were dissolved, or if one had made a paste of them like bread, there is a difference between rice and grit (in this respect). Because according to the strict law the benediction במ"מ should be said over rice, whereas שהכל should be said over grit and as we are not sure whether אורז be really rice or whether דוחן be grit or vice-versa therefore a religiously minded person should only partake of these kinds when disssoved in the course of a meal. However in an emergency, if one have no bread (and thus he cannot make a meal wherein he might include them) he should say the benediction שהכל before partaking of them and after eating the same he should say the concluding Grace בורא נפשות. Before partaking of bread made of pulse, even where such bread is the staple food, one should say the benediction שהכל.

18. We say שהכל over sugar and likewise if one suck sugar-canes, or cinnamon or liquorice which is chewed and only the taste thereof is enjoyed whilst the chief part is ejected, then the benediction is שהכל.

Laws Concerning the Benedictions to be Said Over Soup also Over Fruit and Vegetable Extracts.

1. Over liquors extracted from fruits and vegetables we say the benediction שהכל, this also applies to the honey extracted from dates, as the liquor is termed "fruit," except wine and olive-oil which are also

היין, ושמן זית שהוא ג"כ חשוב, אם נהנה ממנו בענין שהוא צריך לברך עליו מברכין עליו בפה"ע.

ב. פירות שאין דרכם לבישול אלא לאכלם חיים, אם בשלם, מברך על הרוטב שהכל, אבל פירות שדרכם ליבשם ולבשלם והם שכיחות לרוב ונטעי להו אדעתא דהכי, אם בשלם כדי לאכול הפירות וגם לשתות את הרוטב, מברך על הרוטב בורא פה"ע, ואפילו אינו אוכל מן הפירות וכן קטניות וירקות במקום שדרכם לבשלם לאכלם וגם לשתות הרוטב, מברך על הרוטב בורא פה"א, ואפילו אינו אוכל מן המאכל, אבל אם אין כוונת הבישול רק בשביל הפירות או הירקות אזי כשאינו אוכל מן הפירות והירקות אלא שותה את הרוטב לבד מברך שהכל, ואם בישלם עם בשר ביחד, אפילו אם כוונת הבישול גם בשביל הרוטב, לעולם מברך על הרוטב שהכל, כי הבשר הוא העיקר.

ג. פירות ששראן או בישלם רק בשביל הרוטב, מברך עליו, שהכל ולכן מברכין על קאפע ועל טהע שהכל, וכן על השכר, בין שהוא מתמרים בין שהוא משעורים.

ד. ירקות או פירות שכובשין אותן במים שיתחמצו, אע"פ שדרכם בכך (כגון גורקען אוגרקים ראטהע ריבען צוויקעל בוראקעם קרויט) מ"מ אין מברכין על הרוטב כ"א שהכל ואע"פ שטעם הירק והפרי ברוטב מ"מ הואיל ואין עיקר הכבישה בשביל שיתנו טעם במים אלא בשביל שגם המה בעצמם יתוקנו ע"י הכבישה, לכן מברכין רק שהכל, ומ"מ אם אכל תחלה את הירק ובירך בפה"א, ואח"כ רוצה לשתות גם הרוטב יש ספק אם צריך לברך על הרוטב, כי שמא יצא בברכה בפה"א גם על הרוטב, לכן לא יעשה כן.

ה. וכן פירות וירקות קטניות וכדומה, שבשלם במשקה שיש לו טעם בעצמותו, כגון בחומץ או בבארשט או בחלב, מברכין על הרוטב שהכל.

highly esteemed, and if he enjoy the same in such a manner that he is obliged to say a benediction, he says בורא פרי העץ.

2. If one cooked fruits which it is not customary to cook, since they are usually eaten raw, he should say the benediction שהכל before partaking of their liquor, however if it be a kind of fruit which it is customary to dry and to cook and which are easily procurable and are also grown for that purpose, if one cooked them in order to partake of the fruit and its liquor, he should say בורא פרי העץ over the liquor, even if he should not eat the fruit therewith. Likewise if one cooked pulse or vegetables, according to the general method of preparing gruel food for consumption, he should say the benediction בורא פרי האדמה over their liquor even if he did not partake of the (rest of the) dish, however if the one who cooked them did so only for the sake of the fruit or vegetable, if he does not desire to eat them but only to drink the liquor he should previously say the benediction שהכל and if he cooked them with meat, although the cooking was done also for the sake of the liquor, in any case שהכל is the benediction to be said over the liquor, as the meat is the principal part of the dish.

3. Some fruits are soaked only for the sake of their liquor, the latter is subject to the benediction שהכל, hence over tea, coffee or beer, whether made from dates or from barley, the benediction to be said is שהכל.

4. If vegetables or fruits, such as cucumbers, beetroot, leeks, etc., preserved in water became sour, although that usually happens, nevertheless over their liquor one says only the benediction שהכל. Although the liquor has the taste of the vegetable or fruit, nevertheless since they were preserved, not on account of flavouring the liquor, but so that they might be prepared as preserves, therefore the benediction שהכל only is to be said. But if he first ate the vegetable and said the benediction בפה"א and then he wished also to drink some of the liquor, it is a doubtful point whether he must say a benediction over the same, for perhaps his obligation in this matter has been fulfilled by the recital of the benediction בפה"א. It is better not to act in the aforementioned manner.

5. The same is the case with fruits, vegetables or pulse and the like, which one had cooked in a liquor having a taste peculiar to itself, as for instance, in vinegar or in beetroot soup or in milk, the benediction שהכל should be pronounced over their liquor.

ו. צמוקין שיש בהם לחלוחית כ"כ שאם היו דורכין אותם יצא מהם דבשם, אם כתשם ושרה אותם במים לצורך שתיה ולא לצרך אכילת הצמוקין, אם שרו ג' ימים ותוסס ולאחר ג' ימים עירה מהם את המשקה לכלי אחר הרי משקה זו יין גמור, מברכין עליו בפה"ג, ולאחריו ברכה מעין שלש, ובכ"מ שצריכין כוס יין יוצאין בו, וצריכין לראות שיהיו הצמוקין יותר מחלק ששי שבמים, ומשערין את הצמוקין כמו שהיו בלחותם קודם שנתייבשו, ודוקא כשנעשה ע"י שריה, אבל אם בישל הצמוקין במים, אינו נעשה יין ע"י הבישול.

דיני עיקר וטפל.

א. אם אכל שני דברים, או אוכל ושותה והאחד עיקר אצלו והשני הוא טפל לו שאין כוונתו לאכלו אלא בשביל העיקר, ואם לא היה לו העיקר לא היה אוכל כלל את הטפל, כגון שחלש לבו וכדי לחזק לבו אוכל דג מליח, או צנון אלא מפני שהם דברים חריפים אוכל גם מעט פת או דבר אחר למתק החריפות, וכן אם מתאוה לשתות יי"ש ושותה ובכדי למתק החריפות אוכל אחריו מעט פת, או איזה פרי, מברך רק על העיקר, ועל הטפל אינו צריך לברך לא לפניו ולא לאחריו, כי נפטר בברכה שעל העיקר וגם נט"י אינו צריך.

ב. ודוקא אם אוכל את העיקר תחלה ואח"כ את הטפל, ובשעה שבירך על העיקר היה דעתו לאכול גם את הטפל, או שהוא רגיל בכך, דהוי כאלו היתה דעתו לכך, ואוכל את הטפל באותו מעמד, לאפוקי אם הלך בינתים לחדר אחר, שאז צריך לברך גם על הטפל.

ג. וכן אם אוכל מתחלה את הטפל ואח"כ את העיקר, כגון שרוצה לשתות יין או יי"ש וכדי שלא לשתות אליבא ריקנא אוכל תחלה איזה דבר קטן, ישתה תחלה קצת מן העיקר, ויברך עליו לפטור את הטפל.

6. Raisins having so much juice that the latter will exude when they are pressed, if they have been beaten and then soaked in water for the purpose of making a beverage therefrom and not for the purpose of eating the raisins as food, if they were soaking thus for three days. and then began to ferment, and after three days he poured its liquor into another vessel that liquor is proper wine over which the benediction בורא פרי הגפן and thereafter מעין שלש should be said, and on all occasions where a glass of wine is required one may fulfil his duty by using that as wine. It is necessary, however, to see that the raisins form more than a sixth part of the water, one should estimate the raisins just as though they were in a fresh state before they were dried; all the above-mentioned applies only to wine that was made by the soaking of raisins, but if he boiled the raisins in water, the boiling thereof does not cause it to become wine.

LAWS CONCERNING THAT WHICH IS IMPORTANT AND THAT WHICH IS ACCESSORY THERETO.

1. If one partake of two articles of food, or if he eat and drink, and one of these articles is important for him whilst the other is merely an accessory thereto, for his intention was not to eat the latter apart from the former and if he did not have that which was important he would not eat its accessory; e.g., if one felt faint and with a view of reviving himself, he partook of salt herring or radishes, but since they are pungent he also ate therewith a small piece of bread or something else to mitigate the pungency, likewise if he desire to drink some brandy and having done so, he partakes of a little bread to mitigate the pungency, or instead thereof he eats some fruit he is obliged to say a benediction only over that which is important and not over that which is accessory thereto—the latter requires neither a preceding nor a concluding benediction—because it is exempt by reason of the benediction over the important article of food, it does not require even the washing of the hands.

2. This applies only if he first ate the article which is important for him and then that which is accessory thereto, and also when he said the benediction over this article, he mentally included its accessory, or if he be accustomed to partake of them in such a manner, which is as though he had mentally included the latter (in his benediction over the former), furthermore if he partook of the accessory in the same place and did not go into another room before doing so, as otherwise he is obliged to say a separate benediction over the accessory.

3. Likewise the eating of the accessory before the important article raises a question as to its benediction; e.g., if one desire to drink wine or brandy and in order not to drink upon an empty stomach, he first eats a small piece of some food, then he should rather drink first of all a little of the wine or brandy and then its benediction will exempt the accessory from any further benediction.

ד. אם כוונתו לשניהם כגון שהוא שותה יי"ש ואוכל גם מיני, כיסנין ודובשנין (האניג קיכען) או מרקחת, וכדומה צריך לברך על שניהם, ויברך תחלה על הכיסנין או על המרקחת שהם חשובים, ואח"כ מברך על הי"ש, ומכ"ש אם אוכל פת כיסנין ושותה ג"כ קאפע, שצריך לברך על שניהם דהיינו תחלה על הפ"כ ואח"כ על הקאפע שהרי כוונתו לשניהם.

ה. שני מינים שנתבשלו יחד, אם כל מין מובדל לעצמו, מברך על כל מין בפ"ע ברכה הראויה לו, אבל אם נתמעכו ונתדבקו, אזי אזלינן בתר רובא ומה שהוא הרוב זהו עיקר, ומברכין עליו והשני נפטר, אך אם אחד הוא מחמשת מיני דגן. אע"פ שהוא המיעוט הוא העיקר.

ו. מאכל שנתן לתוכו חלב או מרק לאכלם ביחד, אם עיקר כוונתו המאכל, אזי מברך רק עליו, והחלב או המרק טפלים, ואם כוונתו רק על המרק והחלב, מברך עליהם, והמאכל הוא טפל, ואם כוונתו על שניהם (ואין ברכותיהן שוות) מברך תחלה על המאכל ואוכל ממנו מעט, ואח"כ מברך שהכל על המרק או על החלב, ואין הולכין בזה אחר הרוב, ואפי' אם המאכל הוא מין דגן אינו נחשב עיקר לענין זה.

ז. בשמים שחוקים שעירבן עם צוקר, הבשמים הם העיקר ומברכין עליהם ברכה הראויה להן, על אגוז מושקאט בפה"ע, על צימרינד בפה"א, וכן על זנגביל (איגבער) בפה"א.

ח. השותה שמן זית כמו שהוא, אינו מברך עליו כלל מפני שהוא מזיק לו; ואם עירבו עם שאר דברים, הוא הטפל ומברך רק על העיקר, אך אם יש לו איזה מיחוש שהוא צריך את השמן לרפואה ובכדי שלא יזיק לו הוא מערבו בשאר דבר, מאחר שעיקר כוונתו על השמן אע"פ שהוא המועט מברך עליו ברכתו שהיא בפה"ע ופוטר את הדבר אחר, ואם הוא צמא ועיקר כוונתו לשתות לצמאו אלא שאגב הוא נותן בו שמן לרפואה, מברך רק על המשקה, וכן הדין אם נותן לתוך המשקה אגוז מושקאט או צימרינד או אינגבער, דאזלינן בתר הכוונה.

4. If one's mind be equally intent upon two articles of food, e.g., if one desire to drink brandy, and also to eat honey-cake, preserves or the like, he should say a separate benediction over each, giving precedence to the benediction over the cake and preserves because they count more, thereafter he should say the benediction over the brandy. Much more is this the case if he ate dessert (cakes) and also drank coffee, that he must say separate benedictions over both, first over the dessert (cakes) and then over the coffee, for his intention referred to both.

5. If one desire to partake of a dish composed of two different kinds of food which were cooked together, if each kind be separated, he should say over each kind the benediction appropriate to each, but if they be dissolved and cling together he should say the benediction over that kind which predominates, for that is the more important element, and it exempts its accessories (from a separate benediction), however, if one kind be of the five species (even if it be the least in quantity), the benediction should be said over it, as it is reckoned as the more important element.

6. A dish to which one had added milk or soup which he intended to consume together(is subject to the following conditions). if it were his primary object to eat the dish, he should say a benediction over that only, for then the milk or soup is but an accessory to that dish, but, if the soup or milk be what he desired principally to partake of, he should say a benediction over that, and the dish is accessory thereto; if his mind were equally set upon partaking of both, but each is subject to a different benediction, he should first say the benediction over the dish and eat a little thereof, and then he should say the benediction שהכל over the soup or milk, the question of a greater quantity is of no consideration in the foregoing, and even if the food be of a species of grain, it is not (in this connection) reckoned as an essential article.

7. Before partaking of ground spices mixed with sugar a benediction should be said only over the spices which are considered to be the essential elements. Over a nutmeg one should say the benediction בורא פרי העץ, over cinnamon בורא פרי האדמה, and over ginger בורא פרי האדמה.

8. If one desire to drink olive-oil in its natural state, inasmuch as it is injurious to his health, he should not say any benediction, if, however, he mixed it with other ingredients it becomes a mere accessory, and he should say the benediction upon that which is paramount, however if he have some ailment and he must drink the oil medicinally, and he mixes it with other ingredients in order to avoid its injurious effect, inasmuch as the oil is the primary object for him, even if it be the least of the ingredients he should say the benediction בורא פרי העץ thereon and exempt the other ingredients. However, if one be thirsty and if he partake of a beverage to quench his thirst, and incidentally he also mixes therewith some olive-oil for a medical purpose, he should say a benediction only over the beverage. This law applies also when one puts muscatels or cinnamon or ginger in a beverage, in all such cases we always consider what his primary object was.

ט. כל מיני מרקחת, הדבש והצוקער הן טפלים ומברכין על עיקר הפרי ברכתו הראויה לו.

דין קדימה בברכות.

א. מי שיש לפניו מיני פירות הרבה, והוא רוצה לאכול מכולם, אם ברכותיהן שוות, יברך על זה שהוא חביב לו וחפץ בו יותר, ואם שניהם שוים לו בחביבות, אזי אם יש ביניהם ממין שבעה שנשתבחה בהן ארץ ישראל יברך על זה, אע"פ שאינו אלא חצי פרי והשאר הן שלימות, ואם אין ביניהם ממין שבעה, אם אחד שלם וא' אינו שלם, שלם עדיף, וכן אם ברכותיהן שוות, אלא שאחד ברכתו בפה"ע ואחד ברכתו בפה"א שצריך לברך על שניהם, אם האחד חביב עליו יברך תחלה על החביב, ואם שניהם שוים לו יברך תחלה על זה שהוא ממין שבעה אפילו הוא חצי, ואם אין ביניהם ממין שבעה, שלם עדיף, ואם שניהם שלמים או שניהם חסרים, יקדים בפה"ע לבפה"א.

ב. אם כולן הן ממין שבעה ושוים לו בחביבות, צריך להקדים את את זה שהקדימו הפסוק, וארץ בתרא שנאמר בפסוק, הפסיק את הסדר, נמצא לפי זה כי תמרים קודם לענבים, לפי שתמרים הם שני לארץ בתרא, וענבים הוא שלישי לארץ קמא, ודוקא ענבים, אבל יין כיון שהוא דבר חשוב וקבעו לו ברכה לעצמו, הוא קודם לכל הפירות.

ג. הא דיש מעלה למין שבעה, דוקא כשנגמר הפרי אבל פרי שלא נגמר אין לו מעלה, דלא משתבח קרא במידי דלא חזי, וכן אם אוכלו שלא כדרך הנאתו כגון הכוסס חטה אין לה קדימה.

ד. אם יש לפניו דבר שברכתו בפה"ע או בפה"א, וגם דבר שברכתו שהכל, ורוצה לאכול משניהם, ברכת בפה"ע וברכת בפה"א קודמות, שהן חשובות, לפי שהן מבוררות יותר, שאינן פוטרות אלא מין

9. In all kinds of preserves, the honey and the sugar are mere accessories, and the benediction should be said only over the fruit, which is the essential element.

Laws Concerning the Order of Precedence Relating to Benedictions.

1. If one have before him many varieties of fruit and if he desire to partake of all of them he should be guided by the following conditions: if they be all subject to the same benediction, he should say it over the kind which he likes best; if he be equally fond of all and if there be amongst them one of the seven species with which the land of Israel was praised, he should say the benediction over this even if there be only a half of that fruit, whilst the others are whole; but if there be none of the seven species amongst them, if some fruit be whole, and others be not whole the benediction should preferably be said over the whole fruit, likewise when the benediction over each kind is the same. The same conditions apply to one who desires to partake of two kinds of fruit that are each subject to a different benediction, e.g., one kind is subject to the benediction בורא פרי העץ and the other to the benediction בורא פרי האדמה, thus requiring the recital of both. If he be fonder of one of the two kinds, he should give the precedence in saying the benediction to that of which he is fonder, and if he be equally fond of both, one of the seven species should have the precedence, even if it be not whole, but if there be none of the seven species amongst them, precedence should be given to the whole fruit, but if they be both the same, either whole or not, the benediction should be בורא פרי האדמה.

2. If all the fruit be of the seven species, and he is equally fond of them, he should give the precedence in pronouncing the benediction to that kind which is mentioned first in the Torah (Deut. xiii. 8). The second ארץ (a land) in the verse enumerating the seven species subdivides the narrative, therefore, dates take precedence over grapes, because dates are the second that are mentioned after the second ארץ whilst grapes are mentioned third after the first ארץ in that verse, that is only as far as grapes are concerned, but wine, being an important beverage, has its special benediction and therefore it takes precedence over all kinds of fruit.

3. The precedence given to one of the seven species is obligatory only if the fruit be ripe, but if the fruit be unripe it has no claim to precedence because the text is not concerned with anything which is not complete and proper. Likewise if he ate thereof in a manner so that he cannot enjoy it, e.g, the chewing of wheat, the law of precedence does not apply thereto.

4. If one had before him a kind of food over which the benediction בורא פרי העץ or בורא פרי האדמה is to be said, and another kind over which the benediction שהכל should be recited, even if he prefer to eat both kinds he should, nevertheless, give precedence by saying the

אחד ושהכל היא ברכה כוללת הרבה, ואפי' אם זה ברכתו שהכל הוא חביב לו יותר, מ"מ צריך להקדים בפה"ע או בפה"א.

ה. ברכת בורא מיני מזונות, קודמות גם לברכת היין, ומכ"ש המוציא, שהרי היא קודמת גם לברכת בורא מיני מזונות, ולכן בשבת ויו"ט כשמקדש על היין צריך לכסות את הפת, וכן בשחרית שמקדש אוכל אח"כ מיני מזונות, צריך לכסותם בשעת הקידוש.

דין טעות בברכות.

א. טעה ובירך על לחם גמור, במ"מ, או על פת כיסנין המוציא יצא, אבל אם בירך על תבשיל אפילו ממיני דגן המוציא, לא יצא, טעה ובירך על ענבים בפה"ג יצא, וכן אם טעה בברכה אחרונה ובירך על הגפן יצא, שהרי גם הענבים פרי הגפן הם.

ב. טעה ובירך על פרי העץ בפה"א או שהיו שתיהן לפניו וטעה והקדים לברך על פרי האדמה ונתכוין לפטור בזה גם את פרי העץ, יצא, שהרי גם העץ יונק מן האדמה, אבל אם בירך על פרי האדמה בפה"ע לא יצא, ולכן אם הוא מסופק באיזה פרי אם הוא פרי העץ או פרי האדמה, וא"א לו לברר בשום אופן, יברך עליו בפה"א.

ג. טעה ובירך על היין בפה"ע, אם נזכר מיד, יאמר תוך כדי דבור בפה"ג, ואם לא נזכר מיד, יצא בדיעבד.

ד. על כל דבר אפילו על הפת ועל היין אם טעה ובירך שהכל, יצא

ה. אף ע"פ שלכתחלה צריך לדקדק ולכון על מה שהוא מברך, מ"מ בדיעבד אם טעה בכונה, כגון שלקח בידו כוס קסבור שהוא יין, ובירך על דעת שהוא יין, וקודם שאמר בפה"ג נזכר שהוא מים, או שכר, וסיים שהכל נהיה בדברו, א"צ לחזור ולברך, דמשום

benediction בורא פרי העץ or בורא פרי האדמה for they are important since they do not refer to more than one kind apiece whereas שהכל is a comprehensive benediction. This applies even in the case where he prefers to partake of something over which he must say שהכל.

5. The benediction בורא מיני מזונות takes precedence over all others even over the benediction over wine, except the benediction המוציא which takes precedence over the benediction בורא מיני מזונות. Therefore on Sabbaths and on Holydays when saying the sanctification (קידוש) over wine, the bread should be covered, also on a Sabbath morning when he intends to partake of farinaceous food after קידוש he should have that food covered when pronouncing the קידוש over wine.

Laws Concerning Benedictions Pronounced Erroneously.

1. One who by error said the benediction בורא מיני מזונות over proper bread or the benediction המוציא over cake has fulfilled his obligation, if, however, he had said the benediction המוציא over food even if prepared from the five species of grain, his obligation is not discharged. If by error he had said the benediction בורא פרי הגפן over grapes his obligation is discharged, likewise, if he had erred in saying the concluding grace על הגפן, his obligation is fulfilled, as grapes are also fruit of the vine.

2. If by error one said the benediction בורא פרי האדמה over a fruit of the tree, or if both kinds were before him, and by error he had given precedence in saying the benediction over the fruit of the ground with the intention of including the fruit of the tree, his obligation is fulfilled, as the fruit of the tree also gets its sustenance from the ground, but if he said the benediction בורא פרי העץ over a fruit of the ground his obligation is not fulfilled. Consequently if one be in doubt as to which species a fruit belongs, whether to the tree or to the ground and it is impossible for him to ascertain the fact, he should say the benediction בורא פרי האדמה.

3. If by error he had said over wine the benediction בורא פרי העץ if he at once became aware of it, he should immediately add the words בורא פרי הגפן, but if he did not become aware of it immediately, and it happened unintentionally, his obligation is fulfilled.

4. If by error he had said the benediction שהכל over any article, even over bread or wine, his obligation is fulfilled.

5. At the outset one should know the purpose of the benediction he is about to say, nevertheless if he erred having unintentionally said the wrong benediction. e.g., he thought he was about to drink wine, and he began the benediction with the intention of concluding it with בורא פרי הגפן but before thus concluding it he had discovered that it was water or beer and concluded the benediction with the formula of שהכל וכו' it is unnecessary to repeat the benediction, since

טעות בכוונה א"צ להזור ולברך, וכ"ש אם טעה בהיפוך, שהיה סבור שהוא שכר או מים, ובירך על דעת לומר שהכל, וקודם שאמר שהכל, נזכר שהוא יין וסיים בפה"ג שיצא, שהרי אפילו אם היה מסיים כפי הכוונה היה יוצא.

ו. אפילו אם סיים כל הברכה בטעות, אלא שנזכר תוך כ"ד ותיקן אמירתו, כגון שלקח כוס מים או שכר קסבור שהוא יין ובירך בפה"ג ונזכר מיד שהוא מים או שכר וסיים שהכנ"ב וכך היתה אמירתו בפה"ג שהנ"ב יצא.

ז. ואם לא נזכר תכ"ד, צריך לברך מחרש ברכת שהכל, אם היא רוצה לשתות כום זה, ואם היה בדעתו לשתות גם יין יקח יין וישתה מעט וא"צ ברכה שניה כל שלא הפסיק בדיבור, ואפילו טעם תחלה מן הכום, וע"י טעימתו נודע לו שהוא מים או שכר, מ"מ לא הוי הפסק בדיעבד.

דין בירך על מאכל או על משקה ואח"כ הביאו לו עוד.

א. בירך על הלחם ולא היה בדעתו לאכול יותר ממה שהכין לו, כגון שקנה לו לחם או גלוסקא, וסבר שיהיה לו די, ושוב נתאוה לאכול יותר ושלח לקנות לו עוד אפי' יש לפניו עוד ממה שהכין לו בתחלה, מ"מ צריך לברך שנית המוציא על מה שהביאו לו, משום דהוי נמלך, אבל מי שיש לו לחם בביתו וחתך לעצמו חתיכה שהיה סבור שיהיה לו די, ואח"כ נתאוה ליותר וחתך לו עוד, אע"פ שאין לו עוד מן הראשון, אינו צריך לברך שנית, דזה לא מקרי נמלך, כי הדרך הוא כך.

ב. בירך על הפירות שהוא אוכל והביאו לו אח"כ עוד פירות, אם בשעת הברכה היתה דעתו על כל מה שיביאו לו, אזי אפי' אם אין לו עוד מהראשונים ואפי' אינם ממין הראשון אלא שברכותיהם שוות, א"צ

it is not obligatory to repeat a benediction owing to an error in one's intention. Much more so is this the case if the above-mentioned example were reversed, and if he had mistaken wine for beer or water and said the benediction with the intention of concluding it with שהכל, but before saying שהכל he had become aware of his error and discovered that it was wine and he said בורא פרי הגפן his duty is fulfilled, for if he had said שהכל he would also have fulfilled his obligation.

6. Moreover even if he had concluded the benediction erroneously but instantly became aware of his error and rectified it, e.g., if he took a glass of water or beer, thinking that it was wine and said בפה"ג and then he found out immediately that it was water or beer and he concluded by reciting שהנ"ב saying thus בפה"ג—שהנ"ב his obligation is fulfilled.

7. If he did not instantly become aware, he must say again the benediction שהכל if he desire to drink this glass, and if he also intend to partake of wine, he should take wine and drink a little and it is not necessary to say a second benediction provided he had not interrupted by speaking, even though he first tasted the contents of the glass and discovered that it contained water or beer, nevertheless this is not considered an interruption if he acted in this manner.

Law as to the Benediction Over an Article of Food, Where More Was Taken Than was Originally Intended.

1. If one had said a benediction over bread, having no intention of partaking of more than what he had prepared, e.g., he had purchased a loaf or a roll and he thought that this would suffice and then he desired to eat more of the same, and he sent and had some more bought and even if he had more of the same kind which he had originally prepared before him, he is nevertheless obliged to repeat the benediction המוציא over that which was brought to him, as he had changed his mind, however if one have bread in the house and he cut off a portion thinking it would be sufficient, and then he desired to partake of more of it and he cut off some more, although he had no more of the first piece, still he need not repeat the benediction, as that is not considered as though he had changed his mind, for this is the usual custom.

2. If one had said a benediction over fruit and he partook thereof, when more of it was brought to him, if at the time he said the benediction it was his purpose to include thereby all that would be brought to him, he is exempt from repeating the benediction over that which is subsequently brought to him, even if he have no more of the first fruit, and even if they be not of the same kind as the first fruit but are subject to the same benediction, if, however, he changed his mind

לברך שנית על אלו שהביאו לו. ואם הוא נמלך ממש, דהיינו שמתחלה לא היה דעתו לאכול רק אלו שהם לפניו, ואח"כ נמלך לאכול יותר, אז אפי' הם ממין הראשון וגם יש לפניו עוד גם מהראשונים, מ"מ צריך לברך שנית על אלו שהביאו לו.

ג. ואם בתחלה היתה דעתו סתם לא כך ולא כך, אזי יש חילוק, שאם בשעה שהביאו לו השניים לא היה לו עוד מהראשונים, צריך לברך שנית, אבל אם היה לו אז עוד מהראשונים, יש ספק אם צריך לברך שנית על השנוים או אינו צריך, לכן טוב ליזהר שכשהוא מברך תהא דעתו על כל מה שיביאו לו, ואם לא היתה דעתו כך אלא מסתמא, כיון דאיכא ספיקא בברכה, יש לו למנוע את עצמו מלאכלם.

ד. הביאו לו פרי שהוא חשוב וחביב עליו יותר מן הראשונים או שהוא ממין שבעה, אפילו יש לפניו עוד מהראשונים צריך לברך על זה שהביאו לו, כי מה שאינו חשוב אינו יכול לפטור את החשוב דרך גררא אלא דוקא כשנתכוין לפטרו.

ה. בירך על השכר ונתכוין לפטור כל מה שיביאו לו מברכת שהכל, והביאו לו דגים, אינן צריך לברך על הדגים, אבל אם היתה דעתו סתם אפילו אם בשעה שהביאו את הדגים עדיין היה שכר לפניו מ"מ צריך לברך על הדגים, ולא דמי לפירות, אפילו שאלו תפוחים ואלו אגוזים מ"מ הכל מין אוכל הוא, אבל שכר ודגים המה לגמרי שני מינים מחולקים, זה אוכל, וזה משקה, ואינם פוטרים זא"ז אלא א"כ היו לפניו בשעת ברכה, או שהיתה דעתו עליהם.

ו. כל זאת לא מיירי אלא בארם האוכל משלו, אבל אם הוא אוכל אצל חברו, כיון שבירך על מין אחד פוטר כל מה שיביאו לו אפי' אין לו עוד מהראשונים, דהכל תלוי בדעת הבעה"ב, אך אם נמלך ממש אז צריך לברך שנית, ואם לא היה בדעת בעה"ב להביא יותר רק לבקשת

in regard to what was brought later, that is to say, if it were his original intention to eat only what was before him, but he subsequently changed his mind and decided to eat more than that, even if that which was brought later be of the same kind as the first, and he also had some left of the first fruit, he is nevertheless obliged to repeat the benediction over that which was subsequently brought to him.

3. However if one had no thought, one way or the other, concerning anything that might be brought later, then the following distinction should be observed :- if none of that kind (first partaken of) were left at the time when more of it was brought to him, he must repeat the benediction, but if he had more left, there is a diversity of opinion whether there is any obligation to repeat the benediction over that which was brought later, one should therefore take the precaution, when saying the original benediction, to resolve to exempt thereby all things requiring the same benediction that might be brought later. If when saying the benediction he had no thought concerning what might be brought subsequently, he should abstain from eating thereof, owing to the doubt as to the necessity of repeating the benediction.

4. If fruit were brought to him and this happened to be of a superior kind and of which he was fonder than of the first (kind of which he had previously partaken) or if something of the seven species were brought to him, he is required to repeat the benediction, even if he had then more of the first left, for the benediction said over an inferior article cannot exempt a superior article, unless he clearly intended to exempt the same when he said the original benediction.

5. Having said the benediction שהכל over beer, with the intention of exempting all articles subject to the same benediction, if they brought fish to table, he is not required to repeat the benediction, if, however, he had no thought when saying the benediction concerning what might be brought subsequently, he is required to repeat שהכל over the fish that is brought, regardless of the fact that he still had some of the beer left at that time, as the law concerning the exemption of two kinds of fruits is not applicable in this case, e.g., if the first kind were apples and the other nuts, nevertheless they are both one class of food; but beer and fish are entirely different kinds, one is an eatable and the other is a beverage, and the one kind cannot exempt the other, unless they be both before him at the time of saying the benediction, or if he intended to exempt the one by the other.

6. The above rules apply only to one who eats of his own provision, but one who eats at his neighbour's house exempts, by the benediction said over one kind, all that might be brought subsequently, even if there be no more of the first kind (on the table) as it all depends on the host's will. Yet if he had dismissed all thoughts concerning the article that was subsequently brought to him, he is obliged to repeat the benediction over the same. If the host had no intention of serving his guests with more of the same food, but served them solely

האורחים נתן להם, גם כן אינם צריכים לברך, לפי שהאורחים סומכים בדעתם שהבעה"ב מסתמא יתן להם כל צרכם.

ז. מי שבא לסעודה ונתנו לו כוס ובירך עליו, ואח"כ שוב נתנו לו כוסות, אם המנהג הוא כן, מסתמא היתה דעתו על כולם ואינו צריך לברך עוד.

דין ברכת הריח.

א. כשם שאסור לאדם ליהנות ממאכל או משקה קודם שיברך, כך אסור לו ליהנות מריח קודם שיברך עליו, אבל לאחריו אינו צריך לברך, משום דכשמפסיק הריח מחוטמו כבר עברה הנאתו, והוי כמו אוכל שנתעכל במעיו.

ב. כיצד מברך על הריח הטוב, אם זה שיוצא ממנו הריח הוא פרי שהוא ראוי לאכילה בין שהוא פרי העץ בין שהוא פרי האדמה, אע"פ שאינו ראוי לאכילה אלא ע"י תערובות כגון אגוז מושקאט ציטראן ואתרוג, מ"מ כיון שעיקרו לאכילה, מברך אשר נתן ריח טוב בפירות, ודוקא כשנתכוין להריח בו, אבל אם לא נתכוין להריח אלא לאכילה והריח בא לו ממילא אינו צריך לברך על הריח, המריח בקאפע קלוי שיש לו ריח טוב מברך אשר נתן ריח טוב בפירות.

ג. אם זה שיוצא ממנו הריח הוא עץ או מין עץ, מברך בורא עצי בשמים ולכן על ההדס ועל ורד שקורין ראזען ועל הלבונה וכיוצא מהם, מברכין בורא עצי בשמים, דכיון דעיקרו אינו לאכילה אלא להריח לא היו פרי. על פלפלין ועל זאננביל (אינגבער) אין מברכין ואין להריח בהם.

ד. על עשב וירק, מברכין בורא עשבי בשמים (העי"ן בחירק והבי"ת רפויה וגם הבי"ת של בשמים רפויה) והסי' לידע מה הוא עץ

at their own request, then the latter are not obliged to repeat the benediction inasmuch as they rely upon their host to supply them with as much as they need.

7. One who came to a feast and had said a benediction over a glass (of wine) that was given to him, need not repeat the benediction over the glasses that will be given to him thereafter if it be usual to give more than one glass, as it is assumed when saying the benediction over the first glass that he intended to exempt all the others.

Laws Concerning the Benediction to be said When Smelling Fragrant Spices.

1. Just as one is forbidden to enjoy any article of food or drink before its benediction has been said, likewise is one forbidden to enjoy any fragrant odour before saying a benediction, however after having enjoyed the same, one is not required to say a concluding Grace, for as soon as he has ceased to inhale the fragrance his pleasure has ceased, therefore as regards the Grace it is to be compared with food which is digested (which requires no further prayer).

2. Under what circumstances do we say the benediction over a pleasant fragrance? If it arise from fruit which is fit for food, whether it be fruit of the tree or of the ground, even if it be only made fit by being mixed together with other ingredients, such as the nutmeg, the lemon or the "Ethrog" inasmuch as they are principally used as food, he should say the benediction הנותן ריח טוב בפרות, provided he had intentionally inhaled their fragrance; if, however, when partaking thereof the fragrance had reached him unintentionally he is not obliged to say a benediction over the same. If one inhale the scent of roasted coffee which is pleasant, he should say the benediction הנותן ריח טוב בפרות.

3. Before inhaling the fragrance of plants, which are unfit for food, but are chiefly esteemed for their fragrance, such as the myrtle or the rose, or frankincense and the like, one should say the benediction בורא עצי בשמים. One should not smell pepper or ginger, as a benediction is not said over the same.

4. Before inhaling the fragrance of herbs and vegetables, one should say the benediction בורא עשבות בשמים. A vegetable is distinguished from a tree in the following manner: if it possess a stem as

ומה הוא ירק, כל שהגבעול הוא קשה כגבעול של פשתון ומתקיים משנה לשנה ומוציא עלין זהו עץ, ואותן שהגבעול לעולם רך הוי עשבי בשמים.

ה. אם אינו לא מן עץ ולא מן עשב כמו המוסק (פיזאם) מברך עליו בומ"ב וכן על שוועמליך יבשים שיש להם ריח טוב אם מריח בהם, יש לברך בורא מיני בשמים.

ו. על שמן אפרסמון הגדל בארץ ישראל לחשיבותו שגדל בארץ ישראל קבעו לו ברכה בפ"ע, ומברכין עליו בורא שמן ערב.

ז. בירך על של עץ עשבי בשמים, וכן להיפוך, לא יצא. אבל אם בירך בו"מ בשמים על כל המינים יצא, ולכן בכל דבר שהוא מסופק בברכתו, וא"א לו להתברר, מברך עליו בו"מ בשמים, ואם בירך על פרי העץ בורא עצי בשמים, יצא, ועל נעגליך וכן על קליפת פאמעראנצען וציטראנען, יש לברך בורא עצי בשמים.

ח. שמן או מים שבשמו בבשמים, אם בעצי בשמים, מברך עצי בשמים, ואם בעשבי בשמים, מברך בורא עשבי בשמים, ואם היו בו עצים ועשבים, מברך בו"מ, בשמים וכן בכל מקום שיש ריח מעורב ממינים שונים מברך בו"מ בשמים, אם הוציאו הבשמים מן השמן ומן המים יש ספק אם מברכים עליהם כיון שלא נשאר שם העיקר, ע"כ אין להריח בהם.

ט. היו לפניו פרי המריח ועצי בשמים ועשבי בשמים ומיני בשמים, מברך על כל א' ברכה הראויה לו, ומקדים לברך תחלה על הפרי ואח"כ על העץ, ואח"כ על עשבי בשמים, ואח"כ על מיני בשמים.

י. מוגמור דהיינו שמשימין בשמים על גחלים שיעלה ריח טוב מברכין עליו משיעלה העשן קודם שיגיע לו הריח, כמו בכל ברכת הנהנין, אבל לא יברך קודם שעולה העשן דבעינן ברכה סמוך להנאה, אם המוגמר הוא מן עץ מברך עצי בשמים ואם של עשב, עשבי בשמים

hard as the stalk of flax, and be perennial, and produce leaves, it is a tree, but if its stalk be always soft it is an odorous herb.

5. If it be neither a tree nor a herb, such as musk and the like, on inhaling its fragrance one should say the benediction בורא מיני בשמים, the same rule applies on smelling dried fungi when they have a pleasant odour.

6. Over balsam-oil which grows in the soil of the land of Israel, the special benediction בורא שמן ערב has been instituted, on account of its special worth as being associated with the land of Israel.

7. If on smelling fragrant woods one had in error said the benediction בורא עשבי בשמים or *vice-versa*, he has not fulfilled his obligation, if, however, he had said the benediction בורא מיני בשמים over any of the odorous species, his obligation is fulfilled, thus, if he be in doubt as to the benediction and he cannot distinguish the species he should say the benediction בורא מיני בשמים. If he said the benediction בורא עצי בשמים over fruit of a tree, he has done his duty. Over cloves and over the rind of bitter oranges and lemons he should say the benediction בורא עצי בשמים.

8. Oil or water that was scented with spices, or with fragrant wood, is subject to the benediction בורא עצי בשמים, but if scented with fragrant plants, to the benediction בורא עשבי בשמים, and if prepared with divers kinds of perfume due to bark and plants, it is subject to the benediction בורא מיני בשמים. Likewise in all cases where the fragrance is due to several articles being employed for this purpose. If the perfume were abstracted from the oil or water leaving none of that element therein except its perfume, it is a question whether a benediction is required on smelling it, one should therefore not smell this perfume.

9. If a fragrant fruit, odorous bark and plants and aromatic spices were set before a person, he should say the benediction appropriate to each, in the following order: first over the fruit, then over the bark, then over the plants, and then over the spices.

10. One who inhales incense, due to spices being burnt upon coals, should say a benediction as soon as the fumes ascend and before he inhales its fragrance, as obtains in all cases of saying the benediction over articles for human enjoyment. The benediction should not be said before the fumes ascend, since the benediction must precede the enjoyment without delay: if he burn fragrant bark he should say בורא עצי בשמים, if he burn plants בורא עשבי בשמים and if he burn other

אם של שאר מינים, בומ״ב, ודוקא כשמגמר בשביל להריח, אבל מה שמעשנין בשביל לבטל הסרחון, כדרך שנותנים בשמים אצל המתים, אין מברכין עליו כלל.

יא. וכן כל דבר שאינו עומד להריח, כגון בשמים המונחים בחדר לסחורה, וכן מוגמר שמגמרין בו את הכלים שלא נעשה להריח בעצמו רק ליתן ריח בכלים, אין מברכין עליהם אף על פי שהוא מתכוין להריח.

יב. הנכנס לתוך חנות של בשמים או אפאטהעק ונתכוין להריח, מברך בומ״ב כי הבשמים שבחנות עומדין להריח דניחא ליה לבעל החנות שיריחו בני אדם ויקנו, נכנס ויוצא, נכנס ויוצא, אם היה דעתו מתחלה, אינו צריך לברך ואם הסיח דעתו או שיצא ושהה זמן מרובה, או שנכנס לחנות אחרת צריך לברך בכל פעם.

יג. ריח שאין לו עיקר כגון בגדים שהם מוגמרים או שהיו בשמים מונחים בכלי וקלט ריח, וכן הממשמש באתרוגים או בשאר פירות המריחים ונשאר בידו או בבגדו אין מברכין עליו.

דין ברכת שהחיינו והטוב והמטיב.

א. על שמועות טובות ששמע מפי אדם נאמן שראה את הדבר, ומכ״ש אם הוא בעצמו ראה את הדבר אם היא טובה רק לו לבדו מברך שהחיינו, ואם הוא טובה לו וגם לאחרים, מברך ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם הטוב והמטיב כלומר טוב לו, וגם מטיב לחבירו, אם בשעה שהוא רואה או שומע את השמועה אינו יכול לברך מחמת גופו או מחמת מקומו יכול לברך אח״כ, וכן בברכת דיין האמת.

ב. על שמועת רעות מברך בא״י אמ״ה דיין האמת, אם באו לו כמה שמועות בב״א, בין טובות, בין רעות, די לו בברכה אחת, וחייב אדם

kinds of spices בורא מיני בשמים. A benediction should be said as above only if he burn the spices specially to inhale their perfume, but if he burn them for the purpose of fumigating the room, as in the case of disinfectants used with a corpse, a benediction should not be said.

11. Likewise wherever the spices are not placed for the special purpose of smelling them, such as spices that are placed in a room as merchandise and also perfume used to scent utensils, which is not made for purposes of inhaling but only to scent the utensils, these spices and perfumes need no benediction, even when one smells them intentionally.

12. If, however, one entered a store where various spices are sold, or a chemist's shop, and intended to smell them, he should previously say the benediction בורא מיני בשמים as the spices are there for this purpose, for the shopkeeper is glad if people smell them and purchase thereof. If one had entered and left the place several times in succession, if when first saying the benediction he had in mind to exempt subsequent visits, he need not repeat the benediction, but if his attention were diverted therefrom or if he had remained a long time outside the shop, he is required to say the benediction whenever he returns there.

13. Scent without any substance, e.g. garments which have been perfumed, or spices which had been placed in a vessel and their scent had evaporated, likewise one who handled Ethrogim (citrons) or other fruit with a fragrant odour which remains on his fingers or garments, in all these cases no benediction is required.

Laws Concerning the Benedictions שהחינו and הטוב והמטיב.

1. On hearing good tidings from a reliable party, who was an eye-witness, one should say the benediction שהחינו. This applies if he had been an eye-witness to the matter in question and in which he alone is interested, but if it be good for him and others as well, he should say the benediction ברוך . . הטוב והמטיב implying that it is good for himself and that God dispenses good to his fellowmen. If at the time he beheld that which was good for himself or heard the good tidings he could not say the benediction on account of his physical condition or owing to the locality where he happened to be, he can say the benediction later. This applies also to the benediction דין האמת.

2. On hearing bad tidings one says the benediction ברוך . . דין האמת and if many reports reached him at one time, whether good or evil, one benediction is sufficient and one is bound to bless God also

לברך גם על הרעה ברעה שלמה ובנפש חפצה, כמו שהוא מברך על הטובה.

ג. הגיע אליו טובה, או ששמע שמועה טובה, אע"פ שהדברים מראין שטובה זו תגרום לו רעה, כגון שמצא מציאה ואם ישמע הדבר למלך יקח כל אשר לו, מ"מ מברך הטוה"מ. וכן אם נגעה אליו רעה, או שמע שמועה רעה, אע"פ שהדברים מראין שרעה זו גורמת לו טובה כגון שבא לו שטף על שדהו ומזיק תבואתו וכשיעבור השטף טובה היא לו שהשקה את שדהו, מ"מ מברך דיין האמת, שאין מברכין על העתיד להיות, אלא על מה שאירע אתה.

ד. לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

ה. ילדה אשתו זכר מברך הטוה"מ, וגם האשה תברך כן.

ו. מת אביו או אחר משאר קרוביו או אפילו אינו קרובו אלא שהוא אדם כשר, ומכ"ש ת"ח, שהוא מצטער עליו, מברך בא"י אלהינו מלך העולם דיין האמת, ועל שאר אדם שאינו מצטער כ"כ אומר ברוך דיין אמת, בלא שם ומלכות.

ז. בנה או קנה בית או קנה כלים או מלבושים חשובים אפי' היו לו כיוצא כאלו תחלה, אלא שאלו לא היו שלו מעולם והוא שמח בהם מברך שהחיינו, ויש לברך בשעת הקנין או גמר הבנין, אע"פ שעדיין לא נשתמש בהם, כי אין הברכה אלא על שמחת הלב שהוא שמח בקנייתן.

ח. וכשילבש המלבוש יברך מלביש ערומים, ואף שכבר בירך שחרית מלביש ערומים, חוזר ומברך כשלובשו, אך אם לבשו שחרית נפטר בברכה זאת, קנה לו טלית של מצוה אזי לאחר שעשה בו את הציצית יברך שהחיינו, ואם לא בירך, אז יברך בעיטוף הראשון לאחר שבירך להתעטף בציצית.

ט. קנה כלים שנשתמשו בהם הוא ובני ביתו, מברך הטוב והמטיב

for the misfortune with perfect confidence and a willing spirit just as he blesses God for the good.

3. One to whom a benefit had occurred or who had heard good tidings, although the good is of such a nature that evil will apparently ensue therefrom, e g., if one found an object and the king will confiscate all his possessions if the matter be found out, he should, nevertheless, say the benediction הטוב והמטיב. Likewise if evil befell him, or if he hear evil reports, although these misfortunes will apparently have a good result, e.g., if a flood swept his field and injured its produce and thereafter it became beneficial because it watered his field, nevertheless one should say the benediction דין האמת since we bless only over the occurrences of the present, and not over the events of the future.

4. A man should be wont to say always כל מה דעביד רחמנא לטב עביד ("Whatever the All-merciful does is for the best.")

5. If one's wife give birth to a son, both husband and wife should say the benediction הטוב והמטיב.

6. If one's father or relative died, or even a non-relative but a pious man, and much more so in the case of a scholar, whose death grieves him sorely, he should say the benediction ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם דין האמת. On the demise of one whose death does not cause him so much grief, one should say the benediction ברוך דין האמת omitting the Divine Name and Kingship.

7. If one had built or bought a house, or if he had purchased vessels or valuable garments, although he had previously acquired similar possessions, so long as he had never owned these previously and he rejoices in their acquisition, he should say the benediction שהחינו. The benediction should be said at the time the purchase is made or upon the completion of the building, although he had not yet made use of the same, as the benediction is on account of his joy of acquisition.

8. If one wear (for the first time) a new garment he should say the benediction מלביש ערומים, even if he had already said that benediction in the morning prayers he should repeat the same when putting on the new attire, if, however, he had dressed himself therein in the morning, the benediction of the morning prayer will exempt him from saying a separate benediction over the same. If he purchased a טלית he should say the benediction שהחינו after he has inserted the ציצת, but if he did not say the benediction at that time, he should say it when first enwrapping himself therein after having said the benediction להתעטף בציצת.

9. On purchasing articles for household use, one should say the benediction הטוב והמטיב.

י. אם נתנו לו במתנה, מברך הטוה"מ שהוא טובה לו, וגם להנותן טובה, כי אם זה המקבל הוא עני הרי הוא טובה להנותן שזכהו הש"י ליתן צדקה. ואם המקבל הוא עשיר, שמח הנותן שזה מקבל ממנו מתנה.

יא. על ספרים חדשים שקנה, אינו מברך שהחיינו משום דמצות לאו ליהנות נתנו.

יב. על דבר שאינו חשוב כ"כ כגון חלוק, או מנעלים, ואנפלאות, אין לברך, ואפילו אם הוא עני שמח בהם, ועשיר גדול שקנה כלים חדשים שראוי לבינוני לשמוח בהם, אלא שהוא לעשרו אינם חשובים אצלו כ"כ ואינו שמח בהם, ג"כ לא יברך.

יג. נוהגין לומר למי שלבש בגד חדש, תבלה ותחדש, ועל מנעלים או שאר בגדים שנעשו מעורות אפי' מבהמות וחיות טמאות ואפילו אם העורות הם תפורות רק תחת הבגד א"א תבלה ותחדש.

יד. פרי שהיה מתחדש משנה לשנה בפעם הא' שהוא אוכל בשנה יברך שהחיינו, ואח"כ ברכת הפרי, ואם שכח ובירך תחלה ברכת הפרי, יכול לברך גם אח"כ שהחיינו ולא הוו הפסק, ואם לא בירך באכילה הראשונה שוב אינו מברך, אם יש לפניו כמה מינים חדשים, די בברכה שהחיינו אחת לכולם, ב' מינים אע"פ שהם דומים קצת כמו קירשען ווייננקסל, ואפילו אין חלוקין בשמות אלא בטעם, כמו תאנים לבנים ותאנים שחורים אם בירך שהחיינו על מין א' כשנזדמן לו אח"כ מין הב' מברך גם עליו שהחיינו, כי שתי שמחות הן.

טו. אם בירך שהחיינו על ענבים, י"א דא"צ לברך עוד שהחיינו גם על היין החדש משום דיש בו שמחה יתירה מבענבים, וע"כ טוב שאם בירך שהחיינו על ענבים אזי כששותה יין חדש יברך תחלה שהחיינו על איזה מין חדש לפטור גם את היין, אבל אם בירך תחלה שהחיינו על היין, לכ"ע אינו מברך עוד על ענבים, וכל זה דוקא כשהוא שותה את היין כשהוא תירוש, שהוא ניכר שהוא יין חדש, אבל אם אינו שותהו עד שהוא

10. If one were presented therewith he should say the benediction הטוב והמטיב as the recipient derives benefit from the gift and likewise this applies to the donor. If the recipient be a poor man then the donor is found worthy by God, who has enabled him to perform the precept concerning charity, and if the recipient be a rich man, the donor is gratified by the former's acceptance of the gift.

11. On purchasing new sacred books one should not say the benediction שהחינו as the things wherewith the precepts are performed are not for sensual enjoyment.

12. On purchasing an article that is of slight value, such as a shirt, shoes or socks, one should not say a benediction, even if he be poor and its acquisition give him joy. If a rich man purchased new utensils whose acquisition would fill one of the middle class with joy, but which the rich man in comparison to his wealth esteems but lightly not finding joy therein, he should not say a benediction.

13. It is customary to say to one who puts on new apparel: "Mayest thou wear out this garment and acquire a new one." One should not say this to one who wears shoes or a new garment made of leather from an unclean animal, even if the leather be sewn beneath cloth.

14. If one partake for the first time of a fruit, which is reproduced each year, he should say the benediction שהחינו, and then the benediction appropriate to the fruit; if, however, he forgot and first said the benediction over the fruit, he can say the benediction שהחינו thereafter, without it being considered an interruption. One who omitted the benediction שהחינו when first partaking of a new fruit, should not say it on subsequently partaking of the same. One who has before him several kinds of new fruit, should say the benediction שהחינו over one kind and include all the rest. Two species of fruit, although they slightly resemble each other, such as a cherry and a damson, even if they bear a name in common and differ in taste, such as green figs and dried figs—if one had said the benediction שהחינו over one of them, he is required to repeat it when subsequently partaking of the other, as the eating of each of these fruits constitutes a separate pleasure.

15. If one said the benediction שהחינו over grapes, some authorities say that it is not necessary to say the benediction שהחינו when partaking of new wine, because there is an additional pleasure in the latter. Therefore it is proper that if he had said the benediction שהחינו over grapes, then if he should partake of new wine he should first say the benediction שהחינו over some special kind of food and thereby exempt the wine from this benediction. If one had said the benediction שהחינו over the new wine he is no longer required to repeat it over grapes, this applies only if it were new wine (תירוש) which can be recognized as such, but if he did not partake thereof until it was

יין אפי' לא בירך שהחיינו על ענבים אינו מברך עליו שהחיינו משום דאינו ניכר בין חדש לישן.

טז. אין מברך שהחיינו על הבוסר אלא כשהבשילו האשכולות ענבים, וכן כל פרי אחר גמרו.

יז. נוהגין שאין מברכין שהחיינו על ירקות ומיני לפתות מפני שהן מתקיימות זמן רב ע"י שמטמינין אותן בקרקע ובחול וגם הם מצויין, וגם אין בהם שמחה כ"כ.

יח. אין מברכין שהחיינו על הריח.

יט. הרואה את חבירו לאחר שלשים יום והוא חביב עליו מאד, ומכ"ש אדם שהוא גדול ממנו, כגון אביו, או רבו, ושמח בראייתו, מברך שהחיינו, אף ע"פ שבתוך הזמן קבל ממנו מכתב, ואם רואהו לאחר יב"ח, מברך בא"י אמ"ה מחיה המתים, מפני שנשכח מן הלב, אבל אם קבל ממנו מכתב בתוך הזמן, או ששמע בתוך הזמן משלומו, אינו מברך מחיה המתים, אלא שהחיינו, ואין חלוק בין זכרים לנקבות, דאפי' האיש שהוא רואה את אשתו, או אמו, או אחותו, או בתו, וכן האשה שהיא רואה את בעלה, או אביה, או אחיה, או בנה, מברכין כן.

כ. חברו שלא ראה אותו מעולם, אלא שע"י מכתבים שהריצו מזה לזה נעשו אוהבים, אם רואהו אחר כך אינו מברך על ראייתו, דכיון שלא התראו מעולם פנים אל פנים, אין האהבה גדולה כ"כ שיהא שמח בראייתו.

דין ברכות הראיה.

א. הרואה אילני מאכל שמוציאין פרח, מברך בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם, ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה, ואם איחר מלברך עד שגדלו הפירות, לא יברך עוד.

(fermented) wine (יין), even if he did not say the benediction שהחינו over grapes, he should not say over it this benediction שהחינו because one cannot distinguish between new and old (wine).

16. We do not say the benediction שהחינו over half-ripe grapes unless the cluster of grapes had become ripe, likewise with all fruit unless they are fully grown.

17. The benediction שהחינו should not be said over vegetables or turnips for the reason that they remain well preserved for a long time by being kept in the earth or in sand, and being very plentiful one does not take joy therein.

18. One should not say the benediction שהחינו over a fragrant odour.

19. One who sees his fellow-man after an interval of thirty days from the time when he last saw him, if he be greatly attached to him, he should say the benediction שהחינו. Especially when he is his superior, as for instance, his father or teacher, and he rejoices in seeing him, he should say the benediction שהחינו, even if he had received a letter from him in the interval. On beholding him for the first time in twelve months, he should say the benediction ב'א'י'א'מ'ה' מחיה המתים but if he had received a letter from him at that time, or had heard of his welfare, he should not say מחיה המתים but he should say שהחינו. The law is applicable to both male and female, for even if a man see his wife or mother or sister or daughter, or if a woman see her husband or brother or son the benediction שהחינו is likewise to be said.

20. One who sees a friend whom he had never met before, but with whom he became friends as a result of having corresponded with one another, need not say a benediction when seeing him, for since they have never seen each other before, the love they mutually bear cannot be so great that he should be overjoyed at seeing him.

Benedictions Concerning Seeing.

1. On seeing fruit trees in blossom one should say the benediction ב'א'י'א'מ'ה' שלא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להנות בהם בני אדם. ("Blessed art Thou, O Lord our God, King of the Universe, who hast made Thy world lacking in nought, but hast produced therein goodly creatures and goodly trees wherewith to give delight unto the children of men.") This benediction should be said only once a year. If he delayed the recital of this benediction until the fruit grew he must not say it subsequently.

ב. על הזיקים, והוא כוכב היורה בחץ באורך השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשבט, ועל הכוכב שיש לו זנב ושבט של אורה, ועל רעידת הארץ, ועל רוחות שנשבו בזעף, ועל הברקים, על כל אחד מאלו, מברך בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית, (ואינו מברך על הזיקים כ"א פעם א' בלילה, אע"פ שראה עוד כוכב אחר רץ, ועל הכוכב שיש לו זנב, כיון שבירך עליו אינו מברך עוד אלא כשלא ראהו עד לאחר ל' יום) ועל הרעם, אם שמעו לאחר שעבר הברק, מברך בא"י אמ"ה שכחו וגבורתו מלא עולם, ואם ראה את הברק ושמע את הרעם ביחד, מברך רק ברכה אחת „עושה מעשה בראשית", וכן אם בירך על הברק עושה מעשה בראשית ובתוך כדי דיבור להברק נשמע הרעם, אינו צריך לברך עליו כי נפטר בברכה שעל הברק, אין מברכין על הברק או על הרעם אלא תכ"ד, אבל אם הפסיק יותר, שוב לא יברך.

ג. כל זמן שלא נתפזרו העבים נפטר בברכה אחת, נתפזרו העבים, והשמים נזדככו בין ברק לברק ובין רעם לרעם צריך לחזור ולברך, והברקים שנראים בלא רעם אלא מחמת החום, אינם כברקים ממש, ואין מברכין עליהם.

ד. הרואה קשת, מברך ברוך אתה אמ"ה זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו.

ה. על הימים ועל ההרים הגבוהים המפורסמים בעולם מחמת גבהם, מברך עושה מעב"ר.

ו. הרואה חמה בתקופתה והוא מכ"ח לכ"ח שנה שתקופת ניסן אז בתחלת ליל ד', מברכין ביום ד' בבוקר כשהיא זורחה, בא"ו אמ"ה עושה מעשה בראשית, וקודם הברכה יש לומר המזמור הללויה הללו את ה' מן השמים וגו' ואח"כ אומרים הברכה ואח"כ אל אדון וכו' עד וחיות הקדש, מזמור השמים מספרים כבוד אל וגו' ואח"כ עלינו לשבח וקדיש.

ז. לכתחלה יש לברך בבוקר מיד בהנץ ההמה משום דזריזין

2. On seeing shooting stars which dart across the sky from place to place with a transient light, or a comet or a meteor, or on witnessing an earthquake or a hurricane or lightning, one should say the benediction ב'א'י'א'מ'ה' עשה מעשה בראשית (" . . who hast made the creation"). This benediction should be said over a shooting-star but once during the night even if he saw another that night. Over a comet one should say a benediction but once in thirty days. On hearing thunder after the lightning has passed, one should say the benediction שכחו וגבורתו מלא עולם ("whose strength and might fill the world"). If one saw lightning and heard thunder simultaneously he should say only one benediction עשה מעשה בראשית ("who hast made the creation"). If one said the benediction עשה מעשה בראשית over the lightning and without any interval the thunder was heard immediately thereafter, it is not necessary to say a benediction on account thereof, for it is exempt by the benediction said over the lightning. The benedictions over lightning and thunder should be said directly they happen, and if an interruption occurred he should not say the benediction.

3. With the benediction which he says once over the lightning or thunder, he exempts the repetition of the same that he may see or hear subsequently so long as the clouds have not passed by, but if the clouds had disappeared and the sky had cleared up in the interval between one flash of lightning and the other, or between one peal of thunder and another he must repeat the benediction. A simple flash of lightning due to the heat and unaccompanied by thunder is not of the same nature as (storm) lightning and does not require the recital of a benediction.

4. On seeing the rainbow one should say the benediction ב'א'י'א' מ'ה' זוכר הברית ונאמן בבריתו וקים במאמרו ("who rememberest the covenant, art faithful to Thy covenant, and keepest Thy promise").

5. At the sight of seas, or mountains famous for their great height one should say the benediction עשה מעשה בראשית.

6. On the appearance of the sun at the end of its cycle, i.e., after a period of twenty-eight years, when the vernal equinox of ניסן begins at the approach of night-fall on the eve of the fourth day one should say on the morning of the fourth day when the sun is shining ברוך . . . עשה מעשה בראשית. Before pronouncing the benediction one should say Psalm cxlviii. after which he should say the benediction, then he should say אל ארון until וחיות הקדש, then Psalm xix. and thereafter עלינו לשבח and finally the קדיש should be recited.

7. This benediction should, if possible, be said in the morning immediately at the rising of the sun, for the zealous hasten to obey the commandments and it is proper to say the benediction in an assembly of the people, for " In the multitude of the people is the King's honour " (Prov. xiv. 28) (it is therefore proper to make a pub-

מקדימין למצות, וטוב אם אפשר לברך באסיפת עם, משום דברוב עם הדרת מלך (ויש להכריז ביום שלפניו למען ידעו להתאסף), אם א"א להתאסף תיכף בבוקר, אל יתאחרו בשביל זה, אלא כל אחד יברך מיד כשרואה זריחת השמש, כי ענין זריזין מקדימין דחי עניו ברוב עם, ובדיעבד אם לא בירך בבוקר, יכול לברך עד ג' שעות על היום, ובשעת הדחק עד חצות היום, ולכן אם בבוקר יש עננים המכסים אותה, ימתין עד קרוב לחצות, אולי תתגלה ויברך בשם ומלכות, ואם לא נתגלה יברך בלא שם ומלכות.

ח. מי שעשה לו הקב"ה נס שלא כדרך הטבע, כשרואה את המקום שנעשה לו שם הנס, מברך בא"י אמ"ה שעשה לי נס במקום הזה, וגם בנו ובן בנו אפי' אותם שנולדו קודם שנעשה הנס גם כן מברכין, כיצד מברכין, בנו מברך שעשה נס לאבי במקום הזה, ואם הם רבים אומרים לאבינו, בן בנו, אומר לאבותי ואם הם רבים אומרים לאבותינו ומי שנעשה לו ניסים הרבה, בהגיע לאחד מכל המקומות שנעשה לו נס, צריך להזכיר כל שאר המקומות ויכלול כולם בברכה אחת, ויאמר שעשה לי נס במקום הזה ובמקום פלוני, וכן בניו מזכירין כל שאר המקומות.

ט. הרואה חכם גדול בתורה מישראל, מברך ברוך א"י אמ"ה שחלק מחכמתו ליראיו, והרואה חכם גדול בחכמת העולם מאו"ה מברך בא"י אמ"ה שנתן מחכמתו, לבשר ודם.

י. הרואה מלך ממלכי אוה"ע, מברך בא"י אמ"ה שנתן מכבודו לבשר ודם, ואפילו אינו רואה את המלך ממש אלא שהוא רואה בכבודו ויודע בבירור שהמלך הוא שם, יכול לברך ברכה זו, וסומא יברך בלא שם ומלכות, ומצוה להשתדל לראות בכבוד מלכים, ואם ראה אותו פעם א' אל יבטל יותר מלימודו לראותו אלא אם בא אח"כ בחיל יותר ובכבוד גדול יותר.

lic announcement of the occasion on the day preceding it, in order that they may assemble). If it be impossible for them all to assemble in the morning they should not, for that reason, delay, but each one should say the benediction immediately he sees the sun shine. The rule concerning the "zealous who hasten to obey the commandments" takes precedence of the rule "In the multitude of the people is the King's honour." If it happened that one did not say the benediction in the morning, he may say it at any time till about 9 a.m., and if in the stress of circumstances (he delayed it still later) it may still be said until noon, consequently if the morning were cloudy so that the sun was obscured he should wait until it is near noon, as perhaps the sun will make its appearance, so that he may be able to say the benediction mentioning God as King of the Universe (שם ומלכות), but if it did not make its appearance, he should say the benediction and omit the Divine name and title of King.

8. If the Holy One, blessed be He, had wrought a miracle on behalf of someone, having helped him in a supernatural manner, on seeing the place where the miracle occurred, he should say the benediction ברוך . . שעשה לי נס במקום הזה ("Blessed . . who hast wrought a miracle for me in this place"). His son, his grandson, and even those who were born before the miracle happened, should also say the benediction. How should they say it? His son should say שעשה נס לאבי במקום הזה, ("who hast wrought a miracle for my father in this place,") and if there be many sons they should say לאבינו ("for our father.") His grandson should say לאבותי ("for my ancestors") and if there should be many grandsons they should say לאבותינו ("for our ancestors"). One for whom many miracles were wrought, on arriving at one of the places where one of the miracles happened, should refer to all the other places and include them all in one benediction as follows: שעשה לי נס במקום הזה ובמקום פלוני ("who hast wrought a miracle for me in this place and in that place") mentioning the name of the other place. His sons and also his grandsons should also mention all the other places.

9. On seeing a Jewish scholar distinguished for his knowledge of the Torah, one should say the benediction ברוך . . . שחלק מחכמתו ליראיו ("who hast given of His wisdom to those who fear Him.") On seeing a sage of other nations, distinguished for secular knowledge, one should say the benediction ברוך . . . שחלק מחכמתו לבשר ודם ("who hast given of His wisdom to flesh and blood.")

10. On beholding a king or the ruler of a nation, one should say the benediction ברוך . . . שנתן מכבודו לבשר ודם, ("who hast given of His glory to flesh and blood"). Even if the king be invisible, but all the pomp of the royal state indicate his presence the benediction should be said. One who is blind should say the benediction but omit the Divine name and title of King. It is a duty for one to make an effort to behold the glory of kings. Having seen him once, one need not interrupt his study of the Torah in order to see him again, unless he appear this time with greater array and with more glory than previously.

יא. הרואה קברי ישראל, מברך בא"י אמ"ה אשר יצר אתכם בדין וכו'.

יב. כל ברכות הראיה הנזכרות, אם חזר וראה אותן הדברים בעצמם אינו חוזר ומברך אלא א"כ היה בין ראיה לראיה ל' יום, אבל אם רואה דבר אחר כזה שראה אז, כגון מלך אחר, וקברים אחרים וכדומה, חוזר ומברך גם בתוך ל' יום.

יג. הרואה כושי וגיהור דהיינו שהוא אדום הרבה, והלווקן דהיינו שהוא לבן הרבה והקפה דהיינו שהוא ארוך ודק, והננס והדרקונה דהיינו מי שהיא מלא יבלת ופתויי הראש שכל שערותיו דבוקות זו בזו, ואת הפיל, ואת הקוף, מברך בא"י אמ"ה משנה הבריות, ואינו מברך אלא בפעם הראשונה שהשנוי עליו גדול מאד.

יד. הרואה את החיגר ואת הקטע דהיינו שנקטעו ידיו, ואת הסומא, ומוכה שחין ובוהקנין, והוא מי שמנומר בנקודות לבנות, אם הם ממעי אמם, מברך בפעם הראשונה שהוא רואה אותם משנה הבריות, ואם נשתנו אח"כ והוא מצער עליהם מברך דיין האמת.

טו. הרואה אילנות טובות ובריות נאות ממן אנושי ואפילו בהמה מברך בא"י אה"מ שככה לו בעולמו, ואין מברך עליהם אלא פעם ראשונה ולא יותר, לא עליהם ולא על אחרים, אלא א"כ היו נאים מהם.

ברכת הגומל ועוד קצת ברכות פרטיות.

א. ארבעה צריכים להודות, יורדי הים כשיגיעו למחוז חפצם, וכן הולכי מדבריות או בשאר דרך שמוחזק שיש בו סכנה, כשיגיעו למחוז חפצם, ובכלל זה גם מי שהיה בסכנה אחרת וניצול הימנה, כגון שנפל עליו כותל, או נגחו שור, או שבאו עליו לסטים בדרך ושודדי לילה, וניצול מהם וכדומה, ומי שהיה חולה ושיש בו סכנה, ומי שהיה חבוש

11. On seeing the graves of Israelites, one says the benediction ברוך .. אשר יצר אתכם בדין וכו' ("who hast formed you in judgment," etc.)

12. The benedictions which one had said on the occasions aforementioned should not be repeated on seeing the same within thirty days. On seeing different personages, however, i.e., another sage or king, or other graves or the like, one should repeat the benedictio even within thirty days.

13. On seeing an Ethiopian or a red Indian or an Albino or a living freak, e.g., a giant or a dwarf, or one who is wholly ulcerous, or one whose entire hair is matted or an elephant or an ape, one should say ברוך . . . משנה הבריות ("who varies the forms of His creatures"). This benediction is to be said only on the first occasion of seeing these freaks, for the first impression is very striking.

14. On seeing for the first time a cripple or one without hands or a blind person or one who is afflicted with leprosy or white leprosy (which appears in white scabs), if they be thus afflicted from birth one should say the formula משנה הבריות on the first occasion, but if they were thus afflicted after birth and it grieves one to behold them, he should say the benediction דין האמת ("Blessed be the true judge").

15. On seeing goodly trees, or beautiful creatures, human or animal, ברוך . . . שככה לו בעולמו ("who hast such as this in His world") should be said but once on seeing them for the first time, and should not be repeated on seeing again the same or others of that kind, unless the latter be more beautiful than the former.

Laws Concerning the Benediction הגומל also other Benedictions on Divers Occasions

1. Four classes of people must thank God for special mercy, such as a person who has crossed the ocean and has reached the desired haven, or on arriving safely at one's destination after having passed through a desert or a dangerous road, or one who was in any peril whatsoever and was saved therefrom, e.g., if a wall fell upon him, or an ox (attempted to) gore him, or robbers attacked him on a journey or bandits by night and he was saved from them, or similar instances or on recovering from a serious illness, or one who was imprisoned and set free, even if his imprisonment were due to money matters, all of the foregoing should say the benediction ברוך . . . הגומל לחיבים טובות שגמלני כל טוב "who bestows benefits upon the undeserving and who has bestowed upon me all kinds of favours" to which the listeners should respond: מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה. "May He who has bestowed upon thee all favours continue thus to do."

בבית האסורים אפילו רק על עסקי ממון ויצא, מברך בא"י אלהינו מלך העולם הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב, והשומעים אומרים מי שגמלך טוב, הוא יגמלך כל טוב סלה.

ב. צריך לברך ברכה זאת בפני עשרה חוץ ממנו, ושנים מהם יהיו ת"ח שעוסקים בהלכות, ואם אינם נמצאים לו ת"ח, אינו מעכב ונוהגין לברך כשעולה לתורה לאחר שבירך ברכה אחרונה, ולכתחלה אין לאחרה יותר משלשה ימים, ולכן אם ניצל ביום ב' יברך מיד בלא ס"ת ולא ימתין עד יום ה'. אך יברך מעומד בפני עשרה, ובדיעבד אם איחר יותר מג' ימים יכול לברך גם אח"כ.

ג. מי שנעשה לו נס יש לו להפריש לצדקה ממון כפי השגת ידו ויחלק ללומדי תורה, ויאמר הרני נותן מעות לצדקה יהי"ר שיהא נחשב כאלו הקרבתי תודה, וטוב וראוי לו לתקן איזה צרכי רבים בעיר, ובכל שנה ביום הזה יתבודד להודות לה' ית"ש ולספר את הנס.

ד. הנכנס להקיז דם או יעשה איזה דבר לרפואה יתפלל קודם תפלה קצרה, ויאמר יהר"מ ה' או"א שיהיה לי עסק זה לרפואה כי רופא חולים אתה, ואם דבר זה שהוא אוכל או שותה לרפואה צריכין לברך עליו, יאמר תחלה תפלה זאת ואח"כ יברך, לאחר שהקיז דם מברך „בא"י אמ"ה רופא חולים".

ה. המתעטש אומר לו חברו אסותא והוא יאמר לו ברוך תהיה, ואח"כ אומר לישועתך קויתי ה', דהמתפלל על חברו הוא נענה תחלה.

ו. המתפלל על מה שעבר כגון ששמע קול צוחה בעיר, ואומר הי"ר שלא יהא קול זה בתוך ביתי, ה"ז תפלת שוא כי מה שהיה היה.

ז. הנכנס למוד את גרנו וכיוצא בו, יתפלל ויאמר יהר"מ ה' אלהי שתשלח ברכה בכרי הזה, התחיל למוד, אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה (ואומר בלא שם ומלכות) מדד ואח"כ התפלל הרי זו תפלת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הנעלם מן העין.

2. The benediction הגומל should be said in the presence of ten (male adults) besides the one saying the benediction. Two of the ten should be scholars who are occupied with the Jewish Law, but the absence of the scholars does not disqualify the procedure. It is customary to say the benediction הגומל on being called to the Torah after having said the second benediction (ברכה אחרונה). One should not deliberately delay saying the benediction הגומל longer than three days, consequently, one who was preserved from danger on a Monday (after the Torah had been read) should immediately say the benediction הגומל without the Scroll of the Torah and he should not postpone the recital to the following Thursday. He must, however, say it standing before ten (male adults). Nevertheless, one who had inadvertently delayed the recital longer than three days may say it also after that time.

3. One to whom a miracle happened is in duty bound to set aside a certain sum of money for charity, as much as his means will allow, which he should divide amongst those who are occupied in the study of the Torah, and say "Behold, I give this money to charity, and may it be the Divine will to consider this as if I had brought a Thank Offering." It is also fitting that he should institute some public improvement in the city (where he resides) and every year on the anniversary he should set that day apart to thank God and to recall the miracle.

4. One who is about to undergo any operation or to try something as a remedy should first offer a brief prayer as follows, יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שיהיה לי עסק זה לרפואה, כי רופא חולים אתה. and if the food or beverage, which he is about to partake of medicinally, require the recital of a benediction, he should first offer this prayer and then say the benediction. After the operation (e.g.) bleeding, he should say ב'א'י' א'מ'ה' רופא חולים ("who healest the sick").

5. אסותא ("To your good health"), should be said to one who is sneezing, whereupon the latter should respond ברוך תהיה "Mayest thou be blessed." Thereafter he should say, לישועתך קויתי ה' "For Thy help I hope, O Lord" (Gen. xlix. 18); for the one, who prays on behalf of his fellow man, has his prayer answered.

6. One who prays concerning what has already happened, e.g., if one hear a cry in the town and he says: "May it be Thy will that this cry should not be in my house," is offering a vain prayer, for what has happened is a fact.

7. One who is about to measure his crops or the like, should say the following prayer: יהר"מ ה' אלהי שתשלח ברכה בכרי הזה ("to send a blessing on this my heap"), having begun the measurement he should say ברוך השולח ברכה בכרי הזה "who art sending a blessing on this my heap," omitting the Divine name and title. After he has measured, should he then offer prayer this is a vain petition, because God's blessing is to be sought only in such cases where the result is unknown or invisible.

בבית האסורי׳ שנעשה בנו בר מצוה, ובנו עולה לתורה, בפעם הראשונה מלך ־ ־בירך ברכה אחרונה על הס״ת מברך האב ואומר „בא״י אמ״ה״ אשר פטרני מעונשו של זה, ומצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מצוה, דהיינו ביום שנכנס לשנת י״ד, ואם הנער דורש, הוי סעודת מצוה אפילו אינה באותו יום.

ט. אם היה עצירת גשמים אפילו במדינותינו שהגשמים תדירים ואינן נעצרין כ״כ, אם אירע שנעצרו כ״כ עד שהיה העולם בצער, אזי כשירדו הגשמים אם ירדו כ״כ ורבו על הארץ שמעלים אבעבועות מן המטר והולכין זה לקרת זה, צריכין לברך עליהם.

י. מה מברך, אם אין לו שדה, אומר מודים אנחנו לך ה׳ אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו ואלו פינו מלא שירה כים וכו׳ (כמו שהוא בברכת נשמת) עד ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו בא״י אל רוב ההודאות ותשבחות, ואם יש לו שדה בשותפות עם ישראל אחר, מברך הטוה״מ, ואם אין לו שותף ישראל בשדה, אע״פ שיש לו אשה ובנים, מברך שהחיינו, ברכת הטוה״מ וברכת שהחיינו, מברך אף ע״פ שאינו רואה את הגשמים, אלא שהוא שומע שיורדים גשמים, אבל ברכת מודים אנחנו אינו אומר, אלא מי שהוא רואה את הגשמים.

הלכות משא ומתן.

א. צריך ליזהר מאד שלא להונות את חברו, בין שהמוכר מאנה את הלוקח בין שהלוקח מאנה את המוכר עובר בלאו.

ב. כשם שיש איסור אונאה במו״מ, כך יש איסור אונאה בשכירות, ובקבלנות, ובחילוף מטבע.

ג. הנושא ונותן באמונה אינו חושש לאונאה כיצד חפץ זה בכך וכך לקחתיו כך אני רוצה להשתכר בו, אע״פ שהוא נתאנה בלקיחתו,

8. One whose son became בר מצוה (i.e. he is thirteen years and one day old) should say the benediction ברוך . . . שפטרני מעונשו של זה ("... who has released me from the responsibility for this child") when his son has been called to the Torah for the first time and after he had concluded the ברכה אחרונה over the reading in the Scroll of the Law. It is a religious duty for one to prepare a feast on the day on which his son became בר מצוה, that is, on the day when he has entered into his fourteenth year. If the lad deliver a Talmudical discourse on that occasion, it becomes a religious feast even if celebrated on another day.

9. If after a drought which caused general distress—although in our land the rain falls in its regular season and droughts are rare—there should be a rain-fall that descends with such force that it runs off in bubbling streams, it is necessary to say certain benedictions.

10. What is to be said? One who is not the owner of a field should say מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ואלו פינו מלא שירה כים, וכו' ("We thank Thee, O Lord our God, for every drop (of rain) which Thou hast brought down for us and if our mouths were full of songs as the sea," etc.) as far as ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו, ב'א'ה' אל רוב ההודאות ותשבחות ("and hallow and assign kingship to Thy name, O our King. Blessed art Thou, O Lord, God of many thanksgivings and praises.") One who owns a field in partnership with another Israelite should say the benediction הטוב והמטיב, but if he have no Jewish partner, although he have a wife and children, he should say the benediction שהחינו. One may say the benedictions הטוב והמטיב and שהחינו even if he should not see the rain but hears that it is raining, the benediction מודים should be said, however, only by the one who sees the rain descending.

Laws of Buying and Selling.

1. It is necessary to be most careful not to deceive one's neighbour, either in buying or selling, or with reference to hiring, contracts or exchange. In any such case a negative precept would be transgressed (see Lev. xxv. 14.)

2. Just as there is the prohibition of wrong doing (i.e. deception) with reference to buying and selling so also with regard to money changing.

3. If a buyer or seller be honest in his dealings, and does not apprehend any deception, thus he says, "This article I bought at this price, and this is the amount of profit I wish to make out of it," although he had been cheated when buying that article, and since anyone who has been deceived is not permitted to deceive others on

אף דכל המתאנה אינו רשאי להונות אחרים בשביל זה, מ"מ זה מותר שהרי זה כמפרש שלא יסמוך על שווי המקח, אלא על הדמים שנתן הוא בעדו.

ד. מי שיש לו איזה דבר למכור אסור לו ליפותו כדי לרמות בו, כגון להשקות בהמה מי סובין שמנפחין וזוקפין שערותיה כדי שתראה שמנה, או לצבוע כלים ישנים כדי שיתראו כחדשים, וכל כיוצא בזה.

ה. וכן אסור לערב מעט פירות רעים בהרבה פירות יפים כדי למכרם בחזקת יפים, או לערב משקה רעה ביפה, ואם היה טעמו ניכר מותר לערב, כי הלוקח ירגיש.

ו. מותר להנוני לחלק קליות ואגוזים לתינוקות כדי להרגילם שיקנו ממנו. וכן יכול למכור בזול יותר מהשער כדי שיקנו ממנו, ואין בני השוק יכולין לעכב עליו.

ז. המודד או שוקל חסר לחבירו או אפילו לעכו"ם, עובר בלאו.

ח. צריך למדוד ולשקול בעין יפה, שיהיה עודף על המדה שנא' איפה שלמה וצדק יהיה לך.

ט. צריך למדוד כמנהג המדינה ולא ישנה כלל, מקום שנהגו לגדוש לא ימחוק אפילו ברצון הלוקח שפיחת לו מדמים, ומקום שנהגו למחוק, לא יגדוש אפילו ברצון המוכר שמוסיף לו דמים, כי התורה הקפידה על עוות המדות פן תצא תקלה עי"ז, שיראה הרואה שמודדין כך וידמה לו שכך היא מדת העיר וימדוד כן לאחר שאינו יודע ג"כ את המנהג ויטעהו.

י. חייבים ראשי הקהל להעמיד ממונים שיהיו מחזרים על החניות, וכל מי שנמצא אתו מדה חסרה או משקל חסר או מאזנים מקולקלים קנסו כנראה בעיניהם.

that account, he is yet permitted to dispose of it, as (by his declaration) he makes it clear that the purchaser should not rely on (the price he asks to determine) the value of the article, (as he sells it) according to the price he paid for it.

4. If one have something to sell, he is forbidden to make it look better than what it really is in order to deceive thereby, e.g. to give an animal bran-water which helps to distend its bulk and makes its hair stand erect so that it seems to be fat and healthy. It is also forbidden to paint over old utensils so that they appear to be new, and all such devices are prohibited.

5. Likewise it is forbidden to mix a little bad fruit with plenty of good fruit to sell the same as though they were good, or to mix inferior liquor with superior liquor, but if the taste of the former predominate, the mixing is permitted for the purchaser will notice this.

6. A shopkeeper is permitted to give parched grain and nuts to children in order to accustom them to buy of him. He may also sell cheaper than the market price for the same reason, and the other tradesmen cannot prevent this.

7. He who gives short measure or weight to his companion or even to an idolater transgresses a negative precept of the Divine Law.

8. It is necessary to measure and to weigh with a generous eye, this means that he should give more than the exact quantity demanded, as it is said: "A perfect and just measure shalt thou have" (Deut. xxv. 15).

9. It is necessary to measure according to the laws of the country and no deviation therefrom is permitted. Where it is the custom to give "heaped" measure, one must not give "level" (or exact) measure even with the consent of the purchaser who pays him less money. Where it is the custom to give "level" measure, one must not give "heaped" measure even if the seller consent, as the buyer would pay more money, for the Torah has laid down strict rules prohibiting incorrect measures lest a stumbling-block for others arise therefrom, for an onlooker may notice that the measure is in this wise and he will think that this is the rule of the city, and in like manner will he give measure to another person, who is also ignorant of the law of the place, and thereby he deceives him.

10. It is obligatory upon the communal leaders to appoint supervisors whose duty it is to inspect the shops and all found to have deficient measures or weights or irregular scales should be punished as seems proper in their judgment.

יא. אסור לאדם להשהות מדה חסרה בביתו או בחנותו אע"פ שאינו מודד בה, ואם שהה, עובר בלאו, ואפילו לעשות את המדה עביט למי רגלים אסור, שמא יבא מי שאינו יודע וימדוד בה, ואם יש מנהג בעיר שאין מודדין אלא במדה הרשומה ברושם הידיע וזו אינה רשומה, מותר להשהותה.

יב. המחזר אחר דבר לקנותו או לשכרו, בין קרקע, בין מטלטלים, בין מעכו"ם, בין מישראל, וכבר הושוו על הדמים וקודם שגמרו את הקנין בא אחר וקנאו, או שכרו, נקרא רשע, אבל אם עדיין לא הושוו על הדמים אלא שהמוכר רוצה בכך והקונה רוצה בפחות מותר לאחר לקנותו, ואסור להשיג גבול רעהו בשכירות בתים וכדומה.

יג. הנותן מעות לחבירו לקנות לו קרקע או מטלטלין והלך השליח וקנה את החפץ במעותיו בשביל עצמו, ה"ז רמאי, ואם קנאו ממעות של המשלח, מחויב ליתנו לו, אע"פ שקנאו לעצמו.

יד. מי שנתן אפילו רק מקצת דמים על המקח, או שרשם על המקח סימן בפני המוכר, או שאמר לו המוכר רשום מקחך, אע"פ שהוא בענין שלא קנה בזה, מ"מ כל החוזר בו, בין הלוקח בין המוכר לא עשה מעשה ישראל, וחייב לקבל מי שפרע, דהיינו שאוררין בבית דין ואומרים מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים, הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו.

טו. וראו לו לאדם לעמוד לו בדיבורו, שאפי' לא נתן עדיין מעות ולא רשם את הדבר, ולא נגמר הקנין, אם הושוו על המחיר אין לשום אחד מהם לחזור, ומי שחוזר, בין הלוקח ובין המוכר, ה"ז ממחוסרי אמנה, ואין רוח חכמים נוחה הימנו.

טז. וכן מי שאומר לחבירו ליתן לו איזה מתנה קטנה, שזה סמך דעתו שבודאי יתן לו, אם חזר ולא נתן לו, ה"ז ממחוסרי אמנה, אבל מתנה מרובה, אין בה חסרון אמנה, שהרי זה לא סמך דעתו על זה,

11. It is forbidden to keep in one's house or shop short measures although he does not use the same, even to keep them is to transgress a negative precept. It is forbidden to use such an article even as a necessary bed-room utensil, lest someone might use it in ignorance to measure therewith. If, however, it be the rule of the place that only marked measures (which are well-known) are used, and if this one be not marked, then it may be kept.

12. One who seeks to buy or rent certain property, be it a piece of ground or chattels of a heathen or of an Israelite, if the bargain were struck although the sale was not yet completed, and some one else forestalled him and bought or rented it, the latter is called a wicked person. But if they had not yet agreed upon the price, for the seller asks so much and the buyer offers less, then some one else may buy it. One is forbidden to "remove his neighbour's landmark," i.e. to encroach upon his rights in the matter of hiring houses and the like.

13. If one give money to his neighbour to purchase for him ground or chattels and the latter purchased the desired object for himself with his own money he is an imposter, but if he made the purchase with his neighbour's money, even if he intended it for himself, it is his duty to give it to his neighbour.

14. If one had made a deposit on a purchase or had marked the article for identification in the seller's presence, or if the seller said to him :—" Mark your purchase," even though he did not thereby acquire proprietary rights in that article, nevertheless, be he the buyer or seller, he does not act as becomes an Israelite, and he incurs Divine punishment, i.e., he is accursed of the Beth Din who say :—" He who dealt out retribution to the men of the generation of the flood, and to the men of the generation of the dispersion, and to the men of Sodom and Gomorrah, and to the Egyptians who sank in the sea, may He deal out retribution to the one who does not keep his word."

15. It is proper to keep one's word even though he neither paid anything on account nor did he put a mark upon the article, nor was the purchase completed but they merely agreed upon a price, neither of them may retract his agreement, and he who retracts, be he the buyer or the seller, is considered to be one of "little faith" (i.e. unreliable) and the spirit of our Sages finds no pleasure in him.

16. Likewise if one promised a small gift to his neighbour, who depended upon it, being sure that he would give it to him, if he retract his promise and fail to give it, he is of those who are of "little faith"; if, however, he promised a large gift (and retracted) he is not of those who are of "little faith," as his neighbour did not depend upon it; nevertheless at the time when he said he would give it to

ומ"מ בשעה שהוא אומר ליתן לו, צ"ל בדעת גמורה, ולא יהא בדעתו לשנות, וכל זאת לעשיר, אבל האומר ליתן לעני, בין מתנה מועטת בין מתנה מרובה, אינו יכול לחזור בו מן הדין, מפני שנעשה כמו נדר, ואפילו' לא אמר, אלא גמר רק בלבו ליתן צריך לקיים מחשבתו.

יז. הרוצה למכור קרקע או בית, ובאו שנים, וכ"א אומר אני אקח בדמים אלו, ואין אחד מהם בעל המצר, אם היה אחד מהם מיושבי עירו הב' מעיר אחרת, בן עירו קודם, היו שניהם מיושבי עירו, ואחד מהם שכנו, שכנו קודם, ואם השני הוא חברו הרגיל עמו ושכנו אינו רגיל עמו כלל, חברו קודם, היה א' מהם חברו ואחד מהם קרובו, חברו קודם, אבל לשאר כל אדם, קרובו קודם, חוץ מתלמיד חכם שקודם, ואפילו לשכנו וחברו הרגיל אצלו, אבל אם היה אחד מהם בעל המצר, הוא קודם לכולם, אפילו לאחר שמכרו לאחר, יכול בעל המצר ליתן את הדמים להלוקח ולסלק אותו, ואפי' הלוקח הוא ת"ח ושכן וקרוב למוכר, והמצרן הוא ע"ה ורחוק מן המוכר, המצרן קודם, ומסלק את הלוקח.

דיני אסור להונות בדברים ולגנוב דעת הבריות.

א. כשם שאונאה אסורה במקח וממכר, כך אסורה אונאה בדברים, שנא' ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך. זו אונאת דברים, וגדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שזה ניתן להשבון, וזה לא ניתן להשבון, זה בממונו, וזה בגופו, והצועק על אונאת דברים נענה מיד, וצריך ליזהר ביותר מאונאת אשתו שלא לצערה בדברים,

ב. כיצד הוא אונאת דברים, לא יאמר לחברו בכמה אתה רוצה ליתן חפץ זה והוא אינו רוצה לקנותו, היה אחד מבקש לקנות תבואה לא יאמר לו לך אצל פלוני והוא יודע שאין לו למכור, אם היה חברו בעל תשובה, לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם באו יסורים על חברו ר"ל, לא יאמר לו כדרך שאמרו חברי איוב לאיוב הלא יראתך כסלתך,

him it should have been his genuine intention to do so, and it should not have been his wish to alter his intention, all this refers to a promise made to a rich man, but if he made the promise to a poor man, be the promise of a small gift or a large gift, he is not at liberty to retract his promise for it is as though he made a vow, thus even if he did not utter the promise but he only determined in his heart that he would give, he must fulfil his intention.

17. If one desire to sell some ground or a house and two men come to buy, each one saying, "I am willing to pay the price demanded," it devolves upon the seller to know the law of precedence, the following rules appertain thereto : If neither be the immediate neighbour (of the seller) and if the one be a fellow townsman and the other man come from another place, the fellow townsman has the preference. If they were both fellow townsmen, the one being his neighbour, then he has the preference If the other person were his friend who visited him whereas the neighbour did not, then the friend has the preference. If one were a friend and the other a relative, then the friend has the preference, but this does not apply with reference to all other people except to a scholar who enjoys a preference, even with regard to one's neighbour or a friend who is on visiting terms. If one of the two in question happened to be the immediate neighbour (occupying the adjacent property), he takes precedence before all others and even after he had already sold it to another, the immediate neighbour can refund the money to the buyer and make him relinquish that property, even if this buyer were a learned man or a neighbour or a relation of the seller, whereas the immediate neighbour might be an illiterate person and not related to the seller, nevertheless he enjoys the preference and can make the purchaser relinquish the property.

Laws Prohibiting Verbal Oppression and Deception of One's Fellow Creatures.

1. Just as oppression is forbidden with reference to buying and selling, likewise is it forbidden with regard to words, as it is said : "Ye shall not wrong one another; but thou shalt fear thy God" (Lev. xxv. 17) this refers to the "oppression through words." More serious is this than the sin of pecuniary imposition, for the latter can be settled by calculation, not so the former. Again the latter refers to one's money but the former to one's person and he who cries to God on account of oppression through words, is answered forthwith. One must be most careful not to wound his wife's feelings through words.

2. What is the meaning of "oppression through words"? Thus a man should not say to his neighbour : "At what price will you sell this article?" when he has no intention of buying it. If he sought to buy produce, one should not direct him to go to a certain person, when he knows he has not got it to sell him. If his neighbour were a penitent he should not say to him : "Remember thy former deeds!" If afflictions befell his neighbour, he should not speak to him like the

ומ"מ בשעה שהוא אומר ליתן לו, צ"ל בדעת גמורה, ולא יהא בדעתו לשנות, וכל זאת לעשיר, אבל האומר ליתן לעני, בין מתנה מועטת בין מתנה מרובה, אינו יכול לחזור בו מן הדין, מפני שנעשה כמו נדר, ואפילו' לא אמר, אלא גמר רק בלבו ליתן צריך לקיים מחשבתו.

יז. הרוצה למכור קרקע או בית, ובאו שנים, וכ"א אומר אני אקח בדמים אלו, ואין אחד מהם בעל המצר, אם היה אחד מהם מיושבי עירו הב' מעיר אחרת, בן עירו קודם, היו שניהם מיושבי עירו, ואחד מהם שכנו, שכנו קודם, ואם השני הוא חברו הרגיל עמו ושכנו אינו רגיל עמו כלל, חברו קודם, היה א' מהם חברו ואחד מהם קרובו, חברו קודם, אבל לשאר כל אדם, קרובו קודם, חוץ מתלמיד חכם שקודם, ואפילו לשכנו וחברו הרגיל אצלו, אבל אם היה אחד מהם בעל המצר, הוא קודם לכולם, אפילו לאחר שמכרו לאחר, יכול בעל המצר ליתן את הדמים להלוקח ולסלק אותו, ואפי' הלוקח הוא ת"ח ושכן וקרוב למוכר, והמצרן הוא ע"ה ורחוק מן המוכר, המצרן קודם, ומסלק את הלוקח.

דיני אסור להונות בדברים ולגנוב דעת הבריות.

א. כשם שאונאה אסורה במקח וממכר, כך אסורה אונאה בדברים, שנא' ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך. זו אונאת דברים, וגדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שזה ניתן להשבון, וזה לא ניתן להשבון, זה בממונו, וזה בגופו, והצועק על אונאת דברים נענה מיד, וצריך ליזהר ביותר מאונאת אשתו שלא לצערה בדברים,

ב. כיצד הוא אונאת דברים, לא יאמר לחברו בכמה אתה רוצה ליתן חפץ זה והוא אינו רוצה לקנותו, היה אחד מבקש לקנות תבואה לא יאמר לו לך אצל פלוני והוא יודע שאין לו למכור, אם היה חברו בעל תשובה, לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם באו יסורים על חברו ר"ל, לא יאמר לו כדרך שאמרו חברי איוב לאיוב הלא יראתך כסלתך,

him it should have been his genuine intention to do so, and it should not have been his wish to alter his intention, all this refers to a promise made to a rich man, but if he made the promise to a poor man, be the promise of a small gift or a large gift, he is not at liberty to retract his promise for it is as though he made a vow, thus even if he did not utter the promise but he only determined in his heart that he would give, he must fulfil his intention.

17. If one desire to sell some ground or a house and two men come to buy, each one saying, "I am willing to pay the price demanded," it devolves upon the seller to know the law of precedence, the following rules appertain thereto : If neither be the immediate neighbour (of the seller) and if the one be a fellow townsman and the other man come from another place, the fellow townsman has the preference. If they were both fellow townsmen, the one being his neighbour, then he has the preference If the other person were his friend who visited him whereas the neighbour did not, then the friend has the preference. If one were a friend and the other a relative, then the friend has the preference, but this does not apply with reference to all other people except to a scholar who enjoys a preference, even with regard to one's neighbour or a friend who is on visiting terms. If one of the two in question happened to be the immediate neighbour (occupying the adjacent property), he takes precedence before all others and even after he had already sold it to another, the immediate neighbour can refund the money to the buyer and make him relinquish that property, even if this buyer were a learned man or a neighbour or a relation of the seller, whereas the immediate neighbour might be an illiterate person and not related to the seller, nevertheless he enjoys the preference and can make the purchaser relinquish the property.

Laws Prohibiting Verbal Oppression and Deception of One's Fellow Creatures.

1. Just as oppression is forbidden with reference to buying and selling, likewise is it forbidden with regard to words, as it is said : "Ye shall not wrong one another; but thou shalt fear thy God" (Lev. xxv. 17) this refers to the "oppression through words." More serious is this than the sin of pecuniary imposition, for the latter can be settled by calculation, not so the former. Again the latter refers to one's money but the former to one's person and he who cries to God on account of oppression through words, is answered forthwith. One must be most careful not to wound his wife's feelings through words.

2. What is the meaning of "oppression through words" ? Thus a man should not say to his neighbour : "At what price will you sell this article ?" when he has no intention of buying it. If he sought to buy produce, one should not direct him to go to a certain person, when he knows he has not got it to sell him. If his neighbour were a penitent he should not say to him : "Remember thy former deeds!" If afflictions befell his neighbour, he should not speak to him like the

זכר נא מי הוא נקי אבד, אם שאלו מאתו איזה דבר חכמה, לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה מה אתה תשיב בדבר הזה, וכן כל כיוצא בדברים אלו שהם צער הלב.

ג. מי שיש לו שם כינוי לגנאי אע"פ שהוא רגיל באותו כינוי ואינו מתבייש בו, אם זה כוונתו לביישו אסור לקרותו בכינוו זה משום אונאת דברים.

ד. אסור ליגנוב דעת הבריות (פי' לרמות בדברים, אע"פ שאין בו חסרון ממון) אפילו דעת עכו"ם, לכן אסור למכור לו בשר נבלה בחזקת שחוטה, אם מוכר איזה דבר שיש בו מום, אע"פ שהדבר שוה כמו שהוא מוכרו לו, מ"מ צריך להודיע להלוקח את המום, במתנה ליכא משום גנבה דעת.

ה. לא יבקש מחבירו שיאכל אצלו כשהוא יודע שלא יאכל, לא יתן לו מתנה כשהוא יודע שלא יקבל, וכן כל כיו"ב שהוא א' בפה וא' בלב המראה לחברו שהוא מכבדו ואין כוונתו שלמה אסור, אלא יהא תמיד פיו ולבו שוים, וינהוג בשפת אמת ורוח נכון ולב טהור.

דיני שלא לעשות סחורה בדבר האסור.

א. כל דבר שאסור מן התורה באכילה, אף ע"פ שהוא מותר בהנאה, אם הוא דבר המיוחד למאכל, אסור לעשות בו סחורה או להלוות עליו, ואפי' לקנותו להאכילו לפועלי עכו"ם אסור, אבל דבר שאינו עומד לאכילה, כגון סוסים וחמורים, מותר לעשות בהם סחורה, וחלב ג"כ מותר בסחורה, שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה.

ב. אם נזדמן לאדם באקראי דבר אסור, כגון שצד דגים ועלה במצודתו דג טמא, וכן מי שנזדמנה לו נבלה וטרפה בביתו, מותר למכרם, כיון שלא נתכוין לכך, צריך למכרו מיד, ולא ימתין עד שתהא

comforters of Job who said, "Is not thy fear (of God) thy confidence? . . . Remember, I pray thee, who ever perished, being innocent?" (Job iv. 6, 7). If they asked him regarding some learned discussion, he should not say to one who is ignorant thereof: "What is your opinion?" Likewise in all such similar forms of speech, which might hurt the person addressed.

3. If one have an opprobrious nickname, although he be accustomed thereto and is not put to shame thereby, if another person intend to insult him thereby it is forbidden to call him by the nickname on account of "oppression through words."

4. It is forbidden to deceive[1] any human being, even an idolater, therefore it is forbidden to sell meat of an animal which is not ritually slaughtered as though it had been lawfully killed. If one sell an article possessing some imperfection, although it be worth the purchase price, it is nevertheless obligatory upon him to notify the purchaser of its imperfection. In the case of a gift no question of deception can arise.

5. One should not ask his neighbour to dine with him knowing that he will not do so, nor should he make a present knowing that he will not accept it. And in all such similar cases where one says something with the tongue and means something else in the heart, e.g., if one seem to be paying honour to his neighbour, which is far from his real intention, this conduct is forbidden. One should always let the mouth and heart correspond, cultivating truth, uprightness and purity of the heart.

Laws dealing with the Prohibition of Trading in Forbidden Things.

1. Any article the eating whereof the *Torah* has forbidden while one is permitted to enjoy its use, if it be an article used solely for food it is forbidden to deal therein or to lend thereon or even to buy thereof in order to feed heathen labourers therewith. If it be something not designed for food, such as horses and asses, it is permitted to deal in the same. To deal in the fat (of the beast not ritually slaughtered) is allowed, as it is said concerning the same: "it may be used for any other service" (Lev. vii. 24).

2. If one happened to acquire a forbidden article (of food) e.g., if, when fishing, he caught a ritually unclean fish in his net, or if he had found in his house a beast that died of itself or which was torn of beasts,[2] he is permitted to sell them, since it was not his intention to have it thus, but he should sell them immediately, and he should not wait till they become more valuable for selling, he may also sell them

[1] Lit.: "to steal the mind."

[2] Cf. Lev. vii. 24.

שמנה אצלו, ויכול למכרן גם ע"י שליח, אע"פ שהשליח ירויח בו, אבל לא שיקנה השליח לחלוטין, דא"כ הוה אצלו סחורה.

ג. וכן מותר לגבות בחובו דברים טמאים וימכרם מיד דאסור להשהותן כדי להשתכר בהם, אבל מותר להשהותן כדי שלא יפסיד מן הקרן.

ד. דבר שאין איסורו אלא מדרבנן כגון גבינות של נכרי מותר לעשות בו סחורה.

הלכות רבית.

א. המלוה ברבית עובר בששה לאוין, שנאמר, בנשך נתן, ותרבית לקח, וחיה לא יחיה, הלוה עובר בשלשה לאוין, הסופר והעדים וכן הסכסור שהיה ביניהם עוברים כל אחד בלאו אחד, מי שנכשל ולקח ריבית מחויב להחזירו אפילו לא פסק עמו את הריבית בשעת הלואה אלא שהלוה לו בחנם עד זמן פלוני, או שמכר לו איזה סחורה בהקפה עד זמן פלוני, או שחייב לו בענין אחר לשלם לו יהיה מאיזה ענין שיהיה, ובהגיע זמן הפרעון פוסק לו איזה דבר בשביל שירחיב לו את הזמן גם זאת הוא רבית.

ב. אפילו אם הלוה נותן לו יותר מדעתו בשעת הפרעון שלא התנה עמו, ואינו אומר שנותנו לו בשביל רבית, ג"כ אסור.

ג. אפי' אומר לו הלוה בשעת נתינת הריבית שהוא נותנו לו במתנה ג"כ אסור לקבלו ממנו, אבל אם כבר לקח ממנו רבית והמלוה עושה תשובה ורוצה להחזירו להלוה והוא מוחל לו מותר.

ד. אסור להקדים את הריבית או לאחר אותו, כיצד היה ראובן רוצה ללוות משמעון מעות ומקדים ושולח לו מתנה ופירש לו בשביל שילוהו, או שהיה מתנה מרובה דמסתמא הוי כאלו פירש לו שהיא בשביל שילוהו, זהו רבית מוקדמת, לוה ממנו והחזיר לו מעותיו והיה שולח לו מתנה בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, זהו רבית מאוחרת.

through an agent although the latter will profit thereby, but the agent may not buy them on his own behalf as this would be traffic for his own benefit.

3. It is also permitted to levy on unclean things for one's claim, but he should sell them at once and not wait to derive profit therefrom, he is, however, permitted to keep them sufficiently long in order to protect himself against loss on his capital.

4. It is permitted to traffic with an article (the consumption of) which is forbidden by the Oral Law only, e.g., the cheese of gentiles.

The Laws Concerning Interest.

1. He who lends on interest transgresses six negative precepts, as it is said: "He hath given forth upon usury, and hath taken interest: shall he then live? he shall not live" (Ezek. xviii. 13).[1] The borrower transgresses three negative precepts; the scribe, the witnesses, and the broker who negotiated the loan, all these transgress one negative precept. He who has transgressed and has taken interest is bound to return it, even though at the time of lending the money he did not fix the rate of interest, (as) he lent the money free of charge until a fixed point of time. Likewise if he sold to another person certain wares on credit for a certain time, or if he, in some other way, make another person responsible for the payment of the debt, be it what it may, and when the fixed period for payment arrives the debtor stipulates to give to the borrower something for forbearance, this is also interest.

2. Even if the borrower, of his own free will, give to the lender extra payment when the loan becomes due, which had not been arranged and without saying that he gives it as interest, this is also forbidden.

3. Even if the borrower, when paying the interest, declare it to be a gift, it is still forbidden to accept the same. But if he had accepted from him the interest and if the lender repented and wished to make restitution but the borrower refused it, the former is permitted to retain it.

4. It is forbidden to give interest either in advance or at the expiration of the loan, as for instance, if Reuben desire to borrow money from Simeon. Previous to negotiating the loan he sent to Simeon a present with the explanation that he does this in order that he should make him a loan, or if he made him a handsome present without explanation, it is quite evident that he did so in order that he should make him a loan, this is "interest in advance," (or) if he borrowed from him and repaid the loan and made him a present, as compensation for the time during which the money was in his possession, and therefore useless (to the lender), this is "postponed interest."

[1]See T. B. Baba Mezi'a 61b.

ה. אם אחד מלוה מעותיו לחבירו על זמן מה, כדי שיחזור זה וילוהו פעם אחר סך יותר לזמן כזה, או סך כזה לזמן ארוך יותר, זה רבית גמיר, ואם מלוה לו ע"מ שילוה לו פעם אחר כך כזה לזמן כזה יש להחמיר, אך אם לא התנו כן, אלא שהוא מלוה לו ברצונו פעם אחר אע"פ שאינו עושה כן אלא מחמת שזה ג"כ כבר הלוהו, בזה יש להקל.

ו. צריך המלוה ליזהר שלא ליהנות מן הלוה שלא מדעתו כ"ז שמעותיו בידו אפילו בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו, שכיון שנהנה שלא ברשותו, נראה שסומך עליו שבשביל מעותיו שבידו ימחול לו, אבל אם נהנה ממנו מדעתו מותר בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו, ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא.

ז. אם לא היה הלוה רגיל להקדים להמלוה שלום בפעם אחר אסור להקדים לו ואסור לכבדו באיזה כיבוד בבהכ"נ או במקום אחר אם לא היה רגיל כן גם בפעם אחר, וכן שאר 'ריבית דברים בעלמא אסור, וכן המלוה מוזהר על רבית דברים כגון אם אומר להלוה הודיעני אם יבא פלוני ממקום פלוני אע"פ שאינו מטריחו אלא באמירה בעלמא אם לא היה רגיל עמו כזה קודם לכן ועתה סומך על הלואתו לצוות עליו מפני שהוא נכנע לו, ה"ז רבית.

ח. אפילו טובת הנאה שאינו ממון אסור להמלוה ליהנות מן הלוה, כגון שאם המלוה הוא בעל מלאכה והלוה הזה אין דרכו ליתן לו מלאכה בפעם אחר רק עתה מחמת שהלוהו רוצה לתת לו מלאכתו, אסור.

ט. אסור להלוות לא' סאה תבואה שיחזור לו אח"כ סאה תבואה אפילו מין במינה כי שמא תתייקר בינתים התבואה ונמצא זה מחזור יותר ממה שלוה, אך יעשנו דמים, שאם תתייקר התבואה לא יתן לו רק הדמים, ואם יש ללוה אפילו רק מעט ממין

5. If one lend his neighbour a certain amount for a certain time, in order that the latter should afterwards reciprocate by lending him for the same period a larger amount or the same amount for a longer time, this is unqualified interest. If one lend his neighbour a certain amount for a time to cause him to reciprocate that favour, this is to be avoided. But if no agreement had been made to that effect and the former borrower of his own free-will lends the former lender, which is, however, on account of the previous loan, this may be permitted.

6. The lender should be careful not to derive any benefit through the borrower without his knowledge during the entire time of the loan, even if it be something that the borrower would have him enjoy even though no loan had been made. If he derived some benefit without the sanction of the borrower, it appears as though he relies on the fact that the borrower has his money and therefore he will not mind. However, with the borrower's knowledge, the lender may enjoy that which the borrower would have him enjoy had the loan not been made, provided it be not of a public nature.

7. If the borrower had not been accustomed to greet the lender in the past, he must not do so now. He must not show him any special honour in the synagogue or elsewhere if he had not been accustomed to do so, likewise all kinds of attention, even by word of mouth on account of a loan, are forbidden. Likewise the lender must avoid gaining any benefit even through mere words, e.g., if he say to the borrower: "Let me know if so and so should come from such and such a place." Even though he does not trouble him more than to speak a few words, if he had not been accustomed to request such a favour previously and now he bids him do this or do that on account of the loan and the obligation he is under, such conduct is in the nature of interest and is forbidden.

8. The lender is forbidden to derive any advantage, even though it be not of a pecuniary nature, from the borrower, e.g., if the lender be a workman and the borrower is not accustomed to give him work, only now because of the loan he desires to do so, this is forbidden.

9. It is forbidden to lend another a measure of grain on the condition of having the loan repaid thereafter with a measure of grain, even if both be of the same kind, for perchance, in the meantime, the price may have advanced and he consequently gives him more than he borrowed. A money valuation should therefore be placed upon it, so that even if there be an advance in the price of the grain, he must repay him only that amount of money at which it was originally valued.

זה מותר ללות אפילו כמה כורין, וכן אם יש לו לאותו מין שער קבוע בשוק, מותר ללות אע"פ שאין ללוה כלום מזה המין וכ"ז במין במינו, אבל מין בשאינו מינו, כגון להלות סאה חיטין בסאה דוחן, אסור בכל ענין אע"פ שהן בשער א' ויש לו דוחן, ובדבר קטן שאין הדרך להקפיד ביוקרא וזולא. מותר בכל ענין, ולכן מותרת אשה להלוות ככר לחם לחברתה.

י. המלוה מעות על משכון בית או שדה או מקום בבית הכנסת, והמלוה יקח את הפירות מהמשכון, צריך להיות בנכייתא דהיינו שינכה לו מן החוב דבר קצוב לכל שנה, שזהו יהיה השכירות שנותן המלוה, ואפילו השכירות שוה יותר ממה שקצבו ביניהם מותר אבל לא יחזיר המלוה וישכירו להלוה עצמו.

יא. דבר שיש לו שער ידוע אסור למכרו ביותר מן השער מפני שממתין לו את המעות, אבל דבר שאין לו שער ידוע אף, ע"פ שאם היה נותן לו עתה את המעות היה נותנו לו בפחות ובשביל שהוא ממתין את המעות מוכר לו קצת ביותר מותר, ובלבד שלא יעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלהו, וגם אם לא מעלהו הרבה אלא שהוא מפרש ואומר ואם תתן לי מיד את המעות הרי לך ב"י, ואם בהקפה תתן לי י"א, אסור, וכן אם הקונה קונה את הסחורה ביוקר כדי למכרה מיד ולהפסיד בשביל שיהיה המעות בידו איזה זמן ג"כ אסור.

יב. מי שיש לו שטר חוב על חברו מותר למכרו לאחר בפחות ואפי' קודם זמן הפרעון, ויכתוב המוכר להלוקח אני מוכר לך שטר זה וקני לך איהו וכל שעבודיה וצריך שיהא האחריות על הלוקח, רק אחריות שבא מחמת המוכר כגון שהשטר פרוע וכדומה יכול להיות על המוכר וכשם שיכול למכור את השטר לאחר בפחות כמו כן יכול למכרו אתו גם להלוה בעצמו.

יג. ובאופן זה יכולין להועיל, כגון ראובן שצריך למעות בניסן, הולך אצל שמעון, ושמעון נותן לו שטר חוב על עצמו שהוא חייב לפרוע,

If the borrower possess only a small amount of a particular kind he is permitted to borrow many bushels of the same kind, also if a certain kind have a fixed market-price one is permitted to borrow even if he have none of it; all this relates to a thing of the same kind, but it is forbidden under any circumstance to lend a measure of wheat and to receive in return a measure of millet, although they both cost the same price and the lender has some millet. It is, however, under all circumstances permissible to lend a small article, the price of which, whether advancing or decreasing, people do not usually consider; a woman is therefore allowed to lend a loaf of bread to her neighbour.

10. If one lend money on the mortgage of a house or a field or a seat in a Synagogue, and if the lender have also the usufruct of that mortgage, this income should effect the liquidation of that debt, that means a fixed amount should be deducted yearly from his debt which should count as the rent paid by the lender, and they are permitted to stipulate the payment of a smaller amount than the actual rental value. The lender, however, should not reverse the arrangement and rent it to the borrower.

11. One must not sell an article which has a fixed price above its value because it is sold on credit; but if it have no standard price, although if bought for cash he would sell it cheaper, or if he sold it on credit it would cost a little more, this is allowed provided he does not advance the price to such an extent that it is evident to everybody that this increase is on account of being sold on credit. Nevertheless if he should not advance the price very much, but he distinctly says, "If you pay me ready cash it costs ten coins, but if on credit it costs eleven," this is forbidden. Likewise it is forbidden for the purchaser to buy the merchandise above the market price in order to sell it immediately at a loss so as to have ready cash for some time (at his disposal).

12. One is permitted to sell to another person a note which he holds against his neighbour at less than its value even before the date of payment, and the seller should write to the buyer: "I hereby sell and transfer to you this note and all that it implies," the note is accepted at the risk of the buyer, with the exception of such risk for which the seller is responsible, e.g., if the note were cancelled or the like, whereupon the seller is responsible. Just as one can sell such a note at less than its value to another, likewise can he sell it to the actual borrower.

13. In this way one can avoid the peril of taking interest, e.g., Reuben, who requires a loan in Nisan, goes to Simeon who gives him a bond whereby (Simeon) undertakes to pay Reuben 100 gold coins in the month of Tishri, (and in consideration thereof Reuben gave Simon a note to the effect that he holds himself bound to repay 100

לראובן מאה זהובים בחדש תשרי (וכנגד זה נותן גם ראובן שטר חוב כזה לשמעון שהוא חייב לפרוע לו מאה זהובים בתשרי כדי שיהא שמעון בטוח) והולך ראובן ומוכר את השטר חוב שיש לו על שמעון ללוי עתה בניסן בעד תשעים זהובים (ומכ"ש שאם יש לשמעון שט"ח על יהודה אשר זמן הפרעון הוא לאחר זמן, שהוא יכול למכרו לראובן בהקפה עד הזמן, וראובן יתן לו שט"ח על זאת, ושוב ימכור ראובן את השט"ח הזה בעד כמה שיוכל) אבל אם ראובן יכתוב שט"ח על עצמו למכרו לשמעון אפילו על ידי שליח אסור.

יד. אסור לקנות תבואה או שאר דבר בהקדמת מעות ושיתן לו את התבואה לאחר זמן, דחיישינן שמא בינתיים תתייקר התבואה אח"כ בזמן שיתן לו את התבואה נמצא הלוקח נוטל יותר משיעור מעותיו בשביל שהקדים את המעות, אבל אם יש להמוכר גם עתה כל התבואה שהוא מוכר, אע"פ שלא יתננה להלוקח עד לאחר זמן, מותר, כי מה שיש להאדם יכול למכור אפילו בזול הרבה כרצונו, ואפילו התבואה לא נגמר עדיין לגמרי כראוי אלא שצריכה עוד מלאכה אחת או שתי מלאכות, נחשב כאלו היא גמורה, ומותר, אבל אם מחוסרת עוד שלש מלאכות, אסור.

טו. ואם הוקבע השער לתבואה, יכול לקנות בהקדמת מעות כפי השער, אע"פ שאין להמוכר כלום, שהרי אפי' תתיקר אח"כ התבואה אין הלוקח מרויח במה שהקדים את המעות, כיון שהיה יכול לקנות אז תבואה במעותיו בשער זה, ומאחר שפסק בהיתר אף ע"פ שנתיקרה אח"כ התבואה בשעת הפרעון ואינו רוצה לתת לו את התבואה שפסק עליה יכול לשומה על סחורה אחרת שיתן לו, או שיתן לו מעות כשווי של עתה.

טז. מי שיש לו סחורה שנמכרה כאן בזול ובמקום אחר ביוקר, וא"ל חבירו תנה לי סחורה זאת ואוליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך כפי מה שהיה שוה שם לאחר נכיון ההוצאה שעלה על הסחורה, אך האחריות בהליכה היה על

gold coins in Tishri so as to cover Simeon against loss). Reuben may now sell to Levi the note given by Simeon for 90 gold coins. Much more so may this course be pursued if Simeon have a bond, whereby Judah is responsible to repay him at a fixed period at some future date, which he can sell to Reuben on credit till that period and Reuben can give a bill to this effect. Then Reuben can sell the aforementioned bond for as much as he can get. Reuben is not allowed to write a deed, whereby he becomes responsible, in order to sell it to Simeon even through an agent.

14. It is forbidden to buy produce or any other object by paying the money in advance and agreeing for the produce to be delivered at some date thereafter, as we are afraid that in the meanwhile the price of the produce may advance and when later he has to deliver the produce the purchaser will receive more than the value of his money owing to his having paid in advance. If, however, the seller should have all the produce which he is selling (at the time of the sale) although he will not deliver same to the buyer until some time has elapsed, this is permitted; for what a man has in his possession he can sell even at a very cheap price as it pleases him, and even if the produce were not quite in perfect condition as it ought to be, but it still requires one or two processes of labour, nevertheless it is held to be in perfect condition and this sale is permitted, but if it still require three processes of labour it is forbidden (to sell it in that condition).

15. If the market-price of produce were fixed, one may buy according to this rate by paying in advance, although the seller has none in stock, for even if the produce became dearer thereafter the buyer does not derive any profit by having paid in advance, since he could buy the produce then with his money at this price. And since he had fixed the bargain under conditions fixed by the law, although thereafter the produce became dearer when it had to be delivered and the seller does not wish to give it to him at the fixed price, he can take instead some other merchandise which the seller may offer him or the seller can give him the money value at the present price of the produce.

16. If one have merchandise which can be sold at a cheap price at one place and at a dearer price at another place, and his companion says to him: "Give it to me and I will take it to that place (to obtain the better price) and I will sell it there and I will use the money for my own purpose until such a date when I will refund the same to thee according to its (former) value after we have allowed for the expenses incurred in connection with the goods," and if the risk in transit were undertaken by the companion, the transaction is prohibited,

הלוקח, אסור, ואם האחריות על המוכר מותר, והוא שיתן להלוקח איזה דבר בשביל טרחו.

יז. מותר להלוות לחבירו ק׳ דינרין שיקנה בהם סחורה על השיק ובשובם לביתם יתן לו הלוה ק״כ דינרין בעדה. ובלבד שיקבל המלוה את הסחורה ויוליכנה לביתו ויהיה אחריות הדרך על המלוה, דהוי כמו שיש לו חלק בריוח הסחורה הואיל ומקבל עליו אחריות.

יח. ראובן שהולך למקום שקונים סחורה בזול, יכול שמעון לומר לו הבא לי סחורה משם ואני אתן לך ריוח כך וכך, ובלבד שתהא אחריות הסחורה, על ראובן עד שהוא מוסרה לשמעון.

יט. מותר להרבות שכר הקרקע, כיצד, השכיר לו את החצר ואמר לו קודם שהחזיק בה אם תתן לי את השכירות מיד הרי הוא לך ב״י זהובים, לשנה ואם תשלם לי בכל חדש תתן לי בעד כל חדש י״א זהובים מותר, והטעם בזה, משום דמצד הדין שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, הלכך כאשר לוקח ממנו זהוב בכל חודש דהו״ל י״ב זהובים, אין זאת שכר המתנת המעות, שהרי אינו מחויב לשלם לו במוקדם, ומה שאמר לו אם תתן לי מיד הרי היא לך בעשרה אז יהיה מוחל לו שני זהובים לפי שמקדים לו לשלם קודם זמן הפרעון, וזאת מותר.

כ. ודוקא בשכירות קרקע מותר להרבות בענין זה מפני שהקרקע נקנית לו מיד, אבל להרבות בשכירות פועל אסור בענין זה, דהיינו שאם שוכר את האדם שיעשה לו מלאכתו לאחר זמן, ומקדים לו שכרו היום קודם שנכנס למלאכה, ובשביל זה יעשה לו את המלאכה בפחות מן הראוי, זאת אסור, דכיון דהפועל אינו משתעבד מהשתא, הו״ל כמו הלואה, אך אם הפועל נכנס למלאכתו מיד, אע״פ שלא יגמור את המלאכה עד לאחר ימים הרבה מותר להקדים לו שכרו בשביל שיעשה בזול, דכיון שיתחיל מיד במלאכה הו״ל שכירות, ולא הלואה.

but it is permitted if the (owner and) seller take this risk and he can then give the companion some reward for his trouble.

17. One is permitted to lend his fellow 100 Dinars (or coins) to buy goods therewith in the market, and after they have been taken home the lender may give him 120 Dinars for the same, provided the lender received the goods and took them to his home and the risk in transit be undertaken by the lender; for it is as though he had a share in the profit of the transaction and consequently he takes the risk.

18. Simeon can say to Reuben who is going to a place where they sell goods cheaply, "Bring me goods from that place and I will give thee so much profit"; this is permitted provided the risk in connection with the goods be undertaken by Reuben until he has delivered the same to Simeon.

19. It is permitted to increase the rent of ground. How? If one let a court on hire to another saying to him before he took possession: "If thou wilt pay me the rent immediately it will be ten gold coins per annum and if monthly thou wilt pay me one gold coin," this is allowed. The reason is as follows: Because according to strict law rent is only due at the conclusion of the period of tenancy and since he is receiving a gold coin every month, he will receive 12 coins, this is not an extra consideration on account of waiting for the money for the tenant is not obliged to pay in advance, and as regards the proposal: "If thou wilt pay me the rent immediately it will be ten gold coins," he gives him the benefit of two gold coins because he pays in advance before payment falls due, this is allowed.

20. Only in hiring ground is it permitted to increase (and vary) the rent in this manner, because the ground is transferred to the buyer forthwith, but to increase the wages of a workman in this manner is forbidden, i.e., if one engage a workman to do some work for him after a certain time and if he gave him his wages in advance the day before he begins his work, and on this account he is willing to do the work at a cheaper rate than is right and proper, this is forbidden since the workman is not employed *then* and it is as though his labour then is in the nature of a loan, nevertheless if the workman had to begin his work immediately there and then, although he will not complete the work until many days have elapsed, it is permitted to pay his wages in advance in order that he may work at a cheaper rate, as it is wages proper since he has commenced his work immediately and it is not in the nature of a loan.

כא. מותר להרבות בנדונית חתנים, כגון שפסק נדוניא לבתו, והתנה עם חתנו שכל שנה שיניח אצלו את הנדוניא יתן לו כך וכך שכר, מותר, שאין זה אלא כמוסיף לו נדוניא, וכאלו אומר לו, אני נותן לך מתנה כך וכך לזמן פלוני, ואם לא אתן לך לזמן פלוני אני מוסיף לך כך וכך דמותר, ודוקא כשהתנו כן מיד בשעת כתיבת התנאים, דכיון דעד עתה לא היה עליו שום חיוב א"כ הכל הוא חיוב אחד, אבל אם בשעת כתיבת התנאים נתחייב בסתם סך נדוניא ובשעת החתונה רוצים להתפשר לתת לו דבר מה בשביל הרחבת הזמן, אסור.

כב. ישראל שלוה מעכו"ם ברבית וישראל אחר יהיה ערב, אם הוא בענין שאין העכו"ם יכול לתבוע תחלה אלא את הלוה, ואף כשלא יהיה אפשר לגבות מן הלוה אז יכול לתבוע מן הערב, מותר, אבל אם הוא בענין שהעכו"ם יכול לתבוע תחלה את הערב א"כ הוי כאלו הערב לוה מן העכו"ם והלוה לישראל ואסור, וכן עכו"ם שלוה מישראל ברבית, וישראל אחר הוא ערב, אם הוא בענין שאין המלוה יכול לתבוע תחלה אלא את העכו"ם הלוה וכאשר לא ימצא אצל העכו"ם הלוה אז יגבה מן הערב, מותר אבל אם הוא בענין שיכול לתבוע תחילה גם את הערב, א"כ הערב הוא כמו לוה, ואסור, ואם הישראל ערב רק בעד הקרן ולא בעד הריבית, מותר.

כג. עכו"ם שאמר לישראל לוה בשבילי מעות ברבית מישראל על משכון זה, או אפילו אינו נותן לו משכון אלא שט"ח, והמלוה סומך א"א רק על המשכון או על השטר של העכו"ם, ועל השליח אין שום אחריות, מותר, ואפילו אם הישראל השליח מביא את הריבית להמלוה מותר לקבלו, ובלבד שהמלוה יגמור זאת בדעתו שכל אחריות המשכון והמעות בין בהבאה בין בחזרה הכל על אחריותו, ועל השליח לא יהיה שום אחריות.

כד. וכן ישראל שנתן משכון או שטר חוב לישראל חברו שילוה

21. It is permitted to increase the dowry of the bridegroom, thus if one fixed a certain sum for his daughter's dowry and made an arrangement with his son-in-law that he would give him so much income yearly as long as he had possession of the dowry, this is permitted, for this is merely like an addition to the dowry, and if he say to him : "I will give thee a present of so and so much at such and such a time, and if I fail to do so I will add to the dowry so and so much," this is permitted. All this is valid provided they agreed thereto at the time of writing the marriage settlement, for until that time there was no obligation to pay anything and therefore it is all accounted as one liability. But if at the time of writing the marriage setlement he became liable for a certain sum as dowry and later at the wedding ceremony they agree to come to a different settlement, namely, to give the son in law something in consideration of forbearance (in paying the dowry). this is prohibited.

22. If an Israelite borrow from a heathen on interest and another Israelite became surety, if it be of such a nature and circumstance that the heathen can only claim the debt in the first instance from the borrower and if it be impossible to obtain the money from him, then he will be able to claim it from the surety, this case is permitted. But if the circumstances be such that the heathen could claim it in the first instance from the surety so that it would appear as though the surety had been the borrower and then he had lent it to the other Israelite. this case is forbidden. Likewise if a heathen borrow from one Israelite on interest and another Israelite is surety, if the circumstances be such that the lender can only claim the debt in the first instance from the heathen who is the borrower and then if the money cannot be obtained from him it can be taken from the surety, such a case is permitted. But if the circumstances be such that the lender could also in the first instance claim the debt from the surety so that the latter is as though he had been the borrower, this case is forbidden. If the Israelite be surety only as regards the capital and not for the interest, in this case it is permitted.

23. If a heathen say to an Israelite: "Borrow money on my behalf on interest from an Israelite on this security," or even if he should not give him any security except a bond (acknowledging the debt) and the lender is satisfied with the security or the bond of the heathen and no risk is attached to the intermediary, such a transaction is allowed. Even if the Israelite who was the intermediary should transmit the interest to the lender, the latter is permitted to accept it; provided the lender had definitely understood that all the risk connected with the security and the money, whether in transmission to the borrower or vice-versa, is his own, and the intermediary incurs no risks of any kind in the transaction.

24. Likewise an Israelite who has given security or a bond to his companion, who is an Israelite, that he should borrow on this for his

בשבילו על זה מעות בריבית מעכו"ם, אם העכו"ם אינו סומך רק על המשכון או על השטר, ועל השליח אין שום אחריות מותר, וכן אם הישראל הלוה תחלה לישראל חברו על משכון ואח"כ אמר להמלוה לוה מעות מעכו"ם בריבית על משכון זה ועלי לשלם הקרן והריבית אם העכו"ם סומך א"ע על המשכון לבד מותר.

כה. ישראל שהלוה לעכו"ם על משכון בריבית כו"כ לחדש, ואח"כ בא הישראל לחבירו שהוא ילוה לו את המעות על משכון זה ושהוא יטול את הריבית שיעלו מהיום עד הפרעון מותר, אבל אם הישראל הראשון כבר זקף את הקרן עם הריבית לכל זמן ההלואה הרי הכל הוא כקרן של ישראל, ואסור ללוות על משכון זה מישראל חברו בריבית, דהוי כאלו נתן את הריבית מכיסו.

כו. מעותיו של ישראל מופקדים ביד עכו"ם, והלוה אותם לישראל ברבית אם היו באחריות העכו"ם שאם יאבד החוב יתחייב הוא לשלם במעותיו מותר, ואם אינו באחריות העכו"ם אסור.

כז. שותפין שצריכין ללוות מעות ברבית מעכו"ם, יעשו שאלת חכם איך לעשות.

כח. מומר אסור ללות ממנו בריבית וגם להלוות לו בריבית יש להחמור.

הלכות עיסקא.

א. הנותן לחברו מעות שיתעסק בו והריוח יהיה לחצאין, וגם ההפסד יהיה על שניהם בשוה זהו נקרא עיסקא ואסור, מפני כי החצי ממעות זה הוא מלוה ביד המקבל שהרי הוא באחריות שלו והוא נוטל את הריוח, וגם ההפסד עליו והחצי הוא פקדון אצלו שהרי הוא באחריות הנותן והוא לוקח את הריוח מחצי זה וגם ההפסד מחצי זה עליו והמקבל

use money on interest from a heathen, and if the latter should rely only on the security or bond without making the intermediary in any way responsible, it is permitted. Likewise if the Israelite, who in the first instance lends to another Israelite, his friend, upon the security of a pledge should say to the lender, "Borrow money from a heathen on interest on this pledge and I will be responsible for the payment of the capital and interest," if the heathen be satisfied with the pledge alone as security, this is permitted.

25. An Israelite who lent money on interest to a heathen on a pledge at so and so much a month, and thereafter the Israelite came to his friend so that he might lend him money on this pledge and thereby receive the interest which will accrue from that day until repayment, this is permitted. But if the first (mentioned) Israelite had already converted the capital with the interest for the whole period of the loan, then the entire sum forms part of the capital of the Israelite and it is forbidden to borrow on this pledge from a fellow Israelite on interest, for it is as though he gave the interest from his own pocket.

26. If the money of an Israelite were on deposit with a heathen and the latter lends the same to an Israelite on interest, if the heathen were responsible so that if the debt became a loss he would be bound to pay with his own money, this transaction is then permitted, but if he accept no responsibility it is not permitted.

27. Partners who require to borrow money on interest from a heathen should consult the Ecclesiastical Authorities how to act.

28. It is prohibited to borrow on interest from an apostate, and to lend him money on interest should also be avoided.

Rules Concerning Business Partnership.

1. If one advance money to his neighbour to do business therewith, provided the profits be shared and also the loss be shared equally, this is termed עיסקא and is forbidden; because half the money is like a loan in the hand of the receiver for it is entrusted to him on his own responsibility and he also receives any profit, likewise he is (partly) responsible for any loss, and half (thereof) is (in the nature of) a deposit in his hands for the risk attached thereto is undertaken by the lender, who has the profit arising from this half as well as the loss therefrom, and the receiver who does the business with this half (i.e. the deposit)

שהוא מתעסק וטורח בחצי הפקדון שהוא שייך להנותן זהו רק מפני שנותן לו את החצי בהלואה והוי ריבית ואסור ויש היתר לזה אם הנותן נותן להמקבל איזה שכר בשביל העמל והטורח שהוא מתעסק בחלקו ויש לקצוב או שיתן לו מיד בשעת נתינת המעות שכרו, ודי אפילו בדבר מועט.

ב. יכולין להתנות שלא יהא המקבל נאמן לומר שהפסיד מן הקרן כ"א ע"פ עדים כשרים ועל הריוח לא יהא נאמן כ"א בשבועה.

ג. יכולין להתנות, שהברירה הוא ביד המקבל שאם ירצה לתת להנותן כך וכך בעד החלק הריוח שלו יהא ה־שית בידו וכל מותר הריוח ישאר לו, ודרך זה הוא נכון כי מסתמא המקבל לא ירצה לישבע ויתן לנותן כפי מה שיקצבו ביניהם, וזהו היתר עיסקא הנהוג בינינו, ואפי' אם הפסיד, יכול ליתן להנותן את הקרן עם הריוח שקצבו ביניהם ואין כאן שום איסור, דכיון שיש עליו חיוב שבועה יכלו לפטור א"ע בממונו מן השבועה.

ד. אבל שיקנה המקבל את חלק הריוח של הנותן בכך וכך שיהיה מחויב לתת לו אח"כ כו"כ בכל אופן זהו אסור, אלא צריך שיהיה להמקבל הברירה.

ה. נתן לו עיסקא על זמן ונתעכבו אצלו המעות גם אחר זמן הפרעון, צריך המתעסק ליתן לו ריוח גם בעד הזמן שאח"כ, כי מסתמא נשאר בידו על תנאי הראשון ומ"מ טוב יותר לכתוב תיכף בתוך השטר עיסקא שאם ישארן המעות אצל המקבל לאחר הזמן יהיה ג"כ בתנאי זה.

ו. שטר נוסח עיסקא. מודה אני ח"מ שקבלתי לידי, מאת ר' ראובן מאונגוואר סך מאה זהובים אעס"וו בתורת עיסקא לחצי שנה מיום דלמטה, והתחייבתי א"ע שכל סחורה טובה שתהא נראה בעיני שהיא היותר קרובה להריוח בה מחויב אני לקנות בעד סך הנ"ל. והם קודמין למעותי וכל הריוח שיתן ה' לידי מאותה סחורה יהיה המחצה לי והמחצה

which belongs to the lender for this (deposit) is lent on account of the fact that he has lent him the one half as a loan, this transaction is considered to be of the nature of interest and is forbidden. There is a method of legalizing the transaction as follows: if the lender give the receiver some remuneration on account of his work and trouble in connection with his (the lender's) half and this remuneration is stipulated or it is paid at the time when he gives him the money (or loan), then even a small remuneration suffices.

2. They can agree that the receiver should not be entitled to be believed should he say that he has lost part of the capital unless there be trustworthy witnesses, nor is he to be trusted as regards the profit except he take an oath.

3. They can agree that it is optional for the receiver, should he desire it, to receive so and so much in lieu of the profit due to him and that any surplus should also be his (the receiver's). This method is proper. Indeed it is to be assumed that the receiver does not wish to take an oath and to give to the lender according to the amount stipulated by them, this is the (so called) "permit to do business" (היתר עיסקא) in vogue among us. Even if there be a loss, he can still give the lender his capital together with the profit agreed upon by them and no prohibition arises here, as owing to the fact that he is liable to take an oath, he can release himself therefrom by paying the money.

4. The receiver is forbidden to purchase the share of the lender's profit at so and so much, so that he would be obliged to give that amount in due course, under all circumstances the borrower must have the option (referred to in the previous section).

5. If one give money to another for business for a certain time and the money was returned after the time limit, then the receiver must give the lender a profit for the extra period. It is assumed that the money remained in his possession on the terms originally arranged. The best plan is to immediately write in the "business permit" that if the money remain in the hands of the receiver after the time limit, the condition set forth should continue to hold good thereafter.

6. The text of the business permit is as follows: "I, the undersigned, admit that I have received from N.N. the amount of 100 gold coins to do business therewith for half a year from the date mentioned below and I hold myself liable to purchase for so and so much mentioned above all such genuine merchandise as should seem to me to be especially suitable for the purpose of profit. This money takes precedence before my own money as regards all the profit which Providence may give to me in connection with that merchandise, half thereof shall be mine and half shall belong to N.N. and so with the loss in equal shares. As soon as the half year, from the date below, expires I am bound to return to N.N. aforementioned the capital and half the profit. I shall not be entitled to be believed if I

לר׳ ראובן הנ״ל, וכן ח״ו להפסד, הוא חלק כחלק, ומיד לאחר כלות חצי שנה מיום דלמטה אני מחויב להחזיר לרי ראובן הנ״ל את הקרן וגם חצי ריוח שלו, ולא יהא לי נאמנות לומר הפסדתי, אלא ע״פ שני עדים כשרים, ועל הריוח לא אהא נאמן רק בשבועה, ואולם תנאי היה בינינו שאם ארצה ליתן לו בעד חלק ריוח שלו י׳ זהובים אזי אין לו עלי שום תביעה כי המותר שייך לי לבד אפי׳ יבורר שהיה הרבה ריוח, וכל דין תורת נאמנות לבעל השטר אף לאחר זמן פרעון, וכל זמן שלא אחזיר את המעות הנ״ל, הם בידי בעיסקא באופן הנ״ל, וקבלתי שכר עמלי.

אונגוואר כ״ח שבט תרל״א לפ״ק. שמעון אייזענשטיין.

בפנינו עדים: לוי בלווישטיין.
יהודה הויכבערגער.

ז. אם השעה דחוקה וא״א להם לכתוב שטר עיסקא יכולין להתנות כל הדברים הנ״ל בע״פ.

ח. אם מקדים מעות על סחורה וכתבו שטר היתר עיסקא בענין זה:

מודה אני ח״מ שקבלתי מאת רבי ראובן וויינשטאק מאונגוואר סך מאה זהובים אעס״וו להתעסק במעות זה במאשין שאני מחזיק בכפר זאהאן עד ר״ח ניסן הבע״ל והריוח שיעלה לערך מעות זה לאחר נכיון כל ההוצאות יהיה מהצה שלי ומחצה לר׳ ראובן הנ״ל וכן ח״ו ההפסד יהיה חלק כחלק ומיד בר״ח ניסן הבע״ל אני מחויב להחזיר לר׳ ראובן הנ״ל את הקרן ריוח שלו, ולא אהא נאמן לומר הפסדתי אלא בבירור ע״פ שני עדים כשרים ועל הריוח לא אהא נאמן כ״א בשבועה, אך זאת הותנה בינינו שאם ארצה בר״ח ניסן הבע״ל ליתן לר׳ ראובן הנ״ל בעד הקרן וגם בעד חלק וריוח שלו סך חמש מדות שפירימוס אזי אין לו עוד שום תביעה יותר, וכל דין תורה נאמנות לבעל השטר אף לאחר זמן פרעון, וקבלתי שכר עמלי.

אונגוואר י״א תשרי תרל״א לפ״ק, שמעון בלומענטהאל.

בפנינו עדים: לוי בלווישטיין, יהודה הלוי טויב.

say I have had a loss unless it be corroborated by two trustworthy witnesses and as regards the profit I am only entitled to credence on oath. It is moreover on condition that if I desire to give N.N. ten gold coins for his share of the profit, then he can have no further claim against me and the balance of the profits shall belong to me only, even if it be evident that there is considerable profit. All the terms of the agreement in favour of the one on whose behalf it is drawn apply also after the term of the expiry mentioned therein and as long as I have not returned the aforementioned coins they remain in my hand for the purpose of the business in the manner aforementioned. I have received the remuneration for my trouble.

..................(Signature)

Place and date. Signed in our presence.

.... (Signatures of witnesses)

7. If there be not time to write the "business permit" it is permitted to agree orally to all the aformentioned conditions.

8. If one pay in advance for merchandise, the business permit is to be written in the following manner: "I, the undersigned, acknowledge that I have received from N.N. of.........the sum of 100 gold coins to trade therewith with reference to the goods which I hold in ....until the 1st of Nisan next and the profit accruing to the account of the money after deducting all expenses shall be divided, half thereof for me and the other half for N.N., likewise if there be a loss, the same shall be shared. On the 1st of Nisan next I shall be bound to promptly restore to N.N. aforementioned the capital and interest belonging to him. I shall not be entitled to credence if I say I have suffered a loss until it be clearly corroborated by two trustworthy witnesses and with reference to the profit I shall not be entitled to be believed except on oath. Further this is also herewith agreed between us that if I desire on the 1st of Nisan next to give to N.N. aforementioned in consideration of his capital and his share of interest five measures of spirit, then he shall have no further claim against me. All the terms of the agreement in favour of the one on whose behalf it is drawn apply also after the term of expiry mentioned thererein and I acknowledge having received the remuneration for my labour.

..................(Signature)

Place and date. Signed in our presence.

.... (Signatures of witnesses)

ט. אם הנותן רוצה שהמקבל יתן לו שטר חוב פשוט ואמיץ, כחק המדינה, בכדי שאם המקבל יסרב מלפרוע או ימות, יהא לו נקל לגבות מעותיו על ידי ערכאות, אלא שבע"פ הם מתנים שהמעות הזה היא בתורת עיסקא, לא מהני, ואפי' השטר אינו אלא על הקרן לבד, דכיון שהנותן יכול לגבות כל המעות בשטר חוב שבידו אפילו אם יהיה הפסד ב"ור, אסור, ואפילו אם המקבל מאמין להנותן והוא אדם חשוב, מ"מ לא מהני, ואפי' אם המקבל נותן להנותן גם שטר עיסקא שכתוב בו כי המעות שנכתב בשט"ח הוא בתורת עיסקא ג"כ לא מהני דאיכא למיחש שמא הנותן או יורשיו יעלימו אח"כ את השטר עיסקא ויגבו בשט"ח, ואין היתר לזה אלא שישלישו את השטר עיסקא ביד שליש או שהנותן יחתום א"ע על השטר עיסקא ויהא מונח ביד המקבל, או שיכתבו על השטר חוב שהוא על פי אופן המבואר בשטר עיסקא, או לכל הפחות ייחדו עדים שהשטר חוב הוא בתורת עיסקא ובכל אופנים אלו אפי' אם נכלל בשט"ח הקרן עם הריוח שפיר דמי.

י. שטר עיסקא לא מהני להתיר אלא אם האמת כן הוא שהוא נוטל את המעות לעשות בו איזה עסק, אבל אם אינו נוטל את המעות לצורך עסק, אלא לפרוע איזה חוב וכדומה, אז לא מהני שטר עיסקא, כיון שהוא שקר, אבל יכולין לעשות באופן זה, כגון ראובן שהוא צריך למעות, ויש לו איזה סחורה אפילו במקום אחר, יכול למכרה לשמעון אפי' בזול גדול, ובתנאי שהברירה ביד ראובן שאם לא ימסרנה לידי שמעון עד יום פלוני יתן לו בעדה כך וכך (שיהיה לשמעון ריוח כראוי) ושמעון יתן לראובן את המעות ויעשו קנין סודר לקיום המקח, דהיינו ששמעון הלוקח יתן קצת מבגדו לראובן שיתפום בו ובזה הוא קונה את הסחורה של ראובן, ואפילו שלא בפני עדים, והסחורה היא באחריותו של שמעון הקונה.

יא. וכן ראובן שהיה חייב לשמעון מעות, ובהגיע זמן הפרעון אין לו מעות לראובן והתפשר ששמעון ימתין לו איזה זמן, בזה ג"כ אין תקנה בשטר עיסקא, אלא שראובן ימכור לשמעון איזה סחורה שיש לו באופן

9. If the lender desire that the borrower should give him a deed of his indebtedness, simple and binding, according to the law of the land in order that if the receiver declined to pay when the term expires or if he should die, it would be easy for him to secure repayment of his money (by being recorded) in the municipal offices, but they agree orally that this money is subject to the " business permit ;" even if the deed refer to the capital only, since the lender can collect all the money by means of the deed of indebtedness which he holds, even if there be a clear loss, such a transaction is forbidden. Even if the receiver be trustworthy to the lender, being a respectable person, nevertheless this is of no avail. Further, if the receiver give the lender also a " business permit " wherein it is written that the aforementioned bill of indebtedness is subject to the " business permit," this likewise is of no avail, for one can be afraid lest the lender or his heirs should thereafter conceal or annul the " business permit " and collect the money by means of the bill of indebtedness. The only permissible course of action is to triplicate the " business permit " and to deposit a copy with a third party (or trustee) or for the lender to sign this permit and for the borrower to keep the same, and for both of them to write upon the bill of indebtedness that it is subject to the conditions set forth in the " business permit," or at least they should have witnesses to the effect that the bill of indebtedness is subject to the " business permit." In all these cases it is immaterial if the capital with the interest be included in the deed of indebtedness.

10. A " business permit " is useless as a means of enabling a transaction to take place unless it is a fact that the borrower receives the money to do business therewith, but if he take the money merely to pay off a debt or the like than the " business permit " is useless since it is not genuine. The transaction can be carried through in this manner : thus A, who needs the money, has certain goods in another locality, he can sell the same to B at a very cheap price on the condition that the option lies with A that if he had not delivered the goods to B by such and such a date, he can pay him so much instead thereof (so that B will have the usual profit), then B can give the money required to A and they should make a symbolical agreement so as to make the transaction binding, that is to say, B the buyer should offer a portion of his garment to A to take hold of the same and by this symbolical act he purchases the goods of A, even though no witneeses be present and the goods are at the risk of B the buyer.

11. Likewise A who owes money to B and when the time of repayment arrives A has no money and he assumes that B will wait a little longer, in this case a " business permit " is of no use, but A should sell to B some goods which he has in the aforementioned circumstances, and B should restore to him the bill of indebtedness which

הנ"ל, ושמעון יחזור לו את השטר חוב שהיה לו עליו מכבר, וראובן יתן לו שטר על הסחורה אשר קנה מאתו באופן הנ"ל.

יב. ישראל שנותן לחבירו בהמה לגדלו ושיחלקה אח"כ בריוח, דינו כמו שנתן לו מעות בעיסקא.

דיני הלואה.

א. מצות עשה להלוות לעניי ישראל שנאמר „אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" וגו'. ואף ע"ג דכתיב „אם", קבלו חז"ל „דאם זה" אינו רשות אלא חוב, הכי אמרי' במכילתא אם כסף תלוה את עמי חובה, אתה אומר חובה או אינו אלא רשות ת"ל העבט תעביטנו, חובה ולא רשות, עני שהוא קרובו קודם לעניים אחרים ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת, וגדולה מצות הלואה לעני יותר ממצות צדקה לעני, והתורה הקפידה על מי שהוא מונה מלהלוות לעני שנאמר „ורעה עינך באחיך האביון" וגו' והמלוה לעני בשעת דחקו, עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה. אפי' עשיר אם צריך ללות מצוה להלוות לו ולההנותו אף בדברים וליעצו עצה ההגנת לו.

ב. אסור להלוות בלא עדים ואפי' לתלמיד חכם, אלא אם כן מלוהו על המשכון, והמלוה בשטר משובח ביותר.

ג. אסור לנגוש את הלוה כשיודע שאין לו לפרוע, ואפי' לעבור לפניו, אסור מפני שהוא נכלם בראותו ואין ידו משגת לפרוע, וע"ז נאמר „לא תהיה לו כנושה". וכשם שאסור למלוה לנגוש את הלוה כך אסור ללוה לכבוש ממון חבירו שבידו ולומר לו לך ושוב כשיש לו, שנאמר „אל תאמר לרעך לך ושוב".

ד. אסור ללוה ליקח את הלואה ולהוציאה שלא לצורך עד שתוכל להאבד ולא ימצא המלוה ממה לגבות, ואפי' אם המלוה הוא עשיר גדול,

he formerly held, and A should give him a deed with reference to the goods which B has bought of him in the manner aforementioned.

12. If an Israelite give to his companion a beast to rear on the condition of their subsequently sharing the profit, the rule applies as in the case of lending money by a "business permit."

Laws Concerning Loans.

1. It is an affirmative precept to lend to a poor Israelite, as it is said: "If thou lend money to any of my people with thee that is poor, thou shalt not be to him as a creditor; neither shall ye lay upon him usury" (Ex. xxii. 25). Although the word "if" is written in the text, our sages, of blessed memory, have the tradition that this "if" is not to be interpreted as giving one the option to obey or disobey the precept but as being obligatory. Thus they say in the Mekhilta: "'If thou lend money to any of my people' this is a duty (to be observed). Dost thou say it is a duty, perhaps it is optional, therefore the verse teaches thee: 'Thou shalt surely lend him' (Deut. xv. 8). It is obligatory and not optional." A poor man who is a relative takes precedence before other poor people and the poor in one's city take precedence before the poor of another city. The religious act of lending to the poor is greater than the act of giving charity to the poor. The Torah stigmatizes one who refuses to lend to the poor, as it is said: "And thine eye be evil against thy poor brother" (*ibid.* 9). Concerning the one who lends to the poor in the time of his distress the text says: "Then shalt thou call, and the Lord shall answer" (Is. lviii. 9.) Even if a rich man be in need of a loan, it is a religious duty to lend to him and also to give him pleasure by means of kind speech and to advise him with advantage to his position.

2. It is forbidden to lend money even to a scholar without having witnesses, unless a pledge be forthcoming. The best course is to have a deed drawn up referring to the loan.

3. It is forbidden to exact payment from the borrower when it is known that he is unable to pay, even to confront him is prohibited lest he be put to shame since he cannot repay, and with reference to this it is said: "Thou shalt not be to him as a creditor" (Ex. xxii. 25). Just as the lender is forbidden to oppress the borrower, so is the latter forbidden to withhold his neighbour's money which he has in hand by telling him to come again when he has it, as it is said: "Say not to thy neighbour, Go, and come again"[1] (Prov. iii. 28).

4. A borrower is forbidden to take the loan and to lay it out unnecessarily so that it might be lost whereby the lender may not have anything from which he can exact repayment, even if the lender be very wealthy. He who acts in this manner is called an evil-doer, as

[1] The verse continues: "And to-morrow I will give: when thou hast it by thee."

והעושה כן נקרא רשע, שנא' „לוה רשע ולא ולא ישלם", וצוו חכמים יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, וכשהמלוה מכיר את הלוה שהוא בעל מדה זאת שלא להשגיח על ממון אחרים מוטב שלא להלוות לו ממה שילוהו ויצטרך לנגשו אח"כ ויעבור בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה.

ה. המלוה על משכון, צריך ליזהר שלא ישתמש בו, מפני שהוא כמו רבית' ואם הלוה לעני על מרא וקרדום וכיוצא בו ששכרו מרובה ואינו נפחת אלא מעט יכול להשכירו אף בלי נטילת רשות מהלוה ולגבות לו דמי השכירות בחובו, דמסתמא ניחה לוה להלוה בכך, ויש מי שאומר דדוקא לאחרים יכול להשכירו אבל לא לעצמו, שלא יחשדוהו דמשתמש בו בחנם רק בשביל ההלואה.

ו. אם רוצה המלוה לקחת משכון מן הלוה שלא בשעת הלואה אלא אחר כך, לא יעשה כי אם על פי בית דין.

ז. לעולם ירחיק אדם את עצמו מן הערבות ומן הפקדונות בכל מה דאפשר. ומי שיש לו שטר חוב על חבירו והשטר בלה והולך להמחק, יבא לב"ד ויעשו לו קיום. ואסור להשהות שטר פרוע בתוך ביתו, שנא' „אל תשכן באהליך עולה".

ח. כמו שצריך ליזהר בשמירת פקדון כך צריך ליזהר בשמירת המשכון ביותר, מפני שהוא כמו שומר שכר על המשכון, וכשם שהנפקד אינו רשאי למסור את הפקדון לאחר לשמרו, כך אין המלוה רשאי להפקיד את המשכון ביד אחר או למשכנו שלא מדעת הבעלים.

ט. המלוה את חבירו על המשכון שאם לא יפרענו לזמן פלוני יהא המשכון חלוט לו, יזהר לומר בשעת הלואה אם לא תפדה אותו עד זמן פלוני יהא קנוי לי מעכשיו.

י. מי שהוא יודע שחייב לחבירו, וחבירו אומר לו ודאי לי שאינך חייב לי, פטור מלשלם לו שהרי מחל לו.

it is said: "The wicked borroweth, and payeth not again" (Ps. xxxvii. 21). The sages have commanded (us): "Let the money of thy fellow be as precious to thee as thine own" (Aboth ii. 17). And if the lender know that the borrower is a man of this type having no consideration for the money of others, it is better not to lend him money rather than to do so and to be compelled thereafter to exact repayment, and consequently he will transgress on each such occasion the precept: "Thou shalt not be to him as a creditor" (Ex. xxii. 25).

5. He who lends on a pledge must avoid using the same, as it might be considered to be interest, but if he lend to a poor man on the security of a ploughshare or an axe or the like which can be hired out at a good price and will only be slightly worn by use, he may let it out on hire without asking the owner's permission and he can deduct from the debt the proceeds, as it can be assumed that the borrower would agree to this. Some authorities hold that this applies only with reference to other people hiring the article, but not to the lender of the money lest he be suspected of using the article free of charge merely because of the loan.

6. If the lender wish to take a pledge from the borrower, not at the time of lending but thereafter, he must not do so except with the consent of the Jewish Court of Law (בית דין).

9. One should always avoid as much as possible becoming a surety or receiving trusts. If one have a note of indebtedness against his neighbour, which was becoming worn away and the script thereof was likely to be erased, he should go to the Jewish Court of Law to have it certified. One must not keep a cancelled note in one's house, as it is said: "And let not unrighteousness dwell in thy tents" (Job xi. 14).

8. Just as it is necessary to be careful in looking after a deposit so also must one be very particular in taking charge of a pledge, since he (the lender) becomes like a paid trustee with reference to the pledge. Just as the one entrusted therewith is not permitted to hand over the deposit to another person to take charge of same, so the lender is permitted neither to deposit the pledge with another nor to pawn it without the consent of the owner.

9. He who lends his neighbour on a pledge with the condition that if he should not repay the loan at a certain time, he shall forfeit the pledge, then the lender must take care to tell the borrower when the loan is made: "If you do not redeem the pledge by such and such a time, I am entitled thereto from the present time."

10. If one be aware of his indebtedness to his neighbour, but the latter says to him: "I am convinced that you do not owe me anything" he is exempt thereby from repayment, for the lender forgoes his claim.

יא. לוה שבא לפרוע להמלוה ע"י שליח, מיד כשמסר את המעות לידי השליח זכה השליח במעות עבור המלוה. וכשהלוה מתחרט ורוצה לקחתו מיד השליח ושיפרע לו אחר כך אסור, משום דהוי לוה שלא מדעת, וגם על השליח יש איסור להחזירו להלוה.

דיני שמיטת כספים.

א. הסכמת רוב הפוסקים דשמיטת כספים נוהגת גם בזמן הזה, ואפילו בחוץ לארץ, והעולם נהגו להקל יכבר הרעישו על זאת גדולי ישראל ז"ל וקצת מהם טרחו ללמד זכות על המנהג שסומכין על קצת מקילין אבל מי שרוצה לדקדק במצות בודאי מחוייב לעשות כדעת רוב הפוסקים ז"ל ובפרט שיוכל לתקן את הדבר ע"י פרוזבול ולא יבא לידי פסידא, ושנת השמיטה היתה בשנת תרל"ח ותהיה איה"ש בשנת תרע"א.

ב. שביעית משמטת את כל מלוה, בין מלוה על פה, בין מלוה בשטר, ואפילו יש בו אחריות נכסים, ומי שנתן לחבירו מעות בתורת עיסקא שהדין הוא שחציו מלוה וחציו פקדון. החצי שהוא מלוה משמטת והחציו שהוא פקדון אינה משמטת.

ג. המלוה את חבירו על המשכון אינו משמיט, ואם הלוהו על משכון קרקע יש בזה חילוקי דינים.

ד. ערב שפרע למלוה וקודם שפרע לו הלוה להערב הגיעו שנת השמיטה, משמט.

ה. מי שנתחייב לחבירו שבועה על ממון שאלו היה מודה לו היתה שביעית משמטת את הממון משמטת גם כן את השבועה.

ו. מי שהיה חייב לחבירו ממון וכפר, ועמדו לדין ונתחייב, וכתבו הב"ד פסק דין ונתנוהו לידי המלוה, אין השביעית משמטתו.

11. When a borrower repays the lender through a messenger, the latter acquires full title to the money on behalf of the lender immediately it is handed to him, and should the borrower regret having paid and desire again to borrow the money from the messenger (stipulating) to repay him after a while, he is forbidden to do this transaction as it is borrowing without the owner's knowledge and the messenger is also forbidden to return the money to the borrower.

Laws of Release.

1. The majority of the authorities on Jewish Law agree that the cancellation of cash debts obtains in these days also, even outside Palestine, but the general rule has been to ignore this law and the great teachers in Israel have protested against this, but a few of them have endeavoured to find an excuse for the non-observance of the Law, based on the interpretation of a few authorities who are not stringent in this matter. If, however, anyone should wish to be particular in observing the precepts he is indeed obliged to follow the teaching of the majority of the authorities. In a particular instance one can evade the difficulty by means of the Prosbul[1] document and thereby he will escape a monetary loss. The Shemitah (7th) year was in 5635 (1875-6) and again in 5671 (1911-2).

2. The seventh year causes every lender to release his debtor, it makes no difference whether the loan were arranged orally or by deed or on mortgage. If one gave to his neighbour money by means of a "business permit" according to which half the money is considered to be a loan and the other half a deposit, the former half which is a loan is released (by the 7th year) and the other half which is a deposit is not released.

3. If one lend to his neighbour on a pledge, the loan is not released (by the 7th year) and if he lent on the security of a land mortgage, a diversity of opinion as to the law obtains in this case.

4. A surety who had paid to the lender but before the borrower had paid the surety the year of release had intervened, then the debt is cancelled.

5. One who has to take an oath concerning the money he owes his neighbour, if he were to admit his liability the year of release would cancel the debt, then it cancels also the oath.

6. One who owes money to his neighbour and denies his liability and they come to law and he is adjudged guilty; the judges write their judgment and hand it to the lender, then the year of release does not cancel this debt.

[1] See Jewish Encyclopedia, x. 219f.

ז. המלוה את חבירו והתנה עמו שלא תשמיטני שביעית, אפי' הכי משמיטתו, אבל אם התנה עמו שלא ישמיט הוא חוב זה, אפילו היתה זאת בשנת השמטה, אינה משמטתו, וכן אם כתב בשטר לשוי פקרון, אינה משמטת.

ח. המלוה את חבירו לאיזה שנים והגיע זמן הפרעון לאחר השמטה אינה משמטתו, כיון שלא היה יכול לתבעו קודם.

ט. המוסר שטרותיו לבית דין ואמר להם אתם גבו לי חובי, אינו נשמט.

י. המוכר איזה דבר לחבירו בהקפה, הו"ל כאלו הלוהו מעות, ומשמט. אבל חנוני המוכר לאחרים בהקפה ואין דרכו לתבוע עד שמתקבץ איזה סך, אינו משמט. ואם זקפן עליו במלוה, דהיינו שחשב הכל ביחד וכתב בפנקסו סך הכולל, אזי הוה כהלואה ומשמט.

יא. שכר שכיר אינו משמט, ואם זקפו עליו במלוה משמט.

יב. הבא מכח עכו"ם, הרי הוא כעכו"ם ולכן מי שקנה מעכו"ם שט"ח על ישראל, אינו משמט שהרי העכו"ם היה גובה בשטרו לעולם, וכן מי שערב לעכו"ם בעד ישראל ולא פרע הישראל, והוצרך הישראל הערב לפרוע להעכו"ם, ונטל מן העכו"ם את השטר שעל הלוה. אינו משמט. אבל אם לא היה שטר, אלא שתובע לחבירו בעל פה שהוצרך לפרוע בעדו לעכו"ם, הרי זה פטור.

יג. אין שביעות משמטת כספים אלא בסופה, לפיכך המלוה את חבירו בשנת השמיטה עצמה גובה חובו כל השנה, וכשתשקע החמה בערב ראש השנה אבד החיוב.

יד. לוה שבא לפרוע להמלוה חוב שעברה עליו שמטה, ואמר לו המלוה משמט אני את החוב וכבר נפטרת ממני, אם אמר לו הלוה אעפ"כ רוצה אני שתתקבל ממני, מותר להמלוה לקבלו ממנו, ואל יאמר לו:

7. If one lend money to his neighbour and make an agreement with him saying, "The year of release must not release my loan," even so the loan is released, but if he agreed with him that he would not release him with regard to this debt, even if it happened to be the year of release, it does not cause the debtor to be released. Likewise if he wrote in a deed the term "deposit," the year of release does not cancel the transaction.

8. If one lend money to his neighbour for a period of years and if the time of repayment occur after the year of release the debt is not cancelled thereby, because the lender was unable to claim the same earlier.

9. One who delivers his deeds to the Court of Law saying to the judges: "Collect my debt," the same are not cancelled by the year of release.

10. One who sells to his neighbour on credit, is considered as though he had lent him money and the debt is cancelled by the year of release, but the shopkeeper who sells to other people on credit and it is not his custom to claim payment until a certain amount has accumulated, the same is not cancelled; but if he had calculated the interest and entered this with the amounts due as a sum total, that is to say, he reckons all these items together and enters the sum total in his ledger, then he is like a lender and the debt is cancelled by the year of release.

11. The wages of a hired man are not cancelled, but if the same with interest had been entered as a sum total the year of release cancels same.

12. Whatever is derived from a heathen is treated as though it were identified with the heathen, therefore if one should purchase from a heathen a note of indebtedness due by an Israelite, the year of release does not cancel the note because the heathen can collect the debt of his note under all circumstances. Likewise if one went surety to a heathen on behalf of an Israelite and the latter failed to pay his debt, so that it becomes necessary for the other Israelite, who was surety, to pay the heathen from whom he takes the note referring to the borrower, then the same is not cancelled by the year of release. If there were no deed, but he sues his neighbour and says that the latter is obliged to pay the heathen on his behalf, then this neighbour need not pay.

13. The year of release cancels money debts only at its close, therefore the one who lends his neighbour in the year of release, may collect the debt during the whole of the year, but at sunset on the eve of the (following) New Year the debt is cancelled.

14. A borrower who comes to pay a debt to the lender after a year of release has elapsed (since it was borrowed) and the lender says to him: "I cancel the debt and you are already released as far as I am concerned." If the borrower say to him, "Nevertheless, I wish you to accept the money from me" the lender may do so, but the borrower must not say to him: "I pay you this money on account of

הלוה בחובי אני נותן לך, אלא יאמר לו שלי הם ובמתנה אני נותנם לך, ויכול המלוה לעשות השתדלות והתפעלות שיאמר הלוה שהוא נותנם לו במתנה ואם אינו יכול לפעול זאת, אל יקחם.

טו. פרוזבול אינו משמט. ומהו פרוזבול, המלוה הולך אצל שלשה בני תורה שיהיו בית דין, ואומר אליהם אתם דיינים, מוסר אני לכם שכל חוב שיש לי על פלוני ועל פלוני שאגבה אותן חובות כל זמן שארצה. והמה כותבים לו פרוזבול בזה הלשון במותב תלתא כחדא הוינא, ואתא פלוני המלוה ואומר לפנינו מוסר אני וכו׳, ושלשתן חותמין למטה בלשון דיינים או בלשון עדים, ויכולין לעשות זאת גם בסוף השנה דהיינו בערב ראש השנה קודם שקיעת החמה וי״א שאינן צריכין דוקא לכתוב את הפרוזבול אלא די במה שהוא אומר לפניהם, ואפי׳ אם אין במקומו ב״ד, יכול לומר אני מוסר שטרותי לב״ד שבמקום פלוני.

טז. לא מהני פרוזבול אלא אם יש להלוה קרקע, ואפי׳ כל שהוא סגי, ואפי׳ אין לו אלא עציץ נקוב סגי, ואפילו אין ללוה כלום אלא שיש להערב או שיש למי שהוא חייב לו ללוה זה, גם כן מהני, ואם גם לאלו אין להם כלל, אם יש להמלוה קרקע כ״ש יכול לזכות לו להלוה ואפילו על ידי אחר ואפי׳ שלא בפניו ומהני לפרוזבול.

דיני טוען ונטען ועדות.

א. כשנפל בין שני בני אדם איזה סכסוך, ראוי להם להתפשר בטוב, ושיוותר כל אחד נגד חברו כדי להתרחק מזילותא דבי דינא בכל מה דאפשר. ואם אי אפשר להם להתפשר בטוב ומוכרחים לבא במשפט יבאו לפני ב״ד. ואם היתה ידם תקיפא ובעל דינו גבר אלם, יתבענו לדייני ישראל תחלה, אם לא רצה לבא, נוטל רשות מב״ד, ומציל בדיניהם.

my debt" but he should say: "The money is mine and I give you the same as a gift." The lender may even make an effort to persuade the borrower to say that he is giving the money as a gift, and if this can not be done he must not accept the same.

15. The document called Prosbul relieves one from granting a release (in the seventh year). A Prosbul is obtained as follows, a man goes to three men, learned in the *Torah*, who form themselves into a Jewish Court of Law. He says to them: "Ye are judges, I deliver over to you all claims that I have against so and so, so that I can collect them when I so desire," they then write for him a Prosbul as follows: "In a session of three judges (where) we were together, so and so the lender came and said in our presence, I hand over, etc." The three of them sign at the foot of the document in the capacity of judges or as witnesses. They can do this also at the close of the year, that is to say on the day before the (ensuing) New Year before sunset. Some authorities say that it is not even necessary to write the Prosbul, but it suffices by reason of what he has stated in their presence. If there be no Jewish Court ot Law in his town he can say "I hand over my deeds to a Beth Din which is in such and such a place."

16. The Prosbul is of no avail unless the borrower has a piece of ground, be it ever so small it will suffice, even if he have only a flower pot which is perforated and even if the borrower have nothing at all except some one to be surety for him or someone who is indebted to him (the borrower), this is also sufficient, but if these latter persons have nothing and the lender have a piece of ground, be it ever so little, he can transfer it to the borrower even through a third party and even in his absence and this is sufficient to make the Prosbul valid.

Law Concerning a Claimant and Respondent also Regarding Testimony.

1. When something has occurred between two persons to oppose one against the other, they should agree peacefully to compromise, each making the other some allowance in order to avoid as much as possible the humiliation of a legal process, but if it be impossible for them to agree to compromise, and they are forced to go to law, they should have recourse to a Jewish tribunal (Beth Din). In case of *force majeure* or if the respondent be hard and unyielding, the claimant should first summon him to appear before a Jewish tribunal and on his refusal to comply with the summons, the claimant should obtain the consent of the Beth Bin and protect himself by a civil process in a public Court of Law.

ב. מי שתובעים אותו ממון שהוא מוחזק בו, אסור לו לבקש צדדים להשמט כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה וימחול לו על השאר, ואם עבר ועשה כן, אינו יוצא ידי שמים עד שיתן לו את שלו.

ג. אסור לבעל דין לספר ענין המשפט לפני הדיין שלא בפני בעל דין חבירו. ולא יקדום את עצמו לבוא לפני הדיין קודם לחבירו, שלא יהא נחשד שמקדים כדי לסדר טענותיו שלא בפני חברו.

ד. כשם שהדיין הלוקח שוחד אפילו לזכות את הזכאי עובר בלא תעשה, כך הנותן את השוחד, עובר בלא תעשה דלפני עור לא תתן מכשול.

ה. אסור לטעון שקר בכל ענין, אפילו אם יודע בעצמו שהוא זכאי ואם יטעון האמת יתחייב בדין מ"מ לא יטעון שקר, הכי איתא בגמרא ת"ר מנין לנושה בחבירו (פ' שהלוה לחבירו) מנה שלא יאמר אטעננו במאתים כדי שיודה לי במנה ויתחייב לי שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר תרחק, מנין לנושה בחבירו מנה וטענו מאתים שלא יאמר הלוה אכפרנו בב"ד ואודה לו חוץ לב"ד כדי שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר ת"ל מדבר שקר תרחק, מנין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים כדי שיוציאו המנה ויחלקו ת"ל מדבר שקר תרחק.

ו. לפעמים הבעלי הדינים בוררים להם אנשים שיעשו פשרה ביניהם בצירוף הב"ד או שלא בב"ד ודבר זה הגון הוא, שכל אחד הוא מצדד בזכותי זה אשר בחרו, ויצא הפשר כראוי. ודוקא לצדד בדרך הישר, אבל חלילה לו לעוות את הפשר, שכשם שמוזהרין שלא להטות את הדין, כך מוזהרין שלא להטות את הפשר.

ז. בני העיר שמעמידין להם ב"ד צריכין לידע שיש בכל אחד מהם שבעה דברים אלו: חכמת בתורה. ענוה. יראה. שנאת ממון אפילו שלהם. אהבת האמת. אהבת הבריות לדם. בעלי שם טוב במעשיהם. וכל

2. One who is sued for money, which he has in his possession, is forbidden to seek underhand means to escape from the demands of the claimant, thus forcing the latter to agree to a compromise whereby a part of the claim will be remitted. If he transgressed the commandment and did this, he has not fulfilled his obligation before heaven, until he gives the claimant what is due to him.

3. It is forbidden for one of the litigants to present his case before the judge in the absence of his fellow litigant, for that reason he should not precede his fellow-litigant in appearing before the judge, in order that he should not be suspected of hastening to present his case in the absence of his opponent.

4. Just as the judge who takes a bribe, even to acquit the innocent, transgresses a negative precept, likewise he who gives the bribe transgresses also a negative precept, for "thou shalt not put a stumbling-block before the blind" (Lev. xix. 14).

5. One is also forbidden (under any circumstance) to put in a false plea even though he knows that although he is innocent, yet if he plead truthfully, judgment will be given against him, despite that, he must not plead falsely. Thus it is stated in the Talmud: "Our Rabbis have taught us: Whence do we know that he who is entitled to demand one Maneh[1] from his neighbour, should not say I will claim two so that if he admit owing the one Maneh he will be obliged to take an oath (with regard to the matter in dispute) and I will compel him to take the oath with regard to some other matter?—therefore the verse says: "Keep thee far from a false matter" (Ex. xxiii. 7). Whence do we know that he who is entitled to demand one Maneh from his neighbour and he demands two, then the borrower should not say, I will deny the entire transaction in the Court of Law, but outside the same I will admit to him (that I owe him one Maneh) so as to avoid the necessity of taking an oath and thereby he will be unable to make me swear with reference to some other matter?—therefore the verse says: "Keep thee far from a false matter" (*ibid.*) Whence do we know that if three people be entitled to demand one Maneh from one person, that one of them must not be prosecutor and the other two as witnesses in order to obtain the Maneh and divide among themselves?—therefore the verse says: 'Keep thee far from a false matter'" (*ibid.*) (T.B. Shebu'oth 31a.)

6. Occasionally the litigants choose men to arbitrate between them jointly with the Beth Din (Court of Law) or apart from the Beth Din; this is a proper course to pursue, for each one advocates the merits of the one who had selected him and the compromise will be properly effected, provided the arbitration be conducted in a just manner, but heaven forbid that the compromise should be effected in a perverse way? For just as they are warned not to wrest a judgment so are they warned not to wrest a compromise.

7. When the men of a town appoint a Beth Din for themselves, they must know whether each one (composing the tribunal) possesses

[1]One hundred common Shekels.

המעמיד דיין שאינו הגון, עובר בלא תעשה שנא' לא תכירו פנים במשפט, כלומר לא תכירו פני האיש לומר פלוני עשיר הוא קרובי הוא אושיבני בדין, וכל דיין שנתמנה בשביל כסף וזהב אסור לעמוד לפניו או לכבדו בשאר כבוד, ועליו דרשו רז"ל „אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכב".

ח. עיירות שאין בהם חכמים הראויים להיות דיינים, ממנים הטובים והחכמים שבהם לדעת אנשי העיר והם ידונו, אע"פ שאינם ראויים לדיינים, כדי שלא ילכו לפני ערכאות של עכו"ם וכיון שמקבלים עליהם בני העיר אין אחר יכול לפוסלן, וכל מעשיהם יהיו לשם שמים.

ט. כל מי שיודע עדות לחבירו וראוי להעידו ויש לחבירו תועלת בעדותו והוא תובעו שיעוד לו בפני ב"ד, חייב להעיד לו בין שיש עוד עד אחר עמו בין שהוא לבדו ואם כבש עדותו חייב בדיני שמים, ואסור לאדם להעיד בדבר שאיני יודע אע"פ שאמר לו אדם שיודע בו שאינו משקר, ואפי' אמר לו הבעל דין בוא ועמוד עם ע"א שיש לו ולא תעיד רק שיפחד בעל חובו ויסבור שיש לי ב' עדים ויודה לי, לא ישמע לו, שנא' „מדבר שקר תרחק".

י. הא דעד אחד מעיד זהוא דוקא בדבר שבממון דמהני גם א"ע לענין שבועה, וכן בדבר איסור אם עדיין לא נעשה האיסור יעיד כדי לאפרושי מאיסורא. אבל אם כבר נעשת האיסור לא יעיד ע"א, דכיון דע"א אינו נאמן, אינו אלא כמוציא שם רע על חבירו.

יא. הנוטל שכר להעיד, עדותו, בטלה ודוקא כשכבר ראה המעשה דמחוייב להעיד בחנם, אבל לילך לראות את הענין שיהיה אח"כ עד בדבר מותר לו ליקח שכר, אבל רק שכר הראוי לפי הטירחא שלו ולא יותר, וכן אם יש לו טירחא ללכת לפני הב"ד יכול ליקח שכר טירחא כפי הראוי בעד טירחו זו ולא יותר. כל עדות שיש לאדם הנאה בה ואיזה צד נגיעה אפילו בדרך רחוקה פסול להעיד.

יב. לעולם ירחיק אדם את עצמו אפילו משבועת אמת בכל מה

the following seven qualifications:—wisdom in the Torah, humility, reverence, the hate of money even of their own, the love of truth, their fellow-creature's love towards them, the possession of a good reputation because of their conduct. Whosoever appoints a judge unfit for his position transgresses a negative precept, as it is said: "Ye shall not respect persons in judgment" (Deut. i. 17), meaning "Ye shall not favour anyone" by saying "so and so is so wealthy, he is my relative, I will cause him to sit on the bench." It is forbidden to stand up in the presence of any judge who is appointed by means of silver and gold and it is likewise prohibited to show him any mark of respect and with reference to such a person the Rabbis apply the text: "Ye shall not make with me judges of silver nor judges of gold" (Ex. xx. 23).

8. In towns where there are no wise men fit to be judges, they appoint the best and wisest of the townsmen in the opinion of the latter and they shall act as judges (although they are not properly qualified to act as judges) in order that the people should not appear before the tribunals of the heathens. As soon as the townsmen have accepted them (as judges) they cannot be removed from office and all their deeds should be done for the glory of heaven.

9. One who can testify on behalf of his neighbour, if it be proper to testify on his behalf and his neighbour would derive some benefit from his testimony, if the latter summon him to testify on his behalf at the Beth Din he is obliged to testify for him, whether there be another witness besides or whether he be alone, and if he suppress his testimony he is guilty according to the Divine laws. One is forbidden to testify concerning a matter unknown to him, although a reliable person should say to him that he would not lie by testifying in this manner, and even if the litigant said unto him, "Come and stand near the one witness whom I have and do not testify, only (do this in order) that my opponent (*lit.* debtor) shall be frightened, thereby imagining that I have two witnesses and he will admit his obligation to me"; he must not hearken unto him, as it is said:—"Keep thee far from a false matter" (*ibid.* xxiii. 7).

10. A witness cannot testify alone, except when a money transaction is involved, when his single testimony is available in a matter requiring the administration of an oath. He can also testify regarding a forbidden matter with the object of preventing the violation of that prohibition, if it were not already violated, but if his neighbour had already violated the prohibition, one witness should not testify, for his single evidence is not believed and it is only as though he spread an evil report concerning his neighbour.

11. The testimony of one who is rewarded to testify is null and void, this, however, relates only to one who had already witnessed the facts in evidence, upon whom it, therefore, devolves to testify gratuitously. One is, however, permitted to take a compensation which should be no more than proportionate to the trouble involved in going

דאפשר, ומי שחבירו נתחייב לו שבועה ורואה בו שהוא רוצה לישבע בשקר ח"ו, יתפשר עמו כפי האפשרי, ולא יניחנו לישבע לשקר, שנאמר „שבועת ה' תהיה בין שניהם" ודרשינן מלמד שהשבועה חלה על שניהם.

יג. ישראל היודע עדות לעובד כוכבים שיש לו דין עם ישראל בערכאותיהם אם יגרום בעדותו לחייב את הישראל יותר ממה שהיה חייב בדיני ישראל אסור להעיד לו ואם לאו מותר להעיד לו, ואם מתחלה יחדו העובד כוכבים להישראל שיהיה לו עד הואיל ויהיה חילול השם אם לא יעיד לו, יעיד לו בכל ענין.

יד. כל זמן שהאדם זוכר, יכול להעיד לעולם, ואינו חושש שמא מתוך שנתישן הדבר הרבה אינו זוכרו על בוריו, אפילו אינו נזכר עדותו אלא מתוך הכתב שכשמסרוהו לו כתבו בפנקסו לזכרון דברים ושכח את הדבר ואינו נזכר אלא מתוך הכתב יכול להעיד, ודוקא שכאשר ראה את הכתב נזכר וכן אם נזכר ע"י אחר שהזכירו לו יכול להעיד אפילו היה המזכיר העד השני, אבל אם הבעל דין בעצמו מזכירו ונזכר לא יעיד, אך יכול הבעל דין למסור את הדברים לאחר והוא יזכירו דהו"ל נזכר ע"י אחר.

טו. עד שהוא קרוב לאחד מבעלי הדינים או לאחד מהדיינים או שהעדים קרובים זה לזה ואפילו קרובים על ידי נשותיהם לפעמים פסולים להעיד, ואפילו קרובים רק להערב ולא להלוה ג"כ פסולים להעיד להלוה, וזה שפסלה התורה עדות הקרובים לא מפני שחזקתם אוהבים זה את זה שהרי פסולים להעיד בין לזכותו בין לחבתו אלא גזרת הכתוב הוא ואפילו משה ואהרן לא היו כשרים להעיד זה לזה, לכן כל עד שהוא אזה קרוב לאחד מן הנזכרים או שהיה קרוב ונתרחק והדיינים אינם יודעים צריך להודיע להם והם יגידו לו ע"פ התורה אם יש בקורבה זו כדי לפסלו או לא.

טז. שני עדים שאחד יודע בחבירו שהוא רשע ופסול לעדות מה"ת ואין הדיינים מכירים ברשעו אסור לו להעיד, אע"פ שהוא עדות אמת,

to witness a transaction regarding which he will subsequently be required to testify. Also if it be a trouble for him to go before the Beth Din he can take a proper compensation for the trouble he has, but no more. Any witness who derives any benefit or who has any interest, no matter how remotely, in the affair of his testimony is unfit to testify.

12. One should be most careful not to take an oath, even a true one, under any circumstance. If one's neighbour be obliged to testify on oath on his behalf, but he knows that he will swear falsely, he should come to terms in the best way possible, so as not to let him swear falsely, as it is said: "The oath of the Lord shall be between them *both*" (*ibid.* xxii. 11), and we infer from the text that the oath applies to both of them.

13. An Israelite who knows evidence concerning a heathen who has a law suit with another Israelite before the heathen tribunal, if the former by his evidence will cause his fellow Israelite to become liable more than would be the case according to strict Jewish law, then he may not testify, but if this result will not ensue he may give evidence. If the heathen had agreed originally with the Israelite that the latter should testify on his behalf, and if he should not do so the name of God would be desecrated (by the Israelite breaking faith) in failing to testify, under any circumstance he must give his evidence.

14. A person can testify as long as he remembers the facts and need have no fear that because it happened long ago his recollection thereof will not be clear, even if he cannot recollect his evidence unless he refers to the record (which they will hand him) and which he wrote in his own book to remind himself concerning the affair (which he might forget and which he would only recall by reference to the record). Likewise if he recall (the facts) by being reminded thereof through another person he can testify, even if the person be the second witness; but if the litigant remind him and he can recollect the facts he must not give evidence. The litigant can lay the facts before another person who in turn can remind the other party (who had forgotten the facts) for this would be a case of being reminded by another person (and the evidence is allowed to be given).

15. A witness who is related to one of the litigants or to one of the judges, or if the witnesses be related to one another even though the relationship be on the wife's side, they are on certain occasions unfit to testify, and even if they be related only to the surety and not to the borrower, they are also unfit to bear witness on behalf of the borrower. The fact that the Torah has decreed that the testimony of relations shall not be valid, is not because of the love they bear to each other, for whether they testify to the innocence or the guilt of their relative, they are still unfit, it is simply a decree of the Torah, so that it were not proper even for Moses and Aaron to testify one for the other, therefore any witness who is related to any of the other parties or witnesses, or even if the relationship were dissolved, the judges not being aware of that fact, he must inform them thereof, and they will

שנא' אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס, וגזירת הכתוב הוא שכל העדות בטלה אפילו הם רבים אם אחד בינידם פסול, ואיזהו רשע שפסול לעדות מן התורה כל שעבר על דבר שפשט בישראל שהוא עבירה והוא דבר שבלא תעשה מה"ת ועבר בזדון ולא עשה תשובה, אבל אם יש לתלות שעשה בשגגה או בטעות שלא ידע את האיסור, לא נפסל לעדות.

דיני גניבה וגזלה.

א. אסור לגזול או לגנוב אפילו כל שהוא, בין מישראל בין מנכרי, אם הוא דבר מועט כל כך שאין מי שיקפיד עליו כלל כגון ליטול מהחבילה קיסם לחצוץ בו שיניו מותר, ומדת חסידות למנוע גם מזה, אפילו לגנוב על דעת להחזיר, אלא שרוצה לצערו קצת, או בדרך שחוק, ג"כ אסור. ואסיר לעשיק את חבירו אפילו כל שהוא שנאמר לא תעשוק את רעך, ואיזהו עושק זה שבא ממון חבירו לידו ברצון חבירו כגון שיש לו בידו הלואה או שכירות ואינו רוצה לשלם לו או שמדחהו בלך ושוב, לך ושוב.

ב. כל ההומד ביתו או כליו של חבירו או כל דבר שאין בדעת חבירו למכרו והוא הרבה עליו רועים או שהפציר בו בעצמו עד שמכרו לו, הרי זה עובר בלא תחמוד, ומשעה שנפתח בלבו לחשב איך יקנה הפץ זה עבר בלא תתאוה, כי אין תאוה אלא בלב בלבד, והתאוה מביאה לידי חימוד, והקונה את הדבר שהתאוה לו עובר בב' לאוין ולכך נאמר „לא תחמוד ולא תתאוה".

ג. מ"ע על הגוזל להחזיר את הגזילה עצמה אם היא בעינה ולא נשתנית שנאמר „והשיב את הגזלה אשר גזל", וה"ה לגנב, ואינו יוצא ידי חובתו בנתינת דמים אפי' אם כבר נתייאשו הבעלים, אבל אם אבדה

tell him according to the Torah, whether it be right for him to testify or not.

16. If there be two witnesses, one of whom knows that the other is wicked and unfit to give evidence according to the Laws of the Torah and the Judges are not aware of his wickedness, he is forbidden to testify with him, although the testimony is true, as it is said: "Put not thine hand with the wicked to be an unrighteous witness" (*ibid.* xxiii. 1), as it is an implication of the text that the testimony of all is invalid even if the witnesses be many and one among them is unfit to testify. Who is considered by the Torah to be an evil-doer, who is unfit to testify? Anyone who transgresses in a matter which is recognized in Israel as a transgression and which is a negative precept of the Torah, provided he transgressed intentionally and did not repent. If it can be assumed that he acted unintentionally and in ignorance, not being aware of the prohibition, he is not disqualified as a witness.

Laws Concerning Theft and Robbery.

1. It is forbidden to rob or steal even a trifle from an Israelite or from a Gentile. If it be a thing of such little value that no one would bother about it, e.g., a chip from a bundle for a tooth-pick, it is permitted. It is pious conduct to avoid doing even this. It is also forbidden to steal from one's neighbour even with the intention of returning it, it being done merely to annoy him somewhat or by way of a joke. It is also forbidden to oppress one's neighbour in the slightest degree, as it is said: "Thou shalt not oppress thy neighbour" (Lev. xix. 13). Who is an oppressor? One who has come into possession of his neighbour's money with the consent of the latter, e.g., he has in his possession a loan or rent and does not wish to refund it or he puts him off by saying, "Come again."

2. If one covet his neighbour's house or utensils or any article which the latter has no intention of selling and he uses the influence of many friends or by his own insistence urges him to sell it to him, he transgresses the precept "Thou shalt not desire" (Deut. v. 21) from the very moment that his heart was enticed, and he thought by what means he could buy it, for "desire" is only of the heart. Desire leads to covetousness. The one who buys the things which he has desired transgresses both negative precepts, it is therefore said: "Thou shalt not covet" and "Thou shalt not desire."

3. It is a positive precept for the robber to return the very thing that was stolen, if it be in its original state and had not been altered, as it is said, "He shall restore that which he took by robbery" (Lev. vi. 4). The same law applies to a thief, he does not do his duty by making restitution in money, even if the owner had given up hope of recovering his property. If the article, which had been stolen, were lost or altered in such a way that it cannot be restored to its original

או שנשתנית בשינוי שאינו חוזר לברייתו או ששקעה בבנין שיהיה לו הפסד גדול לסתור את הבנין יוצא י"ח בנתינת דמים כמו שהיתה שוה בשעת הגזילה, ואם הנגזל הוא במקום אחר אינו צריך לשלוח את המעות למקומו אלא מודיעו שיבא וישלם לו, אם מת הנגזל יחזיר ליורשיו.

ד. הגוזל את הרבים כגון שהיה חנוני ומדד במדה חסרה או ששקל במשקל חסר וכדומה, או שהיה ממונה בקהל והקיל על קרוביו והכביד על אחרים, וכן מי שנטל ריבית מרבים תשובתו קשה לפיכך יעשה צרכי רבים שגם הנגזלים יהנו מהם ומ"מ אותן שהוא יודע שגזל מהם מחוייב להחזיר להם ואינו יוצא י"ח במה שעשה צרכי רבים.

ה. אסור לקנות מהגנב או מהגזלן את החפץ שגנב גזל, ואין חילוק בין שהוא ישראל או נכרי כי גם הנכרי נצטוה על איסור גניבה וגזילה אפי' מנכרי חבירו והוא משבע מצות שנצטוו עליהם. ועון גדול הוא לקנות מן הגנב או מן הגזלן שהרי הוא החזיק ידי עוברי עבירה ועל זה נאמר „חולק עם גנב שונא נפשו". וגורם לגנב שיגנוב עוד גם גנבות אחרות, ואם לא ימצא לוקח לא יגנוב, ועא"פ שאפשר לו להוליך את הגניבה למקום שאין מכירין אותו אין זאת מצוי לו כל כך, ואם הקונה מתכוין לטובת הבעלים להחזיר להם כשיחזירו לו מעותיו מותר, ודוקא כשלא היה באפשרי להבעלים בעצמם להציל, וכן אסור לקבל בפקדון דבר שנראה שהוא גנוב או גזול.

ו. אפי' ליהנות שום הנאה מן הגניבה או מן הגזילה כל זמן שהוא ביד הגנב או הגזלן אסור, ואפי' הגנבה מועטת שגם בעליה לא היו מקפידים עליה כגון חילוף מטבעות בשוין אסור במעות גנוב או גזול, וכן ליכנס בבית גזול בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים או לעבור בשדה גזולה, אסור. ולכן מי שהוא גנב או גזלן מפורסם שאין לו מלאכה אחרת אלא זאת וכל ממונו בחזקת גנוב או גזול אסור ליהנות ממנו. ואסור לעני לקחת ממנו צדקה. וכן אם אחד רוצה למכור איזה

state, or if it were sunk in a building and can only be recovered by tearing down the building which would be a great loss to him, he does his duty by refunding an amount of money equivalent to the value of the stolen article at the time of the robbery. If the victim of the robbery be in another town, he should notify him to come and he will pay him, but he need not send the money to him in his town, but if the one who had been robbed had died, he should make restitution to his heirs.

4. One who robs the public, e.g., a shopkeeper who measured with a short measure or weighed with short weight or if a public functionary were lenient towards his relatives and exacting towards others, also one who took usury from the public, for any of these it is a difficult matter to repent effectively, therefore he should supply a public need in order that those whom he robbed should also enjoy thereof. If, however, the identity of the robbed ones be known to him, he is obliged to make restitution to them, as his duty is not accomplished by supplying a public need.

5. It is forbidden to buy from a thief or a robber the article which has been robbed, this applies to Jew and Gentile, for the latter is bound by the commandment prohibiting theft and robbery. This applies also to one's neighbour who is a Gentile, since this commandment is one of the seven precepts given to the sons of Noah. It is a serious transgression to buy from the thief or robber for this only encourages the wrong-doer and with reference thereto it is said: "Whoso is partner with a thief hateth his own soul" (Prov. xxix. 24), causing the thief to steal again, for he will desist if he find no purchaser. Although the thief could take the stolen article to a place where he would not be known, still this course is not a likely one. If the purchaser act in order to benefit those robbed by restoring their property to them on payment of his outlay, then the purchase may be permitted. This is only permitted if the people robbed could not possibly protect themselves. It is forbidden to accept in trust a thing which has apparently been stolen or robbed.

6. It is forbidden to derive even the slightest benefit from the property that was stolen or robbed as long as it remains in the hands of the thief or robber, even if the theft be insignificant so that the owner would not be concerned at his loss, e.g., to change currency for the money that was stolen or robbed, it is forbidden to do this, it is also forbidden to enter a house, on account of the heat or rain or to pass through a field, which was acquired by robbery. The poor are forbidden to accept a thief's money as charity. If one offer to sell an

חפץ שנראה שהוא גנוב כגון שומרי פירות שמוכרים פירות במקום צנוע או מוכר אחד שנושא איזה דבר בהצנע למכרו או שאומר להקונה הטמן אסור לקנות ואפי' לקנות מאשה איזה דבר שיש להוש שהיא מוכרת שלא מדעת בעלה, או לקנות מאיש דבר מתכשיטי האשה ומלבושיה שיש לחוש שהוא מוכרם שלא מדעת אשתו אסור.

ז. מי שנתחלפו לו כליו בבית המשתה וכדומה הרי זה לא ישתמש בכלים אלו שבאו לידו ואינם שלו, וכשיבא בעל החפץ צריך להחזירו לו ואף על פי שהחפץ שלו נאבד, וכן כובסת המכבסת לרבים והביאה לו חלוק שאינו שלו אסור ללבשו אלא צריך להחזירו לבעליו ואף ע"פ ששלו נאבד אך אם מונח אצלו ימים רבים עד שאי אפשר שלא חקרו הבעלים בינתים אחר שלהם. אז מותר לו ללבשו כי מסתמא סלקא הכובסת את בעליו ושלמה בעד החלוק הזה.

ח. אסור ליהנות משום דבר של חבירו שלא מדעתו, אע"פ שברור לו שכשיודע לבעליו ישמחו ויגילו מפני אהבתם אותו מ"מ אסור, לפיכך הנכנס לפרדס או לגינת חבירו אסור לו ללקוט פירות שלא מדעת הבעלים אע"פ שבעל הפרדס ובעל הגינה אוהבו ורעו אשר כנפשו, ובודאי ישמח ויגיל כשיודע לו שנהנה זה מפירותיו, מ"מ כיון שעכשיו אינו יודע מזה הרי הוא נהנה באיסור, וצריך להזהיר לרבים שנכשלין בזה מחמת חסרון ידיעה. ומ"מ מותר לבן ביתו של אדם ליתן פרוסה לעני או לבנו של אוהבו של בעה"ב שלא מדעתו, לפי שכך נהגו בעלי הבתים, ואין זה נקרא שלא מדעת הבעלים כיון שכך נהגו, והבעלים יודעין מזה המנהג, ומטעם זה מותר לקבל צדקה מן הנשים דבר מועט שלא מדעת בעלים, הואיל ודרכן בכך ויודעין הבעלים שדרכן בכך, וכן בפרדס אם הוא רגיל בו לאכול מפירותיו מדעת הבעלים מותר, וכן כל כיוצא בזה

ט. המוציא פירות בדרך תחת אילן שהוא נוטה על הדרך, אם הם פירות שדרכן ליפול מן האילן ובנפילתן הן נמאסות, או אפי'

article, and it is apparent that that article was stolen by him, it is forbidden to buy of him. E.g., fruit watchmen who sell fruit in a secluded spot or a seller who carries secretly the thing to be sold or he says to the buyer, "Hide it," in all these cases one must not buy. It is even forbidden to buy of a woman an article which, it may be apprehended, she is selling without the knowledge of her husband. It is likewise forbidden to buy of a man any of a woman's ornaments or apparel which, it may be apprehended, he is selling without the knowledge of his wife.

7. If one's vessels were exchanged at a feast or the like for those of another person, he should not make use of the property which is not his, and when the owner of the property applies for it he must restore it to him even if his own were lost. If an article that does not belong to him were returned to him from the laundry, he must not make use of it but restore it to its owner, although his own property were lost, if, however, the article remained in his possession for a long time, so that it would be impossible for the owner in the meantime not to have inquired after his own property, then he can make use of it, for he may assume that the laundry proprietor had settled with the owner and paid him for this article.

8. It is forbidden to derive enjoyment from anything belonging to one's neighbour without his knowledge, even if he be definitely aware of the fact that when the neighbour learns thereof, the latter will rejoice and be glad because of the love he bears towards him, still even in this case the prohibition holds good. If one enter the orchard or garden of a neighbour, it is forbidden to gather fruit without the owner's knowledge, even though the latter loved and esteemed him as himself, and even though he would undoubtedly rejoice and be glad when he learns that the former had enjoyed his fruit, nevertheless since at the moment he is not aware of the circumstance, the former would be deriving benefit in an unlawful manner. It is necessary to warn the people generally who err in this manner owing to the lack of knowledge. Nevertheless it is lawful for a member of a person's household to give a piece of bread to the poor or to some of the friends of the master of the house without his cognizance, for thus is the custom of householders, and to do this is not considered as an action which is done without the cognizance of the owner, since it is a custom so to do, and the owners are aware thereof. For this reason it is permitted to accept charity from women, if it be a small amount, even without their husbands' knowledge, owing to the fact that it is customary for them (to give charity) and the husbands are aware of this custom. Likewise if one be accustomed to eat fruit in the garden of another with the owner's cognizance, it is permitted to do so on any occasion. This rule applies to any similar case.

9. If one find fruit on the road which fell from a tree which projects above the road, if they be fruits that usually fall, and become spoiled by falling, or even if they be not spoiled and most of those

אינן נמאסות אלא שרוב העוברים שמה המה עכו"ם, או שהן פירות שדרך הבהמות לאכול אותן והן עוברות דרך שם הרי הבעלים כבר נתיאשו מהן ומתרות, אבל אם הן פירות שאינן נמאסות בנפילתן ורוב העיברים שמה המה ישראלים אסורים משום גזל, ואם הן של יתומים קטנים אסורים בכל ענין, כי הקטנים אין היאוש ומחילה שלהם כלום.

י. דינא דמלכותא דינא.

דיני נזקי ממון

א. אסור להזיק ממון חבירו אפי' על דעת לשלם, כמו שאסור לגנוב ולגזול ע"ד לשלם, ואפי' לגרום נזק לחבירו בין במעשה בין בדיבור אסור, כגון ראובן שמוכר סחורה לעכו"ם ובא שמעון ואמר לו שאינה שוה כ"כ אע"פ שהאמת כן אסור שהרי אונאתו מותרת, וכל הגורם נזק לחבירו אפי' בענין שפטור מדיני אדם, חייב בדיני שמים עד שיפייס את חבירו.

ב. אפי' מי שבא איזה נזק עליו אסור לסלקו מעליו אם ע"ז יגרום שיבא על חבירו, כי אסור להציל את עצמו אפי' בגרם נזק ממון חבירו, אבל קודם שבא הנזק עליו מותר לדחותו שלא יבא עליו אע"פ שעל ידי זה יבא על חבירו כגון אמת המים שבא לשטוף שדהו, עד שלא נכנסה לשדהו מותר לגדור בפניה אף על פי שעי"ז היא שוטפת שדה חבירו, אבל משנכנסה לשדהו אסור להוציאה בענין שתגיע לשדה חבירו שכיון שהנזק מוטל עליו אינו רשאי לסלקו מעליו ולהטילו על חבירו. וכן חיל מלך שבא לעיר ובני העיר מחוייבים ליתן להם אכסניא אסור לאחד ליתן שכר לשר החיל לפטרו כי עי"ז יגרום נזק לישראל אחר, וכן בכל שאר עניני מסים אסור להשתדל אצל השר לפוטרו אם עי"ז יכביד על אחרים, והעושה כן נקרא מסור.

who pass that place are heathens, or if the cattle usually eat (the fruit) while passing by, so that the owner has given up his rights thereto, then (anyone who finds them) may eat thereof. But if they be fruits which do not get spoiled by falling and if most of those who pass by are Israelites, it is forbidden to take them because of the law concerning robbery, and if the fruit, etc., be the property of little orphans it is forbidden to take thereof under any circumstances, for as regards orphans their waiving of rights is of no avail at all.

10. The law of the land is equally binding on the Jew.

Laws Concerning Financial Damages.

1. It is forbidden to injure one's neighbour financially, even with the intention of making reparation, just as it is forbidden to steal and to rob even with the intention of making restitution. One is even forbidden, either by action or speech, to cause his neighbour to sustain damage. Thus if Reuben sold goods to a heathen and Simeon informed the latter that they are not worth the price paid, even if this be a fact, still it is forbidden for Simeon to act thus since it is allowed to take advantageous profit in this case. He who causes his neighbour to sustain damage, although according to human laws he is exempt from punishment, yet is he guilty according to Divine law until he conciliates him.

2. One who incurred an injury may not rid himself thereof, if by so doing he should cause his neighbour to incur the same, for it is forbidden to save oneself by causing even financial injury to his neighbour. But before the harm happened to him it is permitted to escape therefrom, even though by this course harm will befall his fellowman, e.g., a bucket of water which is about to be thrown across his field, prior to the same entering his land, it is permitted to take steps to prevent this happening, even though this should involve the water falling on the field of his neighbour. As soon, however, as it had come into his field it is forbidden to get rid of it in such a manner as to touch his neighbour's field, because now that the damage has befallen him, he is not allowed to rid himself thereof at his neighbour's hurt. Again if the king's army should come to a town and the townsmen are obliged to billet the soldiers, it is forbidden for one of the townsmen to bribe the captain to exempt him for thereby he is causing damage to another Israelite townsman. So also in all cases of taxes it is forbidden to influence the officer so as to exempt him, if by so doing, he makes the burden heavier for others and one who acts in this manner is called מסור (traitor).

ג. אסור לישראל להלשין או לגלות מצפוניו וכל המוסר אין לו חלק לעולם הבא, ואפי' רשע ובעל עבירות אסור למוסרו לא גופו ולא ממונו ואפי' הוא מצר לו ומצערו תמיד בדברים אבל אם חבירו מוסר אותו ואי אפשר לו להציל את עצמו אלא ע"י שימסור אותו מותר. אסור לכנום לתוך שדה ניר של חבירו מפני שהוא דש נירו ומקלקלו.

ד. אסור לעמוד על שדה חבירו להסתכל בה בשעה שהיא עומדת בקמותיה שלא יזיקנה בעין הרע, ומכ"ש שאסור להסתכל בחבירו בענין שיש לחוש שיזיקו בעין הרע. ואפילו בעסקיו ובמעשיו שאין בהם חשש היזק עין הרע אם עושה בביתו וברשותו אסור לראות שלא מדעתו כי שמא אינו חפץ שידעו אחרים ממעשיו ועסקיו. ודרך ארץ הוא כשאחר רואה שחבירו עוסק במלאכתו. יברכהו ויאמר לו תצלח במעשיך.

ז. אפילו לעשות ברשות שלו דבר שהוא מזיק לשכנו אסור. לא יניח בחצרו סמוך לכותל של חבירו כל דבר שיש בו חמימות ומוציא הבל ומזיק את החומה כגון זבל וכדומה אא"כ הרחיק ג' טפחים. וכן צריך להרחיק שלא לשפוך מים סמוך לכותל חבירו. ולכן צנור המקלח מן הגג צריך להרחיקו מכותל חבירו ג' טפחים ומכ"ש שלא לשפוך עביט של מי רגלים בסמוך לכותל חבירו.

הלכות נזקי הגוף.

א. אסור לאדם להכות את חבירו, ואם הכהו עובר בל"ת שנאמר „אם בן הכות הרשע" וגו' ארבעים יכנו לא יוסיף פן יוסיף וגו' אם הקפידה תורה בהכאת הרשע שלא להכותו יותר על רשעו ק"ו בהכאת צדיק. וכל המרים יד על חבירו להכותו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע שנא' „ויאמר רשע למה תכה רעך. למה הכית לא נאמר אלא למה תכה אע"פ שעדיין לא הכהו נקרא רשע. וכל מי שהכה את חבירו היה מוחרם בחרם הקדמונים ולא צרפוהו למנין עשרה לכל דבר שבקדושה עד שהתירו לו

3. An Israelite is forbidden to slander or betray secrets and whoever acts as an informer will have no portion in the world to come. It is even forbidden to lay information against an evildoer who transgresses the religious law, it matters not whether he will suffer in his person or in his wealth, and even if he were his enemy who constantly annoyed him by his words. But if one had been betrayed, and there is no possibility of escape unless he lay information against the betrayer, this course is permitted.

4. One must not stand in a neighbour's field to look at it when the crops are at their best to prevent harm because of the belief in the "evil eye." It is forbidden to gaze at one's neighbour in such a manner as to lead one to suppose that he wishes him harm, even with regard to his business and occupation where there is no thought at all of the influence of the "evil eye," if he be working in his own house and on his own property, it is nevertheless forbidden to stare at him without his consent, for it may be that he does not wish other people to know his business. It is a sign of good manners when one sees his fellow man engaged at his work to bless him by saying, "prosper in thy task."

5 One is forbidden to do anything, even on his own premises, whereby his neighbour will sustain damage, for that reason one must not place in his court near his neighbour's wall anything possessing warmth and emitting heat, such as manure and the like, thus damaging the wall, except at a distance of three hand-breadths, likewise the water that he pours out and also the drain-pipe that carries off the water from the roof must be at a distance of three hand-breadths from his neighbour's wall. Under no circumstance may one pour out the contents of a chamber in the vicinity of the wall of one's neighbour.

The Laws Concerning Physical Injury.

1. One is forbidden to smite his fellow man, and if he did so he has transgressed a negative precept, as it is said: "If the wicked man be worthy to be beaten . . . forty stripes he may give him, and not exceed," (Deut. xxv. 2, 3). Since the Torah is particular with reference to the beating of the wicked, ordaining that he is not to be beaten for his fault beyond the limit laid down, how much more does this apply to the beating of the righteous. The one who raises his hand against his neighbour to smite him, even if he did not strike him, is called "wrong-doer," as it is said: "And he said to the wrong doer, wherefore wilt thou smite thy fellow?" (Ex. ii. 13). "Wherefore hast thou smitten" is not the reading in the verse, but "wherefore wilt thou smite," although he has not yet struck his fellow he is called "wrong-doer." Anyone who smites his fellow is excommunicated by the ban of the ancients, debarring him from participation in the public performance of any sacred duty until the Beth Din release him

ב"ד את החרם כשקבל עליו לשמוע דינם. ואם אחד הכה אותו או לישראל אחר ואי אפשר להציל א"ע או את חבירו מיד מכהו אלא ע"י שיכה אותו מותר להכותו. אפילו משרתו שאינו שומע בקולו אסור להכותו, אבל מותר להכות בניו הקטנים או יתום שהוא מגדל בתוך ביתו כדי להדריכם בדרך ישרה שזהו טובתם.

ב. צריך ליזהר שלא להשליך שברי כלי זכוכית וכדומה במקום שיוכלו להזיק. אם יש לשכנו חולי הראש ר"ל וקול ההכאה מזיק לו לא יכתוש אפי' בביתו דברים שקול הבאתם מגיע בבית שכנו ומזיק לו.

ג. יש עוד הרבה דברים בענין נזקי שכנים או לבני רשות הרבים. והכלל הוא שאסור לעשות שום דבר אפילו ברשותו ומכל שכן ברה"ר דבר שיכול להגיע ממנו איזה היזק לשכנו או להעוברים ברה"ר. אם לא בדבר שפשט המנהג שעושה כן כל מי שרוצה. שה"ז כאלו מחלו כל אנשי העיר כדי שיוכל כל א' לעשות כן כשיצטרך לזה הוא או בנו אחריו.

ד. המבעית את חבירו כגון שצעק עליו מאחריו, או שנראה לו באפילה וכיוצא בזה, חייב בדיני שמים.

ה. החובל בחבירו, אע"פ שנתן את הממון להנחבל מה שנתחייב לו עבור החבלה וכן גנב או גזלן אע"פ שהחזירו או שלמו, מ"מ אין מתכפר להם עד שיבקשו מחילה מאת הנחבל או הנגזל או הנגנב על הצער שהיה להם והם ימחלו ולא יהיו אכזרים.

ו. הרואה את חבירו בצרה ר"ל ויכול להצילו הוא בעצמו או לשכור אחרים להצילו חייב לטרוח ולשכור ולהצילו וחוזר ונפרע ממנו אם יש לו, ואם אין לו מ"מ לא ימנע בשביל זה ויצילו בממון שלו, ואם נמנע, עובר על לא תעמוד על דם רעך. וכן אם שמע מאיזה רשעים מחשבים רעה על חבירו או טומנין לו פח ולא גילה אזנו להודיעו או שיכול לפייסם בממון בגלל חבירו ולהסיר מה שבלבבם ולא פייסם וכיוצא

therefrom when he is willing to accept their decision. If someone strike him or another Israelite, and it is impossible for him to save himself or his neighbour from the hands of the striker except by striking him back, then it is permitted to do so. It is forbidden to strike even a servant who refuses to obey. It is, however, permissible for one to chastise his small children or an orphan whom he is bringing up in his house, in order to lead them in the upright way, as that is for their own benefit.

2. One must take care not to throw pieces of broken glass or the like in any place where they can cause harm to anybody. If one's neighbour have, for instance, a head ache which would be aggravated by the noise of hammering, then it is forbidden even in one's own house to knock anything whereby the noise of hammering will reach his neighbour's house and annoy him.

3. There are many other things relating to damages to one's neighbour or to the general public, but the general rule is this, it is forbidden to do anything, even on one's own premises and especially on a public thoroughfare, that may cause any damage to one's neighbour or to the wayfarer on the public highway, unless it be a thing that has become a general custom, and anyone is at liberty to do it, which is equal to anyone being excused (for so doing) by all the inhabitants of the city, so that each of them is priviliged to do that certain thing whenever he or his son after him should find it necessary so to do.

4. One who frightens his neighbour, e.g., by screaming at him when behind him, or appearing before him in the dark or the like, is guilty according to Divine law.

5. The one who injures his neighbour, even though he give him the money due to him as compensation for the injury done, so also a thief or robber, even though the thing stolen had been returned or paid for, nevertheless those wrong-doers cannot obtain forgiveness until they ask pardon of the injured party or the one whose property was stolen on account of the pain caused. The latter should be ready to forgive and must not be cruel in this respect.

6. When one sees his neighbour in distress and it is in his power to save him or he can employ others to save him, it is his own duty to make strenuous efforts or to employ others in order to save him, and, if the latter can afford it he must refund him his money, as he can demand it from him, but if he cannot afford to do so, he should not shirk his duty on that account, but he should save him at his own expense. If he refrain from doing so he transgresses the precept: "Thou shalt not stand against the blood of thy neighbour" (Lev. xix. 16). Likewise when one overhears the wicked hatching a plot against one's neighbour or setting a trap for him, and he has not revealed it to him, or if he could satisfy them through money for the sake of saving his neighbour and thereby prevent their intention being realized, and he failed to do so, or by any similar means in a like case, he transgresses

בדברים אלו, עובר על לא תעמוד על דם רעך. וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא (וע' יו"ד סי' קנ"ח).

ז. מי שעוסק בזיופים, ויש לחוש שיסכן בזה רבים, דינו כמו רודף, ומתרין בו שלא יעשה, ואם אינו משגיח, מותר למסרו למלכות ולומר שאין אחר מתעסק בזה אלא פלוני לבדו. וכן יחיד שמעלילים עליו בגללו יכול לומר להם אני איני עושה אלא פלוני לבדו.

ח. היו נוהגין שז' טובי העיר דנין דיני קנסות, כגון על חבלות וחירופים וכדומה, ואין להם לעשות דבר בלי ב"ד, כי יש בענינים אלו הרבה חילוקי דינים, ואין לעשות יותר מן הראוי ע"פ הדת, ואל יהי קל בעיניהם כבוד הבריות.

ט. מעוברת שהיא מקשה לילד, כל זמן שהעובר בתוך מעיה, מותרין לחתכו בין בסם בין ביד, שכל שלא יצא לאויר העולם אין שם נפש עליו, ובשביל להציל את האם מותרין לחתכו משום דהו"ל כמו רודף אחר חבירו להרגו. אבל כשהוציא ראשו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש וזהו טבעו של עולם.

הלכות שאלה ושכירות.

א. השואל או השוכר בהמה או מטלטלין מחבירו אינו רשאי לא להשאילם ולא להשכירם לאחר שלא מדעת בעלים. אפי' ספרים שיש מצוה בהשאלתן אין אומרים מן הסתם ניחא לבעלים שתעשה מצוה בממונם, כי שמא אין רצונם שיהא דבר שלהם ביד אחר שאינו נאמן בעיניהם, אבל מותר להשואל ספר להניח לאחר ללמוד בו בתוך ביתו, ובלבד שלא ילמוד רק יחידי ולא שניהם ביחד. ואם ידוע שדרכן של הבעלים להאמין לזה השני בדברים כאלו, מותר השואל להשאיל לו והשוכר להשכיר לו.

the precept: "Thou shall not stand against the blood of thy neighbour" (*ibid.*) for he who preserves life in Israel is as though he had maintained the entire world.

7. One who counterfeits, and it is feared that thereby he will involve many in danger, is like a persecutor, and he must be warned not to continue his practices. If, however, he heed not, it is permissible to denounce him to the government with the declaration that no one else is implicated in that crime. If an individual be falsely accused of being an accomplice, he may likewise assert his innocence by saying: "I did not participate in that crime, he is the sole criminal."

8. According to the custom the seven elders of the community judge in the adjudication of fines, e.g., with reference to injuries, insults and the like, but they must not act independently of the Beth Din, since there are many varieties of legal points and it is not permitted to inflict a penalty more than the law requires, so that the honour of one's fellow creatures should not be treated as a trivial matter.

9. When a woman is in parturition with great travail, the doctor is permitted (in a critical case) prior to the birth to extract the embryo in a severed state, for if it had not come forth it is not accounted as a living soul and it is permissible to save the mother by sacrificing the embyro, for it is a matter of self-preservation. But if it protrude its head then one living soul must not be sacrificed for another, and this is the way of nature.

Laws Concerning Borrowing and Hiring.

1. One who borrows or hires from his neighbour an animal or moveables may neither lend nor hire out the same without the owner's consent. Even in the case of books where it is a religious duty to lend them, we do not say that we can take it for granted that the owner would approve of a religious duty being done at his expense, for may be he would not wish his property to be in the possession of a certain person whom he considered to be untrustworthy. It is, however, permitted for the borrower of a book to allow in his own house another person to study therein, on the condition that he studies alone, but not two people together. If it be known that it is the custom of the owner to trust the second party in such matters, then the borrower may lend to this party and the one who hires may hire out in turn to the same party.

ב. מצוה לתת שכר פעולת שכיר בזמנו, ואם איחר, עובר בל"ת, שנא' „ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש". וכמו כן מצוה לתת שכר בהמה או כלי בזמנו, ואם איחרו, עובר בלאו שנא' לא תעשוק שכיר עני ואביון וגו' ביומו תתן שכרו. ואיזהו זמנו אם כלתה המלאכה ביום, זמנו כל היום, ואם עבר היום ולא נתן לו, עובר על „ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש". ואם כלתה המלאכה לאחר שיצא היום ונכנס הלילה, זמנו כל הלילה. עבר הלילה ולא נתן, עובר על לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר. וכן שכיר שבוע, שכיר חדש, שכיר שנה. יצא ממלאכתו ביום, יש לו זמן כל היום. יצא ממלאכתו בלילה, יש לו זמן כל הלילה ולא יותר. ובן אם נתן טליתו לאומן לתקנה בקבלנות והביא לו ביום, יש לו זמן כל היום בלבד. הביא לו בלילה, יש לו כל זמן כל הלילה בלבד. אבל כל זמן שהטלית ביד האומן אע"פ שנגמרה וכלתה מלאכתו אין הבעה"ב עובר אפי' הוא אצל האומן כמה ימים ואפי' הודיעו שיביא לו מעות ויטול את שלו, מ"מ אינו עובר.

ג. אינו עובר משום בל תלין ולא תבא עליו השמש אא"כ תבעו השכיר ויש לו מעות ליתן לו, אבל אם לא תבעו השכיר, או שתובעו ואין לו מעות, אינו עובר. ומ"מ מדת חסידות היא ללות ולפרוע לשכיר בזמנו, כי הוא עני ואליו הוא נושא את נפשו. ואותן שדרכן שלא לפרוע להפועלים עד לאחר החשבון אפי' תבעו ממנו דבר מועט שבודאי מגיע להם מ"מ אינו עובר שכיון שידוע שדרכם כן וע"ד כן נשכרו אצלם.

ד. שכיר שעשה מלאכה לבעה"ב והפסידה אפילו בפשיעה באופן שעל פי הדין הוא חייב בתשלומין. מצוה על בעה"ב להכנס לפנים משורת הדין ולמחול לו, שנא' „למען תלך בדרך טובים". ואם השכיר עני הוא ואין לו מה לאכל, מצוה ליתן לו שכרו שנאמר „וארחות צדיקים תשמור". וזו היא אורח צדיקים לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט לפנים משה"ד.

ה. בדרך שבעל הבית מוזהר שלא לגזול שכר העני ולא לאחרו. כך העני מוזהר שלא יבטל ממלאכת בעה"ב וחייב לעבוד בכל כחו כמו

2. It is a religious duty to pay the wages of a hired workman at the proper time and if one delay the same he transgresses a negative precept, as it is said: "At his day thou shalt give him his hire, neither shall the sun go down upon it" (Deut. xxiv. 15). Likewise it is a religious duty to pay for the hire of an animal or of utensils at the proper time and if one delay the same he transgresses a negative precept, as it is said: "Thou shall not oppress an hired servant that is poor and needy . . . at his day thou shall give him his hire" (*ibid.* 14f.) What is the proper time? If he finished the work during the day, his time for payment is all the day, and if the day had passed without paying the wages the (master) has transgressed the law, "At his *day* thou shalt give him his hire, neither shall the sun go down on it" (*ibid.*) If he finished the work after the end of the day and night had commenced, his time for payment is all night, and if the night had passed without paying the wages the (master) has transgressed the law: "The wages of him that is hired shall not abide with thee all night until the morning" (Lev. xix. 13). So also with one hired by the week, month or year. If one had finished his work during the day, the payment of his wages is valid during the whole day; if he had finished his work during the night, the payment of his wages is valid during the whole night but not later. If one gave a garment to a tailor to repair for a sum agreed by contract and the latter brings it to him during the day, he can pay any time during that day only, and if he bought it at night, he can pay any time during that night only; but as long as the garment is in the hands of the tailor although the work has been done, the owner does not transgress the law (by not paying), even if it be with the tailor for several days, and even if the latter had notified him that he should bring the money and fetch his property.

3. There is no transgression of the laws quoted (Lev. xix. 13 and Deut. xxiv. 14-15) unless the one who was hired asked for his wages and he had the money to pay same. If the wages were not demanded, or if the one hired had asked for his wages but the master had no money, then there is no violation of the law. Nevertheless, it is pious conduct to borrow so as to pay the wages at the right time, for the workman is poor and sets his heart upon his pay. In such cases where the masters are accustomed not to pay the workmen until the complete account (for all work to be done) has been delivered, even if they asked for a small sum, which they had undoubtedly earned, nevertheless (if this be refused) there is no violation of the law since the custom is known and on this condition the workmen were engaged.

4. A hired workman who had done some work for the master and had spoiled it, even by his own negligence, in such a manner that he is legally bound to make it good, it is a religious duty for the master to waive his legal right and forgive him, as it is said: "That thou mayest walk in the way of good men" (Prov. ii. 20). If the workman be poor and without food, it is a duty to give him his hire, as it is

שאמר יעקב אבינו ע"ה „כי בכל כחי עבדתי את אביכן". לפיכך אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום (שכבר נחלש מהלילה) וכן אינו רשאי לעשות מלאכה בבהמתו בלילה ולהשכירה ביום ואין הפועל רשאי להרעיב ולסגף עצמו, שהרי מחליש כחו ולא יוכל לעשות מלאכת בעה"ב כראוי. וכן הוא דין המלמד.

הלכות לא תחסום.

א. כל המונע את הבהמה מלאכול בשעת מלאכתה, לוקה, שנאמר „לא תחסום שור בדישו". אחד שור, וא' כל מיני בהמה וחיה, בין טמאים, בין טהורים, ואחד הדישה, ואחד כל שאר מלאכות של גידולי קרקע. ולא נאמר שור בדישו אלא בהווה ואפילו חסמה בקול, דהיינו. שצעק עליה ועל ידי זה לא תאכל, חייב מלקית. ישראל הדש אפי' בפרתו של עכו"ם עובר משום לו תחסום. אם הבהמה אינה יכולה לאכול מפני שהיא צמאה צריך להשקותה. בהמה שהיא עושה בדבר שהוא רע לבני מעיה מותר לחסמה שלא הקפידה תורה אלא על הנאתה והרי אינה נהנית.

הלכות אבידה ומציאה.

א. הרואה אבידת ישראל, חייב ליטפל בה להשיבה לבעליה, שנא' „השב תשיבם". וכן כל ממון של חבירו שאדם יכול להציל שלא יאבד, חייב להציל והוא בכלל השבת אבידה. אע"פ שמן הדין במקום שרוב עובדי כוכבים מצויים אפי' נתן בה ישראל סימן אין חייב להחזיר משום דמסתמא כבר נתייאש הימנה מ"מ טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין להחזיר לישראל שנתן בה סימן וכופין על זה ואם המוצא הוא עני ובעל האבידה הוא עשיר אינו צריך לעשות לפנים משורת הדין, ובמקום שיש דינא דמלכותא להחזיר אבידה חייב בכל ענין להחזיר.

said: "And keep the path of the righteous" (*ibid.*) Which is the "path of the righteous?" To keep the way of the Lord, to practice charity and justice even more strictly than the actual law demands.

5. Just as the master is exhorted neither to rob the wages of the hired servant nor to delay the payment, likewise the poor (one who is hired) is warned not to neglect the work of the master and he is bound to work with all his might, as our father Jacob (peace be unto him) said: "For with all my power have I served your father" (Gen. xxxi. 6). Therefore a workman is not permitted to work all night and to hire himself out by day (for he is unfit owing to the night work); likewise he is not allowed to work his animal by night and to hire it out by day. The workman is also forbidden to starve himself or to stint himself with regard to his food for thereby he weakens his strength and he will not be able to do the work for his master in a proper manner. This law applies also to a teacher.

Laws Relating to the Commandment "Thou Shalt not Muzzle."

1. Whosoever prevents a domestic animal from eating when working is punished, as it is said: "Thou shalt not muzzle the ox when he treadeth out the corn" (Deut. xxv. 4). This applies to an ox or to any animal or beast whether it be unclean or clean, whether it be engaged in treading out the corn or in any other work of the field, and only by way of example does the Torah say, "the ox when he treadeth out the corn." Included in this prohibition is even one who "muzzled the beast by his voice," that is to say, he shouted at it and it therefore did not eat, and he incurs punishment. If an Israelite thresh corn even with the cow of a heathen (when muzzled) he transgresses the law: "Thou shalt not muzzle." If the beast cannot eat through being thirsty, he must give it to drink. If the beast were at work on a field, the product whereof would be injurious to its system, it is permissible to muzzle the beast, for the Torah insists on its obtaining only that which it can enjoy, whereas in this case it would have no enjoyment.

Laws Concerning a Lost Thing and the Finding Thereof.

1. If one see a thing that an Israelite had lost, he is bound to attend thereto and to restore it to its owner, as it is said: "Thou shalt surely bring them again" (*ibid.* xxii. 1). Likewise when he can save his neighbour from loss of money it is his duty to do so, as this is also included in the law of restoring a lost thing, although legally (if it were found) in a place where the majority of the inhabitants are heathens and even if the Israelite had put a special mark thereon, there is no obligation to restore it, since there is the presumption that its owner had despaired of its recovery, it is good and right, nevertheless, to do more than the law requires and to return it to the Israelite upon identification of the article which he had marked, and he can be forced to restore it in this case. If the finder of the lost article be

ב. כל המוצא אבידה, בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן אם מצאה דרך הנחה, כגון טלית וקרדום בצד הגדר ואפי' יש להסתפק אם הניחם שם בכוונה או אבדם שם אסור ליגע בהם.

ג. מי שהוא זקן מכובד ומצא אבידה והוא דבר מבוזה, שאפי' היה שלו לא היה נוטלו להביאו לביתו משום דהו"ל בזיון, אינו חייב ליטפל בה. ומ"מ יש לו לעשות לפנים משורת הדין וליטפל בה אע"פ שאינה לפי כבודו.

ד. מצא מציאה ואינו יודע מי אבדה, בין שיש בה סימן או אין בה סימן יש בענינים אלו הרבה חילוקי דינים ויעשה שאלת חכם איך יעשה.

הלכות פקדון.

א. המפקיד מעות אצל חבירו. עתה בזמן הזה שכל עסקינו במשא ומתן והכל צריכין למעות מן הסתם נתרצה המפקיד שהנפקד יציאם כשיצטרך, ולכן מותר לו להוציאם, והרי הן אצלו כמו מלוה. אא"כ גילה המפקיד דעתו שאין רצונו בכך כגון שחתמם, או קשרן בקשר משונה, אז אין הנפקד רשאי להוציאן.

ב. המפקיד שאר חפץ אצל חבירו, אסור להנפקד להשתמש בחפץ זה לצורכו, ואע"פ שאין החפץ מתקלקל כלל בתשמיש זה מ"מ הוי שואל שלא מדעת, ושואל שלא מדעת גזלן הוא. ואם ידוע בבירור שאין המפקיד מקפיד עליו מותר, ויש אוסרין גם בזה משום דפקדון אפי' בדבר שאין דרך ב"א להקפיד אסור, משום דהוי שולח יד בפקדון גם בכה"ג ויש להחמיר.

ג. חייב לשמור את הפקדון באופן היותר טוב כפי הדרך לשמור חפצים כאלו. ואפי' אם הוא אינו מדקדק כ"כ בשמירת חפצים שלו

poor and the owner be rich, the former need not do more than the law requires, but where one is required by the law of the land to restore a lost thing, he is obliged under all circumstances to restore it.

2. Any one who finds a lost thing, whether the thing be marked (or not) is immaterial, after it had been put there temporarily (by the owner), e.g., a garment or an axe by the side of the fence, and even if there be a doubt whether the owner had left the article there intentionally or whether he had lost it, then it is forbidden in such a case to touch the same.

3. If a man, who is aged and respected, found a thing which had been lost and that thing was a common article, i.e., of such a nature that even were it his own he would not take it up and bring it to his house because it would be undignified for him to do so, he is not bound to attend thereto, he should, nevertheless, do more than the law requires and concern himself therewith even if it be beneath his dignity.

4. If one found an article and he does not know who lost it, whether it be marked or not is immaterial, as there are many different laws concerning the same, he should consult the ecclesiastical authorities before acting in this matter.

Laws Concerning Deposits.

1. He who deposits money with his neighbour, in these times when we are all engaged in commercial affairs and money is in demand, we must take it for granted that the depositor tacitly consents to the use of that money by the receiver in the requirements of his business, the latter is therefore allowed thus to use it, and that (money) assumes the character of a loan, if, however, the money consigned be sealed up, or tied up with a peculiar knot, it is an indication of the depositor's objection to the use of that money by the receiver and the latter is not permitted to use it.

2. One to whom a neighbour had consigned any article is forbidden to make personal use of it, even to put it to such uses whereby the article is in nowise spoiled, he is nevertheless as one who borrows without the owner's knowledge, and he is classed as a robber. If it be well known that the depositor would not interpose any objection to his use thereof, it is permitted to use it. Some authorities forbid this on account of it being a deposit, and also in the case of a thing which people do not trouble about. The prohibition is due to the fact that the receiver is also in this manner making use of a trust or deposit and it is best to follow the stricter opinion and not to use the deposit.

3. It is the duty of the receiver to guard the article deposited with him in the best manner possible for such an article to be kept, even if the depositor did not usually take pains in guarding his own property, he must nevertheless be particularly vigilant in the keeping

בפקדון חייב לדקדק יותר. אין הנפקד רשאי להפקיד את הפקדון ביד אחרים אפי' כשרים ונאמנים יותר ממנו אא"כ המפקיד ג"כ רגיל להפקיד דברים כאלו אצלם. כשבא להחזיר את הפקדון לא יחזירו לאחד מבני ביתו של המפקיד שלא מדעתו. וכן כשבא להחזיר לו איזה חפץ שהשאיל לו או לפרוע חובו. אבל יכול להחזיר לאשתו כי מן הסתם היא נושאת ונותנת בתוך הבית והבעל מפקיד כל אשר לו בידה.

הלכות פריקה וטעינה.

א. מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת משאה, בין שהיה עליה משא הראוי לה בין שהיה עליה יותר ממה שראוי לה הרי זה מצוה לסייעו לפרוק מעליה, שנאמר „עזוב תעזוב עמו". ולאחר שפרק לא יניח את חבירו בצער וילך לו, אלא יעזור לו לחזור ולטעון עליו, שנאמר „הקם תקים". ואם הניח את חבירו ולא פרק ולא טען, ביטל מצות עשה ועבר על מצות לא תעשה, שנאמר „לא תראה את חמור אחיך" וגו'. פרק וטען, וחזרה ונפלה, חייב לפרוק ולטעון פעם אחרת, ואפי' מאה פעמים, שנא' „עזוב תעזוב הקם תקים עמו" לפיכך צריך לילך עמו עד פרסה שמא יצטרך לו, אא"כ אומר לו בעל המשא איני צריך לך. ומצות פריקה צריך לעשות בחנם. אבל לטעון אינו מחויב אלא בשכר, וכן בעד מה שהולך עמו מחויב לשלם לו.

ב. בני חבורה שאירע לאחד מהם שרגלי חמורו רעועות אין בני חבורה רשאים ליפרד עם חמוריהם ולהניחו לבדו בדרך, אבל אם נפל חמורו ואינו יכול עוד לילך כלל רשאים ליפרד ממנו ואין צריכין להתעכב בשבילו יותר מדאי. וכן בני חבורה שנוסעין בעגלות ואירע לאחד מהם איזה קלקול שצריך לשהות מעט לתקן אין חביריו רשאים ליפרד ממנו אלא א"כ צריך להתעכב הרבה יותר מדאי.

of property deposited with him, and he is forbidden to deliver an article deposited with him into the hands of others, even if they be proper people and of greater integrity than himself, unless the depositor is accustomed to deposit such property with them. On returning an article which was deposited with him he should not return it to any of the members of the depositor's household without the latter's knowledge, this law also applies when returning a thing that he had borrowed, or when repaying a debt he may, however, return it to the depositor's wife, as it may be assumed, by virtue of her being the manageress of the house, he (the husband) consigns all he has into her charge.

Laws Concerning Unloading and Loading.

1. If one meet his neighbour on the road with his beast lying beneath its load, it is immaterial whether it be a fit and proper load or one too heavy to carry, he is required to assist him unloading the animal, as it is said: "Thou shalt surely help with him" (Ex. xxiii. 5), and after he had raised the load he should not depart, leaving his neighbour in distress, but he must help him to replace the load upon it, as it is said: "Thou shalt surely help him to lift them up again" (Deut. xxii. 4). If he left his neighbour neither helping to unload nor to reload, he has neglected an affirmative precept and transgressed a negative precept, as it is said, "Thou shalt not see thy brother's ass or his ox fallen down by the way, and hide thyself from them" (*ibid.*) If after he had unloaded and reloaded, it fell off again, he is obliged to assist him again in unloading and reloading, even a hundred times, as it is said: "Thou shalt surely help with him" (Ex. xxiii. 5), "Thou shalt surely help him to lift them up again" (Deut. xxii. 4) and for that reason he must accompany him the distance of a parasang,[1] as he may perhaps need him, unless the owner of the load tell him, "I do not need you." The commandment of unloading is to be done gratuitously, but one is not obliged to load otherwise than for compensation, he should also be paid for accompanying him.

2. If a party travel together and an accident occurred to one of the party's asses through breaking its leg, the companions are not permitted to separate with their asses from him and to leave him alone on the road, but if the accident that occurred to the ass be of a serious nature and one that will prevent it from continuing the journey, they need not, for his sake, tarry any longer than a reasonable time and can separate from him. Likewise in a company who are travelling together in vehicles, and if an accident happened to one of the latter so that it is necessary to delay a little to repair the damage, the companions are not permitted to separate unless the delay be prolonged beyond a reasonable time.

[1]The Parasang = 4 mile=the distance walked by the average pedestrian in 1 hour 12 minutes.

הלכות שמירת הגוף ובל תשחית.

א. מ"ע לעשות מעקה לגגו שנא' ועשית מעקה לגגך. גובה המעקה אין פחות מי' טפחים גבוה. ותהא חזקה כדי שישען אדם עליה ולא תפול. גגין שלנו שאין משתמשין עליהם פטורין ואמנם לא הגג בלבד חייב במעקה, אלא כל דבר שיש בו סכנה שיכשל בו אדם וימות, חייב במעקה ותיקון. וכל המניחו בלי מעקה ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר „ולא תשים דמים בביתך". כגון מי שיש לו בור בתוך חצירו חייב לעשות לו חוליא גבוה עשרה טפחים או לעשות לו כיסוי שלא יפול בו אדם. וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה שנאמר השמר לך ושמור נפשך מאד. ואם הניח ולא הסיר את המכשולות המביאים לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים כגון אם סולם רעוע עומד בביתו וחצרו וכן המגדל כלב רע.

ב. כשם שצריך להאדם ליזהר בגופו שלא לאבדו ושלא לקלקלו ושלא להזיקו כמו שנא' השמר לך ושמור נפשך מאד, כך צריך ליזהר בממונו שלא לאבדו ושלא לקלקלו ושלא להזיקו. וכל המשבר כלי, או קורע בגד, או מאבד מאכל או משקה, או ממאסם, או זורק מעות לאיבוד, וכן המקלקל שאר כל דבר שהיה ראוי שיהנו בו בני אדם עובר בלא תעשה שנא' „לא תשחית את עצה" וגו'.

איסור צער בעלי חיים ואיסור סירוס.

א. אסור מן התורה לצער כל בעל חי. ואדרבא חייב להציל כל בעל חי מצער אפילו של הפקר ואפי' של נכרי. אך אם הם מצערין לאדם או שצריך האדם להם לרפואה או לשאר דבר, מותר אפי' להרגן ואין חוששין לצערן שהרי התורה התירה שחיטה.

Laws Relating to Physical Preservation and to the Precept "Not to Destroy."

1. It is a positive commandment for one to make a battlement for his roof, as it is said: "And thou shalt make a battlement for thy roof" (*ibid.* 8). The height of the battlement should not be less than ten hand-breadths and it should be strongly constructed, in order that it may not give way when one leans upon it. The roofs of our houses are exempt from this precept because we do not use them as in the East. The precept applies not only to the roof, if used, but also to any place where danger might arise through a person meeting with an accident there and entailing a possibility of fatal consequences. Proper safeguards are required in all such cases and anyone who neglects this precaution violates an affirmative precept and transgresses a negative precept, as it is said: "Thou shalt not bring blood upon thine house" (*ibid.*) E.g., if one have a wall in his court, he is obliged to put around it an entrenchment ten hand-breadths high or to cover it to prevent anyone falling therein. So also with regard to any stumbling-block which might prove a danger to life, it is a religious duty to remove it or to beware thereof and to warn others in a kind manner, as it is said: "Take heed to thyself, and keep thy life diligently" (*ibid.* iv. 9). If one left these dangerous obstacles thereby not removing them, he has violated an affirmative precept and transgressed the law, "Thou shalt not bring blood upon thine house" (*ibid.* xxii. 8). E.g., if a broken ladder stand in his house or in his court, or if one bring up a vicious dog (it is his duty to remove the same).

2. Just as a man must guard his body against all injury or harm, as it is said: "Take heed to thyself, and keep thy life diligently (*ibid.* iv. 9), likewise has he been enjoined to guard his money against all loss, therefore one who breaks any utensil, or who tears a garment, or destroys food or drink, or befouls them, or who throws away money or spoils anything that is proper for man's enjoyment, transgresses a negative precept, as it is said: "Thou shalt not destroy the trees thereof" (*ibid.* xx. 19).

Laws Concerning Cruelty to Animals and Castration.

1. It is forbidden, according to the Torah, to hurt any living creature. It is, on the contrary, one's duty to save any living creatures from pain, it is immaterial whether the creature be ownerless or if it belong to a non-Jew. Nevertheless if they be injurious to man or if they be required for medicinial purposes or for any other human need, it is permitted to kill them and we do not hesitate to cause them pain thereby (of course, only the minimum pain) since the Torah has permitted Shechitah (ritual slaughter).

ב. סוסים המושכים בעגלה והגיעו למקום מקולקל או להר גבוה ואינן יכולין למשוך בלי עזר, מצוה לעזור אף לנכרי משום צער בעלי חיים שלא יכה אותם הנכרי מכה רבה למשוך יותר מאשר בכחם.

ג. אסור לקשור רגלי בהמה, חיה ועוף בענין שיהיה להם צער.

ד. אסור להושיב עוף על ביצים משאינו מינו משום צער בעלי חיים.

ה. אסור לסרס בין אדם, ובין בהמה, חיה ועוף, אחד טמאים ואחד טהורים, בין בארץ ישראל בין בחוץ לארץ, וכל המסרס חייב מלקות. ואפילו להשקות כוס של עקרין לאיש או לשאר בעלי חיים הזכרים אסור.

ו. אסור לומר לעכו"ם לסרס בהמה שלנו. וי"א דאפילו למכרה לעכו"ם או ליתנה לו למחצית שכר אם ידוע דיסרסה אסור, משום דעכו"ם ג"כ מצווה על איסור סירוס, ואו"כ הישראל עובר על פני עור. ומיהו אם אין העכו"ם הקונה מסרס בעצמו רק נותן לעכו"ם אחר לסרס לכ"ע שרי דאז הוי לפני דלפני ומותר.

דיני נדרים ושבועות.

א. אל תהי רגיל בנדרים, כל הנודר כאלו בונה במה בשעת איסור הבמות, והמקיימו כאלו הקריב עליו קרבן שחייב משום שחוטי חוץ, והני מילי בשאר נדרים אבל נדרי הקדש, מצוה לקיימן ולא ישאל עליהם אלא בשעת הדחק.

ב. וכן יתרחק מן השבועה, אבל אם עבר ונשבע על איזה דבר לא ישאל עליו, אלא יעמוד בשבועתו אע"פ שהוא מצטער, ואין נשאלין על השבועה אלא בשעת הדחק.

2. When horses which are drawing a cart come to a rough place or to a high hill and they cannot draw the cart without help, it is a religious duty to help even the horses of a non-Jew, because of the precept forbidding cruelty to animals, lest the owner smite them to make them draw more than their strength permits.

3. It is forbidden to bind together the feet of a beast, animal or bird in any way that might cause them to suffer pain.

4. It is forbidden to make a bird sit on eggs which are not of her own species, for this is cruelty to the creatures.

5. It is forbidden to castrate either a man, beast, an animal or a bird, clean or unclean, in Palestine or elsewhere. Anyone who transgresses deserves punishment by stripes. It is also forbidden to give a man or any other male living being anything to cause sterility.

6. It is forbidden to tell a heathen to castrate one of our animals. Some authorities say that it is forbidden even to sell it to a heathen or to give it to him on terms of half the profits if one be aware that he will castrate it, because the heathen is also forbidden to castrate. Therefore, in acting thus the Israelite would cause the heathen to transgress the law. If, however, the heathen who is the buyer would not himself castrate, but would give it to another heathen to castrate, this procedure is, according to all authorities, permitted, since the possible indirect cause of transgression is not operative in this case.

Laws Regarding Vows and Oaths.

1. One should not become accustomed to making vows. Every one who makes a vow is as though he had built a high place when it is forbidden to do so; and any one who fulfils such a vow is as though he had offered an offering upon the high place and thereby incurred guilt for offering a sacrifice outside the Temple. This applies to ordinary vows, but one is commanded to keep vows of consecration and one should not consult the wise concerning them, except in a case of necessity.

2. One should likewise keep aloof from taking an oath, but if one had transgressed and did take an oath concerning any matter, he should not consult the wise regarding its annulment as he is obliged to fulfil it, even if it cause him distress. One should not consult the wise regarding the annulment of an oath except in case of necessity.

ג. צריך ליזהר שלא ידור שום דבר, ואפילו לצדקה אין טוב לידור אלא אם יש לו בידו מה שהוא רוצה ליתן יתן מיד, ואם אין לו, ימתין עד שיהיה לו ויתן בלא נדר, ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם יאמר בפירוש שהוא פוסק בלי נדר, וכן כשמזכירין נשמות שנודרין לצדקה יש לומר בלי נדר, אם הוא בעת צרה מותר לו לנדור.

ד. אם דעתו לקבוע לו איזה לימוד בתורה או לעשות איזה מצוה, והוא ירא פן יתרשל אח"כ או שהוא מתירא פן יסיתהו היצר לעשות איזה איסור או למנעו מלעשות איזה מצוה, מותר לו לזרוזי נפשיה בנדר או בשבועה, ואפילו אם לא אמר בלשון נדר או שבועה אלא בדיבור בעלמא, הוי נדר ומחוייב לקיים, ולכן צריך האדם ליזהר כשהוא אומר שיעשה איזה דבר מצוה שיאמר בלי נדר. וטוב שירגיל האדם א"ע כן אפי' באמרו לעשות דבר רשות, כדי שלא יכשל ח"ו בעון נדרים.

ה. מי שנודר נדרים כדי לתקן מדותיו, הרי זה זריז ומשובח, כיצד, הרי שהיה זולל, ונדר שלא יאכל בשר איזה זמן, או שהיה שוגה ביין ואסר עליו את היין ושאר משקין המשכרין, וכן מי שהיה משגאה ביפיו וקבל עליו נזירות וכיוצא בזה, נדרים כאלו המה עבודת השם ית"ש ומ"מ גם בנדרים כאלו אין לו לאדם להרגיל את עצמו, אלא יש להתגבר על יצרו גם בלא נדרים.

ו. אין הנדר חל אלא אם היה פיו ולבו שוים, אבל אם נדר בטעות שלא היה דעתו כמו שהוציא בשפתיו או שהרהר בלבו נדר ולא הוציא בשפתיו, אין זה נדר.

ז. מי שנהג איזו חומרא בדברים המותרים מדינא מחמת סייג וגדר ופרישות כגון תעניות שבימי הסליחות או שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מי"ז בתמוז ואילך, וכיו"ב אפילו לא נהג כן רק פעם אחת אלא שהיה בדעתו לנהוג כן לעולם או שנהג כן ג"פ אף ע"פ שלא היה בדעתו לנהוג כן לעולם ולא התנה שיהא בלי נדר ורוצה לחזור מפני

3. It is necessary to avoid making a vow with regard to any matter. It is not good to vow, even for charity, but if one desire to give something which he has in his possession, he should give it forthwith, otherwise he should wait until he has it and then he should give it without any vow. If a call be made for charity and one is obliged to contribute in common with others, he should, when offering, expressly stipulate that he is not making a vow. At a memorial service, where it is usual to make charitable offerings, one should say, "I am not making any vow." When one is in distress he is permitted to make a vow.

4. If one resolve to fix a certain time for the study of the Torah or to observe a certain commandment and he is afraid that he will thereafter relax in his exertions in this matter, or if he fear lest, incited by passion, he might do something which is forbidden or he might be prevented thereby from observing one of the commandments he is permitted to fortify his soul by making a vow or taking an oath. Even if, when making a resolution, one merely make a simple declaration not in the formula of a vow or an oath, it is nevertheless a vow, and he is obliged to keep it. One should therefore take care, when he resolves to do a good deed or to adopt a certain good practice, to say that he does so without making a vow. This is likewise a good rule for a person to observe even when saying that he will do something which is optional, so as to obviate transgressing the sin of violating one's vow.

5. One who made a vow in order to improve his conduct is zealous and praiseworthy, e.g., if one be a glutton, and he vows that he will not eat meat for a certain time, or if he be intemperate and declares that he will not touch wine or other intoxicating spirits, likewise one who allowed himself to be conceited and proud on account of his good looks and to correct this folly he takes upon himself to be a Nazarite or the like, in all these cases these vows are for the worship of God. Nevertheless one should not accustom oneself to take even such vows, but one must strive to conquer one's passion even without a vow.

6. A vow is not effective unless the lips and heart (of the speaker) are in harmony, but if one made a vow in error, that is, he uttered with his lips a vow that he had no intention of making, or he thought of making a vow but he did not utter it with his lips, it is not accounted a vow.

7. If one had accustomed himself to strictly observe certain practices, from which he is exempt by law, but which he has voluntarily assumed that they should serve him as a barrier and a fence for self-control, e.g., fasting during the Ten days of Penitence, or abstaining from meat and wine from the 17th day of Tammuz to the 9th of Ab, and practices similar to these, even if he thus conducted himself but once, but he had it in his mind to make a rule thereof, or if he had thus conducted himself three times, although he did not

שאינו בריא, צריך התרה, ויפתח בחרטה שהוא מתחרט על מה שנהג כן לשם נדר. לכן מי שהיא רוצה לנהוג באיזה חומרות לסייג ופרישות, יאמר בתחלה שאינו מקבל עליו כן בנדר, וגם יאמר שאין בדעתו לנהוג כן, אלא בפעם ההיא או בפעמים שירצה ולא לעולם.

ח. כיצד מתירין את הנדר או השבועה. הולך אצל שלשה אנשים בני תורה ואחד מהם יהיה בקי בהלכות נדרים שידע איזה נדר יכולין להתיר ואיזה מהן אינם יכולים להתיר ואיך מתירין, והם יתירו לו. ומי שנדר בחלום טוב, יתירו לו עשרה בני תורה.

ט. אע"פ שלענין כל המצות שבתורה אין הבן נעשה גדול עד שיהיו לו שלש עשרה שנה והביא שערות והבת אינה גדולה עד שיהיו לה שתים עשרה שנה והביאה סימנים, אבל לענין נדר ושבועה יש להם קרימה שנה אחת. שהקטן בן שתים עשרה שנה ויום א' והקטנה בת אחת עשרה שנה ויום אחד אפילו לא הביאו סימנים אם מבינים לשם מי נדרו ונשבעו, נדריהם נדר, ושבועתם שבועה, אבל פחותים מזמן זה, אפי' מבינים, אין דבריהם כלום. ומ"מ גוערין בהם שלא ירגילו לשונם בנדרים ושבועות. ואם הוא דבר קטן וקל שאין בו עינוי נפש, גוזרין עליהם שיקיימוהו.

י. האב מפיר נדרי בתו עד שתתבגר, דהיינו, שיהיו לה י"ב שנה וששה חדשים והוא שלא נשאת. והבעל מפיר נדרי אשתו. כיצד מפירין, אומר ג"פ מופר או בטל או שאר לשון המורה שהוא עוקר את הנדר מעיקרו בין שאומר כן בפניה או שלא בפניה. אבל לשון התרה לא מהני באב ובבעל, וגם אין יכולין להפר רק ביום שמעם, דהיינו אם שמעו בתחלת הלילה מפירין כל הלילה וכל היום שלאחריו, ואם שמעו ביום סמוך לצאת הכוכבים אין מפירין רק עד צאת הכוכבים. ויותר אינם יכולין להפר. בשבת לא יאמר לה מופר ליכי כמו בחול אלא מבטל בלבו ואומר לה טלי אכלי וכיוצא בזה. ואם האב או הבעל אמרו תחלה

resolve to make a rule thereof, if he had not stipulated that he was doing so without making a vow, and he desires to change his custom owing to his ill-health, he requires absolution of his vow, and he should make the opening remark (to those who will absolve him) by declaring that he regrets that he had acted as though he had made a vow; therefore one who desires to adopt a very strict observance of some law, that should serve him as a fence for self-control he should first say that he does not adopt it by a vow, he should furthermore say that it is only for this occasion or for any other time when he will desire thus to act and that he has no intention of making a regular practice thereof.

8. How are vows or oaths to be annulled? The one, who had made the vow or had taken the oath, goes to three men who are learned in the Torah, and (at least) one of them is to be an expert in the laws concerning vows in order that he may know what kind of a vow may be annulled and what kind may not and in what manner they may be annulled, these three absolve him. One who makes a vow in a dream should be absolved thereof, preferably by a body of ten men who are learned in the Torah.

9. Although with reference to all the precepts in the Torah a son is not considered of age (and liable to perform same) until he is 13 years old and shows signs of puberty, and with regard to a daughter the age is 12 years, but with reference to a vow or an oath they both become responsible a year earlier (than the aforementioned ages). Thus a son who had reached the age of twelve years and one day and a daughter of eleven years and one day, even though they lack the signs of puberty, and who furthermore understood in whose Name they made the vow or took the oath, their vows are of no account. They should, nevertheless, be reprimanded, and taught not to accustom themselves to make vows or to take oaths. But if the vow be of a trivial nature, not entailing (by its fulfilment) any physical suffering, they should be compelled to keep it.

10. The father may annul the vows of his daughter until she arrives at the age of twelve years and six months if she be unmarried. The husband may annul the vows of his wife. How are the vows annulled? He says three times "It is invalid" (מופר) or "nul and void" or he uses some other expression which indicates that he has entirely abrogated the vow, it being immaterial whether he said so in her presence or not. But the expression (התרה) i.e., declaring that to be permitted (which the one who took the oath had stated to be forbidden) does not apply to a father or a husband; moreover they can only declare the vow void during the day they heard it declared. Thus if they heard the vow pronounced at the beginning of the night they can declare it void during the whole night as well as the day following. If they heard it by day just before the time when the stars become visible, they can declare it void only until the appearance of the stars, thereafter they cannot annul the vow. On Sabbath he must not say

שהוא מרוצה על הנדר אע"פ שלא אמר בפירוש אלא שאמר לשון שהוא מודה שהוא מרוצה ואפי' אם רק בלבו חושב שהוא מרוצה בנדרה שוב אינו יכול להפר.

יא. איזה נדרים יכולין האב או הבעל להפר דוקא דברים שיש בהם עינוי נפש כגון רחיצה וקישוט, כיחול ופרכום, וכיוצא בזה. והבעל יכול להפר גם דברים שאין בהם עינוי נפש אם הם מן הדברים שבין איש לאשתו וגורמים איבה ביניהם אבל אלו אינם מותרים אלא כל זמן שהיא יושבת תחתיו. ולאחר שנתאלמנה או נתגרשה אסורה בהן.

דין תפלת הדרך ושאר דברים שצריכין ליזהר בדרך.

א. היוצא לדרך בין מביתו בין ממקום שהיה לן בדרך וכן בחזרתו לביתו לאחר שיצא מעיבורה של העיר דהיינו שבעים אמה ושני שלישי אמה לאחר שכלו כל הבתים, מתפלל תפלת הדרך. יהר"מ ה' או"א שתוליכנו לשלום יכו'. אומרה בל' רבים רק ותתנני לחן אומר בלשון יחיד. ויותר טוב לאומרה לאחר שיצא מיל מעיבורה של עיר וכשהוא כבר בדרך ולן באיזה עיר יכול לאמרה בבוקר גם קודם שיצא.

ב. אין להתפלל אותה אא"כ יש לו ללכת לכל הפחות פרסה. ולכתחלה יש לו להתפלל בתוך פרסה הראשונה. ואם שכח יכול להתפלל כל זמן שהוא בדרך ובלבד שעדיין לא הגיע לתוך פרסה הסמוכה לעיר שהוא רוצה ללון בה.

ג. תפלת הדרך צריכין לאמרה סמוך לברכה אחרת ולכן אם יוצא בבוקר ואומר בדרך ברכת השחר או שהיה לן בדרך באיזה עיר (שאז יכול לומר תפלת הדרך גם קודם שיצא) ואומר אפילו קודם שיצא, בברכת השחר יאמרה אחר ברכת הגומל חסדים טובים לעמו ישראל ואם הולך לאחר התפלה מביתו יאכל או ישתה איזה דבר על הדרך ויברך ברכה אחרונה וסמוך לה יאמר תפלת הדרך.

to her (מופר) "it is invalid for thee" as on week days, but he should annul it in his heart and say to her: "Take, eat" or similar expressions. If the father or the husband first say that he is satisfied with reference to the vow, although he had not explicitly said this but he uses such language which indicated that he was satisfied, or even if he only thought that he was satisfied with her vow, he cannot then annul the same.

11. What vows can the father or husband annul? Only such as involve physical suffering, e.g., to abstain from washing or toilet (perfume) or cosmetics or rouge and such like. The husband can annul even such vows which do not involve physical suffering if they refer to private matters between husband and wife and might provoke jealousy between them. These vows can only be disallowed as long as she lives with him, but if she became a widow or divorced she is bound by the vows.

The Law Regarding the Prayer for a Journey and other Matters to be Noted When Travelling.

1. One who goes on a journey, whether from his house or from the place where he lodged over night on his journey, as soon as he has gone beyond the outskirts of the city, i.e. 70⅔ cubits beyond the last house, should say the prayer for a journey, namely, יהר"מ ה' או"ש שתוליכנו לשלום וכו'.[1] The prayer is said in the plural except in the phrase ותתנני לחן. It is proper to say the prayer after one had travelled 2,000 cubits (i.e., a mil) beyond the outskirts of the city and when he is travelling and has lodged over night in any place he can say it in the morning before he resumes his journey.

2. The prayer is to be said if he travel at least a parasang (4 mils) and one should take care to say it during the first parasang, if he should forget to do this, he can say it as long as he is travelling provided he had not yet reached the last parasang on his road to the city where he intends to spend the night.

3. This prayer should be recited immediately after a benediction. Therefore if one go forth on a journey in the morning and he says on the road the morning prayers or if he had lodged over night when on his journey in a certain place, he can say this prayer before he resumes the journey. In the morning prayers he should say it after the benediction גומל חסדים טובים לעמו ישראל[2]. If he set forth from his house after he had said his morning prayer, he should eat or drink something on the road and say the concluding benediction (or Grace) and then say the prayer for the journey.

[1]See Authorised Daily Prayer Book, p. 310. [2]*Ibid.* p. 7.

ד, יש לאמרה בעמידה. ואם הוא רוכב או הולך בעגלה א״א להעמיד הבהמה יעמידה משום דרכוב כמהלך דמי ואם לאו אומרה כך.

ה, א״א אותה אלא פ״א בכל יום שהוא הולך, אבל אם חנה באיזה עיר על דעת ללון שם ואח״כ נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו. אומרה פעם שנית. אם הולך ביום ובלילה או שהיה לן שלא במקום ישוב, פעם ראשונה אומרה בחתימה ובשאר הימים אומרה בלא חתימה כי כל זמן שלא לן במקום ישוב נחשב הכל כדרך אחד.

ו, טרם צאתו לדרך יש לו ליתן צדקה ויש ליטול רשות מהגדולים שבעיר, שיברכו אותו שיצליח בדרכו ויש להשתדל שילוו אותו איזה אנשים והמלוה את חבירו כשהוא פורש ממנו צריך לעמוד במקומו עד שההולך יתעלם מעיניו. המברכים להולך בדרך לא יאמרו לו לך בשלום אלא לך לשלום. כשהוא בדרך יעסוק בתורה שנא׳ „ובלכתך בדרך״, ויאמר בכל יום איזה מזמורי תהלים בכוונה והכנעה ויזהר שיהא לו פת עמו אפי׳ הולך במקום קרוב גם יש לו ליקח עמו ציצית שמא תפסל ציצה ולא ישיג אחרת ויתבטל ממצוה. לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב פי׳ כשיכנס ערבית לבית המלון יכנס בעוד החמה זורחת, ולמחר ימתין עד הנץ החמה ויצא ואז טוב לו. לא יאכל הרבה כשהוא בדרך.

ז, באכסניא שהוא אוכל שמה צריך לדקדק אם הבעה״ב ואנשי ביתו המה כשרים ונאמנים. ואם רוצה לאכול בשר במקום שאינו ידוע לו צריך לחקור ולדרוש היטב מי הוא השוחט ומי הוא הרב והמשגיח עליו.

ח, כשהוא מתפלל תפלת שחרית בדרך יזהר להתעטף בטלית גדולה כמו שהוא מתפלל בבית-הכנסת כי הטלית קטן רחוק שיהיה כשיעור, אם הולך ברגליו אזי כשאומר הפסוק שמע ישראל וכו׳ ובשכמל״ו צריך לעמוד שיכוין לבו היטב ואם רוכב או יושב בעגלה מותר. ובתפלת שמ״ע יעמוד. ואם הוא נחוץ לדרכו, אם יכול לעמוד לכל הפחות בשלש

4. It should be said whilst standing, if he be riding or travelling in a conveyance and if it be possible to let the animal drawing the same stand still he should do so, because one riding an animal is considered to be like one who walks. If it be not possible to let the animal stand still, he should say it whilst travelling in the conveyance.

5. It should be said only once daily whilst travelling, but if he rest in a certain place for the purpose of staying there overnight and then he changed his mind and went away thence to reach another place or to return to his home, he should say it again. If he travel by day and by night or if he spent the night in an uninhabited place, on the first occasion he should say the prayer to the end, but on the other occasions he should say it without the concluding benediction (ברוך . . . שומע תפלה) for as long as he does not spend the night in an inhabited place, his journey is reckoned as one uninterrupted way.

6. Before going on a journey one should give charity and also bid farewell to the leaders of the community so that they may bless him, wishing him a prosperous journey and if possible he should get some of them to accompany him a little way. One who accompanies his companion must stand still when the latter departs from him until he disappears from his view. The people who bless a person going on a journey should not say to him: "Go in peace," but "Go towards peace." When travelling he should meditate on the Torah, as it is said: "And when thou walkest by the way" (Deut. vi. 7). He should say devoutly and humbly a few psalms daily. He must be careful to take bread with him even if he be going to a place in his vicinity, he should also take fringes (ציצית) lest one of his fringes become unfit for use and then he would be unable to obtain another and he would be interrupted in the performance of a religious duty. A person should always enter a place whilst it is still day[1] and also go forth during day time, i.e., when he wishes to come to an inn for the night, he should go in whilst the sun is still shining and on the morrow he should wait for sunrise and then set out on his journey which will be prosperous. He should not eat much whilst travelling.

7. It may be necessary to make inquiries concerning his lodging to ascertain if the owner and his staff be trustworthy. If he desire to eat meat in a place which is unknown to him, it is necessary to investigate carefully the reputation of the slaughterer and to inquire concerning the ecclesiastical authority and the one who superintends the Shechitah (ritual slaughter).

8. When saying the morning prayers whilst on a journey he must enwrap himself in a large Tallis just as he would do when praying in the Synagogue, for the Arba' Kanfos lacks the proper size of a Tallis. If he were walking when he says the verse שמע "Hear, O Israel," etc., (*ibid.* 4) and the words בשבתך ובלכתך, he must stand still in

[1] Cf. T. B. Pesachim 2a. The expression means lit. "that it was good," see Gen. i. 4.

ברכות ראשונות ובשלש ברכות אחרונות מוטב. ואם לאו, יתפלל מיושב בעגלה ויעשה הכריעות מיושב. ואמנם טוב יותר שיתפלל אפי' מיד בעלות השחר וגם מנחה אפי' מיד חצי שעה אחר חצות היום כדי שיוכל להתפלל מעומד וכראוי.

ט. אם אכל בדרך כשהוא מהלך מותר לברך ברהמ"ז ג"כ כשהוא מהלך מפני שאין דעתו מיושבת עליו אם יצטרך להתעכב, אבל אם אכל מיושבת גם ברכת המזון צריך לברך מיושב.

י. קצת נוהגין שבהיותם בדרך ואוכלים בבית עכו"ם אין מברכין בזימון משום דלא הוי קביעות. ומ"מ אם קבעו עצמן שם לאכול ביחד אינו נכון לבטל הזימון ויאמרו הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרובה במקום הליכתנו ובמקום ישיבתנו עד עולם. ואם אוכלים משל א' יכולין לומר הרחמן הוא יברך את בעה"ב הזה וקאי על בעל הסעודה. ואם לאו יאמר הרחמן הוא יברך אותנו.

יא. מדינא אסור לילך בע"ש יותר מן שלש פרסאות בין לביתו בין למקום אחר כדי שיוכלו להכין צרכי סעודות שבת כראוי ובמדינות אלו אין נזהרין בזה מפני שרוב בני אדם מכינים בריוח. ומ"מ צריך כל אדם ליזהר מאד שיכנס לאושפיזא בעוד היום גדול כי הרבה חילול שבת בא על ידי מה שמתאחרים.

יב. מי שהוא ביום שבת קודש בדרך במלון, ויש לו מעות. אם יכול להפקידן או להצניען אסור להחזיקן בכיסו שהרי הם מוקצה. ואם מתירא שמא יגנבום ממנו יתפרם ע"ש בבגדו וישב בבית ולא יצא בהם במקום שאין עירוב. אך אם יש לחוש שמא מחמת זה שאינו יוצא כל היום מביתו ירגישו שיש לו מעות ויגזלם ממנו מותר לצאת בהם כשהם תפורים בבגדו. אבל אם הם בכיסו בכל ענין אסור.

דיני תפלת מנחה.

א. עיקר זמנה הוא בט' שעות ומחצה ולמעלה והיא נקראת מנחה

order to pray with devotion. If he ride or sit in a vehicle he can say this prayer as he is situated. He must stand still to say the Shemoneh 'Esreh. If he be pressed for time to complete his journey, he should, if possible, stand still at least for the recital of the first three benedictions and the last three benedictions If not, he should pray whilst sitting in the conveyance and thus perform the customary rights of bowing. Nevertheless it would be preferable to say the Shemoneh 'Esreh immediately after dawn and to say the afternoon prayer directly after 12.30 p.m., in order to pray standing and in the proper manner.

9. If one ate whilst walking on a journey he may say Grace after meals whilst continuing the journey because he would feel uneasy if he were compelled to delay (to say the Grace whilst sitting down). If he ate whilst sitting then he must say the Grace in a like position.

10. The custom obtains among a few people that if they eat in the house of a heathen whilst travelling they do not unite to say the Grace after the meal, since they had not made an appointment here for this purpose. If, however, they had agreed to unite to eat together there, it would not be right to ignore the duty of uniting for saying Grace. They should say the following extra הרחמן: הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרובה במקום הליכתנו ובמקום ישיבתנו עד עולם. If they partake of the food of an individual they can say the special הרחמן: הרחמן הוא יברך את בעה"ב הזה, referring to their host, otherwise they should say הרחמן הוא יברך אותנו.

11. According to the strict interpretation of the law, it is forbidden to go on Friday more than three parasangs either to his house or to any other place, so that his household can prepare the Sabbath meals as is proper. In these lands we are not particular in this matter because the majority of people prepare in ease. Nevertheless it is necessary for everybody to enter his home whilst it is day, for frequently the Sabbath is desecrated by people delaying in this matter.

12. If one were in a lodging whilst on a journey on the Sabbath and he had money with him, if he can deposit it or put it away in safety it is well, as he must not keep it in his pocket for the money is מוקצה (i.e. that which is forbidden to be handled or used on Sabbath or Holyday). If he fear that the money will be stolen from him, he may sew it in his garment on Friday and he should remain indoors and not go out on the Sabbath wearing this garment in a place where there is no 'Erub (i.e the symbolical act whereby the legal fiction of community or continuity is established).[1] But if there be cause to fear that by reason of his refraining from going out the entire day, the people will imagine that he has money and that they might rob him, he can then go out with the money sewed in his garment but he may not go out under any circumstance if the money be in his pocket.

The Laws Concerning the Afternoon Service (מנחה).

1. The right time for the Afternoon Service is at 9½ hours of the day and that is called the short period for Minchah (small Minchah.)

[1] See Jastrow, Targum Dictionary, p. 1075 b.

קטנה. ובשעת הדחק. כגון שהוא צריך לצאת לדרך או שהוא צריך לאכול, יכול להתפלל מיד לאחר שש שעות ומחצה והיא נקראת מנחה גדולה. והמשך זמנה הוא לכתחלה עד שעה ורביעית שעה קודם הלילה ולא יותר. וזה נקרא פלג המנחה. כי משעת מנחה קטנה עד הלילה הוא שתי שעות ומחצה. והחצי מזה היא שעה ורביעית ובדיעבד או בשעת הדחק יכול להתפלל עד צאת הכוכבים. וכן נוהגין עתה ברוב הקהלות שמתפללין מנחה סמוך ללילה. ושעות אלו המה שעות זמניות, דהיינו, לפי ערך היום מזריחת החמה עד שקיעתה מתחלק היום לי"ב חלקים ואם היום גדול י"ח שעות אזי שעה ומחצה נחשבת לשעה.

ב. אסור להתחיל לאכול אפילו סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה. וסמוך, היינו חצי שעה קודם. ואם אינו קובע עצמו לסעודה אלא שאוכל או שותה דרך ארעי פירות או תבשיל אפילו מחמשת מיני דגן יש מתירין. אבל יש להחמיר גם בזה. וכן אסור ליכנס למרחץ או להסתפר סמוך למנחה קטנה. וסעודה גדולה, כגון סעודת נישואין או ברית מילה וכדומה, אסור להתחיל אפילו סמוך למנחה גדולה, דהיינו מחצות היום אסיר אלא ימתינו עד זמן מנחה גדולה ויתפללו קודם הסעודה ובמקום שקורין לבהכ"נ והוא רגיל לילך לבהכ"נ להתפלל בציבור מותר להתחיל סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה וגם אח"כ ובלבד שמיד שקורין לבהכ"נ יפסיק ממה שהוא עוסק, להתפלל, וסעודה גדולה סמוך למנחה קטנה אסור להתחיל אפילו במקום שקורין לבהכ"נ.

ג. לתפלת מנחה צריכין ג"כ נט"י עד הפרק כמו לתפלת שחרית וכן לתפלת מעריב אם הפסיק בין מנחה וכן למוסף אם הפסיק בין שחרית צריך ליטול ידיו.

ד. אין לומר אשרי שקודם מנחה עד שיהא מנין בבהכ"נ כדי שהש"ץ יאמר הקדיש על מה שאמרו ב"י. ואם אמרו אשרי בלא מנין ואח"כ נשלם המנין יאמרו איזה מזמור ואח"כ יאמר הש"ץ קדיש ויש להש"ץ להתעטף בטלית קודם אשרי שלא להפסיק בין אשרי לקדיש ואם

In a case of emergency, e.g., if he had to go on a journey or to take a meal he can say the afternoon service immediately after 6½ hours of the day (= 12.30 p.m.) and this is called (the beginning of) the "large Minchah." Actually its limit is extended to one hour and a quarter before night but not later. This is called פלג המנחה (half of the small Minchah, but if the day be exactly 12 hours long, this point of time is at 4.45 p.m), for two hours and a half intervene between the beginning of the small Minchah and nightfall, and half of this period is one hour and a quarter. If there were no option or in a case of necessity one can say the afternoon service until the stars appear. Likewise we are now accustomed in many congregations to say this service shortly before night. The hours referred to are proportionate to the length of the day from sunrise to sunset divided by twelve, and if the day be long containing 18 hours then every "hour" is really one hour and a half.

2. It is forbidden to begin even a little meal shortly before the "small Minchah." The term "shortly before" means half an hour. If he did not resolve to take a regular meal, but he was only eating or drinking momentarily, e.g., he partook of fruit or a dish of even one of the five special kinds of corn, to do so is permitted by some authorities. Others are stringent and forbid even this. It is also forbidden to begin even shortly before the "large Minchah," i.e. at noon, an elaborate banquet, such as a wedding banquet or a feast to celebrate a circumcision or the like, but he should wait until half an hour after noon had elapsed, and they should then say the afternoon prayer before the feast. In a place where people are summoned to attend Synagogue and if he be accustomed to go there to say his prayers with the congregation, he is permitted to begin a little meal shortly before the "small Minchah" and also thereafter, provided he will cease eating immediately when they call him to Synagogue to pray. It is forbidden to begin an elaborate banquet shortly before the "small Minchah," even in a place where they summon people to come to Synagogue.

3. Prior to beginning the Afternoon Service it is necessary to wash the hands up to the wrists as at the Morning Service. If on concluding the Afternoon Service he made an interruption before saying the Evening Service, or if upon terminating the Morning Service he made an interruption before saying the Additional Service, the ablution must be repeated.

4. אשרי (Ps. cxlv.) which inaugurates the Afternoon Service should not be said before there are ten male adults in the Synagogue in order that the Reader can say Kaddish after this psalm has been said in the presence of the Minyan. But if אשרי were said with less than a Minyan present, and in the meantime ten adults had assembled, another psalm should be said after which the Reader should say קדיש. The Reader should enwrap himself in the Tallis before reciting אשרי in order to avoid an interruption between אשרי and קדיש,

לא היה טלית עד לאחר שאמר אשרי יתעטף ויאמר איזה פסוקים שעליהם יאמר קדיש.

ה. אם השעה דחוקה וקרוב ללילה מתחיל הש"ץ מיד אחר קדיש הש"ע בקול רם והצבור לא יתפללו אלא שומעים ועונים עד שאמר האל הקדוש אז עונים אמן ומתפללים בלחש ואם השעה דחוקה ביותר ויש לחוש שאם ימתינו על הש"ץ עד לאחר שיאמר האל הקדוש לא יסיימו תפלתם בעוד יום. יכולין להתפלל מיד עם הש"ץ בלחש מלה במלה עד האל הקדוש. וטוב אם אפשר שיהא לכה"פ אחד שיענה על ברכות הש"ץ אמן.

ו. מי שבא לבהכ"נ ומצא צבור מתפללין ש"ע, מתפלל עמהם ש"ע, ויאמר אשרי לאחר הש"ע, ואם לא יוכל לגמור ש"ע קודם שיבא הש"ץ לקדושה. ואם ימתין עד לאתר שיגמור הש"ץ כל הש"ע עם הקדיש יעבור זמן תפלה, ימתין ויתפלל בלחש עם הש"ץ בחזרת התפלה מלה במלה ויאמר עמו כל נוסח הקדושה וגם לדור ודור וכו' כמו שהוא אומר ויסיים עמו בשוה ברכת האל הקדוש וברכת שומע תפלה. וגם מודים יאמר בשוה כדי שישחה עם הצבור רק ביום תענית צבור לא יאמר עם הש"ץ עננו אלא אומרו בשומע תפלה כמו שאר יחיד. וכן אם רוצה להתפלל מעריב עם הצבור, ואם ימתין עד אחר חזרת הש"ץ, את התפלה יצטרך להתפלל ערבית ביחידית. יתפלל מנחה עם חזרת הש"ץ. ואם בא סמוך לקדושה ימתין עד לאחר שיאמר הש"ץ האל הקדוש ויענה אמן ואז יתפלל. ואף שיפסיד עניית אמן שלאחר שומע תפלה וגם מודים (שהם חיובים) מ"מ הכי עדיף טפי מלהפסיד תפלת ערבית עם הצבור ומכ"ש אם השעה עוברת מזמן מנחה.

ז. אם נמשכה תפלת המנחה עד הלילה לא יאמרו תחנון כי אין אומרים תחנון בלילה. וצריכין ליזהר ולהשגיח שלא תמשך עד הלילה ממש כי אז אין אומרים קדיש תתקבל על התפלה שהתפללו ביום כיון שהלילה שייך ליום המחרת.

but if he only obtained a Tallis after he had already said אשרי, he should enwrap himself therein and say some verses of the Psalms, after which he should say קדיש.

5. If the time proper for Minchah be limited and night be approaching, immediately after the Kaddish the Reader should say the Shemoneh 'Esreh aloud whilst the Congregation should only listen and make the responses until the Reader has said האל הקדוש ("the Holy God") to which they should respond אמן, and then they should silently say their prayer, if, however, they be very much pressed for time, and it is to be feared that by waiting until the conclusion of האל הקדוש (by the Reader) they would be unable to conclude their prayer while it is yet day, they can immediately pray with the Reader saying silently word by word with him until האל הקדוש, it is nevertheless proper that there be at least one who can respond אמן to the Reader's benedictions.

6. One who arrives at the Synagogue whilst the Congregation say the Shemoneh 'Esreh should also say it with them and on concluding the same he can say אשרי. If, however, he will be unable to conclude the Shemoneh 'Esreh in time to say the Keddushah in the Reader's repetition and if he wait until the Reader has concluded the entire Shemoneh 'Esreh with the Kaddish, when the time proper for saying Minchah will then be passed, he should wait for the Reader's repetition and say with him silently word by word, he should even say the Reader's version of the Keddushah including לדור ודור וכו׳, and terminate the benedictions האל הקדוש and שומע תפלה with the Reader, he should also say מודים together with the Reader in order that he may then bow with the Congregation. On a fast day, however, he should not say עננו together with the Reader, but he should insert it in שומע תפלה as is proper for a private worshipper. Likewise if he desire to say the Evening Service with the congregation and if he should postpone saying the Minchah prayer until the conclusion of the Reader's repetition of the Shemoneh 'Esreh, he would be compelled to say the Evening Prayer privately, he should say the Minchah Shemoneh 'Esreh when it is repeated by the Reader. If he came into the Synagogue just before the Keddushah he should wait until the Reader has concluded the words האל הקדוש and then after responding אמן he should say the Shemoneh 'Esreh. And although he will miss the response אמן after the benediction שומע תפלה and also the response מודים ("We give thanks") which are obligatory, nevertheless it is better to miss these responses rather than to lose the opportunity of saying the Evening prayer with the Congregation. Much more so is this the case if the time for saying Minchah be on the point of passing by.

7. If the Minchah Service were prolonged until night Tachanun should not be said for this prayer of supplication may not be said at night. The utmost care should be taken not to delay the Minchah service until it is actually night, as then קדיש תתקבל cannot be said after prayers which were recited during the previous day, since the night belongs to the following day.

ח. מי שבא בע"ש למנחה בבהכ"נ והקהל כבר קבלו שבת או יו"ט, דהיינו בשבת אמרו מזמור שיר ליום השבת וביו"ט אמרו ברכו, לא יתפלל מנחה בבהכ"נ הזה, אלא ילך חוץ לבית הכנסת ויתפלל. ואם שומע שהש"ץ אומר ברכו לא יענה עם הצבור שאם יענה ברכו, שוב אינו רשאי להתפלל אח"כ תפלת של חול (ואם טעה וענה יתפלל ערבית שתים). ואם בא כמוך לקבלת שבת ויו"ט. אע"פ שלא יוכל לגמור הש"ע קודם שיקבלו שבת או יו"ט יכול להתפלל כיון שמתחיל בהיתר.

דיני תפלת מעריב.

א. זמן קריאת שמע של תפלה של ערבית הוא משנראין ג' כוכבים קטנים, וביום המעונן ימתין עד שיצא הכפק מלבו, ועכשיו נוהגין להתפלל בצבור מעריב תיכף אחר מנחה אע"פ שעדיין אינו לילה מפני טורח הצבור. שהוא טורח לאסוף הצבור שנית. ובלבד שלא יהא קודם פלג המנחה, כי אז אפילו בדיעבד אינם יוצאין, ואשרי למי שמתפלל ערבית בצבור בלילה ובין מנחה למעריב עוסק בתורה לחבר הלילה עם היום בתורה. ועכ"פ ראוי לכל ירא שמים שאם התפלל בצבור קודם הלילה לא יאכל קודם הלילה אלא ימתין. ומיד לאחר צאת הכוכבים יקרא ג' פרשיות של ק"ש ומי שאינו מתפלל בצבור אסור לו להתפלל תפלת ערבית קודם צאת הכוכבים.

ב. לכתחלה צריך להתפלל ערבית מיד בצאת הכוכבים ואסיר להתחיל לאכול או לעשות שום דבר ואפילו ללמוד חצי שעה קודם צאת הכוכבים כמו סמוך למנחה קטנה ואם אין לו פנאי, כגון שהוא לומד ברבים עכ"פ לא יאחר יותר מחצות הלילה, ובדיעבד אפילו אחר חצות עד שלא עלה עמוד השחר יצא.

ג. מי שבא לבהכ"נ לתפלת ערבית ומצא שהצבור עומדין להתפלל ש"ע אפילו עדיין אינו לילה אלא מפלג המנחה ולמעלה מתפלל עמהם

8. One who came to the Synagogue on a Friday afternoon and found that the Congregation had already inaugurated the Sabbath or Festival, that is to say on Sabbath they had said מזמור שיר ליום השבת or on the Eve of a Festival they had said ברכו, then he should not say the Minchah Service in that Synagogue, but he should withdraw and say his prayer. If he hear the Reader say ברכו he should not respond with the Congregation, for by responding to ברכו he forfeits his right to say the Minchah prayer of a week-day and if he made a mistake by doing so, he should say the Shemoneh 'Esreh of the Evening Service twice. If, however, he arrived at the Synagogue shortly before the Sabbath or Festival had been inaugurated and although he could not complete the Minchah prayer before the Congregation had inaugurated the Sabbath or Festival, he may conclude the same in the Synagogue as he began it there when it was permissible for him to do so.

Laws Concerning the Evening Service.

1. The time for reading the Shema' of the Evening Service is when three small stars are visible. On the day when the sky is overcast with clouds one should wait and not pray until he knows beyond a doubt that it is night. Nevertheless, the God-fearing man who had participated in the congregational Evening Service before night, should wait and not partake of any meal before night set in. Immediately after the stars are visible he should read the first three sections of the Shema.' One who does not join in the Synagogue service is not allowed to say the Evening Service before the stars have appeared.

2. The proper time for holding Evening Service is exactly when the stars appear. It is forbidden to begin a meal or to engage in any work or even to study (the Torah) half an hour before the stars appear, just as applies shortly before the "small Minchah." If, however, one had no spare time, e.g., he was engaged in public teaching he should at least not delay the recital of the Evening Service longer than midnight, although if one had inadvertently allowed that time to elapse without praying, he is permitted to say the prayers until dawn.

3. If one came to the Synagogue for Evening Service and found the congregation saying the Shemoneh 'Esreh, he should say it with them even if it should not be night, although it is less than one hour and a quarter before night. Later when night had set in he should

ש"ע. ואח"כ כשיהיה לילה אומר הק"ש עם הברכות, ואם הצבור עומדין באמצע ק"ש וברכותיה, ויש לו שהות לומר קודם שיגיעו לתפלת ש"ע ק"ש עם הברכות עד שומר עמו ישראל לעד, יעשה כן. וידלג ברוך ה' לעולם וכו' ואינו צריך לאומרו אח"כ לאחר התפלה, ואם הוא לא התפלל עדיין מנחה יתפלל תפלת ש"ע מנחה בשעה שהצבור אומרים ק"ש עם הברכות וישהה מעט לכה"פ כדי הילוך ד' אמות ויתפלל אח"כ ש"ע עם הצבור למעריב ואח"כ כשיהי' לילה יאמר ק"ש עם הברכו'.

ד. מן ברוך ה' לעולם עד יראו עינינו, יש לומר בישיבה. ואכוו להפסיק מן תחלת והוא רחום עד לאחר הש"ע. ומה שהשמש מכריז יעלה ויבא, טל ומטר, לא הוי הפסק, משום דהוי צורך התפלה.

ה. אם נשאר אדם יחידי מתפלל מעריב בבהכ"נ בלילה חייב חברו להמתין עד שיסיים תפלתו כדי שלא תתבלבל מחשבתו. ואם התחיל להתפלל בשעה שלא יוכל לסיים תפלתו עם הצבור אינו חייב להמתין עליו שהרי מוכחא מילתא דאדעתא דהכי נכנס שאינו מפחד.

סדר הלילה.

א. ראוי לאדם בינוני הבריא למעט בסעודת הלילה ותהא קלה מסעודת היום. ודי לאדם הבריא לישן שש שעות. ויזהר שלא לישן בחדר יחידי. ולא לישן במקום חם ביותר, ולא במקום קר ביותר.

ב. ראוי לכל ירא שמים שקודם הליכתו לישן יפשפש במעשיו שעשה כל היום, ואם ימצא שעשה עבירה, יתחרט ויתודה עליה ויקבל על עצמו בלב שלם שלא לעשותה עוד.

ג. אם לא קרא שלש פרשיות של ק"ש כשהיה לילה. אזי יאמר כל הג' פרשיות בק"ש שעל המטה. אבל אם אמרם בלילה אינו צריך לומר בק"ש שעל המטה כ"א פרשה הראשונה בלבד. ומ"מ למצוה מן

read the Shema' with its proper benedictions. If the Congregation were reading the middle of the Shema' with its benedictions and he will have time to read the Shema' with its benedictions as far as שומר עמו ישראל לעד before the Congregation say the Shemoneh 'Esreh, he should do so and omit ברוך ה' לעולם וכו' and he need not say this prayer after the Shemoneh 'Esreh. If, (when he found the Congregation saying the Shema') he had not yet said the Minchah Shemoneh 'Esreh he should say this prayer whilst the Congregation say the Shema' with its benedictions, after which he should wait for a short time, at least as long as it would take to walk four cubits, and he should then say the Shemoneh 'Esreh of the Evening Service with the Congregation, and after nightfall he can read the Shema' with its benedictions.

4. One should say the prayer, ברוך ה' לעולם up to יראו עינינו whilst sitting.[1] One is forbidden to interrupt oneself when saying the prayers from והוא רחום until after the Shemoneh 'Esreh, but the announcement by the beadle of יעלה ויבא or טל ומטר is not considered an interruption, inasmuch as it appertains to the requirements of the service.

5. If one would be left by himself whilst praying in Synagogue at night his companion is obliged to wait (for him) until he has completed his prayer so that his mind should not be disturbed. If, however, he began to say his prayers at such a time when he could not finish with the Congregation, the companion is not obliged to wait for him, for truly in this case it is evident that if one come thus (late), he will not be afraid (to conclude his prayers alone.)

Rules for the Night.

1. It is proper for a man of average health to take a frugal supper at night and it should be lighter than the meals of the day. It is sufficient for a healthy man to sleep six hours. One should neither sleep alone in a room nor in a place excessively hot or cold.

2. Every one who fears God will examine his deeds of the past day before he goes to sleep. If he find that he has transgressed he will feel remorse and repent and resolve with a perfect heart not to repeat this sin.

3. If one had not read the three sections of the Shema' when it was night, he should say them when he says the Shema' before retiring to rest at night. If he had said the three sections when it was night, he need not repeat them when saying his prayers in bed, he should say only the first section of the Shema.' Nevertheless the most desirable way of discharging this duty is to say the three sections. Then he

[1]Some authorities say that this prayer must be recited whilst standing.

המובחר יאמר כל השלש פרשיות. ואח"כ אומרים מזמורי ופסוקי דרחמי כמו שנדפס בסידורים. ואולם ברוב הסידורים נדפס ברכת המפיל קודם ק"ש ויותר טוב לומר ברכת המפיל בסוף שתהא הברכה סמוכה לשינה. ויאמר קריאת שמע עם המזמורים קודם שהולך למטתו. וברכת המפיל יאמר כשהוא על מטתו ולאחר שאמר ברכת המפיל לא יאכל ולא ישתה ולא ידבר עד שיישן.

ד. יפשיט מלבושיו מעליו ולא יישן במלבושיו. כשחולץ מנעליו ופושט בגדיו חולץ ופושט של שמאל תחלה. ולא יניח מלבושיו תחת מראשותיו וצריך ליזהר מאד להרגיל את עצמו לשכב על צדו, ואיסור גדול לשכב פרקדן, דהיינו גבו למטה ופניו למעלה. או בהיפוך פניו למטה וגבו למעלה, אלא דוקא על צדו.

דיני כבוד אב ואם.

א. כתיב כבד את אביך ואת אמך, וכתיב כבד את ה' מהונך, כתיב איש אמו ואביו תיראו, וכתיב את ה' אלהיך תירא, הרי כדרך שצוה על כבוד שמו הגדול ומוראו, כן צוה על כבודם ומוראם. שלשה שותפין יש באדם, הקב"ה, אביו ואמו. בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכבדוני.

ב. איזהו מורא. לא יעמוד במקומו המיוחד לו לפי כבודו, או מקום המיוחד לו להתפלל, ולא ישב במקום המיוחד לו, להסב בביתו, ולא יסתיר את דבריו, ולא יכריע את דבריו בפניו, אפילו לאמר נראין דברי אבא. עד היכן מוראם, היה הבן לבוש חמודות ויושב בראש הקהל, ובאו אביו או אמו וקרעו את בגדיו, והכוהו על ראשו, וירקו בפניו, לא יכלים אותם ולא יצער בפניהם, ולא יכעום כנגדם. ישתוק ויירא מן ממ"ה הקב"ה שצוה, אבל יכול לתבוע אותם לדין על ההפסד.

should say psalms and Biblical verses referring to God's mercy, such as we find in the Prayer Books.[1] But in the majority of Prayer Books the benediction המפיל ("who makest to fall") is printed before the Shema', it would be better to say this benediction at the end of the prayers so that it should immediately preceed sleep. One should therefore read the Shema' and the psalms before getting into bed, and when in bed one should say the benediction המפיל and thereafter one should neither eat nor drink nor speak.

4. One must take off one's clothes and not sleep therein. When taking off the shoes and garments one should remove those on the left first. One must not place the clothes under the pillow and one must take great care to accustom oneself to sleep on one's side. It is strictly prohibited to sleep on one's back or in the reverse position.

Laws Concerning Honour due to Parents.

1. It is written, "*Honour* thy father and thy mother" (Ex. xx. 12) also "*Honour* the Lord with thy substance" (Prov. iii. 9). Again it is written, "Ye shall *fear* every man his mother, and his father" (Lev. xix. 3) also "Thou shalt *fear* the Lord thy God" (Deut. vi. 13). We thus see that in the same manner in which He commanded us to honour His great Name and to fear Him, He also commands us to honour and to fear our parents. Three partners have a share in man's creation, namely, the Holy One, blessed be He, one's father and mother.[2] When a man honours his father and his mother, the Holy One, blessed be He, says, "I regard them as though I dwelt among them and they honoured Me."

2. What is the fear due to parents? One must neither stand in the place appointed for one's father according to his rank, nor in the place reserved for him to pray. One should not sit in the place of one's father's seat in his house. One must neither contradict one's father nor corroborate his words in his presence even by saying, "It is obvious that father is right." To what degree shall parents be feared? If the son were attired in costly dress and presided over a meeting when his parents came and rent his garments, and struck his head, and spat in his face, he should neither insult them nor feel aggrieved in their presence, nor display anger towards them, but he should remain silent and fear the King who is the King of kings, the Holy One, blessed be He, who had thus decreed. He may, however, seek legal redress for the damage they have caused him.

[1]See Authorised Daily Prayer Book, pp. 294 ff. [2]See T. B. Kiddushin, 30 b.

ג. איזהו כבוד. מאכילו משקהו, מלבוש ומכסה, מכנים ומוציא, ויתננו לו בסבר פנים יפות, שאפילו מאכילו פטומות, והראה לו פנים זועפות, נענש עליו. היו אביו או אמו ישנים, לא יקיצם, אפילו אם יפסיד ריוח הרבה על ידי שנתם, אבל אם יגיע לאביו איזה ריוח, אם יקיצו, ואם לא יקיצו, יצטער על מניעת הריוח, מצוה להקיצו, כיון שישמח בזה, וכן מצוה להקיצו, ללכת לבית הכנסת, או לשאר דבר מצוה, מפני שכולם חיבים בכבוד המקום.

ד. היה צריך לאיזה דבר בעיר, ווודע שישלימו חפצו בשביל אביו, אף על פי שיודע, שגם בשבילו יעשוהו לו, לא יאמר, עשו לי בשבילי, אלא יאמר, עשו לי בשביל אבא, כדי לתלות הכבוד באביו. אמרה לו אמו, עשה זאת, ועשה, ואחר כך שאלו אביו, מי אמר לך לעשות זאת, והוא מרגיש, שאם יאמר שאמו אמרה לו, יכעום אביו על אמו, אל יאמר לו, אע"פ שעל ידי כן יכעום אביו עליו.

ה. חייב לעמוד בפני אביו ובפני אמו כמלא קומתו אם המה כשרים, ואפילו אם הם רשעים ובעלי עבירות, ראוי שיכבדם, ויירא מפניהם, וכל שכן שאסור לצערם. ראה לאביו שעובר על דברי תורה, לא יאמר לו, עברת על דברי תורה, אלא יאמר לו, אבא כתיב בתורה כך וכך, כאלו הוא שואל ממנו, ולא כמזהירו, והאב יבין מעצמו, ולא יתבייש, וכל המבזה אביו או אמו, אפילו בדברים, ואפילו ברמיזה, הרי זה בכלל ארור מפי הגבורה. שנאמר „ארור מקלה אביו ואמו".

ו. אחד האיש ואחד האשה חייבים בכבוד אב ואם, אלא שהאשה הנשואה לבעל, כיון שהיא משועבדת לבעלה, לפיכך היא פטורה מכבוד אב ואם, אך אם אין בעלה מקפיד עליה, מחויבת בכל דבר שאפשר לה.

ז. אסור לאדם להכביד עולו על בניו ולדקדק עמהם על כבודו, שלא יביאם לידי מכשול, אלא יעלים עיניו מהם, וימחול להם, שהאב שמחל על כבודו, כבודו מחול. ואסור להכות את בנו, בזמן שיש לחוש

3. What is the honour due to parents? To provide them with food and drink, with garments and clothing. He should bring them home and take them out. He should give them with a cheerful countenance, for even if one should feed them with crammed birds but show them an angry face, he incurs thereby Divine punishment. If his father or mother should be asleep, he should not arouse them, even if through their sleep he will lose much profit, but if the father would profit by being aroused, and if he should not be awakened he would be grieved for the loss of the profit, it is a duty to arouse him as that will make him happy. It is also a duty to awaken one's father to call him to go to synagogue or for the performance of any other commandment, as all are equally bound to honour the Omnipresent.

4. If the son were in need of something which his fellow-townsmen could do for him, and he knows that they would gratify his desire for his father's sake, even though he also knows they would do it for his own sake as well, he should not say: "Do this for my sake" but rather let him say: "Do it for the sake of my father," in order that it should redound to his father's honour. If his mother told him to do a certain thing which he did, and his father subsequently asked him, "Who told you to do this?" If he perceive that by telling him that his mother asked him to do so, his father's anger would be kindled against his mother, he should not tell him, even if he himself thereby incur his father's wrath.

5. A son is bound to stand at his full height in the presence of his father and his mother if they be virtuous, and even if they be wicked and sinners it is proper for him, nevertheless, to honour and to fear them. Naturally it is forbidden to cause them pain. If he saw his father transgressing any of the commandments of the Torah, he should not say to him, "Thou hast transgressed the commands of the Torah," but he should rather say, "Father, is it not written thus and thus in the Torah?" as though asking for information, and not as though he admonished him, the father will thus take the hint without being put to shame. Whoever puts his father or mother to shame, even if only by words or only by a hint, is included among those whom the Almighty has cursed, as it is said, "Cursed be he that setteth light by his father or by his mother" (Deut. xxvii. 16).

6. To honour one's parents is the duty of both man and woman, with the exception of a married woman, who by virtue of her marriage is responsible to her husband. Therefore she is exempt from the duty of honouring her parents. Yet it is incumbent on her to do all she can towards fulfilling that commandment if her husband be not particular with her in this matter.

7. One is forbidden to place a heavy yoke upon his children and to be too exacting with them in matters relating to his honour, so that he should not thereby cause them to stumble. He should rather overlook their shortcomings and forgive them, as a father can allow his son to neglect the acts of honour due to him, and the son may avail him-

שיתרום כנגדו בדיבור או במעשה אלא יוכיחו בדברים, וכל המכה את בנו גדול, עובר על לפני עור לא תתן מכשול.

ח. ואלו הן שהאדם חייב בכבודם: אבי אביו, אחיו הגדול ממנו, בין שהוא אחיו מן האב, בין מן האם, חמיו, חמותו, אשת אביו, אפילו אינו אמו, כל זמן שאביו קיים, בעל אמו, כל זמן שאמו קיימת, ודבר הגון לכבד אשת אביו, ובעל אמו, אפילו מתו אביו ואמו.

ט. חייב לכבד אביו ואמו גם לאחר מותם, ואם מזכירם אימר או כותב, זכרונו לברכה, ומי שהוא רוצה באמת לכבד אביו או אמו, יעסוק בתורה ובמעשים טובים, שזהו כבוד גדול להוריו, שאומרים הבריות, אשרי לאב ואם שגדלו בן כזה. אבל אם אין הבן הולך בדרך הישר, הרי אביתיו ישאו חרפה עליו, והוא מבייש אותם בבושה שאין גדולה הימנה. וכן האב, המרחם על בניו, הולך בדרך טובה וישרה, ובניו ילמדו ממנו ויתכבדו בו, אבל מי שיעקם הישרה ובוחר ברע, גם זרעו ימשכו אחריו, ובוהרים בדרך רשע, ומתים בעון אבותם, בדכתיב, „פוקד עון אבות על בנים", ואין אכזריות גדולה מזאת.

י. אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין על מצות עשה, בין על מצות לא תעשה, בין על מצוה בדרבנן, לא ישמע לו. אמר לו אביו שלא ידבר עם פלוני, ושלא ימחול לו, והבן רוצה להתפיים, אין לו לחוש לפקודת אביו, כי אסור לשנוא שום אדם, אם לא כשרואהו עובר עבירה, או ידוע שהוא רשע, שאסור להתחבר לו, וכן אם הבן רוצה לילך ללמוד תורה, או לישא אשה, ואביו או אמו מעכבין אותו בלי טעם הגון וראוי, אין הבן חייב לשמוע להן.

יא. גר אסור לקלל, או לבזות אביו האינו יהודי, אלא נוהג בו מקצת כבוד.

self of this permission.[1] One is forbidden to chastise his son when he has reason to apprehend that the latter will defend himself by opposing him either in speech or action, but he should rebuke him in words. He who beats his grown up son transgresses the commandment, "Thou shalt not put a stumbling-block before the blind" (Lev. xix. 14).

8. It is incumbent upon a man to honour the following persons: his grand-father, his elder brother whether from his father's or mother's side, his father-in-law, his mother-in-law, his step-mother during his father's life-time, his step-father during his mother's life time. It is highly proper to honour his step-mother or step-father, even after the death of his own parents.

9. It is one's duty to honour his parents also after their death, thus if he mentioned their name, either in speech or in writing, he should add "may his (or her) memory be a blessing." He who truly desires to honour his father or mother, should occupy himself with the study of the Torah and with good deeds, for this is a great honour to his parents, of whom people will say: "Happy are the parents who brought up such a son," but if the son go not in the right way his parents bear a reproach on his account, and he disgraces them in the most infamous manner possible. Likewise a father who is compassionate will go in a good upright way for his children to learn from him, and they also are honoured through him. But the offspring of one who perverts uprightness and chooses evil will take after him and will also choose the evil way, and will die in the sins of their fathers, as it is written, "visiting the iniquity of the fathers upon the children" (Ex. xx. 5). There is no cruelty more atrocious than this.

10. One should not hearken unto his father when he tells him to transgress a commandment of the Torah, whether it be a positive or a negative commandment or a Rabbinic injunction. Thus, if his father tell him that he should neither speak to, nor forgive a certain person to whom the son wishes to be reconciled, he should not pay heed to his father's command, as it is forbidden to hate any human being, unless he saw him transgressing a commandment, or if he be one who is notoriously wicked, in which case it is forbidden to associate with him. Likewise, if the son desire to go and study the Torah or to marry, and his father or mother oppose him doing so without giving good and sufficient reasons, then the son is not bound to obey them.

11. A proselyte is forbidden to curse or to despise his non-Jewish father, but he should treat him with some degree of respect.

[1] Lit.; "his honour is remitted," see T.B. Kiddushin, 32 a.

דיני כבוד רבו, וזקן, ותלמיד חכם, וכהן.

א. כתיב מפני שיבה תקום, והדרת פני זקן, ופירשו חכמינו ז"ל, שמצוה לקום מפני ת"ח מופלג בתורה, אפילו אינו זקן בשנים, ואינו רבו. וכן מצוה לקום מפני שיבה, דהיינו בן שבעים שנה, אפילו הוא עם הארץ, ובלבד שלא יהא רשע, ואפילו זקן משאר האומות, מהדרין אותו בדברים, ונותנים לו יד לסומכו.

ב. חייב אדם בכבוד רבו ויראתו, יותר מבשל אביו, יען גדול הוא לבזות תלמידי חכמים, או לשנאותן, ואסור להשתמש במי ששונה הלכות, וכל זה בתלמיד חכם, שהולך בדרכי התורה והיראה, אבל אם הוא מזלזל במצות, הרי הוא כקל שבציבור.

ג. שלשה שהיו מהלכים בדרך, הרב באמצע, והשנים לאחוריו, וכל אחר מצדד עצמו לצדדין, הגדול לימין והקטן לשמאל.

ד. מ"ע מן התורה להקדים את הכהן, להיות ראשון לקריאת התורה, ולהיות ראש המדברים בכל קיבוץ עם, לדבר ולדרוש תחלה, וכן בסעודה, הוא קידם, לברך המוציא וברכת המזון. ובמקום שאין כהן, טוב להקדים הלוי לישראל, בכל אלו.

ה. אסור להשתמש בכהן, ואם הוא מוחל על כבודו, מותר ומכש"כ שיכול לחלוק כבוד לישראל, להקדימו בדברים הנאמרים לעיל.

תנאים שצריך להזהר בכל מצוה.

א. ימתין ויצפה מתי תבוא המצוה לידו ויקיימה, ירוץ וירדוף אחר המצוה, יעשה המצוה בשמחה ובאהבה עזה, וידקדק לעשותה בכל פרטיה ודקדוקיה, ואם אפשר לעשותה בחבורה, יעשנה בחבורה, כדכתיב.

Laws Concerning the Honour due to One's Teacher, to the Aged, to a Scholar, and to a Priest.

1. It is written, "Thou shalt rise up before the hoary head, and honour the face of the old man" (Lev. xix 32). This has been explained by our Sages, of blessed memory, as implying that one is commanded to rise up before the hoary head, i.e., a septuagenarian, even if he be an ignoramus as long as he is not wicked. One should honour an old man, even if he be of any nationality, by speaking politely to him and giving him a hand for support.

2. The honour and reverence due to one's teacher is more obligatory than that due to one's father. It is a great sin to despise or to hate the scholars. It is forbidden to make servile use of a student of Halakhoth (Rabbinic Law). All the above applies only to a scholar who follows the ways of the Torah and Religion, but if he slight the commandments he is like the most worthless fellow in the congregation.

3. When three go together on the way and one of them is a Rabbi, he should walk in the centre whilst the other two should each fall back and walk on each side of him, the elder on his right, and the younger (or the less important person) on his left.

4. It is one of the positive precepts of the Torah to give a Priest the prerogative of being the first called to the reading of the Torah, also to be the first speaker at every public gathering. At a feast he should also be the first to say the benediction over the bread and to say Grace after the meal. In the absence of a Priest, a Levite should have the precedence over an Israelite in all the aforementioned cases.

5. It is forbidden to make servile use of a Priest, it is, however, permitted if he does not stand on his dignity, and the latter may, at any rate, bestow honour upon an Israelite, by giving him the precedence in all things aforementioned.

Conditions to be Observed for the Fulfilment of Every Commandment.

1. One should be eager and anxious for an opportunity of fulfilling a commandment, he should eagerly desire to observe it with rejoicing and with intense love, and he should exercise the utmost care to do it in all its details; if possible, he should perform it with the congregation, as it is written, "In the multitude of people

„ברב עם הדרת מלך", ומצוות צריכות כונה, שיכוין לצאת במצוה זו, שצונו ד', והמתחיל במצוה, אומרים לו גמור כולה, ומצוה בו, יותר מבשלוחו.

ב. זריזין מקדימין למצוה. דבר שמצותו ביום, ישכים בבוקר לעשותו, וכן דבר שמצותו בלילה, יקדים בתחלת הלילה, ומצוה הבאה בעבירה, פסולה.

ג. אין עושין ב' מצות כאחת, שמא לא יוכל להזדרז בשתיהן, והעוסק וטורח במצוה, פטור מלטורח אחר מצוה אחרת, ומצוה הבאה לידו תחלה, יעשנה, ולא יניחנה, מפני שרוצה עכשיו לעשות אחרת, ואח"כ יעשה זאת, וכל שכן להניחה לגמרי, כדי לעשות אחרת, בודאי אסור. וכ"שכ שאסור להחמיצה בחנם ולעשותה אח"כ. בר"א, כשאפשר לו לעשות שתיהן, אבל אם אינו יכול לקיים רק אחת מהן, אז אם אחת חמורה ואחת קלה ממנה, יעשה החמורה, ואם אחת תדירה ואחת אינה תדירה, יעשה התדירה, ואם אחת עוברת ואחת אינה עוברת, יעשה העוברת, ויזהר תמיד בעשיית המצוה, שלא יעשנה בקלות ראש, ודרך בזיון, ויכבד את המצוה יותר מגופו, ואסור ליהנות מן המצוה כל זמן מצותה.

ד. כתיב זה אלי ואנוהו, לכן צריך בכל מצוה לעשותה שתהיה נאה ומהודרת, וחכמינו אמרו, הדור במצוה, עד שליש במצוה.

דיני מילה.

א. מצות עשה על האב למול את בנו, או שיעשה שליח לישראל אחר, היודע דיני המילה, וזהיר וזריז במצוה זאת ובאומנתה, ואם האב אינו יודע למול, ויש כאן מוהל, שאינו רוצה למול בחנם, אלא בשכר, יש לב"ד לגעור במוהל זה, והאב יניח בעצמו את בנו על ברכי הסנדק, ויושיט את האיזמל להמוהל, ויעמוד אצלו בשעת המילה, להראות שהוא שלוחו.

is the King's glory" (Prov. xiv. 28). The fulfilment of the precepts requires the intention (of complying with the law), so that one should resolve to discharge his duty with regard to the commandment one is performing, which God has commanded us. He who begins to observe a precept should fulfil it in its entirety. It is better for one to accomplish a precept himself than to have it done through his agent.

2. The zealous hasten to fulfil the precepts, hence, one should rise early to perform a precept which must be accomplished during the day, and likewise one should begin early in the evening to fulfil that precept which is to be observed at night. To perform one precept by transgressing another is invalid.

3. One should not perform two precepts simultaneously lest he will not be able to give the necessary attention to both, therefore, one who is engaged in the performance of one precept is exempt (then) from the fulfilment of another. The precept which comes first to one's hand should be observed at once, and it should not be postponed on account of another precept which he desires to perform, even if he intend to carry out the former precept immediately thereafter. Much more so is it forbidden to neglect one precept for the sake of fulfilling another. One is forbidden to be needlessly dilatory in observing a precept, (intending) to fulfil it later on. All the aforementioned rules are applicable when it is possible to fulfil both precepts, but if only one of them can be fulfilled, then if one be more important, and the other less important, he should rather fulfil the former. If the observance of one of the precepts be of frequent recurrence whilst the other is fulfilled on rare occasions, he should preferably perform the former. If the time appointed for the observance of one of the precepts be passing by, whilst the other has no fixed time for its fulfilment, he should preferably perform the former. One should beware never to perform any precept in a spirit of levity or in a contemptuous manner. He should show more honour to the precepts than to his own personal honour. It is forbidden to derive any material benefit through the fulfilment of a precept during the time set for its observance.

4. It is written: "This is my God and I will glorify Him" (Ex. xv. 2), it is therefore necessary in the performance of every precept to do it so that it becomes glorious and beautiful. Our sages say: "One should spend for the sake of beautifying a precept as much as one third more of the cost required for its ordinary fulfilment."

Laws of Circumcision.

1. It is a positive precept for a father to circumcise his son or to appoint another Israelite to act as his agent who knows the Laws of Circumcision, and is careful and zealous in the performance of this precept and qualified for performing the act of circumcision. If the father be incompetent to circumcise, and if the operator in attendance refuse to circumcise gratuitously, but only for remuneration, such a person should be censured by the ecclesiastical authorities. The

ב. אין מלין עד שתנץ החמה ביום השמיני ללידתו, וכל היום כשר למילה, אלא שזריזין מקדימין למצוה, ומלין מיד בבוקר, ואפילו מילה שלא בזמנה, אינה אלא ביום.

ג. המל מברך מעומד, קודם החיתוך, א״ק ב״ו על המילה, ולא ימול עד שגמר כל הברכה, ודלא כיש מוהלים המראים חריפותם, שתיכף כשמתחילין לברך, חותכין, זהו מעשי בורים, ואבי הבן מברך מעומד, בין חתיכת הערלה להפריעה, א״ק ב״ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ואח״כ עונין הקהל אמן, כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ואם אין אבי הבן אצל המילה, או שאינו יודע לברך, יברך הסנדק מיושב, ברכת להכניסו.

ד. יש לאדם להדר שיהיה המוהל והסנדק היותר טוב וחשוב, ונוהגין שאין נותנין סנדקאות לאיש אשר היה אצלו סנדק בבן אחר, אא״כ מת הראשון, ואם הבטיח למוהל שימול את בנו, אסור לחזור בו ולכבד לאחר. ואם הבטיח לאחר, ובתוך כך הלך זה המוהל מן העיר, והשב האב שלא יבוא לזמן המילה, וקרא לאחר, ובתוך כך בא הראשון, ימהלנו הראשון.

ה. נוהגין שכל העם שאצל המילה עומדים, לבד הסנדק שתופס התינוק, הוא יושב, ונוהגין לעשות כסא לאליהו, שנקרא מלאך הברית, וכשמניחו יאמר בפירוש, זה הכסא של אליהו, ואבי הבן והעומדים שם, יאמרו קודם המילה, „אשרי תבחר ותקרב, ישכון חצריך", והיכי דאפשר, מהדרין שיהיו עשרה גדולים מישראל, והיכי דלא אפשר, עבדינן בפחות מעשרה.

ו. מברכין על הכוס, אחר המילה. אם אביו ואמו של תינוק קיימים, אומרים בנוסח הברכה, או״א קיים את הילד הזה לאביו ולאמו, ואם מת אביו, אומרים לאמו, ומדלגין לאביו, ואם מתה אמו, אומרים לאביו, ומדלגין לאמו, ואם מתו שניהם, אומרים קיים את הילד הזה

father should place his son upon the knees of the God-father[1] and hand the knife to the operator and stand near him during the circumcision to indicate that the former is his agent.

2. The circumcision shall not be performed until sunrise of the eighth day after his birth, that entire day being the proper time for its performance, but the zealous hasten to fulfil the precepts, wherefore the circumcision is to be performed forthwith in the morning. The circumcision, which (for certain reasons) is not performed at the appointed time (on the eighth day), can only be performed in the daytime.

3. The operator before performing the circumcision should stand and say the benediction א"ק ב"ו על המילה and he should not circumcise before he had concluded the benediction, unlike the operators who, eager to display their skill, perform the circumcision immediately they begin the benediction, whereby they betray their ignorance. The father of the child whilst standing should say, in the interval between the circumcision of the foreskin and its uncovering, the benediction: א"ק ב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, those present should respond אמן כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. If the father be not present at the circumcision, or know not how to say the benediction, the God-father, who may remain seated, can say the benediction להכניסו, וכו'.

4. One should be particular in his choice of an operator and a God-father who should be the best and most righteous men possible to select. It is customary for a father not to select as God-father one who had already officiated as such at the circumcision of another of his sons, unless this son had died. One who gave his word to an operator that he should circumcise his son, is forbidden to retract his word and bestow the honour upon another. If the one, to whom the assurance was given, had in the meantime left the city, whereupon the father, thinking that he would not be in attendance at the time of the circumcision, appointed another, and in the meantime the former returned, then the former should perform the circumcision.

5. It is customary for those present at the circumcision to remain standing with the exception of the God-father who holds the child, and therefore he remains seated. It is also customary to prepare a seat for Elijah, who is called the "Angel of the covenant,"[2] and when he places the child upon the seat, he should say plainly זה הכסא של אליהו. The father of the child and those present should say previous to the performance of the circumcision, אשרי תבחר ותקרב, ישכון חצריך (Ps. lxv. 4). The ceremony should be performed, if possible, in the presence of ten adult male Israelites, but where that is impossible the circumcision may be performed when less than ten are present.

6. After the circumcision is accomplished, a benediction should be said over a cup of wine; if the child's parents be alive the benediction should be said as follows: או"א קים את הילד הזה לאביו ולאמו, if the

[1]Called סנדק.

[2]See Pirke de Rabbi Eliezer, xxix.

ויקרא שמו, ואם התינוק הוא ממזר, אע"ג דכל הברכות אומרים עליו כבישראל כשר, אבל או"א קיים כו', א"א, וכן א"א כשם שנכנס לברית כן יכנס כו', רק עונין אמן, ומפרסמים בשעת המילה שהוא ממזר.

ז. קטן שנולד כשהוא מהול, וא"צ רק להטפת דם ברית, אין מברכין שום ברכה, רק אומרים או"א קיים כו', ואם יש שני תינוקות למול, אף כשהם תאומים, מביאין אותן, בזה אחר זה לבית המילה, ומברכין כל הברכות לכל אחד והנולד קודם, הוא קודם לכנס לברית.

ח. המברך או הסנדק ישתה מכוס של ברכה, לכל הפחות מלא לוגמיו, ובתעניות, ואפילו בת"ב, נותנין לתינוקות לשתות מכוס של ברכה, אבל ביום הכפורים אין נותנין לתינוקות, רק נותנין לרך הנימול, חוץ ממה שנותנין לו, כשאומרים בדמיך חיי.

ט. אחר המילה אומרים עלינו לשבח, ואם מלין בביהכ"נ, אין חולצין התפילין עד אחר המילה, משום ששניהם אותות, ונוהגין לעשות סעודה ביום המילה, ואם נמצאו שמה בני אדם מהוגנים, ומזמנין לו, אסור לו לסרב, ומי שיש בידו לעשות סעודה כראוי, והוא מקמץ לצאת חובתו במיני מזונות, לא יפה הוא עושה, וראוי להוכיחו על פניו.

י. החובה על המוהל לחקור קודם המילה, על הילד, אם אין לו חשש חולי, כי סכנת נפשות דוחה את הכל, שאפשר למול אחר זמנו, וא"א להחזיר נפש אחת מישראל. ואם היה התינוק חולה, והבריא, ישאל לחכם, מתי ימולו אותו, ותיכף שיגיע זמן המילה של התינוק, הן בזמנו, והן שלא בזמנו, אסור לעכב את המצוה, מאיזה טעם, להרבות שמחה וכדומה, המאחרים את המילה ליום הראשון, עתידין ליתן דין וחשבון על מעשיהם.

יא. אשה שמתו שני בניה מחמת מילה, שנראה כי המילה התישה את כחם, אין מלין את השלישי עד שיגדל ויתחזק כחו, וכן אם שני בנים

father were dead, the mother alone is mentioned (לאמו) and the reference to the father (לאביו) omitted. If the mother were dead, the father alone is mentioned and the reference to the mother is omitted, and if both were dead, the following should be said: קים את הילד הזה ויקרא וכו'. If the child be illegitimate, although all the benedictions said at the circumcision of a lawfully born Israelite are also said at his circumcision, yet the following benediction should be omitted: קים את הילד הזה, וכו', as well as the following response: כשם שנכנס לברית וכו', only אמן; should be responded, and it should be publicly announced at the circumcision that the child is illegitimate.

7. If a child were born circumcised and requires only to undergo the operation causing a few drops of the "blood of the covenant" to flow, no benediction should be said but only the following: או"א קים וכו'. If two children have to be circumcised, even if they be twins, yet they should be brought one after another to the place where the circumcision is to take place and all the benedictions should be said for each child separately, and the one born first should be the first to enter into the covenant.

8. The one who says the benediction or the God-father should drink at least a mouthful of the cup of benediction, but if the circumcision take place on a fast day, even on the 9th of Ab, the cup of benediction may be drunk by the children, but on the Day of Atonement children should not be given to drink thereof, but it should be given to "the tender infant who is circumcised" in addition to that which is given to him when saying בדמיך וכו' (Ezek. xvi. 6).[1]

9. At the conclusion of the circumcision עלינו לשבח is said, if the circumcision took place in the Synagogue the Tephillin should not be taken off until after the circumcision, as they are both signs (of acknowledgment of the sovereignty of God). It is customary to prepare a banquet on the day of circumcision[2], and one who is invited is forbidden to refuse to attend, when the people who are present are respectable. He who can afford to prepare a proper banquet, but fulfils the duty in a niggardly manner by merely providing cakes, is acting wrongly and deserves censure.

10. It is the duty of the operator to thoroughly examine the infant previous to the circumcision to ascertain if he be ailing, as the fulfilment of all precepts must be postponed if there be danger to life. Moreover the circumcision can be performed later than the time appointed by the Law, but the soul of an Israelite once sacrificed cannot be restored. An infant who had been ailing but became convalescent, should not be circumcised before the doctor has been consulted as to when it is proper to perform the circumcision. Immediately the time for the child's circumcision has arrived, whether it be the appointed time or not, it is forbidden to delay the performance of this precept for any reason, e.g., to gain time for providing for the circumcision-feast, or the like. Therefore those who postpone the circumcision to celebrate it on Sunday are destined to render an account for their deeds.

[1] *Ibid.* [2] *Ibid.*

לשני אחיות, מתו מחמת מילה, אזי גם שאר האחיות לא ימולו את בניהם עד שיגדלו ויתחזקו.

יב. תינוק שנולד בין השמשות, או קודם לו ישאל לחכם, מתי ימולו אותו.

יג. תינוק שמת קודם שנימול. מלין אותו אצל קברו בצור או בקנה, שלא יקבר בערלתו, ואין מברכין על המילה, אבל קוראין לו שם לזכר. ואם שכחו וקברו אותו בערלתו, אם נזכרו בעוד שעדיין אין לחוש שנתנוול בקברו, צריכין לפתוח את קברו ולמילו, ואם יש לחוש שנתנוול, אין לפתוח את הקבר.

יד. הבעל ברית יהדר לעלות לתורה ביום המילה. ואם אפשר, יעלו לתורה גם הסנדק והמוהל, ובבית הכנסת שמתפלל אחד מהם, אין אומרים תחנון.

הלכות פדיון הבן.

א. מצות עשה על כל איש מישראל, שיפדה מכהן את בנו, שהוא בכור לאמו, בה׳ סלעים, היינו שיתן להכהן, כסף או זהב, או חפץ שהיא שוה כמו ה׳ לויט ושליש כסף צרוף, והאב גם הכהן יגמרו בדעתם, להחליט הכסף ביד הכהן. בפדיון בנו, ואם הכהן יתן אח״כ במתנה להאב, הכסף או החפצים, מותר לו לקבל.

ב. אין פודין את הבכור עד יום ל״א ללידתו, ואם חל יום ל״א בשבת או ביו״ט, אי שא״א לפדות את בנו ביום ל״א, מפני איזה אונס, מותר לו לעשות הפדיון הבן בלילה שלאחריו.

ג. אם הבטיח לכהן אחד שממנו יפדה את בנו, אסור לחזור בו, ואם חזר ופדה איתו מכהן אחר, הרי פדוי.

11. If a woman lost two sons presumably from the effects of circumcision, as it was apparent that their constitutions were so weak that the circumcision had caused their exhaustion, her third son should not be circumcised until he had grown up and his constitution became strong. Likewise if the sons of two sisters had both died from the effects of circumcision, they should not circumcise the sons of the other sisters until they are grown up and have a strong constitution.

12. An infant born in the twilight or immediately preceding it, should not be circumcised before the ecclesiastical authorities have been consulted.

13. An infant who had died previous to his circumcision, should be circumcised at the grave with a flint-stone or a reed, so that he be not buried with the foreskin attached but no benediction should be said on this occasion. But a name should be given to perpetuate his memory. If through forgetfulness he was buried uncircumcised and they became aware thereof at a time when it would not be apprehended that the body had decomposed, his grave must be opened and he must be circumcised, if, however, it be surmised that decomposition had already set in, the grave should not be opened.

14. The one who causes the infant to enter into the covenant should make an effort to be called to the Torah upon the day of the circumcision, likewise the God-father and the operator should also be called to the Torah if possible.

Laws Concerning the Redemption of the First-Born.

1. It is a positive precept devolving upon every Israelite to redeem his son, who is the mother's first-born, from the Priest by giving him five Sela'im or their equivalent in silver or gold, or any other article, the value of which should equal two and two-thirds ounces of refined silver,[1] the father as well as the priest being fully agreed upon the latter's absolute right and title to that money as the price of his son's redemption, and if the priest should subsequently return that money or property as a gift to the father, the latter is permitted to accept it.

2. The first-born should not be redeemed before the 31st day after his birth, but if that day fall upon a Sabbath or Holyday, or if it be impossible for him to redeem his son on the 31st day through some hindrance, he is permitted to postpone the redemption to the day following.

3. If he had promised a certain friend that he should officiate at the redemption ceremony, he is forbidden to retract, nevertheless, if he had changed his mind and another priest had redeemed his son, the redemption is valid.

[1]Fifteen shillings.

ד. אם אין האב במקום הילד, יכול גם כן לפדות את בנו מכהן, באשר הוא שם, ואומר לכהן, יש לי בן בכור לפדותו, והכהן אומר לו, במאי בעית טפי כו'. ומי שהוא בכור לאמו, ונודע לו שלא נפדה, מחויב לפדות א"ע כשיגדיל, ומברך אקב"ו על פדיון בכור ושהחיינו.

ה. כהנים ולוים פטורים מפדיון הבן, ואפילו בת כהן או בת לוי שנשאת לישראל, בנה פטור מפדיון.

ו. אשה שהפילה, ואח"כ ילדה בן קיימא, ישאלו לחכם.

ז. נוהגין לעשות סעידה לפדיון הבן, וכל מי שמקיים מצות בוראו בשמחה בטיב לבב מרוב כל, מתברך מפי הגבורה, ככתוב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם.

דיני צורות האסורות.

א. אסור לצייר צורות פני שור, אדם, אריה ונשר כולם ביחד, וכן אסור לצייר צורות חמה ולבנה וכוכבים, ואפילו אינם בולטות אסור לעשותן, ואפילו בשביל אינו יהודי, אבל להשהותן בבית, אם אינן בולטות —מותרים, רק שלא יאמר להאינו יהודי לעשותן, שכל מה שאסור לישראל לעשותן, אסור לאמר לאינו יהודי לעשותן.

ב. אסור לעשות פסל אדם, ואפילו רק פרצוף בני אדם, אם הוא בולט אסור לעשותה, ואפילו להשהותה אסור, עד שיקלקל אותה קצת, ודוקא בצורה שלימה, בשתי עינים וחוטם שלום, אבל אם הצורה אינה עשויה בשלימות, אינו אסור. ואסור להסתכל בפסל אדם, ועובר על הכתוב „אל תפנו אל האלילים", אבל בצורות שעל המטבעות, כיון שרגילין בה — מותר. (עיין בתוס' בע"ז נ' ע"א ד"ה ה"ג).

ג. לא יעשה בית כתבנית היכל, כשיעור גבהו ארכו ורחבו, אכסדרא תבנית אולם, חצר תבנית עזרה, שולחן תבנית השולחן שהיה

4. A father who is not with his child may, nevertheless wherever he may be, redeem his son through a priest by saying to the latter, "I have a first-born son to redeem," whereupon the priest inquires, "Which wouldst thou rather, etc." The first-born of his mother, who became aware that he had not been redeemed, is obliged to have himself redeemed as soon as he is grown up, at which time he should say the benediction אקב"ו על פדיון הבן also שהחינו.

5. Priests and Levites are exempt from the redemption of their first-born sons. Even the daughter of a priest or Levite married to an Israelite is also exempt from the redemption of the first-born son.

6. In the case of a woman who had miscarried and subsequently gave birth to a healthy son, the ecclesiastical authorities should be consulted (regarding his redemption).

7. It is customary to hold a feast in honour of the redemption of the first-born son, and he who performs the commands of his Creator with joyfulness and gladness of heart on account of the abundance of all things is blessed by the Almighty, as it is written "and they shall put my name upon the children of Israel, and I will bless them" (Num. vi. 27).

Laws Concerning Forbidden Images.

1. It is forbidden to draw pictures,[1] representing the faces of an ox, a man, a lion, and an eagle in one group. It is also forbidden to draw pictures of the sun, moon, and the stars, even if the figures be not in relief. It is likewise forbidden to draw them for the sake of a heathen. If the figures are not in relief one is permitted to keep them in the house. One should not, however, ask a non-Jew to draw them for him, for whatever an Israelite is forbidden to make, it is likewise forbidden to ask a heathen to make the same.

2. It is forbidden to make the graven image of a man or to make in relief even the mere outlines of a man's face, moreover one is forbidden to keep it in the house, unless he had slightly disfigured it. The foregoing prohibition applies only to the image of a full face, having the complete features of two eyes and a nose, but if the image be incomplete, it is not forbidden. One is forbidden to gaze at the graven image of a person as by doing so he transgresses the precept, "Turn ye not unto idols" (Lev. xix. 4). One is, however, permitted to gaze at the images on coins, since we are accustomed to see them continually. (See Tosaphoth to 'Abodah Zarah 50a).

3. One should not make a house after the pattern of the Temple, commensurate with its height, length and breadth, nor a gallery similar to the porch (of the Temple), nor a court similar to the court of the Temple, nor a table similar to the table which stood in the

[1]For idolatrous purposes, see Ex. xx. 23 and cf. Ezek. i. 10.

במקדש, מנורה תבנית המנורה שהיתה במקדש, אבל עושה של חמשה קנים, או של ששה, או של שמנה, אבל של שבעה לא יעשה, אפילו של שאר מיני מתכיות, ואפילו בלא גביעים וכפתורים ופרחים, ואפילו אינה גבוה י"ח טפחים משום שכל אלו הדברים גם במנורה שבמקדש לא היו מעכבין, ואותן המנורות העשויות בבתי כנסיות, אם הן של שבעה קנים אסור, אפילו עשאן ששה בעיגול וא' באמצע.

דיני פירות ערלה.

א. כל עץ מאכל, בין של ישראל, בין של אינו ישראל, ואפילו גדל בעציץ שאינו נקוב, ג' שנים הראשונים מנטיעתו, הפירות והגרעינין והקליפות, הכל אסור בהנאה. וג' שנים אלו אין מונים מיום ליום, אלא אם נטע קודם ט"ז בחדש אב, כיוון שיש מ"ד יום עד ר"ח, היינו י"ד יום המה ימי קליטה, ואח"כ למ"ד יום בשנה, נחשב שנה, ואח"כ מונה ב' שנים מתשרי, אבל אם נטע מיום ט"ז באב ואילך, לא נחשב שנה זאת לכלום, ומונה מתשרי ג' שנים.

ב. אחד הנוטע גרעין, או ענף, או שעקר אילן ונטעו במקום אחר, חייבים בערלה, אבל המרכיב ענף באילן אחר, וכן המבריך (דהיינו שעושה גומא בארץ, ומשפיל אחד מענפי האילן, וממטין אמצעיתו בארץ, וראשו יוצא מצד האחר), אף שחתכו מעיקר האילן, בחוץ לארץ אין בו משום ערלה.

ג. אילן שנקצץ, אם נשאר גובה מהארץ טפח, אזי מה שגדל אח"כ אינו חייב בערלה, אבל אם לא נשאר טפח, חייב בערלה, ומונים השנים משעת הקציצה. ואילן שנעקר ונשאר משרשיו מחובר אפילו רק דבר מועט, אם נשאר מחובר כ"כ, שיכול לחיות בלי הוספת עפר, פטור מערלה.

Temple, nor a lampstand similar to that which stood in the Temple, but he should make it of five or six or eight branches, and not of seven branches, even if he make it of any metal other than gold, and even if he make it without bowls, knops and flowers, and even if it be not eighteen handbreadths high, inasmuch as all of the foregoing were not indispensable adjuncts to the lampstand of the Temple. The lampstands which are made for the Synagogue must not be made with seven branches; it is forbidden even to make them with six branches in a circle and one in the centre.

Laws Concerning Fruit which is Counted as Uncircumcision.

1. The enjoyment of the fruit, seeds and skins of all kinds of trees (planted) for food, whether they belong to a Jew or to a heathen, even if they grow in pots without an orifice, during the first three years from the time they were planted, is entirely forbidden. These three years are not reckoned in full from one date to the other, but if one had planted the seed before the 16th day of Ab, inasmuch as there are yet 44 days to ראש השנה (New Year) of which 14 days are the period in which the plant takes root, and the 30 days that remain of that year are counted as a full year, so that two years are subsequently counted from תשרי. If, however, one planted at any time on or after the 16th day of Ab that (part of the) year is not counted at all, and he must count three years from Tishri.

2. One who had planted a seed, or branch, or who had transplanted a tree, is obliged to count the fruit of all these as uncircumcision. If one grafted a branch upon a different tree, likewise one who had bent the branch of a tree and had inserted it in a hollow in the earth (which he had prepared for it) in such a manner that the middle of the branch is buried in the ground while its end protrudes from the opposite side, even if he had severed it from the trunk of the tree, the laws concerning fruits counted as uncircumcision are not applicable thereto in countries apart from the Holy Land.

3. A tree which was cut down until its stump remained, being a handbreadth from the ground in height, if that stump should subsequently grow, one is not obliged to count its fruit as uncircumcision, but if the stump were less than a handbreadth high, he is obliged to count whatever grows subsequently as uncircumcision, and its years should be counted from the time the tree was cut down. A tree which was uprooted and had some of its roots left in the ground, no matter how few, if there be enough left to sustain their life without requiring additional earth, their produce is exempt from being counted as uncircumcision.

דיני אסור הרכבת אילן.

א. אסור להרכיב אילן באילן מין בשאינו מינו, כגון ענף של תפוח באילן אתרוג, או אתרוג בתפוח, ואפילו מינים הדומים זה לזה, כגון תפוח בתפוח יערי וכיוצא, כיון שהם ב' מינים, אסורים זה בזה. ואסור לישראל להניח לאינו ישראל שירכיב לו אילנו כלאים, ואסור לקיים המורכב כלאים, אבל הפרי הגדל ממנו מותר, ומותר ליקח ענף מן המורכב ולנטעו במקום אחר.

ב. כלאי הכרם וכלאי זרעים אינם אסורים בחוץ לארץ, אא"כ זרע ב' מיני תבואה, או ב' מיני ירק עם זרע הכרם ביחד.

דיני כלאי בהמה.

א. אסור להרכיב זכר על נקבה מב' מינים, בין בבהמות, בין בחיות, בין בעופות, ואפילו לגרום שירכבו אסור.

ב. אסור לעשות מלאכה בב' מינים, כגון לחרוש בהם, או שימשכו את הקרון, ואפילו להנהיגם בקול בלבד, שהוא צועק עליהם אסור, אם הם קשורים יחד, ולכן עגלה של אינו יהודי, שכלאים מושכים אותה ומשא של ישראל על העגלה. אסור לישראל שילך סמוך להעגלה, דחיישינן שמא יצעק עליהם שילכו מהר, וזה אסור משום מנהיג בכלאים.

ג. עגלה שהכלאים מושכים אותה, אסור לישב בה, אפילו אינו מנהיג. עגלה שמושכים אותו מין אחד, לא יקשור מין אחר, לא בצדה ולא לאחריה. ואסור לקשור ב' מינים יחד, אפילו רק משום שמירה שלא יברחו.

ד. פרד הוא הנולד מן הסוס והחמור, ויש בו ב' מינים, יש שאביו סוס ואמו חמורה, ויש שאמו סוסיא ואביו חמור, והם כלאים זה בזה, ולכן הבא לקשור ב' פרידות, בודק בסימני אזנים וזנב וקול, אם

Laws Forbidding the Grafting of Diverse Kinds.

1. It is forbidden to graft[1] a tree of one kind upon that of another kind, e.g., to graft the branch of an apple-tree upon an Ethrog-tree or vice-versa, or even if the species be similar, such as the branch of an (ordinary) apple-tree upon an apple-tree that grows in the woods or the like, inasmuch as they are two different kinds it is forbidden to graft them. An Israelite must not allow a heathen to graft for him two diverse kinds of trees. It is forbidden to preserve a tree that is grafted with a diverse kind, but it is permitted to enjoy the fruit thereof. It is permitted to transplant the branch of a tree grafted with a diverse kind.

2. The mingled seeds of the vineyard and the mingled seeds of grain are not forbidden in countries outside the Holy Land, unless one had sown two kinds of grain or two kinds of vegetables together with the seed of the vineyard.

Laws Concerning Diverse Kinds of Cattle.

1. It is forbidden to let one's cattle gender with a diverse kind. This also applies to beast and fowl, as it is forbidden even to cause them to gender together.

2. It is forbidden to have work done by animals of diverse kinds, e.g., to plough with them or to let them draw a vehicle. It is forbidden even to lead them by one's voice by calling to them when they are harnessed together. Therefore it is forbidden for an Israelite to walk at the side of the cart of a heathen drawn by heterogeneous animals and having the load of the Israelite therein, as it may be feared that the Israelite will cry after them to hasten their pace, and that is forbidden on account of leading heterogeneous animals.

3. One is forbidden to sit in a vehicle drawn by heterogeneous animals even if he should not drive them. One should not attach to a vehicle drawn by beasts of one kind, a beast of a diverse kind, neither at the side of the vehicle, nor behind it. One is forbidden to tie together two heterogeneous animals, even for the purpose of guarding them so that they should not run away.

4. A mule is bred by a horse and an ass, and consists of two species. One species is bred by a horse and a she-ass, and the other by a mare and an ass. They are considered as heterogeneous beasts, therefore one who wishes to tie two mules together should first examine their characteristic features, such as the ear, tail and voice, if there be a

[1] See Lev. xix. 19; and Deut. xxii. 9.

דומין זה לזה, בידוע שאמו ממין אחד ומותרים, ויש אומרים שאפילו פרד אחד, הוי כלאים משום שבא מב' מינים, ואסור לעשות בו מלאכה או לרכוב עליו.

דיני כלאי בגדים.

א. צמר רחלים ואילים עם פשתן, אסור משים כלאים, בין שתפר בגד צמר עם בגד פשתן, אפילו בחוטי משי, או בחוטי קנבוס, בין שתפר בגד צמר בחוט פשתן או בהיפך, בין שקשר חוטי פשתן עם חוטי צמר, או שקלען יחד כל אלו אסורים משום כלאים. התוכף תכיפה אחת וקשרו, או שתכף שתי תכיפות, אף שלא קשר, הוי חיבור לכלאים, ולכן אסור לחבר בגד צמר בבגד פשתן אפילו על ידי מחט בלא חוט.

ב. עורות הכבשים שעושים מהם בגדים מותר לתפרן בחוטי פשתן, ואין חוששים לנימות של הצמר, שלפעמים יתחברו בחוט הפשתן, משום דאלו הנימות של הצמר אינן חוטים ולא חשיבי ובטלי.

ג. אפילו עשר מצעות זה על גב זה, וכלאים מלמטה, אסור לישב על העליון, בגד גדול שהכלאים בקצה אחד ממנו, אסור לכסות עצמו בו, אפילו בקצה השני, אף שהכלאים מונח על הארץ.

ד. התופר כסות כלאים בשביל אינו יהודי, תופרו כדרכו, אף שהכסות מונח על ארכבותיו, ובלבד שלא יכוין להנות ממה שמונח עליו, וכן מוכרי כסות שנושאין אותן על כתפיהם למכרן מותר, ובלבד שלא יכוונו שיגינו עליהם מפני הצינה או מפני הגשמים.

ה. מטפחות הידים, וכן מתפחות שמקנחים בהם אחר הרחיצה, ומטפחת השולחן שאוכלין עליו, וכיוצא בהם, וכן המטפחת שקוראים עליו בס"ת על השולחן בביהכנ"ס, אם יש בהם כלאים אסורים, וכן ווילון אסור לעשות מכלאים, אבל פרוכת שלפני ארון הקדש מותר.

similarity in these, it is obvious that the female parent of both belongs to the same species, and it is permissible to tie them together. Some authorities are of the opinion that the use of even one mule as being "of a diverse kind," having been bred by heterogeneous species, is forbidden for the purpose of doing any work with it or for riding thereon.[1]

Laws Concerning Garments made of Linen and Wool.

1. It is forbidden to mix the wool of lambs and goats with linen because of the precept forbidding (the mixture of) "two things of diverse kinds."[2] Whether the woollen garment were sewn to the linen garment, even if it were sewn with silk thread or hemp thread or whether the woollen garment were sewn with linen thread or vice-versa, or whether linen thread were tied to woollen thread or braided together, all of the above are forbidden because of the precept forbidding "Kilayim." If one fastened two pieces (of material) with only one stitch and tied it or fastened the same with two stitches without tying them, both cases are considered to be connected (or woven) as far as Kilayim is concerned, therefore it is forbidden to connect a woollen and a linen garment even with a needle without thread.

2. It is permitted to sew garments made of lambs' skins with linen thread and there is no occasion to apprehend the possible connection of the woollen hairs with the linen thread, as these woollen hairs, not being threads, are of no account and are ignored.

3. Even if ten mattresses lie one upon another and the bottom one be a mixture of wool and linen (i.e. Kilayim) one is forbidden to sit on the top mattress. If a garment contain Kilayim at one end, it is forbidden to cover one's self with the other end, even if the former be resting upon the ground.

4. One who is sewing for a heathen, a garment made of Kilayim may sew it in the regular way, even if the garment rest upon his knees, he should not, however, intentionally derive pleasure from the garment being upon his knees. Likewise sellers of clothes who carry the clothing upon their shoulders in order to sell them, are permitted to do so, they should not, however, intentionally cover themselves therewith in order to protect themselves from the cold or rain.

5. Handkerchiefs, towels, table-cloths, and the like, also the covering of the reading desk in the Synagogue upon which the scroll of the Torah is read, if they contain Kilayim their use is forbidden, it is also forbidden to make a curtain of Kilayim but the curtain before the Holy Ark may be made thereof.

[1]See Tosephta Kilayim, v. 6. [2]See Lev. *loc. cit.* and Deut. xxii. 11.

איסור כתיבת קעקע וקריחה על מת.

א. כתיב בתורה „וכתובת קעקע לא תתנו בכם". מהו כתובת קעקע. כתב המחוקה ושקיע שאינו נמחק לעולם. זהו השורט על בשרו וממלא מקום השריטה בכחול או בדיו או בשאר צבעונים הרושמים. וכן אם צובע תחלה בצבע ואח"כ שירט במקום הצבע עובר בלאו. ומ"מ מותר ליתן אפר ושאר דברים על המכה לרפואה אע"פ שישאר הרושם כי גם ממכתו ישאר רושם ומוכיח עליו שלא עשה משום כתובת קעקע.

ב. כתיב „ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם" וכתיב לא „תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" וגרידה ושריטה אחת הן ואסורין בין בפני המת בין שלא בפני המת. ואפי' להכות בידו על בשרו עד שדם יוצא אסור ואפילו על צער אחר אסור.

ג. קרחה הוא שתולש משער ראשו על מת ואפילו בשערה אחת איבא איסורא וגם הנשים מוזהרות בבל יקרחו ומכ"ש בבל ישרטו.

איסור גילוח פיאות הראש והזקן.

א. פיאות הראש הם שתים בסוף הראש והוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל אצל האוזן ואפילו לגלחם במספרים כעין תער דהיינו סמוך לבשר ולא משייר כלום מן השערות סמוך לבשר יש אוסרין. ולכן אם צריך לגלחם לרפואה יזהר שלא לגלחם סמוך לבשר ממש. ושיעור הפאה מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם.

ב. פיאות הזקן לא אסרה תורה להשחית אלא בתער. והפאות הן חמש ורבו בהן הדעות. לפיכך ירא שמים לא יעביר תער על כל זקנו כלל ואפי' על השפה העליונה או אחת הגרון. ואין חילוק בין תער לאבן

The Prohibition of Tattooing and Making Bald for the Dead.

1. It is written in the Torah: "Ye shall not print any marks upon you" (Lev. xix. 28). What is the meaning of כתובת קַעֲקַע? A mark which is etched in and submerged in the skin so that it can never be erased. One who scratches his skin and inserts in the incision stibium or ink or any other colouring matter which leaves a mark, likewise one who first dyes his skin and then scratches it there, transgresses a negative precept. Nevertheless it is permitted to put ashes and other things upon a wound for medical purposes even if a mark remain; for this would also ensue as a result of the wound and this would show that it was not done for the sake of tattooing.

2. It is written: "Ye shall not make any cuttings in your flesh for the dead" (*ibid.*) and it is also written: "Ye shall not cut yourselves, nor make any baldness between your eyes for the dead" (Deut. xiv. 1). Scraping and incision are alike prohibited whether on account of the dead or not. Even to smite one's flesh with the hand so that blood flows is prohibited and any other form of self-mutiliation is also prohibited.

2. Baldness due to the plucking out of the hair of the head on account of the dead, even (the plucking out of) a single hair, is prohibited. Women likewise are to be cautioned against transgressing the precept, "Ye shall not make any baldness" (*ibid.*) and much more so with regard to, "Ye shall not make any cuttings" (Lev. xix. 28).

Laws Forbidding the Shaving of the Hair of the Temples and the Beard.

1. It is forbidden to shave off the hair of the temples on both sides of the head at their juncture with the hairs upon both cheeks and before the ears, or to cut the same even with scissors like a razor very close to the skin so that no hairs remain. Therefore if it be necessary to shave off the "corners" for the sake of health (e.g. in the case of an operation) one must take care not to shave them off quite close to the skin. The length of the hair of the temples is estimated to be from the hair of the forehead as far as the hair below the ear where it is divided by the chin.

2. The Torah has forbidden the shaving of the "corners" of the beard with a razor only. There are five "corners" of the beard and one's constitution increases with their growth, therefore, one who fears God should not use a razor on any part of his beard, even on his upper lip or under the chin. There is no difference (in the law) between a razor and a sharp stone which cuts the hair, e.g., pumice-

חד שחותך את השערות כגון פיגמאנט או פימסענשטיין שאסור ג"כ. ואותן שמסירין שער הזקן ע"י משיחה מסיד עם אוירעס. יש להם ליזהר שלא לגרור את המשיחה בסכין שמא יחתוך שער, רק יגררו בקיסם וכדומה (נוב"י תנינא סי' פ"א.

דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה

א. אסור לאיש ללבוש אפי' מלבוש אחד של אשה אע"פ שהוא ניכר בשאר מלבושיו שהוא איש. וכן אסור לאשה ללבוש אפי' מלבוש אחד של איש. ולא לבד מלבושים אסורים אלא אפילו כל תכשיט וכל תיקון נוי וויופי המיוחד לאשה לפי מנהג המקום אסור לאיש שיתקשט ויתיפה בו וכן כל מה שמיוחד לאנשים אסור לאשה.

דיני החולה והרופא ובמה מת־פאין.

א. אמרו רבותינו ז"ל לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה, שאם חלה אומרים לו הבא זכות והפטר, ועוד אמרו, חש בראשו יהי דומה בעיניו כמו שנתנוהו בקולר, עלה למטה ונפל למשכב, יהי דומה בעיניו כמו שהעלוהו לגרדים לידון, שכל העולם לגרדים נדמה, אם יש לו פרקליטין גדולים ניצול, ואם לאו אינו ניצול, ואלו הן פרקליטין של אדם, תשובה ומעשים טובים, ואפילו תשע מאות ותשעים ותשע, מלמדים עליו חובה, וא' מלמד עליו זכות, ניצול, שנאמר „אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף, להגיד לאדם ישרו, ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת" כו'.

ב. דרש רבי פינחס בר חמא, כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר „חמת מלך מלאכי מות, ואיש חכם יכפרנה", ונוהגים לתת צדקה לעניים בעד החולה, כי תשובה, תפלה וצדקה, מעבירין את רוע הגזרה, גם נוהגים לברך את החולה בביהכנ"ס,

stone, they are both forbidden. All who remove their beard by means of a lapideous salve should be careful not to scrape off the salve with a knife which might cut the hair but they should use instead a piece of wood.

Prohibition of a Male Putting on a Woman's Garment.[1]

1. A man is forbidden to put on even a single garment of a woman even though he would be recognised as a male by his other garments. A woman is likewise forbidden to put on a single garment of a man. Not only are the garments forbidden, but also the ornaments and the various toilet utensils used by women for adorning themselves in that locality are forbidden to be used by a man in a similar manner and for a similar purpose. Likewise what is specifically intended for men must not be used by a woman.

Laws Concerning one who is Sick, The Doctor, and Remedies.

1. Our Sages of blessed memory have said, "One should always entreat God to preserve him from sickness. If he fall sick, he is told to produce his meritorious deeds and obtain relief." They have also said, "If he have headache, it should seem to him as if he were put in chains. If he became so ill that he had to be in bed, it should seem to him as if he were brought up to a scaffold to be punished. One who ascends the scaffold, if he have advocates to plead his cause may be saved, but if he have none he cannot escape." What do we mean by the advocates of a man? Repentance and good deeds. Even if nine hundred and ninety nine (accusers) show up his faults, and one (advocate) shows his merits, he is saved, as it is said: "If there be with him a messenger, an interpreter, one among a thousand, to show unto man his uprightness; then He is gracious unto him, and saith, Deliver him from going down to the pit, . . ." (Job xxxiii. 23, 24).[2]

2. Rabbi Phineas, the son of Chama, preached saying: "Whoever has anyone sick in his house should go to a wise man and ask him to plead for mercy on his behalf, as it is said: "The wrath of a King is as messengers of death, but a wise man will pacify it" (Prov. xvi. 14). It is customary to give alms to the poor on behalf of the sick person for "Repentance, Prayer, and Charity avert the evil decree." It is also customary to bless the sick person in the Synagogue, and if he be

[1] See Deut. xxii. 5.

[2] The rest of the context up to verse 30 should be read.

ואם הוא מסוכן מברכים אותו אפילו בשבת ויו"ט, ולפעמים משנים את שם החולה, כי גם שינוי השם קורע גזר דינו.

ג. התורה נתנה רשות לרופא לרפאות, שנאמר ורפא ירפא, ולכן אין לו להחולה לסמוך על הנס, אלא חייב להתנהג בדרך העולם, לקרות לרופא שירפאהו, ומי שמונע א"ע מלקרות לרופא, שתים רעות הנהו עושה, האחת שאסור לסמוך על הנס במקום שיש סכנה, ועוד דהוי יוהרא וגיאות, שסומך על צדקתו שיתרפא בדרך נס, ויש לו לקרות להרופא היותר מומחה, ובכל זאת יהא לבו לשמים, ויבקש רחמים מאת הרופא הנאמן ית"ש, ואך בד' יבטח לבו.

ד. מצוה הוא על הרופא הבקי לרפאות, ובכלל פקוח נפש הוא, ואם מונע א"ע הרי הוא שופך דמים, ואפילו יש להחולה רופא אחר, כי לא מכל אדם זוכה להתרפאות, ואולי הוא מן השמים שיתרפא על ידו, אבל לא יתעסק ברפואות, אא"כ הוא בקי, ואין שם גדול ממנו, שאל"כ הרי זה שופך דמים. מי שיש לו סממנים וחבירו חולה וצריך להם, אסור לו להעלות בדמיהם יותר מן הראוי.

ה. חולה שאין בו סכנה, אם יוכל להתרפאות בדבר היתר, אף שצריכין לשהות קצת עד שישיגהו, אין מתירין לו שום דבר איסור, ואם צריך דוקא לדבר איסור, אם צריך לאוכלו, כמו שהוא הדרך לאכול דבר זה, אסור לו לאכול כיון שאין בו סכנה, אבל שלא כדרך הנאתו, כגון שמערב בו דבר מר, וכן לעשות ממנו רטיה, וכדומה, מותר, אפילו הוא דבר האסור בהנאה, חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב, שאסורים אפילו שלא כדרך הנאתם, במקום שאין סכנה, בד"א בדבר האסור מן התורה, אבל דבר האסור מדרבנן, מותר להתרפאות בו, אפילו חולה שאין בו סכנה, ואפילו כדרך הנאתן, ובלבד שלא יאכל ולא ישתה את האיסור.

ו. חולה שיש בו סכנה, מתרפא בכל האיסורין, שאין לך דבר

dangerously ill, he is blessed even on a Sabbath and a Holyday. At times the name of the sick person is changed, as this may avert the judgment decreed against him.

3. The Torah has granted the doctor the privilege of healing, as it is said "and he shall cause him to be thoroughly healed" (Ex. xxi. 19). Therefore the sick person should not rely upon a miracle, but he is in duty bound to act according to the custom of the world and call in a doctor to heal him. He who avoids calling in the doctor is guilty of two evils : in the first instance of transgressing the rule forbidding one who is in danger to rely upon a miracle, the other evil is that he manifests presumption and pride in depending upon his righteousness to cause him to be healed in a miraculous manner. One should call in the most competent doctor and in spite of this, his heart should hope for the help of heaven and he should plead for the mercy of the Faithful Healer, blessed be His name, and his heart should trust in God only.

4. It is a religious duty for the competent doctor to heal. This duty is included in the general rule of saving a life in danger, and if he avoid doing so he is guilty of bloodshed, even if the sick person have another doctor : for the sick person does not enjoy the merit of being cured by every body, perchance he is the one appointed by Heaven to effect the cure. One should not, however, practice medicine unless he be competent to do so, and if there be nobody there more competent than he, otherwise he is guilty of bloodshed. One who has medicines, and his neighbour is sick and requires them, is forbidden to advance their price above their proper value.

5. One who is not seriously ill, whose cure might be effected by means of an article permitted to be used even if there be some delay in obtaining the same, should not be permitted to use a forbidden article, but if he especially require an article whereof it is forbidden to eat in the way in which the article is usually eaten, he is forbidden to eat thereof, because he is not seriously ill. He is, however, permitted to partake of it in such a manner so that it does not give him pleasure, for instance by mingling a bitter substance therewith, or to make a plaster thereof, or the like, even if it be an article whereof the enjoyment is forbidden, with the exception of the mixed seeds (Kilayim) in the vineyard, and meat cooked in milk, the use of which is forbidden even in such a manner so as not to give him pleasure, so long as the illness is not serious. All the foregoing applies only when the article is forbidden by the Torah, but if the article be forbidden by the laws of the Rabbis, one may cure himself therewith, also a person who is not dangerously ill is permitted to partake thereof, even if taken in a manner so that pleasure is derived therefrom, but he should not eat or drink that which is forbidden.

6 One who is seriously ill may use for his cure any article that is forbidden, as nothing (forbidden by ritual law) must be insisted upon

העומד בפני פקוח נפש, חוץ מע"ז גלוי עריות ושפיכת דמים, שהם ביהרג ואל יעבור, ואין להתרפא בהם.

ז. מותר לרופא לעסוק במלאכת רפואה לאשה, ואפילו היא אשת איש כיון שאיננו עושה בדרך תאוה וחבה. רק במלאכתו הוא עוסק, ובאשתו נדה אם אין סכנה בדבר, ויש שם רופא אחר בקי כמוהו, א; יש להחמיר.

דיני בקור חולים.

א. מצוה לבקר את החולים, הקרובים והחברים נכנסים מיד, והרחוקים אינם נכנסים עד אחר ג' ימים, שלא ליתרע מזליה, להטיל עליו שם חולה, ואם קפץ עליו החולי, אפילו הרחוקים נכנסים מיד, ואפילו הגדול ילך לבקר את הקטן ממנו, ואפילו כמה פעמים ביום, וכל המוסיף הרי זה משובח, ובלבד שלא יהיו לטורח על החולה.

ב. עיקר מצות בקור חולים, הוא לעיין בצרכי החולה, מה הוא צריך לעשות לטובתו, ושימצא נחת רוח עם חבירו, וגם שיתן דעתו ויבקש רחמים עליו. ואם בקר ולא בקש רחמים עליו, לא קיים את המצוה, ולכן אין מבקרין בג' שעות הראשונות של היום, מפני שאז כל חולה מיקל עליו חליו, ולא יחוש לבקש עליו רחמים. ולא בג' שעות האחרונות של היום, שאז מכביד עליו חליו, ויתיאש מלבקש עליו רחמים.

ג. השונא לא יבקר בחליו, ולא ינחמו באבלו, שלא יחשב ששמח לאידו, ואינו אלא לצער לו, אבל ללותו מותר, דזה סוף כל האדם, ומיהו הכל לפי השונאים והשנאה. החולה לא יעמוד, אפילו לפני חכם גדול, ואם רוצה לעמוד, אין אומרים לו שב, או שכב.

ד. כשהחולה שוכב על הארץ, לא ישב המבקר על גבי כסא, או ספסל גבוה ממנו, אבל כשהחולה שוכב במטה, מותר להמבקר לישב על כסא או ספסל.

in a case of saving a life in danger with the exception of idolatry, immorality and murder, concerning which one must give up his life rather than transgress any of them, consequently one should not cure himself by transgressing any of these three sins.[1]

7. A doctor may practise in the case of a woman, even a married woman, inasmuch as he does not do so in a sensual and an immoral spirit, but he is merely following his profession. In the case of his wife during menstruation, if she be not seriously ill and if there be another doctor available, who is as competent as he is, he must avoid attending her case.

Laws Concerning Visiting the Sick.

1. It is a religious duty to visit the sick. Relatives and friends should visit immediately, but strangers should not call until three days (of the illness) have elapsed, in order not to spoil his chance of recovery by casting upon him the designation of an invalid. If, however, one became suddenly seriously ill, even strangers should visit him immediately, and even a great man should visit a less important person than he is, and visit him even many times a day. He who visits the sick frequently is praiseworthy, but his calls must not trouble the invalid.

2. The essential feature in the religious duty of visiting the sick is to pay attention to the needs of the invalid, to see what is necessary to be done for his benefit, and to give him the pleasure of one's company, also to consider his condition and to pray for mercy on his behalf. If one visited a sick person and did not pray for mercy for him, he did not do his religious duty, therefore one should not visit a sick person during the first three hours of the day, since the sickness then assumes a milder form, the visitor will not be sufficiently impressed to pray for mercy for the sick person, nor should one visit him during the three closing hours of the day, as the sickness then takes a turn for the worse, and the visitor will despair of his recovery and will not pray for mercy on his behalf.

3. One should not visit an enemy in his sickness, nor comfort him when mourning, that the latter may not think that he is rejoicing on account of his misfortune, and that he came only to vex him. He is, however permitted to follow the dead to the grave, as that is the end of man. In the foregoing one must consider what sort of men the enemies are and what is the nature of the enmity that exists between them. The sick person should not rise up even in the presence of a great sage, but should he desire to do so, he should not be told to sit down or to lie down.

4. If the sick person lie upon the ground, the visitor should not sit upon a chair or a bench higher than the former, if, however, the sick person be in bed, the visitor is permitted to sit on a chair or bench.

[1]See T. B. Synhedrin 57b.

ה. כשמבקש רחמים על החולה, אם יבקש בפני החולה, יכול לבקש בכל לשון שירצה, אבל כשמבקש רחמים שלא בפני החולה, יבקש בלשון הקודש, ויכלול אותו תוך כל חולי ישראל, שמתיך שכוללו עם האחרים, תפלתו נשמעת יותר, בזכותן של רבים, ויאמר „המקום ירחם עליך בתוך כל חולי ישראל״. ובשבת יאמר „שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, ורחמיו מרובים, ושבתו בשלום״.

ו. המבקרים ידברו אתו בהשכל ודעת, ויאמרו לו, לא דברים מחיים ולא דברים ממיתים, ויאמרו לו שיתן דעתו על ענייניו, אם הלוה או הפקיד אצל אחרים או אחרים אצלו, ואל יפחד מפני זה מהמות.

ז. אין מבקרין לא לחולי מעיים, משום כסופא, ולא לחולי העין, ולא לחולי הראש, וכן כל חולה דתקיף ליה עלמא, וקשה ליה דבורא, אין מבקרים אותו בפניו, אלא נכנסים בבית החיצון, ושואלין ודורשין בו, אם צריך לאיזה דבר, ושומעים צערו, ומבקשים עליו רחמים.

ח. מי שיש לפניו שתי מצות, בקור חולים וניחום אבלים, אם אפשר לו לקיים שניהם, בקיר חולים קודם, כדי לבקש רחמים עליו, ואם אי אפשר לו לקיים שניהם, ניחום אבלים קודם, שהוא גמילת חסד עם החיים ועם המתים.

ט. כל הנותן נכסיו לאחריו, והניח היורשים, אף על פי שאין היורשים נוהגים בו כשורה, אין רוח חכמים נוחה הימנו, ואעפ״כ זכו האחרים בכל מה שנתן להם. ומדת חסידות, שלא להעיד בצוואה שמעבירין בה הירושה מהיורש, אפילו מהבן שאינו נוהג כשורה. ואם ירצה להקדיש מנכסיו לשמים, ישאל לחכם.

י. אם יש לו בנים קטנים, או קטנים וגדולים, או שאשתו מעוברת, ימנה אפוטרופוס, שיתעסק בשביל הקטנים עד שיגדלו. וחולה שמבקש לעשות קבלת קנין, לחזק את הצוואה, קונין ממנו אפילו בשבת. וכן אם מבקש לשלוח לקרוא את קרוביו, מותר לשכור אינו יהודי בשבת ולשלחו.

5. One who prays for the sick may say his prayers in any language he desires in his presence, if, however, he pray in the absence of the sick person, he should do so in Hebrew, and include him amongst all the sick of Israel, for by thus including him with the others, his prayer will be more readily heard for the sake of the many. The visitor should say to the sick person, המקום ירחם עליך בתוך כל חולי ישראל, and on Sabbath he should add שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, ורחמיו מרובים, ושבתו בשלום.

6. All who visit the sick person should speak to him with judgment and tact, they should speak in such a manner so as neither to revive him (with false hopes) nor to depress him (by words of despair), but they should tell him to concern himself with his affairs, indicating that if he had granted a loan to others, or had deposited anything with others or others with him (he should mention the fact). The sick person should not fear on this account that he will die.

7. One should visit neither a person who is suffering from abdomen troubles so as not to put him to shame, nor one who is troubled with his eyes, nor one who has headache, nor any person who is very ill and to whom conversation is difficult; one should not visit any of the foregoing, but should call at the door of the house to make inquiries regarding his condition, and to ascertain if he be in need of anything; he should also pay heed to his distress and pray for mercy on his behalf.

8. One who can discharge two religious duties, namely, visiting the sick and comforting the mourners, and it is possible for him to fulfil both, he should first visit the sick in order that he may pray for mercy on his behalf. But if he find it impossible to fulfil both duties he should rather fulfil that of comforting the mourners, as this is an act of loving service towards the living and the dead.

9. The spirit of the Sages takes no delight in one who bequeathes his property to strangers and disinherits his natural heirs, although the latter do not act properly towards him. Nevertheless the strangers are entitled to receive all that was bequeathed to them. The pious will refuse to witness a will in which the natural heirs are disinherited, even in the case of a son who does not act properly. If one desire to consecrate some of his possessions to religious purposes, he should consult the ecclesiastical authorities.

10. If one have young children, or both young and grown up children, or if his wife be pregnant, he should appoint a guardian to act on behalf of the little children until they grow up. A sick person who desires to make a transfer of his property by the symbolical ceremony of acquiring possession (קבלת קנין) in order to confirm his will, may do so even on the Sabbath; likewise if he desire to send for his relatives, he may hire a heathen on the Sabbath and send him.

יא. חולה שמת לו מת, אין מודיעין לו, שלא תטרוף דעתו עליו, ואפילו נודע לו, אין אומרים לו לקרוע, שמא תגדל דאגתו. ואין בוכין, ואין מספידין בפניו, בין על מתו, בין על מת אחר, אף שאינו קרובו, פן יפחד שגם הוא ימות. ומשתיקין את המנחמים בפניו.

יב. כתבו גדולי המורים, שראוי להנהיג בכל עיר. כשאדם חולה ביום ג׳ לחליו, ילכו אליו גבאי הח״ק, או שאר אנשים, ויאמרו לו, אתה ידעת שכן הוא המנהג אצל כל החולים, להזכירם לצוות ולכתוב רצונם, ולכן תצוה ונכתוב, מה שאתה חייב, ומה שאחרים חייבים לך. ועוד אומרים לו התודה, כי כל המתודה על חטאיו, מוחלין לו. במד״א במקום שכבר תיקנו זאת, בתקנה ידוע לכל, אבל במקום שאין מנהג זאת, אין אומרים לו כן, שמא ידאג על מיתות, שכן דרך המון עם, לדאוג כשאומרים לו התודה, ומכל מקום כשרואים המבקרים, שנטה למות, מסבבים עמו בדברים ואומרים לו התודה, ואל תדאג מזה, כי הרבה התודו ולא מתו, ובשכר שאתה מתודה אתה חי, וכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. ואם אינו יכול להתודות בפיו, יתודה בלבו, ואם אינו יודע להתודות, אומרים לו — אמור: „יהי רצון שתהא מיתתי כפרה על כל עונותי״. ואין אומרים כל אלו הדברים בפני עמי הארץ ולא בפני נשים וקטנים. שמא יבכו וישברו לב החולה, אלא מוציאין אותן לחוץ גם יזכירו לו שיבקש מחילה לכל מי שחטא נגדו, בין בממון בין בדברים.

יג. סדר הוידוי בקצרה: „מודה אני לפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי, שרפואתי בידך ומיתתי בידך. יהי רצון מלפניך, שתרפאני רפואה שלמה, ואם אמות תהא מיתתי כפרה על כל חטאים ועונות ופשעים, שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך, ותן חלקי בגן עדן, וזכני לעוה״ב הצפון לצדיקים״. ואם רוצה להאריך, כוידוי יום הכפורים, הרשות בידו.

דיני הגוסס בחייו ובמותו.

א. הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו, ואסור ליגע בו, שכל הנוגע

11. If a member of the family of the invalid had died he should not be informed thereof that it may not worry him, and even if he became aware thereof he should not be told to rend his garment, lest it increase his distress. One should neither weep nor mourn in the presence of the sick person, whether the dead be a member of the sick person's family or a stranger, lest he fear that he also will die. All who comfort mourners in the presence of the sick person should be compelled to remain silent.

12. The great exponents of the Law have written, that it is proper to institute in any city whenever one is sick the custom for the Treasurer of the Holy Association (חברה קדישה) or other people to visit him on the third day of his illness and to say to him: "Thou art aware that it is customary to remind all sick people to write their wills as they desire, therefore tell us and we will write your will, mentioning what you owe and what others owe you." He is furthermore told to confess his sins, for whosoever confesses, his sins are forgiven. This course is to be followed only where this is the usual custom familiar to all, where, however, this custom does not obtain, the sick person should not be spoken to in that manner, lest he become anxious that he is about to die, for it is characteristic of the people generally to be very nervous when told to confess. Nevertheless if the visitors perceive that he is dying they should tactfully turn the conversation so that they are led to tell him to confess and they should add: "Do not fear that evil will ensue, for many have confessed and did not die. On the contrary, as a reward for having confessed, thy life will be prolonged. Moreover all who confess have a share in the world to come." If he be unable to confess verbally, he should make a mental confession, and if he know not how to confess he should be told to say יהי רצון שתהא מיתתי כפרה על כל עונותי ("May my death atone for all my sins.") These words should be spoken neither in the presence of ignorant people nor before women and children for it may cause them to cry and thus make the sick person broken-hearted but they should be excluded from the room. The sick person should also be reminded to ask the pardon of all against whom he had sinned, whether in money or by words.

13. A brief form of confession is as follows: "I acknowledge unto Thee, O Lord, my God and the God of my fathers, that my healing and my dying are in Thy hands. May it be Thy will to heal me with a perfect healing, and if I should die, may my death be an atonement for all the sins, iniquities and transgressions which I have sinned and perversely committed and transgressed before Thee, and grant my portion in Paradise and cause me to merit the life of the world to come, which it stored up for the righteous." If he desire to prolong the confession in a similar manner to the confession on the Day of Atonement, he is permitted to do so.

Laws Concerning One Who is Dying.

1. One who is dying is to be considered as a living being[1] in all

[1]See Semachoth I.

בו הרי הוא כשופך דמים. למה הדבר דומה לנר שיכלה הבערתו, שכיון שיגע בו אדם מיד נכבה. ואף שהוא גוסס זמן ארוך, ויש צער גדול לו ולקרוביו, מ"מ אסור לגרום, בין בסגולה שלא כדרך הטבע, בין איזה ענין טבעי, שימות מהרה, אבל אם יש שם איזה דבר שגורם לעכב הנפש מלצאת, כגון שיש שם קול דופק, מותר להסירו, דאין בזה מעשה, אלא שמסיר את המונע ואין נוגע בו. ואף שאסור ליגע בגוסס, מ"מ אם נפלה דליקה בבית, אין מניחין אותו בבית, אלא מוציאין אותו, והוא קודם להצלת ספרי קודש.

ב. כיון שנטה אדם למות, אין שום אדם רשאי להפרד ממנו, שלא תצא נפשו והוא ביחידי. ומצוה לעמוד על האדם בשעת יציאת הנפש, וראוי לקבץ עשרה, שיהיו בשעת יציאת נשמה. ולא יעסקו בדברים בטלים, אלא יעסקו בתורה ובתהלים, ובתפלות ובקשות, כמסודר בספר מעבר יבק. ונוהגים להדליק נרות בפני הגוסס, והעומדים שמה ישגיחו, שלא יוציא שום אבר לחוץ למטה, ולכן יעמידו כסאות אצל המטה, שלא יוציא יד או רגל, ומ"מ אם לא עשו כן והוציא, אסור ליגע בו להחזירו.

ג. אין להכין שום דבר הצריך למת, קודם יציאת הנפש, כגון להביא ארון או תכריכין, או לחצוב קבר. ואסור לחצוב קבר ולהניחו פתוח עד למחר. ואין קורעין, ולא מספידין קודם יציאת נפש.

ד. לאחר יציאת נשמה ממתינין מינוטען אחדים, ואח"כ מניחין אצל חוטמו נוצה, ואם אינה מתנענעת, בידוע שמת. ואז פותחין חלונות הבית, והאבלים אומרים צדוק הדין, וכשמגיעים לברוך דין האמת, אומרים בשם ומלכות וקורעין, כדין המבואר בסימן שאחר זה, וכל העומדים בשעת יציאת נשמה, חייבים לקרוע, הא למה זה דומה לס"ת שנשרף, שאין ריק בישראל שאין בו תורה ומצות, ואפילו על קטן שלמד מקרא, או על אשה, חייבים לקרוע, ואפילו היה זה המת לפעמים עושה עבירה לתיאבון, חייבים לקרוע עליו, אבל אם היה רגיל לעשות עבירות, אפילו רק

matters, and it is forbidden to touch him (for fear of accelerating the end) for anyone who touches him is like one who sheds blood. With what is this comparable? With the lamp's flickering flame, which becomes extinguished as soon as a person touches it. Likewise if he be a long time in a dying condition, and it causes great distress to himself and his relatives, it is, nevertheless, forbidden to hasten his end either by natural means or otherwise, still if there be a cause that prevents the flight of the soul, such as the noise of knocking, it is permitted to remove that cause, inasmuch as that is not a direct deed which hastens the end, but the mere removal of an obstacle whereby no one touches the dying person. Although it is forbidden to touch a dying person, nevertheless if the house caught fire, he should not be allowed to remain there, but should be carried out of the house, in which case he takes precedence over the preservation of sacred books.

2. From the moment that one is in the grip of death, it is forbidden to leave him, in order that his soul may not leave him while he is all alone. It is a religious duty to stand near the person at the time his soul is about to depart from him. It is indeed proper to gather ten persons (male adults) who should be present at the departure of the soul, these should not engage in frivolous conversation, but they should occupy themselves in words of the Torah and Psalms, also in prayers and supplications, as arranged in the book called מַעֲבַר יבק. It is customary to kindle lamps (or candles) in the presence of the dying. Those present should be careful to see that no part of his body (usually covered) projects out of the bed, they should therefore place chairs at the side of the bed in order that he should be unable to stretch a hand or foot outside thereof, nevertheless, if this were not done and he did project one of his limbs, it is forbidden to touch him for the purpose of placing the same back in the bed.

3. One should not prepare anything necessary for the dead before the soul has departed, such as bringing a coffin or shrouds, or digging a grave. It is forbidden to dig a grave and let it remain open until the following day. One should neither rend the garments nor lament before the soul has departed.

4. After the soul had departed those present should wait a few minutes and then place a feather near his nostrils, if it should not move it is a clear indication of his death, whereupon the windows of that house should be opened, and the mourners should say צדוק הדין and when the benediction ברוך דין האמת is about to be said by them, they add the Divine Name and title of King, they should then rend their garments in the manner described in the following section. All who are present during the departure of the soul are required to rend their garments. With what is death comparable? With the burning of a Scroll of the Torah, as there is none so worthless in Israel who neither possessed some degree of knowledge, nor had fulfilled some of its commandments. The garments must be rent also at the death of a child who had learned the Bible, likewise at the death of a woman. Even if

לתיאבון, הרי זה בכלל הפורשים מדרכי הציבור, שאין קורעים עליהם, וקריעה זאת שעל המת שאין מתאבלין עליו, אלא שקורעין מפני שעומדים בשעת יציעת נשמה, סגי בקריעה מועטת, ואפילו מן הצד, או בשולי הבגד כגי.

ה. מעצימין עיניו של מת, ומי שיש לו בנים יעשה בנו זאת, ואם יש בכור יעשה הוא, וכשנושאים המת ממטתו להשכיבו על הארץ, ישגיחו שיהא מכוסה, כי כל מה שנוהג בחי משום צניעות, נוהג גם במת.

ו. המנהג לשפוך כל המים שאובים שבשכונת המת, היינו ג' בתים עם הבית אשר שם המת, ואפילו מת ילד בתוך ל' ללידתו, ואפילו מת אינו יהודי בחצרו, יש להחמיר לשפוך המים. ואם מת ישראל בשבת, יש לשפוך במוצאי שבת.

ז. המשמר את המת, אף שאינו מתו, פטור מקריאת שמע ומתפלה ומכל מצות האמורות בתורה. היו שנים, זה משמר וזה קורא ומתפלל. ואסור לברך שום ברכה בחדר שהמת שם.

דיני קריעה.

א. אם מת לו מת, שהוא חיב להתאבל עליו, כגון אביו, אמו, או בנו, בתו, אחיו, אחותו, שמתו אחר שלשים יום ללידתן (אבל ביום שלשים לא), בין שהאחוה מן האב או מן האם, ואפילו פסולים [אך שאינם באים מנכרית], ואפילו היתה אחותו נשואה לאיש, האיש על אשתו, האשה על בעלה, חייב לקרוע במעומד, ואם קרע מיושב, צריך לחזור ולקרוע מעומד. ולכתחילה צריך לקרוע קודם שיסתום פני המת בקבר, בעוד חמום צערו, ועל הקרובים המבוארים צריך לקרוע בבית הצואר לפניו, וצריך לקרוע מן השפה ולמטה, ולא לרוחב הבגד, וצריך לקרוע במקום שהבגד שלם מתחלתו ולא במקום התפר.

the dead person had sometimes committed a transgression when misled by passion, still the garment must be rent for him, but if he were an habitual sinner, even if he only sinned through passion, he is yet reckoned among those who depart from the ways of the congregation, at whose death the garment should not be rent. The rending of the garments of those who are required to do so merely because they were present during the departure of the soul, but who are not mourners, may be discharged by rending the garment slightly, even at its side or hem.

5. The eyes of the dead person should be closed. If one had left sons it is the duty of one of the sons to do this, and if there be a first born son he should do it. In bearing the dead person from his bed in order to place him on the ground, care should be taken to keep him covered, as the laws of decency, which must not be infringed by the living, apply also to the dead.

6. It is customary to pour out all water contained in vessels in the vicinity of the dead, which means, the three houses including the one in which the dead lies ; even if a child had died within thirty days of its birth, and even if a heathen had died within one's court, one must be careful to pour out the water. If an Israelite died on a Sabbath, the water must be poured out at the termination of Sabbath.

7. One who watches the dead, even if there be no kinship between them, is exempt from the reading of the Shema' and the Shemoneh 'Esreh and from the observance of all the precepts of the Torah. If, however, there be two watchers, one watches while the other reads the Shema' and recites his prayers. It is forbidden to pronounce any benediction in the room where the dead is lying.

Laws Concerning the Rending of Garments for the Dead.

1. One who had lost a relative for whom he is required to mourn, e.g., his father, mother, also his son, daughter, brother or sister, being older than thirty days, for if the death occur on the 30th day the mourning need not be observed ; it is immaterial whether the relationship be on the fathers's or the mother's side. even if they be disqualified by birth, but are not the issue of a non-Jewess and even if his sister had been married, and the husband mourns for his wife or the wife for her husband, all the aforementioned mourners are required whilst standing to rend their garments for their dead. If they were rent whilst sitting they must be rent again when standing. If possible one must rend his garments before the coffin is closed, when one's sorrow is still intense. For the dead enumerated above the relative must rend his garment near his neck in the front thereof. It must be rent lengthwise and not crosswise, also in the cloth of the garment and not at its seam.

ב. חילוקים רבים יש בדיני הקריעה, שעל אב או על אם, לקריעה שעל שאר הקרובים; על כל הקרובים קורע טפח בבגד העליון ודיו, ואין לקרוע יותר, משום בל תשחית, ועל אביו או אמו, צריך לקרוע כל הבגדים עד כנגד לבו, חוץ מן הכתונת שאינו קורע. וכן הבגד שהוא לובש רק לפרקים למעלה מכל הבגדים, ולפעמים הוא יוצא לשוק גם בלעדו (אווער־קאוט), בגד זה ג"כ אינו צריך לקרוע, ואם לא קרע כל בגדיו, שהוא צריך לקרוע, לא יצא. והאשה, משום צניעות, תקרע תחלה את הבגד התחתון לפניה, ותחזיר את הקרע לצדדין, ואח"כ תקרע את הבגד העליון, שלא תתגלה לבה, ואף שהיא לבושה בחלוק, מ"מ איכא משום פריצות. ונוהגין שעל שאר הקרובים קורעים מצד ימין, ועל אב או אם מצד שמאל, ובדיעבד אין זה מעכב. על כל המתים יכול לקרוע בצנעא, ועל אביו או אמו צריך קריעה בפרהסיא.

ג. על כל הקרובים, רצה קורע ביד, רצה קורע בכלי, על אביו או אמו דוקא ביד. והמנהג שאחד מהחברה קדושה חותך קצת בסכין, והאבל תופס במקום החתך וקורע, וישגיחו שיקרע לאורך הבגד ולא לרחבו. ואם עדיין לא ברך בא"י אמ"ה דין האמת, יברך בשעת קריעה.

ד. על כל המתים, אם מחליף בגדים בתוך שבעה, אינו צריך לקרוע באלו שהוא לובש עתה, ועל אב או אם, אם הוא מחליף בגדיו בימי החול שבתוך שבעה, צריך לקרוע בהם. אך לכבוד שבת יחליף בגדיו, ולא יהא לבוש בבגד הקרוע, ואם אין לו בגדים אחרים להחליף, יחזיר את הקרע לאחוריו. והא דמחליף בשבת, היינו שילבוש בגדי חול אחרים, אבל לא בגדי שבת.

ה. על כל המתים לא יחבר כלל ראשי הקריעה, עד אחר שלשים, ואח"כ מותר לתפור הקרע כראוי, ועל אב או אם לא יחבר כלל ראשי הקריעה עד אחר שלשים, ולא יתפור הקרע כראוי (היינו תפירה כפולה, באופן שלא יתראה התפר לחוץ) לעולם, ואפילו אם ירצה לחתי־

2. The mode of rending the garments for one's father or mother differs in many respects from the mode obtaining for other relatives. For the latter it is sufficient to rend the external garment only a hand-breadth, and it must not be rent more than that, in order not to transgress the precept "Thou shalt not destroy" (Deut. xx. 19) but for a father or mother one must rend all one's garments opposite one's heart, with the exception of his shirt, and one need not rend the upper garment that one wears only occasionally, i.e. the overcoat. If one did not rend all the garments that he is required to rend, he did not fulfil his religious obligation. A woman should first rend her undergarment privately in accordance with the dictates of modesty, and place the torn part on one side, she should then rend her external garment, so as not to expose herself, for even if she were covered by her underlinen it would still be a breach of modesty to expose herself even thus. It is customary to rend the right side of the garment for all relatives other than one's father or mother, for whom the left side of the garment must be rent, nevertheless, if this were overlooked, it does not invalidate the fulfilment of the duty. For all other relatives one may rend his garment privately, but for one's father and mother they must be rent publicly.

3. For all relatives one may either rend his garment with his hand or with an instrument, but for one's father or mother it is with the hand only that one must rend it. It is customary for one of the brotherhood (חברה קדישה) to cut the garment slightly with a knife, whereupon the mourner takes hold of the garment where it was cut and rends it, those present must see to it that he makes the rent lengthwise and not crosswise. If he had not yet recited the benediction בא"י אמ"ה דין האמת ("Blessed . . . the true Judge") he should say it whilst rending his garment.

4. In the seven days of mourning for all relatives, one who changes his garments need not rend those he is putting on, if, however one who mourns for a father or mother, change his garments on a week-day during the seven days, he must rend them. But in honour of the Sabbath one should change one's garments, and not wear torn garments on the Sabbath day, if he have no other garments to change, he should hide the rent part of the garment. Changing one's garments for the Sabbath in this connection means putting on other garments which one wears on the week-days, and not such as are worn on the Sabbath.

5. Garments rent for all relatives should not be repaired at all by connecting the torn parts until after thirty days, after which period it is permitted to sew the torn parts together in a proper manner, but one should not connect the torn parts of garments rent for one's father or mother until after thirty days and one should never sew them together properly, (i.e. in such a manner that the seam should not be visible). One is forbidden, should he desire to do so, to mend the

סביבות הקרע ולשים שם חתיכת בגד אחר ולתפרו, אסור. ואשה מותרת לחבר ראשי הקרע לאלתר, מפני הצניעות. וכל הקרעים שאסור לתפרן, אפילו מכר הבגד לאחר, אסור הלוקח לתפרו, ולכן צריך המוכר להודיע להלוקח, ואם מכרן סתם, אסור להלוקח לתפרן לעולם, כי שמא הוא על אב ואם, ואסור למכור בגד כזה לאינו יהודי, והשואל בגד מחבירו בסתם, אסור לקרוע בו, דהוי גזל, ואם קרע לא יצא.

ו. על כל המתים, אם לא שמע עד אחר שלשים אינו קורע, אבל על אב או אם, קורע לעולם, בגדים שהם עליו בשעת שמיעה, אך הבגדים שהוא מחליף אח"כ, א"צ לקרוע.

ז. הרגל מבטל גזירת שלשים גם לדין קריעה, ולכן אם פגע הרגל תוך ל' בשאר קרובים, יכול לתפור לגמרי בערב הרגל אחר מנחה, ועל אב או אם יכול לחבר ראשי הקריעה.

ח. קרע על מת, ובתוך שבעה מת לו מת אחר, מרחיק כמו ג' אצבעות מי הקרע הראשון וקורע טפח, או שמוסיף על הקרע הראשון טפח, אבל לאחר שבעה, כל זמן שהבגד הקרוע עליו, מוסיף עליו כל שהוא ודיו, אך אם הראשון הי' משאר הקרובים, והשני הוא אביו או אמו, אזי אפילו לאחר שבעה צריך להרחיק ג' אצבעות ולקרוע כדינא, שאין אביו ואמו בתוספת, והוא הדין במת אביו תחלה, ואח"כ אמו, או בהיפך, צריך קריעה חדשה.

ט. מתו לו אביו ואמו כאחד, או ששמע בפעם אחת, שמתו אביו ואמו, או שני קרובים אחרים, קורע קרע אחד לשניהם, אבל אביו או אמו עם אחד משאר הקרובים, קורע תחלה על אביו או אמו, ואח"כ מרחיק ג' אצבעות וקורע על האחר טפח.

י. חולה שמת לו מת, אם דעתו צלולה, אלא שאינו יכול לקרוע מחמת שהוא מסוכן בחליו, פטור אח"כ מלקרוע, אא"כ הוא עדיין בתוך שבעה, דחשיב שעת חימום, אבל אם לא יכול לקרוע, מחמת שלא היתה

torn part with another piece of cloth, but a woman out of modesty is permitted immediately to connect the edges of the torn parts. All the rent garments which one is forbidden to sew together, should not be mended even by one to whom they were sold. It is therefore necessary for the one who sells them, to inform the buyer thereof. If one sold them without giving this information with full particulars, then the one who bought them, not knowing for whom they had been rent, is forbidden ever to sew them, for perchance they were rent for a father or mother. It is forbidden to sell such a garment to a heathen. One is forbidden to rend a garment that he had borrowed unconditionally, as that is equal to robbery, and if he rend that garment, he did not fulfil his duty.

6. For all relatives, if one did not hear of their death until after thirty days, he need not rend his garments, but for a father or mother one must rend the garment he is wearing at the time when he hears of their death. He need not, however, rend the garment which he may change thereafter.

7. The intervention of a Holyday cancels the customs obligatory during the (first) thirty days (of mourning), also the rule concerning the rending of garments. If, therefore, after the death of any relative a Holyday occurred during the thirty days, one may sew the garment together completely on the eve of the Holyday after the afternoon service, and after the death of a father or mother one may then connect the edges of the rent.

8. If one had rent his garment for a dead relative and another death had occurred with the first seven days of mourning, he should either rend his garment anew, beginning at a distance of three fingers from the first rent, and rending it the length of a hand-breadth, or he should rend the original rent another hand-breadth, but if the second death occurred after the seven days, so long as he is wearing the rent garment, he may tear it asunder a little more and his duty is fulfilled. If, however, one had rent his garment for any other relative and his father or mother died thereafter, he must leave a space of three fingers' breadth from the first rent, and he must rend his garment anew in accordance with the rule, even if the death of his parent took place after the seven days of the first mourning, as the loss of a parent is not considered merely as an additional sorrow. The same law applies in the case of one who had first lost his father and then his mother, or vice versa, when he is required to rend his garments anew.

9. One whose father and mother had both died at the same time, or one who had simultaneously heard of the death of both, or of the death of two other relatives, should rend his garments once for his double loss. But for his father or mother and another relative (under like circumstances) he should first rend his garments for his father or mother, then leave a space of three fingers' breadth, and rend his garment the length of a hand-breadth for the other relative.

דעתו צלולה, אזי כשתבא לו דעה צלולה, הוי אז שעת חימום שלו, וחייב אז לקרוע, אם הוא תוך שלשים לשאר קרובים, ועל אביו או אמו לעולם.

יא. קטן שמת לו מת, אפילו לא הגיע לחינוך, מקרעין לו קריעה קצת, משום עגמת נפש, להרבות האבל. ואם הגיע לחינוך, מצוה לקרוע כמו גדולים.

יב. בחוה"מ אין קורעין, כ"א על אב או אם, בין ביום הקבורה, בין ביום השמועה, ואפילו בשמועה רחוקה, אך אם מתו אביו או אמו ביום טוב, הואיל ונדחה הקריעה, לא יקרע בחוה"מ, עד לאחר הרגל כשמתחיל האבלות, ועל שאר קרובים אין קורעין בחוה"מ עד לאחר הרגל. אכן אם שמע בחוה"מ שמועה קרובה, שלאחר יום טוב תהא רחוקה, בכה"ג יקרע בחוה"מ.

דיני אונן.

א. מי שמת לו אחד מקרוביו המבוארים לעיל, הרי זה אונן עד לאחר הקבורה, שלא ינהוג קלות ראש, ויתראה לכל שהוא טרוד ונבהל, על מיתתו וקבורתו. לא יאכל בהחדר שהמת בו, אלא בחדר אחר, ואם אין לו חדר אחר, יאכל בבית חבירו, ואם אין לו בית חבירו, יעשה מחיצה (שתהיה גבוה עשרה טפחים, ולא תהיה פתוח תחתיה ג' טפחים, ותהא ראויה לעמוד בפני הרוח), ואם אינו יכול לעשות מחיצה, מחזיר פניו ואוכל, ואפילו הוא בעיר אחרת, אינו אוכל דרך קביעות אלא דרך עראי. ואינו אוכל בשר, ואינו שותה יין.

ב. אונן פטור מכל המצות, ואפילו אינו צריך לעסוק בצרכי המת, כגון שיש לו אחרים העוסקים בשבילו, ואף אם רוצה להחמיר ע"ע אינו רשאי, מפני כבוד המת. ואינו מברך שום ברכה, ואפילו אם אחרים מברכים, אינו עונה אמן. ואינו מצטרף לא לזמון ולא לעשרה, אבל מה שהוא מצות לא תעשה, אפילו מדרבנן, אסור גם לו. ולכן אם רוצה

10. If a sick person had lost a relative, and he is unable to rend his garment owing to the serious nature of his sickness, but his mind is clear (so as to realize his loss), he is afterwards (when he has recovered) exempt from rending his garment, unless his recovery took place within the seven days of mourning, when it is natural for his grief to be intense. If, however, he could not rend his garments because his mind was not clear, he should rend his garments as soon as he regains his mental composure, for it is only when he realizes his loss that his sorrow is intense, he is therefore required to rend his garments for relatives if it be within the first thirty days of mourning. but for his father or mother there is no time limit.

11. If a child, under the age when he has to be trained in the precepts, had lost a relative, his garment should be slightly rent for him to manifest his grief and to mark his mourning. But if he had arrived at the age for training, it is a duty that he should rend his garment in the manner prescribed for an adult.

12. On one of the Intermediate days of a Festival, whether the burial had occurred thereon, or whether one had learned of the death at that time, the garments should not be rent, except for a father or mother, for the latter one must rend his garments even if he were not informed thereof until thirty days after the day of death had elapsed. But if one's father or mother had died on a Holyday, inasmuch as rending the garment must be postponed, he should not rend it during the Intermediate days of the Festival, but should wait until the Festival is over when his mourning begins. For other relatives the garments should not be rent during the Intermediate days of a Festival, unless one be informed of the death during the thirty days, and if by waiting until after the Holyday, the delay will cause that time to pass, he should rend his garment during the Intermediate days.

Laws of a Mourner.[1]

1. One who had lost by death one of the relatives aforementioned is termed אונן (Onan) until after the interment; he must avoid levity and indicate by his conduct that he realizes his loss and that he is preoccupied in attending to the interment. He should not eat in the room where the dead is lying, but in another room, and if he have no other room, he should eat at a friend's house, and if he have no friend at whose house he can eat, he should erect a partition (or screen) which should be ten hand-breadths high, without a space of three hand breadths below, and of sufficient solidarity to resist the wind. If he cannot make a partition, he should turn his face aside and eat. Even if he be in another city (at such a time) he should not partake of an elaborate meal, but only of a simple meal. He should neither eat meat nor drink wine.

2. An Onan is exempt from the observance of all the precepts, even if he himself be not required to attend to the dead, having others who attend thereto in his stead. Even if he desire to be scrupulous

[1] Lit: "One who feels grieved."

לאכול פת. צריך לטול ידיו, ולא יברך על נטילת ידים. וכן בנטילת ידים שחרית, נוטל ידיו שלשה פעמים כדת, ואינו מברך.

ג. אם אכל קודם שנקבר המת, ולאחר שנקבר עדיין לא נתעכל המזון, יברך ברכת המזון.

ד. אם האונן הוא בעיר אחרת, ובמקום המת יש ג"כ קרובים שחייבים להתאבל. אזי על זה שהוא במקום אחר. אין עליו דין אונן. אבל אם אין קרובים במקום המת, חל על זה דין אונן.

ה. לאחר שהקרובים נתפשרו עם החברה קדושה. עפ"י דין אין על הקרובים דין אונן, וחייבים בק"ש ובתפלה ובכל המצות, אך נוהגים שאין האוננין מתפללים עד לאחר הקבורה, ומ"מ קדיש יכול לאמר, אם אינו מסיג גבול שאר אבלים.

ו. כל זמן שלא נקבר המת, אינו חולץ מנעליו, ומותר לצאת מביתו, אבל אסור ברחיצה, ושמחה, ושאילת שלום, ות"ת, ואסור במלאכה, אפילו ע"י אחרים, ואפילו בדבר האבד, ובהפסד גדול ישאל לחכם.

ז. מי שהוא אונן בשעת ק"ש ותפלה, ולאחר שנקבר המת עבר רביעית היום (שהוא זמן ק"ש) מ"מ אומר גם ק"ש וברכותיה (בלא תפילין) עד שליש היום, אבל אם עבר גם שליש היום, אומר ק"ש בלא הברכות. ותפלת שמנה עשרה מותר להתפלל עד חצות היום, ומוסף ראש חדש, זמנה כל היום, ומברכת השחר לא יאמר רק שלשה: שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, שלא עשני אשה, וגם ברכת התורה יאמר, מפני שאלו זמנם כל היום, ואם נקבר המת קודם שליש היום וביתו רחוק ממקום הקברות, שבעוד שיגיע לביתו, יעבור שליש היום, טוב יותר שיכנוס לאיזה בית סמוך לבית הקברות, לקרוא ק"ש ולהתפלל בזמן הראוי, או אפילו בחוץ, במקום נקי. ומיד כשמתחילין להשליך עפר על המת, יכול לקרות ק"ש ולהתפלל, אף שהאבלות עדיין אינו חל.

(and fulfil the precepts) he must not do so, because of the honour due to the dead. He should not say any benediction, nor even respond אמן after the benedictions said by others, nor should he be included among those who make an appointment to say Grace, nor to a Minyan of ten male adults. Also a negative precept, even according to the Rabbis, is applicable to him, thus, if he desire to partake of bread, he must wash his hands, but he should not say the benediction על נטילת ידים, likewise on arising in the morning he should wash each hand three times according to the law, but he should not say the benediction.

3. If he had eaten prior to the burial of the dead, and after the interment the food was not yet digested, he should say the Grace after meals.

4. If the Onan be in another city and there are also relatives in the place where the dead lies who are required to mourn, the former is exempt from the obligations devolving upon an Onan. But if there be no relatives at the place where the dead lies, he is subject to all the laws relating to an Onan.

5. After the relatives had come to terms with the Holy Brotherhood they are not legally subject to the laws of an Onan and are obliged to observe the duty of reading the Shema' and saying the Shemoneh 'Esreh and all the other precepts, still it is customary for an Onan not to pray until after the interment, nevertheless he may say Kaddish if he does not encroach thereby upon the rights of other mourners.

6. As long as the dead is not buried the mourner should not take off his boots, for he may leave his house, but to bathe, or to participate in a joyous celebration, friendly greeting, and the study of the Torah all are prohibited. He is also forbidden to work, or even to allow others to work for him, even where a loss is entailed, but where the loss would be very great, he should consult the ecclesiastical authorities.

7. One who is an Onan at the time when the Shema' and Shemoneh 'Esreh should be read, and when the interment was over a quarter of the day had passed, (which was the time for reading the Shema') he should, nevertheless, read it and its benedictions (without wearing Tephillin) until the third of the day, but if a third of the day had passed, he should read the Shema' without the benedictions. Until the hour of noon it is still permissible to say the Shemoneh 'Esreh and the additional service (Musaph) for New Moon can be said all day. Of the benedictions in the early morning service only the following three should be said : שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, שלא עשני אשה also the benediction of the Torah, as the entire day is the proper time for saying the same, if, however, the interment took place before a third of the day had passed, and if he should wait until he returns home, he would delay later than that time, his house being far from the cemetery, it is best for him to enter a house near the cemetery to read the Shema' and to pray at the proper time or even to do so in the open air where the

ח. אונן שנמשך האנינות עד לאחר זמן התפלה, אינו צריך תשלומין להתפלל בתפלה שאחריה שתים. ואם נעשה אונן לאחר שכבר הגיע זמן התפלה, ועבר זמן התפלה באנינות, ישאל לחכם אם צריך להשלים.

ט. בשבת כיון שאסור לקברו באותו יום, לא יחול עליו אנינות, ומותר בבשר ויין, וחייב בכל המצות, חוץ מתשמיש המטה שאסור לו, וגם אסור בת״ת ואם הוא ש״ץ, אם יש אחר להתפלל, לא יתפלל הוא, ואי ליכא אחר יתפלל הוא.

י. בשבת סמוך לערב, יקרא ק״ש בלא ברכות, ולא יתפלל ערבית, ולא יבדיל במוצ״ש, ומותר לו לאכול בלא הבדלה, ולאחר שנקבר המת, יבדיל על הכוס, ואפילו לא נקבר עד למחר, יכול להבדיל על הכוס, [ולא על הנר ולא על הבשמים], דמותר להבדיל עד יום ג׳ בשבת, ובתפלת שחרית שהוא מתפלל כשלא עבר זמנה, אינו אומר „אתה חוננתנו". ואם צריך בשבת לעת ערב להשתדל בצרכי הקבורה, אזי מיד כשהתחיל ללכת ולעסוק בצרכי המת, חל עליו אנינות.

יא. מת בע״ש אחר חצות, בענין שאי אפשר לקברו קודם שבת, מתפלל גם מנחה בע״ש.

יב. מת ביום ראשון של יום טוב, אם רוצה לקברו היום על ידי אינו יהודי, חל עליו ענינות מיד, ומכש״כ ביום שני של יום טוב, שיכול לקברו גם בעצמו, דחל עליו אנינות מיד, ואפילו הוא אינו רוצה לקברו היום, אבל בלילי יום טוב יקדש ויתפלל הכל, ואין בו דין אונן.

יג. מי שהיה אונן במוצאי יום טוב, יבדיל ביום שלאחריו, אבל לא אח״כ, כי הבדלה של יום טוב, אין זמנה אלא עד סוף היום.

יד. אונן שיש לו בן למול, אם אפשר לקבר את המת קודם שיצאו מבית הכנסת שחרית, אזי יתפללו הח״ק תחלה, ויקברו את המת, וימולו

place is clean. As soon as they have begun to throw earth over the dead, he is permitted to read the Shema' and to say the Shemoneh 'Esreh although his period of mourning had not commenced then.

8. An Onan who continued in that condition of mourning until the proper time for praying had passed, need not make amends by saying the Shemoneh 'Esreh twice in the next service. If, however, he became an Onan after the time for prayer had begun, and he continued in that state of mourning until that time had passed, he should consult the ecclesiastical authorities.

9. If the dead were not buried because of the Sabbath, the mourner is not subject to the laws of an Onan. He is permitted to partake of meat and wine, he is also obliged to observe all the precepts, but cohabitation is prohibited, he is also forbidden to study the Torah. If he be a Reader in a Synagogue, and if there be another person to read the service he should not officiate, but if there be no other person he may officiate.

10. On the Sabbath, shortly before evening, he should read the Shema' without the benedictions, he should neither read the Evening Service nor perform the Habdallah ceremony at the termination of the Sabbath, and he is permitted to eat without having performed the Habdallah. After the interment he should perform the Habdallah over a cup (of wine). Even if the burial should take place on the morrow he can perform the Habdallah over a cup (of wine) [without candle and the spices] as he is permitted to perform the Habdallah until Tuesday. If he say the morning prayer before the time for (the Habdalah) had passed he should not say אתה חוננתנו. If it be necessary for him to attend to matters concerning the funeral on Sabbath towards evening, he becomes an Onan as soon as he begins to attend to the arrangements for the burial of the dead.

11. If one died on Friday afternoon at such a time as to make it impossible to bury before Sabbath, the mourner is permitted to say the Afternoon Service on that day.

12. If one died on the first day of a Festival, and the mourner desires to have the burial carried out on that day by a gentile, he is immediately subject to the laws relating to an Onan. This is more especially the case on the second day of a Festival when he is permitted to bury the dead on that day. And even if he should not desire to bury the dead on that day, nevertheless on the nights of the Festival, he should say the Sanctification (Kiddush) and all prayers, and he is not subject to the laws of an Onan.

13. One who had been an Onan at the termination of a Festival, should perform the Habdallah on the following day but not thereafter, as the proper time for Habdallah after a Festival, is only until the end of that day (following the Festival).

14. An Onan who has a son to be circumcised, if it be possible for him to bury the dead before the worshippers leave the Synagogue in the morning, the Holy Brotherhood should pray first and then bury

את התינוק, ואם א"א, מ"מ ימולו את התינוק שחרית, וגם האונן מותר להיות בבית המילה רק לא יברך, והסנדק יברך ברכת להכניסו, משום דמת ומילה, מילה קודמת.

טו. אונן באור לי"ד, יעשה שליח לבדוק את החמץ, וכל חמירא וכו' יאמר בעצמו.

טז. בליל ספירת העומר, יספור ביום בלא ברכה, ושאר ימים בברכה. ואם היה אונן ביום ובלילה, מונה שאר ימים בלא ברכה.

יז. אונן בליל פורים ישמע קריאת המגילה מאחר, ולא יאכל בשר, ולא ישתה יין, כי בלילה אינו חייב במשתה, וביום לאחר יציאה מבית הכנסת קוברין את המת ואח"כ יתפלל ויקרא את המגילה או ישמע מאחר, ואם שמע קריאת המגילה קודם הקבורה, נכון שיחזור ויקרא בלא ברכות, ותפילין לא יניח אפילו אחר הקבורה, כיון שהוא יום ראשון לאבלו, ואונן בפורים ביום, מותר בבשר ויין.

יח. מי שמת לו מת ועדיין לא התפלל, והוא אינו יודע, אם אין מי שיתעסק בו, צריכים להגיד לו מיד, אבל אם יש מתעסקים אחרים, אין להגיד לא עד שיתפלל, ומי שאשתו מת לה מת (אחד מקרוביה), והיא אינה יודעת, יש לו להבעל להחמיר, שלא לשמש עמה.

יט. מי שמת לו מת, ומפני איזה סבה מוכרחים להמשך איזה ימים בין מיתה לקבורה, אזי ישאלו לחכם איך להתנהג בדין אנינות.

דיני הטהרה והתכריכין ואיסור הנאה במת.

א. סדר הטהרה: מרחיצים במים חמים כל גופו וראשו, ומנקים היטב בין אצבעות ידיו ורגליו, ובכל מקום, וחופפים את ראשו, ומנקין צפורני ידיו ורגליו. ולא יהפכו את המת על פניו, שהוא דרך בזיון, אלא יטו אותו על צדו, ואח"כ על צדו השני. ולאחר שנקו אותו היטב,

the dead, and thereafter the child should be circumcised. If that be impossible, the circumcision should, nevertheless, take place in the morning, and it is permissible for the Onan to be present at the circumcision but he should not pronounce any benediction, but the Godfather should say the benediction להכניסו inasmuch as where both duties, the interment of the dead and a circumcision have to be performed, the circumcision takes precedence.

15. On the eve of the 14th of Nisan, an Onan should employ an agent to search for the unleavened bread, but he should say כל חמירא.

16. During the counting of the 'Omer (one who was an Onan at night) should count the 'Omer on the following day without a benediction, but the rest of the nights he can say a benediction on counting the 'Omer. If he were an Onan by day and by night, he should count the rest of the 'Omer nights without reciting the benediction.

17. On the night of Purim an Onan should hear the Megillah (Book of Esther) read by another, and he should neither eat meat nor drink wine as he is not obliged to partake of a Feast (in honour of Purim) in the evening, and the interment should take place during the day after the worshippers had left the Synagogue. After the burial he should read the prayers and recite the Megillah or hear it read by another. If he had heard the reading of the Megillah before the interment, it is proper for him to read it again (after the interment) without the benediction, but he should not put on Tephillin even after the interment had taken place, inasmuch as it is the first day of his mourning. On Purim day an Onan is allowed to partake of meat and wine.

18. One, who had not yet prayed, in whose family a death had occurred, if he be unaware of the death and there is no one else to attend to the burial, it is necessary that he should be informed at once, but if there be other people who are attending to the funeral arrangements, he should not be told until he had said his prayers. If a wife had lost a relative, but she is not aware of her loss, then her husband must abstain from cohabitation.

19. One who had lost a relative whose interment is unavoidably postponed for several days, should consult the ecclesiastical authorities as to the proper course to pursue regarding the laws relating to an Onan (in his case).

Laws Relating to Purification (Taharah) and the Shrouds also the Prohibition to Enjoy Anything Belonging to the Dead.

1. The purification is as follows: The entire body, including the head, should be washed with warm water. The fingers and toes should be thoroughly cleansed, also everywhere else, and the (hair of the) head should be combed, the nails of the hands and feet should be cleaned, the body should not be placed face downwards, as that is a degrading posture, but it should be inclined, first on one side and then

שופכים עליו תשעה קבים מים, דהיינו שמעמידים את המת על הקרקע, או על גבי קש, ושופכים את המים על ראשו, שירדו על כל גופו.

ב. שעור ט' קבים הוא, שצריכים ליקח ערך כ"ד קווארט, ואין צריכים שיהיו דוקא מכלי אחד, אלא גם מב' כלים או מג' כלים מצטרפים, רק שיתחילו לצוק מהכלי השניה, בעוד שלא הפסיקו מהראשונה, וכן מהשלישי, בעוד שלא הפסיקו מהשניה, וגם אם מערה מכלי אחד, לא יפסוק הקילוח, ומתוך ד' כלים, אפילו שופכים בפעם אחת, אין מצטרפים.

ג. אח"כ טורפין ביצה בקליפתה עם יין ביחד, ומרחיצין בו ראשו, וצריכין להשגיח שלא יקמץ המת אצבעות ידיו, ולאחר שטהרו את המת, לא יניחו אותו באותו מקום שטהרוהו, אלא ישכיבוהו כנגד הפתח, לפנים מן הבית, ואין מהפכין את הדף שטהרוהו עליו, כי יש סכנה בדבר.

ד. לא ינשק אדם את ילדיו שמתו, כי סכנה יש בדבר זה, ומכש"כ שלא יאחז בידו של מת, ויאמר שיוליכוהו עמו. וכשמוציאים את המת מן הבית, יש ליזהר שלא יצא אדם ראשון, אך המתעסקים שצריכים לילך מן הבית ראשונים, כדי לנושאו, אין קפידא.

ה. מהדרין אחרי בגדי פשתן לבנים ונאים לתכריכין, אבל לא יהיו יקרים יותר מדאי, והחוטין שתופרים בהם, יהיו ג"כ של פשתן דוקא. ואין לעשות בהכריכין לא אימרא ולא שום קשר, הן בחוטין שתופרים בהם, הן בלבישה. קוברים האיש בטלית של צמר שיש בו ציצית, אך שפוסלים ציצה אחת, והיותר נכון, שכשמונח בקבר, אז יכניסו ציצה אחת בכנף הבגד בפנים. אם היה לו טלית נאה, שהתפלל בו בחייו, אין ראוי להחליפו לאחר מותו, בטלית אחר שאינו נאה, כי נייחא ליה להאדם להקבר בטלית שהתפלל בו בחייו. כשמלבישים את המת יכוונו, שכשם שהם מלבישים את הגוף, כך תתלבש נשמתו במלבושים רוחנים בג"ע. ויזהרו שלא לשנות בלבישת המתים מן הנהוג, ואם שכחו להלביש את המת איזה דבר מבגדיו, יניחו אותו על הארון.

on the other. After the body has been thoroughly cleansed, it should be washed with nine Kabbin (measures) of water[1], this should be done as follows: the corpse should be placed in a standing position on the ground or upon straw, and the water should be poured over the head and it should run down over the entire body.

2. The capacity of nine Kabbin (measures) is about twenty-four quarts, and it is not necessary for it to be poured out of one vessel, as two or even three vessels may be combined to make up that quantity, they should however, begin to pour out of the second vessel before they had finished pouring out the contents of the first vessel, also from the third vessel before they had finished with the second vessel, even when pouring all out of one vessel the flow of water should be uninterrupted; four vessels, however, cannot be combined to count as one, even if the water be poured out simultaneously.

3. Then they beat an egg in its shell with some wine, and wash the head of the dead therewith. Care must be taken that the fingers of the dead man's hands are not shut. After being cleansed, the corpse should not be allowed to remain in the place where the rites of purification took place, he should be placed towards the door, inside the house. The board upon which he was placed during the purification, should not be turned over, as it is improper so to do.

4. One must not kiss one's children who died as it is unhealthy to do so, and one is warned not to grasp the hand of the dead saying that the dead should take him along. When the dead is being carried from the house nobody should go out before the body. The bearers, however, who are obliged to leave the house first in order to carry the body, need not be particular in this matter.

5. We must be careful that the shrouds should be prepared from fine white linen, but they should not be too costly, they should also be sewed with linen thread only. Neither a hem nor a knot of any sort should be made in the shrouds, neither in the thread with which it is sewed, nor when dressing (the dead) therein. A dead male should be wrapped in a woollen Tallis with fringes, one of which, however, should be made unfit for religious use, but it would be more proper when the body is in the grave to put one fringe in the corner of the Tallis. If the deceased had a beautiful Tallis in which he had prayed during his life, it is not proper to wrap him, at his death, in an inferior Tallis instead, as it is becoming for one to be buried in the Tallis in which he had prayed during his life. When dressing the dead, they should devoutly think that just as they are dressing his body so may his soul be adorned in spiritual garments in the Garden of Eden. They should be careful not to alter the prevalent custom in the manner of dressing the dead. If they had forgotten to put on anything belonging to the shrouds, they should place it upon the coffin.

[1]See next paragraph.

ו. מי שנפל מאליו ומת מיד, אם נפצע גופו ויצא ממנו דם, אין מטהרין אותו, אלא קוברים אותו בבגדיו ובמנעליו, רק למעלה מבגדיו כורכין אותו בסדין שקוראים סובב, ונוהגים לחפור בקרקע שנפל שם, אם יש שם דם, וכן בקרוב לו, וקוברין עמו את כל העפר שיש בו דם, ודוקא בגדיו שהיה לבוש בהם קוברים עמו. אבל אם נטף מן הדם על שאר בגדים שאינו מלובש בהם, וכן אם הניחוהו על כרים וכסתות, ועדיין הדם יוצא, אינם צריכים קבורה, אלא יכבסום היטב עד שלא ישאר בהם רושם דם, והמים ישפכו לתוך קברו, ואם לא יצא ממנו דם, פושטין בגדיו ומטהרין אותו, ומלבישים אותו תכריכין כשאר מתים. וכן מי שנטבע במים, דינו כשאר מתים.

ז. אף אם יצא ממנו דם, אלא שכבר פסק, ופשטו את בגדיו, וחי אח"ז איזה ימים, ואח"כ מת, מטהרין אותו, ועושים לו תכריכין, ואף שהוא מלוכלך מדם שיצא ממנו, אפ"ה מטהרין אותו, כי אין לחוש לדם שיצא ממנו בחייו, אלא לדם שיצא ממנו בשעת מיתה.

ח. הנהרג על ידי רוצחים, אף שלא יצא ממנו דם, קוברין אותו כמו שנמצא, ויולדת שמתה מחמת לידה, ישאלו לחכם. והנידון במלכות למות, ג"כ ישאלו לחכם.

ט. המת, בין אינו ישראל, בין ישראל, ותכריכיו, אסורים בהנאה. וכן נוי המת המחוברים בגופו, כגון פאה נכרית (פאריק), וכן אם היה לו שן תותבת, יקבר עמו, אבל נוי שאינו מחובר לגופו מותר בהנאה, וכן נוי שאינו כגופו, כגון התכשיטין והבגדים, מותרים בכל ענין.

דיני הוצאות המת ולויתו, וצדוק הדין.

א. מת בעיר, כל בני העיר אסורים במלאכה, ואם יש חברה בעיר, הממנים מתעסקים להמת, אלו שאינם צריכים להתעסק בו, מותרים במלאכה.

6. One who fell and died instantly, if his body were bruised and blood flowed from the wound, he should not be cleansed, but they should inter him in his garments and boots, but above his garments they should wrap a sheet which is called סובב. It is customary to dig the earth at the spot where he fell, if blood be there or near by, and all that earth upon which there is blood should be buried with him. He should be buried in those garments only which he wore when he fell, but if there were blood-stains on other garments which he was not wearing, likewise if he were placed upon pillows and sheets whilst the blood was flowing these need not be buried, but they should be thoroughly washed until no trace of blood remains, and the water should be poured into his grave. If, however, the one who fell and died did not bleed, they should remove his garments and cleanse him, and dress him in shrouds, as in the case of other dead people. He who was drowned should (if his corpse were recovered) also be treated like other dead people.

7. Even if blood flowed from his body but it had ceased, and they had undressed him, after which he revived and lived for a few days and then died, whereupon he should be cleansed and shrouds should be prepared for him, although he be stained by his blood still he should be cleansed, for the blood which he had lost in his life-time does not matter as we are only concerned with the blood which one loses at death.

8. One who was assassinated, although he did not bleed, should be buried in the clothes which he then wore. In the case of a woman who died while giving birth to a child, the ecclesiastical authorities should be consulted, this also applies in the case of one who had been executed by the government authorities.

9. It is forbidden to enjoy anything belonging to the dead, whether he be a Jew or non-Jew, neither his shrouds nor such things which are attached to his body, e.g., his wig or artificial teeth, these should be buried with him. But such articles which are not attached to his body one is permitted to use, i.e., such things which are not reckoned as part of the body, such as ornaments and garments.

Laws Concerning the Removal of the Dead, The Funeral, and the Burial Service.

1. If there be a death in the city, all the inhabitants are forbidden to work, if, however, the city have a society who appoint attendants for the funeral, then all those whose services are not required are permitted to work.

ב. בכפר קטן, אם יש שם מת, אין שואלים בשלום זה לזה, ומכש"כ שאין שואלים בשלום בבית הקברות, כשיש שם מת, אפילו בעיר גדולה. אבל בביה"ק כשאין שם מת, שואלים ברחוק ד' אמות מן הקברים.

ג. כתיב „כי קבור תקברנו ביום ההוא, לא תלין" וגו', מזה למדו רבותינו, שאסור להלין את המת, אבל אם מלינו משום כבודו, להביא לו ארון ותכריכין, או שיבואו קרוביו, או ספדנים, מותר, דלא אסרה תורה אלא דרך בזיון, וכן אם נמצא מת, ולא נודע בבירור מי הוא, מותר להלינו עד שיבואו עדים, או אשתו להכירו.

ד. כל המתים הממהר להוציאם למנוחתם, הרי זה משובח, אבל באביו או באמו הממהר להוציאם, הרי זה מגונה, אא"כ היה ערב שבת או ערב יום טוב, או שהיו גשמים מזלפין על המטה.

ה. מתו ב' אנשים, זה שמת תחלה מוציאין אותו תחלה, ולאחר שקברו את הראשון, אין עומדין עליו בשורה, כדי שלא לעכב קבורת השני. אם רוצה להלין את הראשון מפני כבודו, אין מעכבין את השני בשביל זה, אלא קוברין אותו מיד.

ו. אם אחד ת"ח וא' ע"ה, מוציאין את הת"ח תחלה, אפילו אם הע"ה מת תחלה. איש ואשה, מוציאין את האשה תחלה, אפילו אם האיש מת תחלה.

ז. כל המוריד דמעות על אדם כשר שמת, הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו, ויש בזה זכות גדול, שלא ימותו בניו הקטנים.

ח. הרואה את המת ואין מלוה אותו, עובר הוא עבירה גדולה, ולפחות ילוהו ארבע אמות, ואף מי שאינו יכול ללות המת, משום איזה אונס, מ"מ מחויב לעמוד, כשהוא רואה נושאי המת עוברים לפניו, כי תמיד כשרואה האדם עוברים לפניו אנשים העוסקים במצוה, צריך לעמוד בפניהם.

2. If there be a death in a small village there should be no greeting between the inhabitants, this is especially to be avoided on a cemetery if the dead be there, even if it be in a large city, but when there is no dead person (awaiting burial) on the cemetery, one may greet other people at a distance of four paces from the graves.

3. It is written : "His body shall not remain all night . . . but thou shalt in any wise bury him that day" (Deut. xxi. 23), hence our Rabbis have inferred that it is forbidden to let the body of the dead remain (unburied) over night. If, however, one let the body remain over night for the sake of honouring the dead, e.g. to procure a coffin, shrouds, or to await the arrival of relatives or others who will deliver the funeral orations, in these circumstances it is permitted, as the Torah forbade only that delay in burial which leads to contempt of the dead. If a dead man were found whose identity is not established, it is permitted to let him remain unburied all night until witnesses can make their appearance to identify the corpse or until his wife can come to identify him.

4. As far as dead relatives are concerned one who hastens to have them brought to their rest is praiseworthy, but when one's parents are dead, he who hastens to have them buried is despicable, unless it were on the Eve of Sabbath or a Holy-day, or if the rain descended upon the bier.

5. If two individuals died, he who died first should be taken out first (for burial). After the interment of the first deceased, those present at the burial should not stand by the grave in a line, so as not to delay the burial of the second deceased. If they desire to let the first deceased remain (unburied) over night in order to honour him, they should not delay the burial of the second deceased on that account, but they should bury him at once.

6. If one of them were a learned man and the other an ignorant person, the former should be taken out first, even if the latter had died first. If one of them be a man and the other a woman, the woman should be taken out first, even if the man had died first.

7. If one weep on account of the death of a virtuous man, the Holy One, blessed be He, counts those tears and stores them up in His treasury. The merit of such conduct is great, for the children of this person will not die young.

8. He who beholds a funeral and does not accompany it is guilty of a great transgression, he should accompany the dead at least the distance of four cubits. Although he be prevented by some accident from accompanying the dead, he is nevertheless obliged to stand when he sees those who carry the dead pass by, for whenever a man sees others passing by who are engaged in the performance of a precept, he must stand up before them.

ט. בזמן הזה מסתמא כל איש מישראל למד מקרא ומשנה, ולכן כשמת, מבטלין אפילו ת"ת, כדי ללות אותו, אך לאשה, או תנוק, נוהגים להקל, שלא לבטל תלמוד תורה בשביל הלויתם, ותנוקות של בית רבן, לעולם אין מבטלין כלל.

י. צריכים להזהר מאד, לבל יתראו הנשים עם האנשים, כשהולכין לביה"ק, ומכש"כ בהזירתן.

יא. כשמגיעים עם המת לכה"פ לערך שלשים אמות מן הקבר, יעמדו עמו כל ד' אמות כדי שיעמדו ז' פעמים, ובכל עמידה ישהו מעט. וביום שא"א בו תחנון, א"צ לעמוד.

יב. כשבאים לביה"ק, מי שלא ראה את הקברים שלשים יום צריך לברך אשר יצר אתכם בדין כו' ואחר כך אומרים אתה גבור כו' עד להחיות מתים.

יג. כשנסתם הקבר אומרים צדוק הדין, הצור תמים פעלו כו', ואחד מן האבלים מתחיל, ואם אין שם אבל, הגדול שבהם מתחיל. ובימים שא"א תחנון, א"א צדוק הדין, לכן א"א בע"ש לאחר חצות היום, וכן בערב יום טוב, אבל בערב ר"ח וערב חנוכה וערב פורים, אומרים גם לאחר חצות היום, ועל ת"ח אומרים גם בל"ג בעומר, ובימים שלאחר ר"ח סיון עד שבועות ובט"ב ובער"ה קודם חצות היום. בלילה א"א צדוק הדין ולא קדיש בביה"ק. על תינוק פחות משלשים יום, אין אומרים צדוק הדין.

דיני הקבורה ובית הקברות.

א. קבורה האמורה בתורה, הוא שיגנזו את גוף המת בקרקע ממש, ובהרבה מקומות נוהגין להניח את גוף המת בארון העשוי מנסרים, וכך קוברין אותו, דאי אפשר שלא יהיו נקבים בארון וסגי בהכי, והיראים

9. In our days it is assumed that every Israelite has studied the Bible and the Mishnah, therefore if one die, even the study of the Torah should be discontinued, in order to follow his funeral. For the sake, however, of a woman or a child this custom is not so strictly enforced, therefore one need not interrupt his study of the Torah in order to follow them. Children who attend school should at no time be forced to interrupt their studies.

10. On the way to the cemetery and also on returning therefrom, the men should keep apart from the women.

11. When those who accompany the dead have arrived within thirty paces from the grave, they should halt with the dead every four cubits, so that they will halt seven times. They should tarry awhile each time. On a day when Prayers of Supplications (Tachanun) are not said they need not halt.

12. On reaching the cemetery, one who had not seen any graves for thirty days is required to say the benediction אשר יצר אתכם בדין, וכו' then אתה גבור up to להחיות מתים.

13. When the grave is filled צדוק הדין i.e., הצור תמים פעלו is said. This prayer should be commenced by one of the mourners, but if no mourner be present, the most important among those present should recite same. On the days when Tachanun is not said צדוק הדין should not be said, therefore it should not be said on Friday afternoon, nor on the eve of a Festival, but on the eve of a New Moon, and on the eve of Chanukah, and on the eve of Purim, it should be said even in the afternoon. If the deceased were a learned man it should be said even on ל"ג בעומר. On the days after the New Moon of Sivan until Pentecost, on the Ninth of Ab, and on the Eve of New Year, it should be said before noon. At night neither צדוק הדין nor קדיש should be said at the cemetery; צדוק הדין should not be said for a deceased infant less than 30 days old.

Laws Concerning the Interment and the Cemetery.

1. The burial mentioned in the Torah is the interment of the body of the dead in the earth itself. In many places, however, it is customary to place the dead in a coffin made of boards and to inter him thus, and as it is unlikely that there should not be a hole in the coffin, this suffices. The pious bore holes in the coffin. In some

עושים נקבים בארון. ויש מקומות שקוברין בלא ארון, אלא מניחין אותו על הקרקע ממש, בלא דף תחתיו, אלא מן הצדדים נותנים שני דפים, או שורות אבנים, ועל אלו נותנים עוד דף אחד, או שורה של אבנים, כדי שלא תפול העפר על גוף המת, שזהו בזיון לו. ויש מקומות עוד, שקוברין שאר מתים כך בלא ארון, ורק לכהנים ובכורים שהם חשובים עושין ארון. כשעושים ארון, יש ליזהר בשיורי הנסרים, שלא לעשות מהם איזה תשמיש, ורק להסיק בהם תחת הכלי שמחממים את המים לטהרה. טובי לבב שהאבילו עניים על שולחנם, יש לעשות להם ארון מן השלחן, כמ"ש „והלך לפניך צדקך".

ב. מניחין את גוף המת על גביו ופניו למעלה, כאדם שהוא ישן. ומי שיש לו עפר מארץ ישראל, מפזרין מהם קצת תחתיו וקצת עליו, ע"ש „וכפר אדמתו עמו", והעיקר לתת על הברית קדש, וגם על פיו, ועל עיניו ועל כפיו.

ג. אין עושים את הקברים סמוכים זה לזה, אא"כ היה הדופן המפסיק ביניהם, לפחות ששה אצבעות, ואם אפשר יש להדמיר, שיהיו ששה טפחים בין זה לזה, אבל האיש או האשה נקברים עם בנם ובתם, או עם בן או בת בנם ובתם. זה הכלל כל קטן שישן עמו בחייו, נקבר עמו במותו, אבל בן גדול עם אביו, או בת גדולה עם אמה, אינם נקברים יחד, ואפילו בקטנים, דוקא לקבור שניהם בבת אחת, אבל אם כבר נקבר אחד, אסור לקבר אצלו את האחר.

ד. תינוק שמת, מלין אותו אצל קברו, וקוראים לו שם. וכן לתינוקת ג"כ צריכים לקרות לה שם.

ה. אין נותנים ב' ארונות זה על זה, אלא אם יש ביניהם עפר ששה טפחים.

ו. אין קוברים רשע אצל צדיק, שנאמר „אל תאסוף עם חטאים נפשי", ואפילו רשע חמור אצל רשע קל אין קוברין. וכן אין קוברין צדיק

places the dead are buried without a coffin, the corpse being placed in the ground without any board underneath, only one board on each side, or instead thereof, two rows of stones, and above these another board is placed or a heap of stones to prevent the earth falling down upon the dead body which would be a degradation. In other places the dead are generally buried in this way without being placed in a coffin, but the priests (כהנים) and the first-born, who are esteemed, are placed in coffins. One should be careful not to use the remnants of the wood whereof the coffin was made, they may be used only as fuel to heat the water to be used for the purification of the corpse. The generous people who had fed the poor at their table should be buried in a coffin made of the boards of that table, as it is said "And thy charity shall go before thee" (Is. lviii. 8).

2. The corpse is laid upon its back, with face upward, like one who is asleep. He who has earth from Palestine, should have some of it spread under him, and some of it upon him, as it is said: "And his land will atone for his people" (Deut. xxxii. 43). It is right to place some of it where the holy covenant is marked, also on his mouth, eyes and hands.

3. The graves should not be made close to each other, but they must be separated by a partition of at least six fingers' width, and if possible care must be taken of having a space of six hand-breadths between them. A man or woman, however, may be buried together with their son or daughter, or with their grandson or grand-daughter. As a rule, a child who had slept with the deceased in life, may be buried with the deceased at death, but an adult son should not be buried with his father, nor an adult daughter with her mother. Even the burial of children with their parents is only permitted when they are both buried at the same time, but if one had already been buried, it is forbidden to inter the other in the same grave.

4. If a male uncircumcised infant died, he should be circumcised at his grave, and a name given to him; a female infant should also be given a name.

5. One coffin should not be placed upon another unless six hand-breadths of earth intervene between them.

6. A wicked man should not be buried next to a righteous man, for it is said, "Gather not thy soul with sinners" (Ps. xxvi. 9). One should not even inter an extremely wicked man next to one who was less wicked nor should a righteous man and more especially a man

וכש"כ בינוני וכשר אצל חסיד מופלג. שנים שהיו שונאים זה לזה אין לקברם יחד.

ז. יש להקפיד שלא ליקח מרא או חצינא מיד חבירו בשעת הקבורה, אלא זה מניחו וזה נוטלו, ולאחר שהניחו את המת בקבר, מהפכין את המטה ג"פ, וביום שא"א תחנון, א"צ לעשות זאת.

ח. כשחוזרין משדה הקברות, תולשין עשבים ומשליכין אחר גום ואומרים „זכור כי עפר אנחנו", וגם היא רמז לתחית המתים, שנאמר „ויציצו מעיר כעשב הארץ", ויכולים לעשות כן אף בחוה"מ, ורוחצים ידיהם, ודוקא בכלי. ואין ליטול את הכלי מיד מי שרחץ, אלא זה מעמידו וזה נוטלו, ואח"כ יושבים ז' או ג"פ (לפי המנהג) ואומרים ויהי נועם כו', וגם כשנקבר המת ביום טוב ישב כך כמו בחול. ונוהגין להקפיד שלא יכנוס אדם לבית קודם שרחץ ידיו וישב.

ט. אין מוליכין את המת מעיר שיש בה קברות לעיר אחרת, אלא מחו"ל לאר"י, או שמוליכין אותו למקום קברות אבותיו. וכן אם הוא צוה להוליכו ממקום למקום, מותר.

י. אסור לפתוח קבר לאחר שנסתם הגולל, דהיינו שכבר נתנו עפר על כסוי הארון, אבל כל זמן שלא נתנו עפר, מותר לפתוח את הארון משום איזה דבר. ואם מחמת איזה הכרח צריכין לפתוח את הקבר, או לפנות את המת מקברו ישאלו לרב מובהק.

יא. אם חפרו קבר, לא יניחהו פתוח בלילה, כי יש סכנה בדבר, ואם אין יכולים לקבור את המת עד למחר ימלאו את הקבר בעפר.

יב. אסור לדרוך על גבי קברים, ומ"מ אם צריך לאיזה דבר ואין לו דרך אא"כ ידרוך על גבי קברים, מותר.

יג. לא ילך בבה"ק או בתוך ד' אמות של מת, וכן בכל החדר שהמת הוא שם, כשתפילין בראשו או ציצית בבגדו, ואם הם מכוסים מותר. וכן לא יתפלל שם, אבל מותר לאמר מזמורי תהלים לכבוד המת.

of average piety be buried next to a man who was esteemed for his piety. Two who were enemies, should not be buried next to one another.

7. One should be careful not to take a hoe or pick-axe from the hand of one's neighbour at a burial, but one should lay it down and the other should take it up. After the deceased had been placed in the grave, the bier should be turned over three times, but this need not be done on a day when Tachanun is not said.

8. When about to return from the cemetery they should pluck up some grass and throw it behind their back saying, "He remembereth that we are dust" (*ibid.* ciii. 14). This custom is symbolical of the resurrection of the dead, as it is said, "And they of the city shall flourish like grass of the earth" (*ibid.* lxxii. 16). This is also permitted during the Intermediate days of a Festival. They should then wash their hands, for this ablution the use of a vessel is required. One should not take the vessel from one who had washed his hands, but the latter should put it down and then the former should take it. They should then sit down seven or three times (according to the custom) and say ויהי נועם וכו'.[1] Likewise if the burial took place on a Holyday they should sit down in the same manner as on a week day. It is usual to insist on the observance of the customs of washing the hands and sitting down in the case of a person (who had been with the dead) prior to entering the house.

9. The dead should not be removed (for burial) from a city where there is a cemetery to another city, unless it be from any country to Palestine, or if he had to be removed to the burial ground of his fathers, likewise if he had commanded that his remains should be conveyed from one place to another, it is permitted.

10. It is forbidden to open a grave after it had been closed, that is after the earth had been heaped upon the lid of the coffin, but as long as the earth had not been piled thereon, it is permitted to open the coffin, if there were occasion for it. If, because of a very urgent reason, a grave be required to be opened or the body of the dead to be removed therefrom, an eminent Rabbi should be consulted.

11. A grave that was dug should not be left open over night, as it is a dangerous practice, and if the dead could not be buried until the following day, the grave should be filled up with earth.

12. It is forbidden to tread upon the graves, nevertheless if one have occasion to visit a certain grave, and he had no other way of reaching it except by treading upon the graves, he is permitted to do so.

13. One should neither visit a cemetery nor go within four cubits of the dead, nor in a room where the dead is lying, when wearing תפלין upon his head or having the ציצית on his garment. If, however, they were covered, he may wear them. One should not pray there, but he may say the Psalms in honour of the dead.

[1]See Authorised Daily Prayer Book, pp. 320, 23f.

יד. בשדה הקברות לא יאכל ולא ישתה, ולא ילקוט ממנו עשבים, אבל אילנות הנטועים בשדה הקברות ואינן על הקברים, מותר ללקט פירותיהן.

טו. יש מקומות נוהגים שאין מעמידין מצבה עד לאחר י"ב חדש, ויש מקומות שאין מדקדקין בזה.

דיני הקבורה ביום טוב.

א. מת ביום הראשון של יום טוב לא יתעסקו בו ישראל, ואם אפשר שהאינו יהודי יעשה את הקבר ויחתכו את הדפין של עץ, או יעשו ארון וגם יתפרו את התכריכין אם צריכים, אז מותר לישראל להלבישו ולחמם מים ולטהרו ולהוציאו ולשומו בקבר, והכסוי בעפר יעשו ג"כ ע"י אינו יהודי. ואם אפשר, יש להזהר לטהרו בלא בגד, שלא יבואו לידי סחיטה. אכן אם הוא מת ביום טוב ראשון ויכולין להשהיתו עד למחר ולא יסריח, יותר טוב להשהותו עד יום השני של יו"ט.

ב. ביום שני של יום טוב ואפילו של ר"ה אם אפשר לעשות בלי שיהיו ע"י א"י, דברים הנזכרים לעיל יעשו ע"י א"י ושאר הדברים יעשו ישראלים, כמו שכתוב לעיל, ויכולים לטהרו גם ע"י בגדים וסדינים, רק שיזהרו שלא יעשו סחיטה בידים, ואם א"א על ידי א"י יתעסקו בו ישראל לכל מה שצריך, כדרכם בחול, כי יו"ט שני לגבי מת כחול שוינהו רבנן. ואם אפשר למצוא תכריכין תפורים, יותר טוב שלא יצטרכו לתפור. והא דמותרים להתעסק בו, דוקא כשרוצין לקברו בו ביום, אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום, אין עושים לו שום דבר, ואפילו בטלטיל אסור.

ג. אסור לקצוב ביום טוב דמי המקח של התכריכין, אם לא כשא"א באופן אחר, והקברנים אסורים ליקח שכר קברנות ביום טוב, ואם

14. One should neither eat nor drink in a cemetery nor should one gather the vegetation that grows there. It is permitted, however, to pick the fruits from trees, which, although planted in the cemetery, do not grow over the graves.

15. It is the custom in some places not to erect a tombstone until twelve months after death, but there are other places where the people are not particular in this matter.

Laws Concerning Burial on a Festival.

1. On the first day of a Festival[1] an Israelite should not be engaged in the burial of the dead, but if it be possible for a non-Jew to dig the grave and cut the boards, or make a coffin, and also sew the shrouds if necessary, then an Israelite is permitted to dress the body, also to warm water and cleanse the body, also to carry it out and place it in the grave, but filling in the grave with earth should be done by a non-Jew. If possible care should be taken to cleanse the dead without the use of a garment, in order that they should not violate the law by wringing the water out of the garment. If, however, one died on the first day of a Festival and it is possible to keep the body until the following day without injury to health, it is far preferable to let it remain unburied until the second day of the Festival.

2. On the second day of a Festival or even of Rosh Hashanah if it be possible to have all the aforementioned duties performed by a non-Jew without causing any delay, a non-Jew should carry out the same, while all the other preparations aforementioned can be performed by Israelites. It is also permitted to use garments and sheets in performing the purification, care should, however, be taken not to wring out the water with the hands. If it be impossible to have the aforementioned duties done by a non-Jew, an Israelite is permitted to make all the preparations for the burial, as though it were a week-day, inasmuch as the Rabbis have compared the second day of a Festival with a week-day in the matter of preparing the dead for burial. If, however, it be possible to obtain ready-made shrouds, it is preferable (to use them) in order to avoid the necessity of sewing the same. It is permissible to attend to all matters relating to the dead only if the burial take place that day, but if not, it is forbidden to make the slightest preparation for the burial. It is even forbidden to handle the body.

3. On a Festival it is forbidden to fix the price of the shrouds, unless it be impossible to obtain them otherwise. Grave-diggers are forbidden to take any remuneration for their work on a Festival, but if they refuse to work without pay, they should be paid, but they will

[1]The text might be rendered: "An Israelite should not be engaged with one who died on the first day of a Festival."

אינם רוצים לעשות בחנם, יתנו להם שכרם, והם עתידין ליתן את הדין. והחברה קדושה לא יקחו מעות, רק משכנות בלי קציצת דמים.

ד. במקום שאין שם קברות ישראל, אף שיכולים לקבור שם זה המת, מ"מ מותר להוליכו ביום טוב ראשון ע"י אינו יהודי, וביו"ט שני גם ע"י ישראל, לקברו בקברות ישראל, אבל אם לא יקברוהו היום, אסור לישראל להוליכו ביו"ט לקברו לאחר יו"ט.

ה. מלוי המת ביום טוב ראשון אסורים לילך חוץ לתחום, אבל ביום טוב שני מותר ללות חוץ לתחום, ומותרים ג"כ לחזור לביתם בו ביום, אבל אסור לרכוב על גבי בהמה, כדי ללות המת ביום טוב, אפילו ביום טוב שני ואפילו האבלים. אבל הקברנים אם אי אפשר להם לילך ברגליהם, מותרים לרכוב ביום טוב ב', ומ"מ לא ירכבו בתוך העיר.

ו. אם מקברים מת ביו"ט, משכימים עשרה בני אדם וקוברים אותו בשעה שהחזן אומר פיוטים, ואם הוא אדם השוב, שרבים צריכין ללותו, קוברים אותו לאחר התפלה קודם האכילה, ואם אי אפשר להכין כל צרכי הקבורה עד הזמן ההיא, קוברין אותו לאחר האכילה.

ז. ילד בן שלשים יום, דינו כשאר מת, אך אם הוא זכר ומחמת איזה סבה לא נמול עדיין, אז אע"ג דאשתהי, אין קוברין אותו ביום טוב ראשון, משום שצריכים להסיר ערלתו, ואין לעשות זאת על ידי אינו יהודי, אלא משהינן ליה עד יום טוב ב', וביו"ט ב' מסירין ערלתו וקוברים אותו.

ח. ילד קודם שלשים יום שבת, אי לא אשתהי אין קוברים אותו ביו"ט א' אפילו ע"י אינו יהודי, ומשהינן ליה עד יו"ט ב' וקוברים אותו ע"י א"י ולא ע"י ישראל, ואי אשתהי, קוברים אותו ביום טוב ראשון ע"י א"י, ואם מת ביו"ט ב', קוברים אותו ע"י א"י בו ביום, ולא ע"י ישראל. אם הוא זכר ועדיין לא נמול אפילו אשההי אין קוברים אותו אפילו ביו"ט

have to render an account of their conduct in the future. The Holy Brotherhood should not take any money, but they can accept pledges without stipulating any amount.

4. Where there is no Jewish cemetery, although there is a place where that dead person may be buried, it is nevertheless permitted to convey him on the first day of a Festival, through a non-Jew, and on the second day of a Festival even through a Jew, to a place where he can be buried in a Jewish cemetery, but if it were not intended to bury him that day, an Israelite is forbidden to convey the body on a Festival in order to have it buried after the Festival.

5. On the first day of a Festival all who attend the funeral are forbidden to go beyond the Techum[1] but on the second day of a Festival they are permitted to go even beyond the Techum, they may also return to their homes on the same day. But it is forbidden to ride on an animal in order to accompany the dead on a Festival, even on the second day of a Festival. This rule also applies to the mourners. The gravediggers, however, are permitted to ride on the second day of a Festival, if it be impossible for them to walk, nevertheless they should not ride in the city.

6. If one is to be buried on a Festival, ten men should rise at an early hour and bury him whilst the Reader is reciting the (פיוטים) hymns, but if the deceased were a distinguished man so that a multitude would follow his funeral, he should be buried after the service is concluded but before the meal is eaten. If it be impossible to make all the necessary preparations for the burial by that time, he should be buried after the meal had been taken.

7. With regard to a dead child of thirty days old the same laws apply as to any other dead person, but if it be a male child whose circumcision had for some reason been postponed, he should not be buried on the first day of a Festival, even in spite of the decay, for it is necessary to remove his foreskin, which should not be done by a non-Jew, the body should therefore be kept until the second day of a Festival, when his foreskin should be removed and he should be buried.

8. A child who died before it was thirty days old should not be buried on the first day of a Festival even by a non-Jew, but should be kept until the second day of the Festival when it should be buried by a non-Jew but not by an Israelite, the foregoing applies if the body were not decaying, but otherwise it should be buried by a non-Jew on the first day of the Festival. If the child died on the second day of the Festival, it should be buried that very day by a non-Jew but not by an Israelite, but if it were a male child not yet circumcised, in spite of decay setting in he should not be buried even

[1] I.e. Two thousand cubits beyond the marked-off area around the town or place.

ב׳ על ידי א״י, אלא משהינן ליה עד לאחר יום טוב, ומסירין ערלתו וקוברים אותו.

ט. בשבת וביוהכ״פ לא יתעסקו במת כלל אפילו ע״י א״י.

י. בחוה״מ אין להוציא את המת לבית הקברות, עד שהקבר מתוקן, שלא יצטרכו להעמיד את המטה.

דיני המאבד עצמו לדעת, ושאר רשע שמת.

א. המאבד עצמו לדעת, הוא רשע שאין למעלה הימנו, שנאמר „ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש״, ובשביל יחיד נברא העולם, וכל המאבד נפש אחת מאבד עולם מלא ולכן לא קורעין ולא מתאבלין עליו, ואין מספידים אותו, אבל מטהרין אותו ומלבישין אותו תכריכין וקוברין אותו. ולענין אמירת קדיש עליו, ישאלו לחכם.

ב. אם נמצא אחד הרוג, כל שאפשר לתלות שאחר עשה לו זאת, לא תלינן ביה.

ג. קטן המאבד עצמו, חשוב שלא לדעת, וכן גדול, אם נראה שעשה הדבר מחמת שגעון, או שהיה מתירא מענוים קשים, הרי הוא כשאר מת.

ד. האנשים שפרקו עול המצות מעלידם והם כבני הורים לעצמן, וכן המומרים והמוסרים והאפיקורסים, כל אלו אין אוננים ואין מתאבלין עליהם.

ה. אם נהרג בין בדיני דמלכותא, בין בענין אחר, אפילו היה מומר, אוננין ומתאבלין עליו, דכיון שלא מת כדרך כל הארץ, הוי ליה כפרה.

ו. מי שהיה רגיל לעשות עבירה, אפילו רק לתיאבון ומת, אם לא

on the second day of the Festival by a non-Jew, but he should be kept until after the Festival when his foreskin should be removed and he should then be buried.

9. On Sabbaths and the Day of Atonement no one should be occupied in attending to the dead even through the agency of a non-Jew.

10. On Intermediate days of Festivals the dead should not be conveyed to the cemetery before the grave was prepared, so that it should not be necessary to let the bier remain standing.

Laws Concerning a Suicide and a Wicked Person's Death.

1. There is none more wicked than one who has committed suicide, as it is said: "And surely your blood of your lives will I require" (Gen. ix. 5). Also for the sake of an individual was the world created, thus he who destroys one soul is as though he had destroyed the whole world, therefore one should neither rend the garment nor mourn for him who had destroyed himself, nor should a funeral oration be pronounced on his behalf. He should, however be cleansed, dressed in shrouds and buried, and with regard to the saying of Kaddish the ecclesiastical authorities should be consulted.

2. When one who had been killed was discovered, as far as possible the act of killing should be regarded as the deed of another person and not as his own deed.

3. If a child committed suicide, it is considered that he had done the deed unwittingly. Likewise if an adult had killed himself and it is evident that the act was prompted by madness or through fear of terrible torture, he should be treated as an ordinary deceased person.

4. People who had cast off the yoke of the precepts and had led a life of libertinage also apostates, informers and heretics should not be mourned for (Onan) immediately after their demise before burial, nor should a period of mourning thereafter be observed for them.

5. One who had been executed, whether by the sentence of the Government or otherwise, even if he had been an apostate, should be mourned for as Onan and a period of mourning should be kept for him, inasmuch as he had suffered an unusual death, it is an atonement for his sins.

6. One who was an inveterate sinner, even if his transgressions were the result of his passions, still if he died without confession, he

התודה קודם מותו, אין מתאבלין עליו, אבל אם התודה, מתאבלין עליו, אפילו היה גנב או גזלן.

ז. קטן בן שנה או שנתים, שהמיר עם אביו או עם אמו, ומת, אין מתאבלין עליו.

דיני טומאת כהן.

א. הכהן מוזהר שלא ליטמא למת, ואפילו שעדיין לא נתקשרו אבריו בגידין חשיב מת, (אך אם הפילה תוך מ׳ יום, לא חשיב אלא כמיא) ולאו דוקא למת שלם, אלא אפילו לדברים שנפרשים ממנו, כמו דם וכדומה וכן אסור ליטמא לאבר שנפרש מן החי, אם יש עליו בשר כ״כ, שאם היה מחובר, היה ראוי להעלות ארוכה, ואפילו לאבר של עצמו, אסור לו ליטמא. ואסיר לכהן לכנום לאהל שיש שם גוסס, ואעפ״י שהגוסס אינו מטמא, מ״מ עובר הכהן על „לא יחלל", שהוא מוזהר לשמור כהונתו שלא יתחלל, ושמא ימות זה תיכף.

ב. אסור לכהן לכנום תחת אהל שיש מת תחתיו. אפילו הוא אהל גדול הרבה, ואפילו יש שני חדרים אשר בחדר אחד יש מת, ויש בכותל המפסיק חלל שיש בו טפח על טפח, אסור לכהן לכנום גם להחדר השני, וכן אם אצל החדר השני יש עוד חדר שלישי, ובכותל שבינידם יש ג״כ חלל טפח על טפח, אסור לכהן לכנום גם להחדר השלישי, וכן לעולם, ואם החלל עשוי לאורה, אפילו הוא קטן מאד, מביא את הטומאה.

ג. אם גגות הבתים בולטים לחוץ ברוחב טפח והבתים סמוכים זה לזה, אם יש מת באחד מהם, הולכת הטומאה דרך פתח או חלון, תחת האהל מן הגגין שבולטין לחוץ, ונכנסת גם לתוך הבתים האחרים דרך חלון או פתח פתוח, ואסור לכהן לכנום גם לתוך הבתים האחרים,

should not be mourned for, but if he had confessed he should be mourned for, even if he had been a thief or a robber.

7. One should not mourn for a child of one or two years who had been converted with his father or mother, and had died.

LAWS CONCERNING THE DEFILEMENT OF A PRIEST.

1. The priest is warned against defiling himself by (coming into) contact with the dead. This includes an abortive whose limbs are undeveloped, if, however, the abortion occurred within forty days from conception, it is considered as only a fluid. The contact that defiles need not necessarily be with the dead body in its entirety, for there is pollution even in the touch of that which is separated therefrom, such as its blood and the like. He is likewise forbidden to defile himself by contact with the severed limb of a living person if there be much flesh thereon, so that it would be proper to have it healed if it were still connected with the body, even if that be his own limb he is forbidden to defile himself therewith. He is forbidden to enter the house of a dying person, although one in that state does not defile him, nevertheless he violates the precept "Neither shall he profane" (Lev. xxi. 12), for he is warned to preserve his priesthood so as not to profane it, and here he exposes it to profanation as death may occur at any moment.

2. A priest is forbidden to enter a house if a dead body be therein, even if the house be large, and even if there be two rooms in one of which the body is lying, and there is a wall that separates them but there is an aperture in that wall the size of a square hand-breadth, he is forbidden to enter the adjoining room, and even if there be a third room adjoining, but the wall separating it contains also an aperture as large as a square hand-breadth, he is forbidden to enter the third room also and thus *ad infinitum.* If the aperture were made to admit light even if it be very small, it still transmits the impurity.

3. Houses which are close together, with roofs projecting with the space of a hand-breadth, are conductors of the pollution of the corpse, which may be in any of them by means of the window or door of that house, which transmits it to the other houses through their open windows or doors, all counting as one on account of the roofs which project over them all, the priest is therefore forbidden to enter into any of the other houses, even if the roofs be not level, but one is higher

ואפילו הגגים אינם שוים, אלא זה למעלה מזה, ואפילו הגג שהטומאה שם בבית, הוא גבוה הרבה מן הגג השני, או בהיפך, אם אין הפסק ביניהם, הולכת הטומאה מבית לבית, אבל אם יש הפסק ביניהם, אפילו כל שהוא, שוב אינה הולכת הטומאה. וכן כשיש קירה מונחת על רוחב המבוי, כמו שעושים לעירוב, והיא רחבה טפח, והגגין מאהילין עליה טפח מכאן וטפח מכאן, א"כ באה הטומאה מן תחת הגג אל תחת הקורה והיא מביאה את הטומאה אל תחת הבית, שמצד השני, ומתפשטת בכל מקום שיש אהל טפח, עד המקום שיש הפסק.

ד. הלכה למשה מסיני היא, שהפתח אשר עתידים להוציא דרך שם את המת מן האהל אשר הוא שם, שע"י הוצאה זאת תטהר האהל, אע"פ שהפתח הזה הוא סתום, מ"מ נידון כאלו היה פתוח, ולכן אסיר לכהן שיעמוד שם תחת המשקוף אע"פ שהדלת נעולה מבפנים, וכן אם יש שם גג בולט טפח, נגד הפתח, מביא את הטומאה לכל מקום שאפשר, כאלו היה הפתח פתוח. אך אם נפתח מצד אחר, פתח או חלון שהוא ד' טפחים על ד"ט, אז לא נחשב הפתח הסתום כאלו היה פתוח, ומותר לכהן לעמוד שם, אם אין הטומאה יכולה להגיע אליו דרך הפתח או החלון הפתוח.

ה. כהן שהוא בחדר שהדלתות והחלונות סגורין, באופן שאין בפתח פתוח טפח, ובחלון אין בו אפילו נקב קטן, ושמע שיש מת בחדר השני, באופן שאם יפתח הפתח, או החלון, תהא מקום לטומאה שתבוא עליו, אסור לפתוח, אלא ישאר שם כמו שהוא, עד שיוציאו את המת.

ו. אפילו כשאין המת או הקבר תחת שום אהל, גם כן אסור לכהן לקרב בתוך ד"א של מת או של קבר, ודוקא כשהמת מונח במקום קביעתו, אבל בשעת הלויה ואף בעת המעמדות, אין זה קביעות ואין צריכין להרחיק כי אם ארבעה טפחים.

ז. כהן שהוא ישן באהל שיש בו מת, או באהל שהטומאה נכנסת בו, ואי אפשר לסגור בעדו למנוע את הטומאה, צריכין להקיצו שילך

than the other, even if the roof of the house containing the corpse be much higher than the other roofs, or vice-versa, so long as there is no intervention between them, be it ever so slight, the impurity spreads from one house to another, but if there be a barrier between them, be it ever so slight, the impurity is not transmitted. Likewise if a beam lie across a court entrance, which is (sometimes) done for an 'Erub[1], which is a hand-breadth wide, and is covered by the roofs which project above it a hand-breadth from each side, the impurity is transmitted from beneath the roof to the space beneath the beam, and penetrates to the house on the opposite side, it also spreads in every direction where there is a portion of a house of the size of a hand-breadth until it is stopped by some barrier.

4. It is a Sinaitic tradition from Moses that the door through which the dead is to be carried from the house (inasmuch as the removal of the corpse makes that house clean again) should be considered (with regard to ritual impurity) as open even when closed, and a priest is forbidden to stand there under the lintel even if the door be locked from within. Likewise if there were a roof above which projected a hand-breadth over the door, it communicates the impurity to every place possible as though the door were open, but if there were another open door or window of four square hand-breadths on another side, the closed door is considered as open and a priest is permitted to stand there provided the impurity cannot reach him through the open door or window.

5. A priest who is in a room where the door and windows are closed in such a manner that there is neither an opening in the door of even a hand-breadth's space nor even a small aperture in the window, if he hear that there is a corpse lying in another room which is situated so that the opening of a door or window will cause the impurity to reach him it is forbidden to open either, but he should remain where he is until the corpse has been removed.

6. The priest is forbidden to approach within four cubits of a corpse, even though it be neither in a house nor in a grave, provided the body lie in a permanent place, if, however, it lie in a temporary place during the funeral procession or during the halts that are made at the cemetery, then he need not keep aloof more than four hand-breadths.

7. A priest who is asleep in a house containing a corpse, or in a house to which the impurity of the dead penetrates, and it is impossible to shut it in order to prevent the access of the impurity, must be awakened so that he should go out, but if he be undressed, he should

[1]On the "'Erub" see Jewish Encyclopedia v. pp. 203 ff.

משם, ואם הוא שוכב ערום, אין להגיד לו, אלא יקראו לו סתם שיצא, בכדי שילביש את עצמו תחלה, דגדול כבוד הבריות. ומ"מ לאחר שנודע לו מן הטומאה, אסור לשהות שמה עד שילביש את עצמו, אלא צריך לצאת מיד.

ח. מותר הכהן ליטמא לקרובים, ומצוה לו לטמא להם. ואלו הן הקרובים: אשתו הראוי לו (שאינה פסולה לו) אביו ואמו, בנו ובתו, ואחיו ואחותו מאביו, אם חיו שלשים יום, אבל לספק נפלים אינו מטמא. ואינו מטמא לאחותו שנתקדשה לאיש, י"א הא דמותר ומצוה ליטמא לקרובים, דוקא לצורך קבורה, או להביא לו ארון ותכריכין וכדומה, ולכן בשבת שא"א לקברו בו ביום, אסור לטמאות לו אפילו כדי לשמרו, ונכון להחמיר כן. מיהו לצרכי קבורה, ודאי מצוה ליטמא להם, ואפילו יש ח"ק המתעסקים, והוא אינו מתעסק כלל, מותר לו להיות שם בבית, שמא יצטרכו איזה דבר. ואינו מטמא לקרובים, אלא עד שיסתום הגולל.

ט. כל מי שאין מתאבלין עליו, אין הכהן מיטמא לו, ולכן אינו מיטמא למי שהאביד עצמו לדעת, או למי שפירש מדרכי ישראל, וכן אין הכהן מיטמא לקרוב, אלא כשהוא שלם, ולא כשהוא חסר, ויש מחמירים, שלא יטמא הכהן למי שנהרג.

י. הכהנים הגדולים מוזהרים שלא ליטמא את הקטנים בידים לשום טומאת מת, אבל אם הקטן מיטמא מעצמו אין צריכין להפרישו, בד"א בקטן שלא הגיע לחנוך, אבל אם הגיע לחנוך, יש להפרישו, ואשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באהל המת.

יא. כשהכהן הוא חולה שאינו יכול לצאת מביתו, החובה על קרובי המת להוציא את המת, כדי שלא יבא החולה לידי איסור דאורייתא, אבל אם הוא בריא לא, ואם המת הוא נפל, חובה על הקרובים להוציאו, אפילו הכהן הוא בריא, ואפילו בשבת חובה עליהם להוציאו על ידי אינו יהודי.

not be told of the impurity, but merely told to go out, so that he may first dress himself, for "great is the honour of humanity"; nevertheless, having become aware of the impurity, he is forbidden to stay there until he has dressed himself, but he must go out immediately.

8. A priest is permitted to become defiled in the case of the following relatives and to do so is a religious duty, namely: his wife whom he rightfully married (not one whom he is forbidden to marry), his father and mother, son and daughter, brother and sister from the father's side, if they had lived thirty days, but he should not defile himself for an abortion nor should he defile himself for his married sister. There are some authorities who say that the priest being allowed to defile himself by contact with relatives refers only to the needs of burial, or to the bringing of a coffin, shrouds, and the like, and that consequently on the Sabbath when burial is impossible on that day, he is forbidden to defile himself for the sake of guarding the corpse. It is right to be scrupulous in accordance with that opinion. But concerning all things necessary for burial he is in duty bound to defile himself for their sake. Even if all the burial preparations were made by the Holy Brotherhood and he does not attend to it at all, he is permitted to be in the room, for perchance he may be wanted to obtain something that they may need. He can defile himself by contact with these relatives only until the grave is closed.

9. The priest is not permitted to defile himself for any relative, for whom it is forbidden to mourn, such as one who had committed suicide, or one who had separated himself from the ways of Israel, nor should he defile himself by contact with a dead relative who lacked any of his limbs, and there are some authorities who are stringent and do not allow a priest to defile himself by coming into contact with one who was killed.

10. The elder priests are warned against deliberately defiling the young priests by putting them in contact with a dead body, but if one of the latter defiled himself, it is not obligatory upon them to remove him from being in contact with the corpse, this, however, is only applicable to a child who had not yet arrived at the proper age for practising the precepts, but if he had arrived at that age he should be removed from defilement. The wife of a priest, even though she be in pregnancy, is permitted to enter the house of the dead.

11. If the priest were sick and unable to leave the house, it is incumbent upon the relatives of the dead to remove the corpse in order that they should not cause the invalid to transgress a prohibition of the Law, but if he be well, it is not incumbent upon them to do so. If, however, the dead were an abortion, it is obligatory upon the relatives to remove it, even if the priest were well, and even on the Sabbath, through a non-Jew.

דיני על מי חייב להתאבל.

א. אלה המה הקרובים שחייבים להתאבל עליהם: אביו ואמו, בנו ובתו, אחיו ואחותו, בין שהאחות היא מן האב, בין מן האם, ואפילו היתה אחותו נשואה לאיש. האיש על אשתו והאשה על בעלה, בכל אלו חייב לנהוג אבילות כל שבעה אבל שאר קרובים נוהגין קצת אבילות בעצמן שבוע הראשונה עד אחר השבת, שאין רוחצין בחמין ואין משנין קצת בגדיהם, כמו בשאר שבת, ואין כל הקרובים שוין בזה, אם היו שני בשני, או בן בנו, או בן בתו לובש כל בגדי שבת, חוץ מבגד העליון, ועל חמיו וחמותו, או אבי אביו ואבי אמו, וכן האשה על חמי' וחמותה, ואבי אביה, או אבי אמה, אינן מחליפים רק הבגדים הסמוכים לגוף. וכן המנהג אפילו באבלים אלו שלא לילך לבית המרחץ ולא לחוף את הראש גם אין לאכול חוץ לביתו, לא בסעודת מצוה ולא בסעודת מרעים עד אחר שבת הראשונה.

ב. תינוק שמת בתוך ל' יום, ואפילו ביום שלשים, ואפילו גדלו שערו וצפרניו אין קורעין עליו, ואין אוננין עליו, ואין מתאבלין עליו, משום דהוי ספק נפל, ואם מת לאחר שלשים, ואפילו ביום שלשים ואחד, קודם השעה שנולד בו, קורעין עליו ואוננין עליו ומתאבלין עליו אא"כ נודע בבירור שהוא רק בן שמונה חדשים (דלאו בר קימא הוא) ואם ידוע בבירור שהוא בן ט' חדשים, כגון שבעל ופירש ונולד חי לתשעה חדשים גמורים, אפילו מת ביום שנולד בו קורעין עליו ואוננין עליו ומתאבלין עליו.

ג. תאומים שמת א' מהם תוך ל' והשני חי לאחר ל', ישאל לחכם, אם צריך לנהוג אבלות על הראשון. גר או גיורת שנתגיירו עם בניהם, אין מתאבלין זה על זה, דגר שנתגייר כקטן שנולד, ואינם נחשבים עוד קרובים זה לזה.

LAWS CONCERNING THOSE FOR WHOM ONE MUST MOURN.

1. The following are the relatives for whom one must mourn: one's father, mother, son, daughter, brother and sister, whether from the father's or mother's side, even for a married sister. A husband must mourn for his wife, a wife for her husband. For all the aforementioned mourning must be kept the entire seven days, for other relatives, however, it is the custom to keep only partial mourning, during the first week of the death until after the Sabbath. Thus they do not bathe in hot water nor do they change all their clothes for that Sabbath as on other Sabbaths. There are degress in mourning relative to the closeness of relationship, thus for the demise of a relation in the second degree, e.g., a grandson, whether descended from a son or a daughter, one should manifest his grief by not wearing his outer garments for the Sabbath, (he is, however, permitted to change his under garments.) For a father-in-law, or a mother-in law, whether from the father's or mother's side, one must manifest sorrow by not changing one's clothes, with the exception of the under garments. All who mourn for the above should also observe the custom of neither bathing, nor combing their hair, nor eating out of their house, neither at a religious feast, nor at any festive gathering, until after the first Sabbath following the death.

2. For a child who had died within thirty days from its birth, even on the thirtieth day, even if its hair and nails were grown, one need neither rend one's garments, nor mourn as an Onan, nor keep a period of mourning, for it is regarded as an abortion. If, however, it died after the 30th day, (say) on the 31st day, even at an earlier hour than that on which it was born, the garment should be rent, and one should mourn as an Onan, and also keep a period of mourning, unless it were clearly known, that the child was born in the eighth month (as such a child cannot survive), but if it were clearly known that it was born in the ninth month, as for instance, the father had separated after cohabitation for nine full months when the child was born, even if it died on the day it was born, the garment should be rent, and one should mourn as an Onan, and a period of mourning should be kept.

3. If one of twin children had died within thirty days from birth whilst the other survived after thirty days, the ecclesiastical authorities should be consulted as to the necessity of observing mourning for the former. Male and female proselytes who were converted together with their children, should not mourn for one another, for every proselyte when converted is considered as a new-born babe, and they are no longer considered as being related to one another.

דיני אימתי מתחיל האבילות.

א. משנגמר סתימת הקבר בעפר, מיד מתחיל האבילות, וחולץ המנעלים שם בבית הקברות, ואם צריך לילך לביתו, ואי אפשר לו לילך בלא מנעלים, יתן בהם קצת עפר.

ב. אם בית הקברות הוא קרוב לעיר והאבל לא הלך שמה, אלא חזר מהלויה לביתו, אינו מתחיל אבילותו, אלא משעה שאומרים לו שנסתם הקבר, ומ"מ אם הוא קרוב ללילה ורוצה שיחשב לו יום זה בכלל שבעת ימי אבילות, אזי משעה שהוא משער שנסתם הקבר, יוכל לנהוג אבילות, ואם יאמרו לו אח"כ, שנסתם הקבר קודם הלילה, נחשב לו זה היום, ואם הוא ערב הרגל, מבטל הרגל את האבילות של שבעה.

ג. במקומות ששולחין את המת לקברו בעיר אחרת, ואינם יודעים מתי יקברוהו, אזי האבלים הנשארים בעירם, מיד כשחזרו מן הלויה, מתחילין להתאבל, ומונין מאז שבעה וגם שלשים, וההולכים עם המת עד מקום קבורתו, מונים משיקבר, ואם גדול הבית הולך המת, אזי ישאלו לחכם, איך ינהגו הנשארים בבית, ומתי יתחילו אבלותם.

ד. מי שנטבע במים, או שנהרג, וחפשו אחריו ולא מצאו אותו, כל זמן שלא נתיאשו מלבקשו, אינו חל לא אנינות ולא אבילות, ומשעה שנתיאשו מלבקשו עוד. מתחילין להתאבל, ואם לאחר ימי האבל נמצא והובא לקבורה, אינן צריכין לנהוג אבילות עוד, אלא שאם הוא אביו או אמו צריך לקרוע, ואם יש לו אשה ומיתתו לא נתברר כ"כ בבירור גמור, שנוכל להתיר אשתו להנשא, אין נוהגין עליו אבילות, ואין אומרים אחריו קדיש, ומ"מ ישתדלו לעשות נ"ר לנשמתו, להתפלל לפרקים לפני התיבה, ולקרות הפטרה, ולברך בזימון, וליתן צדקה, וללמוד, או לשכור מי שילמוד עבורו.

ה. הקרובים ששמעו שמת קרובם, מתחילים למנות ימי אבלותם,

Laws Governing the Time when Mourning Should Begin.

1. Mourning begins as soon as the grave has been filled up with earth when the mourner should remove his boots at the cemetery, but if he be obliged to go home, and it is not possible for him to go without boots, he should place a little earth in them.

2. If the cemetery be near the city and the mourner did not go there, but after having accompanied the dead, he returned to his home, his period of mourning does not begin until he is told that the grave has been filled up. Nevertheless if night were approaching and he desired that day to count in the total of the seven days of mourning, he may begin to mourn from the time when he assumes that the grave had been filled up, and if he be afterwards told that the grave had been filled up before night-fall, he may count that day (as one of the days of mourning.) If the mourning began on the eve of a Festival, the latter abrogrates the observance of the seven days of mourning.

3. In places where the dead are conveyed to another city for burial, and consequently such mourners who are left in the city do not know when the burial takes place, they should therefore begin to mourn immediately when the people return from the funeral, and from that time they may also count the period of seven days and thirty days, but the people who accompany the dead to the place of his interment, should count from the time when the burial took place. If the head of a family accompany the dead, the members of the family who remain at home should consult the ecclesiastical authorities as to how they should act, also as to the time when their mourning begins.

4. One who was drowned or killed, and they searched for him but did not find him, as long as they did not abandon the search, the relatives are neither amenable to the laws of mourning as Onan, nor do they need to begin a period of mourning. As soon as they have abandoned the search, they should begin to mourn, and if after the days of mourning are over, the corpse were found and buried, they do not need to mourn for him again, but if the deceased were a father or mother, one is required to rend one's garments. If the lost person had a wife and the proof of his death is not so clearly established that she can be permitted to marry again, no mourning should be kept for him, nor should Kaddish be said for him, they should nevertheless give pleasure to his soul by occasionally reading the prayers in public, by reading the Haphtorah, by uniting with others to say Grace, by giving charity, and by learning or hiring somebody to study in his memory.

5. If relatives had learned of the death of a kinsman, each should begin to count the seven days of mourning from the day whereon each

כל אחד מיום שמעו, ומפסיקים ימי אבלותם, כל אחד ביום השביעי לאבלתו. אמנם לפעמים נגרר האבל אחר גדול הבית, (היינו אם יש ביניהם איש או אשה שנוכל לאמר, שאם היו עוסקים בעזבון המת, היו כל הדברים נחתכין על פיו, והיו כולם הולכים אחר עצתו, ואפילו הוא קטן בשנים, נקרא גדול הבית. ואפילו אינו יורש כגון שהאלמנה בבאן, והיא מנהגת הבית, או מי שהוא דר אצל חמיו ומתה אשתו, המה נקראים גדול הבית), ודוקא אם היה אז כל תנאים האלו: א) שהאבל לא היה רחוק בשעת הקבורה יותר מעשרה פרסאות: ב) שהאבלים עם גדול הבית היו דוקא במקום שמת קרובם, או במקום שנקבר: ג) שלא נודע לו עד שבא אל גדול הבית. אם היו כל הפרטים האלו, אז אפילו בא להם ביום שביעי קודם שעמדו מאבלותם, נוהג עמהם קצת אבילות, ומונה עמהם שבעה ושלשים, ואפילו חזר לביתו אחר כן, נגרר אחריהם ומונה עמהם, אכן אם חסר אחד מהתנאים המבוארים, מונה לעצמו שבעה, ושלשים.

ו. אם שמע שמת קרובו, וכבר התפללו הצבור ערבית, ועדיין הוא יום, אם הוא עדיין לא התפלל ערבית, אינו נגרר אחר הצבור, ואותו היום עולה לו, אבל אם התפלל ערבית, שוב אינו עולה לו אותו היום ומונה שבעה, ושלשים, מיום המחרת, ודוקא לחומרא אמרינן הכי, ולא לקולא, שאם שמע ביום שלשים, לאחר שהתפלל ערבית, לא אמרינן שכבר הוא לילה, וה״ל שמועה רחוקה להקל עליו, אלא חשבינן ליה ליום, וה״ל שמועה קרובה, ויום זה עולה לו במספר שבעה. ולענין תפילין בשאר הימים, אם שמע לאחר שהתפלל ערבית ועדיין הוא יום, יניחם למחר בלא ברכה ויכסה אותם, ואם הי׳ כן ביום ל׳, מניח למחר ומברך עליהם במה נפשך. ואשה ששמעה שמת לה מת, וכבר התפללו הצבור ערבית, אלא שעדיין הוא יום, אם אין דרכה להתפלל ערבית, נגררת אחר הצבור לחומרא, ואותו היום אינו עולה לה.

ז. בשעת הדבר ר״ל, נוהגין שאין מתאבלין משום בעיתותא, ואם

had heard thereof, and they should cease mourning on the seventh day from the day on which each one had begun. Still there are occasions when the mourning may be uniformly observed by them all following the lead of the head of the family, (that is to say if they have in their midst a man or a woman, whom they respect in such a degree that were it a question of dividing the estate of the deceased, all matters would be left to his or her decision, and they would all follow his or her advice, even should such a one be young in years, that one is called the head of the family, and even if the same one be not the heir, e.g. if a widow be the manageress of the house, or one who lives with his father-in-law, and his wife had died, all these are termed the head of the family). This custom is only applicable under the following conditions: (1) that when the burial took place the mourners were not more than thirty miles therefrom; (2) that the relatives with the head of the family were in the place where their relative had died or had been buried; (3) if they did not know of the death until they came to the head of the family. If all these conditions obtain, even if he[1] arrived on the seventh day before they arose from their mourning, he should observe with them a partial mourning and he should count that in lieu of the seven days, and he keeps the thirty days with them, and even if he afterwards returned to his home, he should follow their lead and count with them. If, however, any of the above conditions be lacking, he should observe for himself seven days and thirty days.

6. If, when one heard of the death of one's relative, the congregation had already recited the evening prayers but it was yet day, and he had not yet prayed, he does not follow the congregation inasmuch as he can count that as one day, but if he had said the evening prayers, he cannot reckon that as one day, and he should count the seven days and the thirty days from the following day. This interpretation of the law is for the rigid observance thereof, and not to exempt thereby, thus if he had heard of the death on the thirtieth day after having said the evening prayers, we do not say that it is already night, and that the news was received after the time (of the thirty days) had passed, thereby exempting him in some measure, but we consider it as day and consequently he heard of the death in due time, so that he can count that day in the total of seven days. With regard to Tephillin, if he had heard of the death of a relative on any day except the thirtieth, after he had said the evening prayers but whilst it was yet day, he should lay them on the following day without saying a benediction, and he should keep them covered, but if that had occurred on the thirtieth day, he should put them on on the following day and say a benediction over them. If a woman had heard of the death of a relative after the congregation had already said the evening prayers though it be still day, if she be not accustomed to say the evening prayers, she is governed by the action of the congregation, and it enforces the law (requiring her to mourn), but that day she cannot count as one of the days of mourning.

7. When a plague breaks out, it is customary not to mourn, for

[1] *i.e.* The mourner.

עבר הזעם בתוך ל׳. צריך להתאבל אז, אבל אם לא עבר עד לאחר ל׳, או שהפסיק הרגל בנתיים, אינו צריך להתאבל אחרי כן.

דיני סעודת הבראה.

א. סעודת הבראה כיצד. ביום הראשון אסור לו להאבל לאכול סעודה הראשונה משלו, ומצוה על שכניו שישלחו לו לסעודה הראשונה, ונקראת סעודת הבראה. ותחלת הסעודה תהא בביצים או עדשים, ואחר זאת מותר לאכול כל מאכל, ואפילו בשר, ומותר לשתות קצת יין בתוך הסעידה, ואם אינו רוצה לאכול עד הלילה, כיון שעבר היום, הותר לו לאכול משלו. ולכן מי שאין לו מי שישלח לו סעודת הבראה, נכון שיתענה עד הלילה, ומ״מ אם אינו יכול להתענות, אינו מחויב לצער את עצמו, ומותר לו לאכול משלו.

ב. אשה אבלה, אין לאנשים להברות אותה, אלא נשים מברות אותה, ואשה נשואה אבלה אסור לה לאכול סעודה הראשונה משל בעלה דכיון שהוא מחייב לזונה, שלה היא. וכן מי שיש לו שכיר, אם אוכל בשכרו ואירעו אבל, לא יאכל סעודה הראשונה משל בעה״ב שלו, אבל מי שהוא זן יתום, או לבנו ובתו הגדולה, בלי חיוב מזונות עליו, ואירעם אבל, יכולים לאכול משלו.

ג. אם נקבר המת בלילה, אם רוצה לאכול בלילה, אסור לו לאכול משלו, אלא מברין אותו, ואם אינו רוצה לאכול בלילה, אסור לאכול ביום סעודה הראשונה משלו דהיום הולך אחר הלילה, והוה ליה יום ראשון.

ד. בערב שבת מט׳ שעות ולמעלה, שאז אסור לקבוע סעודה, אין מברין את האבל מפני כבוד שבת, ואם שמע שמועה קרובה בשבת, אין מברין אותו ואוכל משלו, וגם ביום שלאחריו אין מברין אותו, מפני שכבר נדחה יום השמועה וכן היכי שצריך למנות שבעה ושלשים אחר הרגל, אין מברין אותו ביום שיתחיל לנהוג האבלות.

all are in panic, but when the visitation has passed, and it is yet within thirty days from the demise of one's relative, he is required to mourn, if, however, it were not over until the thirty days had passed, or if a Festival had intervened in the meantime, one is not required to mourn thereafter.

Laws Concerning the Meal of Condolence.

1. What is the rule concerning the meal of condolence? On the first day of mourning the mourner is forbidden to eat the first meal of own food, therefore it is a religious duty for his neighbours to send him the first meal, this is called סעודת הבראה (the meal of condolence), which should begin with the eating of eggs or lentils, but these can be followed by all manner of food even meat. The mourner is also permitted to drink a little wine during that meal, if, however, he should not desire to eat until nightfall inasmuch as the first day has passed, he is permitted to eat of his own food. It is therefore proper for one who has no one who will send him the meal of condolence to fast until nightfall, nevertheless if he cannot fast, since he is not obliged to distress himself, he is permitted to eat of his own food.

2. To a woman in mourning the meal of condolence should not be supplied by men but by women. It is forbidden for a married woman to take the first meal of her husband's food, for inasmuch as it devolves upon him to support her it is her own food. Likewise a hired man who has also board as part of his hire, who became a mourner, should not eat the first meal of his employer's food. He who supports an orphan or his grown-up son or daughter whom he need not support, if the latter become mourners they may eat the first meal of his food.

3. If the burial took place at night and the mourner desired to eat at night, he is forbidden to eat of his own food, but he should be provided with a meal of condolence, and if he should not desire to eat at night, he is forbidden to eat the first meal of his own food in the day-time, for the day is counted with the preceding night, and it is therefore his first day of mourning.

4. On a Friday afternoon after 3 p.m. when it is forbidden to partake of a regular meal, the mourner should not be served with a meal of condolence out of honour for the Sabbath, and if on the Sabbath he had heard of the death within thirty days of its occurrence, the meal of condolence should not be served to him but he should eat of his own food nor should he be provided with that meal on the day following, inasmuch as the day when he heard the news had passed. Likewise one who must count seven days and thirty days after a Festival should not be provided with the meal of condolence on the day when he begins to observe mourning.

ה. מברין על שמועה קרובה, דהיינו ששמע תוך שלשים יום, ואין מברין על שמועה רחוקה, היינו ששמע לאחר ל׳ יום.

דיני ניחום אבלים.

א. תניא היה ר׳ מאיר אומר, טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה, באשר הוא סוף כל האדם, והחי יתן אל לבו דברים של מיתה. ומצוה גדולה לנחם אבלים, ובזה הוא עושה חסד עם החיים, ונחת רוח להמתים. ומצוה להורות להאבל דרכי ה׳, כי ישרים המה, ואין להרהר אחר מדותיו, כי צדיק וישר הוא, ועליו לקבל דין שמים באהבה.

ב. כתיב „אל תבכו למת ואל תנודו לו״, אל תבכו למת יותר מדאי, ואל תנודו לו יותר מכשיעור, אלא שלשה ימים לבכי, שבעה להספד, שלשים לגיהוץ ותספורת, מכאן ואילך, אמר הקב״ה, אי אתם רחמנים בו יותר ממני.

ג. לא יאמר אדם להאבל, מה לך לעשות, א״א לשנות מגזירת הבורא ית׳, כי זה כעין גידוף, דמשמע שאם היה אפשר לשנות היה משנה. ולא יאמר אדם לא נפרעתי כפי מעשי הרעים, וכדומה לזה, כי ברית כרותה לשפתים ויוכל חלילה לפעמים להתקיים קללתו לעצמו.

ד. אין המנחמים רשאים לפתוח פיהם, עד שיפתח האבל תחלה, וכשרואים המנחמים, שהאבל פוטר איתם, אינן רשאים לישב אצלו.

ה. אבל או חולה, אינם צריכים לעמוד, אפילו מפני גדול שבישראל, דרך ארץ הוא, שאם אחד רוצה לכבד לחבירו ולקום מפניו, אומר לו חבירו שב, אבל לאבל או לחולה לא יאמר שב, אי שכב, דמשמע שב באבילות, או שכב בחולי שלך.

ו. האבלים יש להם להתאבל במקום שיצאה נשמתו של קרובם. ומצוה להתפלל שם בעשרה שחרית וערבית, ואם אין שם אבל, מצוה גדולה על שכניו ומיודעיו, להתפלל שם שחרית וערבית בצבור וללמוד שם.

5. The meal of condolence should be given to one who had heard of the death (of a near relative) within thirty days of its occurrence, but not to one who had heard of it thereafter.

Laws Concerning the Comforting of Mourners.

1. It is taught in a Baraitha that Rabbi Meir said: "It is better to go to the house of mourning, than to go to the house of feasting for that is the end of all men; and the living will lay it to his heart" (Eccl. vii. 2). The text refers to death. It is an important religious duty to comfort the mourners, for by the fulfilment of this duty we perform an act of love toward the living and also give joy of spirit to the dead. It is a religious duty to teach the mourner that the ways of the Lord are upright, and that he should not question His dispensation, for He is just and righteous, and that he should accept in love Heaven's judgment.

2. It is written: "Weep ye not for the dead, neither bemoan him" (Jer. xxii. 10) this means "weep ye not for the dead" excessively, "neither bemoan him" inordinately, but three days should be allowed for weeping, seven days for bemoaning, and thirty days for wearing unwashed garments and abstaining from cutting the hair, thereafter, says the Holy One, blessed be He, "Ye do not feel more compassion for him than I do."

3. One must not say to the mourner: "What canst thou do. it is impossible to alter the decree of the Creator, blessed be He?" for that is akin to blasphemy, inferring that were it possible for him to change it, he would have done so. One must not say: "I was not punished as much as I deserve for my evil deeds," nor other words of a similar kind, for "a covenant is made with the lips" and the curse he has thus invoked upon himself might, Heaven forfend, be fulfilled!

4. The comforters are not permitted to say anything until the mourner had first commenced to speak, and if the comforters perceive that the mourner wishes them to withdraw, it is not permitted to sit by him (any longer).

5. A mourner or a sick person is not required to rise even before a man who is eminent in Israel. Although it is polite to say to one who desires to confer an honour upon the other by rising, "Keep your seat"; one should not say to a mourner: "Sit" or to a sick person, "Lie down" for it suggests "sit and remain in your mourning," or, "lie down and continue in your sickness."

6. The mourners should mourn in the place where the relative died. It is a religious duty to pray there with ten male adults (Minyan) both in the morning and in the evening, and if there be no mourner present, it is incumbent upon the neighbours and friends of the deceased to constitute a Minyan who should hold morning and evening service, and also study (the Torah) there.

ז. אין אומרים הלל בבית שמת שם איש, אם יש שם אבל תוך שבעה, ואם יש שם חדר אחר, ילך האבל לחדר אחר והציבור יאמרו הלל, ואם אין שם חדר אחר. אז בר"ח לא יאמרו הלל כלל, ובחנוכה יאמרו הצבור הלל, אף כשיש שם אבל, ואם מתפללין בבית שמת שם איש, תוך שבעה, אבל אבל אין שם, או שיש שם אבל, אבל המת לא מת בבית זה, אז יאמרו גם בר"ח הלל, רק האבל לא יאמר הלל. ראש חדש שחל בשבת, אומרים הלל בצבור גם בבית האבל, דאין אבלות בשבת

דיני שמועה קרובה ושמועה רחוקה.

א. מי ששמע שמת קרובו, שהוא חייב להתאבל עליו, אם שמע בתוך שלשים מיום הקבורה, ואפילו מיום הקבורה, ואפילו ביום שלשים עצמו, ה"ז שמועה קרובה, וקורע. וחייב לנהוג שבעת ימי אבלתו מיום ששמע, וגם אבלות שנוהג בשלשים מונה מיום השמועה, ויום השמועה דינו כיום הקבורה, לכל דבר.

ב. ואם שמע לאחר שלשים יום מיום הקבורה, זהו שמועה רחוקה וא"צ לנהוג אבלות רק שעה א'. לא שנא שמע ביום, ולא שנא שמע בלילה, ונהג שעה א' דיו, ואפילו על אביו ועל אמו, אך דברים שנוהגים על אביו ועל אמו כל שנים עשר חדש, נוהג גם בשמועה רחוקה, ומונה י"ב חדש מיום המיתה, ואם באה לו השמועה מאביו ואמו לאחר י"ב חדש, אינו נוהג אבלות אלא שעה א' גם בדברים שנוהגין כל שנים עשר חדש.

ג. השומע שמועה רחוקה, אינו צריך לנהוג כל דין אבלות, אלא דיו בחליצת מנעל לבד, ומותר במלאכה ורחיצה וסיכה ותשמיש המטה ותלמוד תורה, ואם אין מנעלים ברגליו בשעת שמועה, צריך לעשות מעשה אחרת, שיהא ניכר שהוא עושה משום אבלות, כגון שישב על הקרקע שעה אחת.

7. Hallel should not be said in a house where one had died during the seven days if a mourner be there. If, however, there be another room, the mourner may go to that room while the worshippers say Hallel, but if there be no other room the worshippers should not say Hallel on a New Moon, but on Chanucah they should say it, even if the mourner be there. If they pray within the seven days in a house where one had died, but if the mourner be not there, or if he be there but the death did not occur in that house, then they should say Hallel even on a New Moon, but the mourner should not say Hallel. On a New Moon, which fell on the Sabbath, Hallel should be said by the congregation even in the mourner's house, for mourning is not observed on the Sabbath.

Laws Concerning the "Timely" and "Delayed" News of a Relative's Death.

1. If one had heard of the death of his relative, for whom he is required to mourn, within thirty days of his burial, even on the thirtieth day the tidings are "timely" and he should rend his garments, and he is obliged to observe the seven days of mourning, counting them from the day on which he heard the news, he should also observe the thirty days of mourning counting them from the same day. The day when the news reached him is governed by the same laws as obtain on the day of burial.

2. If the news reached him after thirty days had elapsed from the day of burial, the tidings are "delayed" and he need not observe mourning for more than one hour, and it makes no difference whether he received the tidings by day or by night, one hour's mourning is sufficient even for one's parents, with the exception that it is his duty to observe the usual mourning of twelve months for one's parents, even if the tidings of the death were "delayed." The twelve months of mourning should be counted from the day of the death, and if the tidings reached him after the twelve months had passed, he should not observe mourning for more than one hour, even with reference to the observance relating to the entire twelve months.

3. One who receives "delayed" tidings need not observe the entire laws of mourning, it being sufficient for him to take off his boots, and he is permitted to work, to bathe, to anoint himself, to cohabit, and to study the Torah, if, however, he did not wear boots when the news reached him, he must do something else whereby it will be recognized that he mourns, e.g, to sit on the ground for one hour.

ד. שמע שמועה קרובה בשבת, יום השבת עולה לו ליום אחד ולמוצאי שבת קירע, ומונה לו עוד ששה ימים,

ה. שמע שמועה קרובה בשבת או ברגל, ולמוצאי שבת או מוצא הרגל נעשה רחוקה, אסור ביום השבת או בימי הרגל, דברים שבצנעה ולמוצאי שבת והרגל נוהג שעה אחת אבלות, כמו בשמועה רחוקה.

ו. שמע שמועה קרובה בשבת, והוא ערב יום טוב, כיון שדברים שבצנעא נוהג בו, מבטל הרגל את השבעה.

ז. השומע שמועה רחוקה בשבת או ברגל, אינו נוהג אבלות, ואפילו בדברים שבצנעא מותר, ולמוצאי שבת ורגל נוהג שעה אחת ודיו.

ח. מי ששמע לאחר הרגל שמת לו מת קודם הרגל, אע"ג דלאותן שנהגו אבלות קודם הרגל, בא הרגל והפסיק, מ"מ לדידו', כיון שלא נהג כלל קודם הרגל, כל ששמע אפילו ביום ל' מיום הקבורה, הוי אצלו שמועה קרובה, וצריך לנהוג שבעה ושלשים.

ט. מי שמת לו מת, ולא נודע לו, אין להגיד לו, ועל המגיד נאמר „מוציא דבה הוא כסיל". ומותרין להזמינו לכל שמחה, כי כיון שאינו יודע, אינו חל עליו אבלות.

י. מי שאחר שואל אותו על קרובו (שמת) אם הוא חי, אין לו לשקר ולאמר חי, שנאמר „מדבר שקר תרחק", אלא יאמר בלשון דמשתמע בתרי אנפין.

יא. נוהגין להודיע לבנים זכרים, כשמת אביהם או אמם, כדי שיאמרו קדיש.

דיני אסור מלאכה או מסחר בשבעת ימי אבלות.

א. האבל כל שבעה אסור במלאכה, ברחיצה, בסיכה, בנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, ואסור לקרות בתורה, ואסור בשאילת שלום,

4. One who heard "timely" tidings on Sabbath, should count the Sabbath as one day, and at the termination of Sabbath he should rend his garments and count six more days of mourning thereafter.

5. If one had heard "timely" tidings on a Sabbath or Festival, but which at the termination of the Sabbath or Festival become "delayed," tidings, he is forbidden to transact thereon the private matters (from which a mourner must abstain) but at the termination of the Sabbath or the Festival, he should observe one hour's mourning as though the tidings were "delayed."

6. If one heard "timely" tidings on a Sabbath which is the eve of a Festival, inasmuch as he must then abstain from those private matters that are forbidden, the Festival annuls the seven days of mourning.

7. One who receives "delayed" tidings on a Sabbath or Festival should not observe mourning even with regard to private matters, but at the termination of the Sabbath or Festival he should observe one hour's mourning and that is sufficient.

8. If after a Festival one heard that his relative had died before the Festival, although the intervention of the Festival served to annul the mourning for those who had observed mourning prior thereto, nevertheless it does not affect his case, inasmuch as he did not observe any mourning at all before the Festival. Therefore if it were on the thirtieth day after the burial when the tidings reached him, they are "timely" and he is required to observe the seven days and also the thirty days of mourning.

9. One whose relative had died and he is not aware of it, should not be informed thereof, and concerning him who informs him thereof it is said: "He that uttereth a report is a fool" (Prov. x. 18). It is allowed to invite him to any joyful gathering, for so long as he is ignorant of his loss, he is not subject to the laws of mourning.

10. If a person be asked by a relative of one who had died if the latter be alive, he should not lie and tell him that he is alive, for it is said: "Keep thee far from a false matter" (Ex. xxiii. 7) but he should answer him ambiguously.

11. It is customary to inform sons of the death of their parents in order that they should say Kaddish.

Laws Prohibiting Work or Business During the Seven Days of Mourning.

1. During the seven days of mourning the mourner is forbidden to do any work, to bathe or anoint himself, to wear boots, to cohabit, to read the Torah, to greet friends, to wear freshly washed garments,

ואסור בגיהוץ ובתספורת ובכל מיני שמחה, ואסור להניח תפילין ביום הראשון.

ב. מלאכה כיצד, כל שלשה ימים אסור במלאכה, אפי' הוא עני המתפרנס מן הצדקה. מיום הרביעי ואילך, אם הוא עני ואין לו מה שיאכל, עושה בצינעא בתוך ביתו. וכן האשה עושה מלאכתה בתוך ביתה בצינעא, כדי פרנסתה, אבל אמרו חכמים, תבא מארה לשכניו שהצריכוהו לכך, כי עליהם מוטל להשגיח על העני, ומכ"ש בימי אבלו.

ג. אפילו לעשות מלאכתו ע"י אחרים אסור ואפילו ע"י אינו יהודי, ואם המלאכה דבר נחוץ מאד, ויכול לבא לידי הפסד, ישאל לחכם.

ד. אסור להאבל לישא וליתן בסחורה, ואם יש לו סחורה, שאם לא ימכרנה עכשיו, יהי' לו הפסד מן הקרן, ישאל לחכם. ואם באו שיירות או ספינות שמוכרים עתה בזול, ואח"כ לא ימצא. וכן אם הוא ביריד ושמע שמועה קרובה, יכול למכור ולקנות על ידי אחרים. וכן אם יש לו קונים קבועים, ומתירא שלא ירגילו עצמם אצל אחרים, יש להתיר לו, למכור על ידי אחרים. וכן מותר לו לשלוח לגבות חובותיו שיש להם חשש שמא יתקלקלו.

ה. כתיבה המותרת בחול המועד, מותרת גם לאבל, אם אי אפשר לו ע"י אחר.

ו. אבל ששדהו ביד אחרים באריסות (דהיינו לשליש או לרביע), אי בחכירות (שנותן המקבל לבעל השדה סכום קצוב מפירות השדה), או בקבלנות, (שנותן לו מעות בשכירות), הרי אלו עובדין כדרכן, בימי האבל של בעל השדה, דכיון שהעבודה היא לתועלת שלהם, אין להם להפסיד בשביל אבלו, אבל אם יש לאבל שכיר יום, לעשות בשדהו, אסור, אפילו אם השדה בעיר אחרת, כיון שהעבודה זאת לתועלת האבל והיא בפרהסיא.

ז. אם האבל הוא אריס בשדה של אחר, אסור לו לעבוד בו בעצמו, אבל על ידי אחרים מותר, משום דאין זאת נקראת מלאכת

to cut his hair, or to be present at any festivity. On the first day he is also forbidden to lay Tephillin.

2. What is the law concerning work? During the first three days he is forbidden to work, even if he be so poor as to live through charity, but on and after the fourth day, if he be poor and have nothing to eat, he may work privately in his home, a woman also may work privately in her own home to earn enough for her sustenance. The Sages say: "May poverty overtake his neighbours, who force him to work," for it is their duty to provide for the poor, especially in his days of mourning.

3. He is even forbidden to have his work done by others, even through a non-Jew. If, however, the work be very urgent, and he might sustain a loss (by not doing it) he should consult the ecclesiastical authorities.

4. The mourner is forbidden to buy and sell, if, however, he possess merchandise, which will cause him to sustain a loss in his capital if not sold now, he should consult the ecclesiastical authorities in regard thereto. Likewise if merchandise had arrived by road or water, which is now to be sold cheaply, but which he will not be able to obtain later, likewise if he be at a market-place (or exchange) when he received timely tidings of the death of a relative he may buy and sell through others. If he have regular customers, and he is afraid they will accustom themselves to trade elsewhere, he may be permitted to sell to them through others. He is likewise permitted to send to collect money due to him, when he has cause to fear that the delay may spoil the recovery of the same.

5. Such writing that is allowed during the Intermediate days of a Festival is also permitted to a mourner, if it be impossible for him to have it done through another.

6. A mourner whose field is in other hands, either through a tenant (whereby the latter obtains a third or fourth of the produce) or through a holder (so that the latter pays the owner of the field a fixed amount of the produce), or on a lease (for which he is paid a certain sum of money), these tenants can attend to their work in the field as usual, when the owner is in mourning, for inasmuch as they derive the profit of their labour, they need not suffer a loss on account of his mourning. But if the mourner hire a day labourer to work in his field, he is forbidden to let him work, even if the field be in another city, since the work is done for the benefit of the mourner and is done publicly.

7. If the mourner be a tenant of the field of another person, he is forbidden to work in it himself but he is permitted to employ others to work therein, for it is not called the work of the mourner, but the

האבל, אלא מלאכת בעל השדה, ואם יש שאר דבר של אחרים ביד האבל לעשותו, לא יעשה אפילו על ידי אחרים, אך כשהוא דבר האבוד יעשה על ידי אחרים.

ח. בהמות של האבל המושכרים לאחר, מותר השוכר לעשית בהם מלאכה, כיון ששכרם קודם שנעשה אבל, ושכירות קניא, והוין של השוכר, ולאחר כלות ימי השכירות אסור.

ט. מותר לאבל לקבל מלאכה, לעשותה אחר ימי אבלו, ובלבד שלא ישקול ולא ימדוד, כדרך שהוא עושה בשאר פעמים.

י. היה להאבל איזה מלאכה ביד אחר, כיון שהוא בקבלנות, וקבל את המלאכה קודם שנעשה אבל, וגם הוא בצינעא בביתו של הבעל מלאכה, לכן מותר לו לעשותה.

יא. מלאכת בנין של האבל אפי' ע"י עכו"ם ובקבלנות ובמקום רחוק שאין ישראלים דרים שם אסור, ומלאכת שדהו ביד אחרים בקבלנות, דהיינו שהוא נותן להפועל שכר קצוב בעד כל עבודת השדה, חרישה וזריעה וקצירה וכדומה, אם אפשר יש להחמיר.

יב. מלאכת הבית אין בהם משום מלאכה לאבל, ומותר לאשה בימי אבלה לאפות ולבשל ולעשות כל צרכי הבית מה שצריך לה, אבל מה שאינו צריך לה אסור. וכן משרתת שאירע לה אבל, אעפ"י שהיא משרתת בשכר, מותר לה לעשות כל צרכי הבית, אבל לא תעשה מה שאינו צרכי הבית אלא להרויח, וכ"ש שלא תצא מן הבית כמו שאר אבל.

יג. שני שותפים חנונים שאירע אבל לאחד מהם, נועלים חנותם, שלא יעשה השותף בפרהסיא, אבל יכול לעשות בצינעא בתוך ביתו, אפילו בעסק השותפות, ואם האבל הוא אדם חשוב והשותפות נקרא על שמו שיש להאבל חלק בו, אסור לשני לעשות אפילו בתוך ביתו. ובמקום הפסד גדול ישאלו לחכם.

work of the owner of the field. If, however, there be different work for others which he has to do, he should not do it even by employing other people to do same, unless it be something that must be done or there will be a loss, this he may do through others.

8. If a mourner had let out animals on hire to another, the latter is permitted to do work therewith, inasmuch as he hired them before the former became a mourner, for he who hires anything acquires (for the time being) a proprietary right therein, but at the end of the time for which they were hired he is forbidden to use them.

9. It is permissible for a mourner to accept work to do after his period of mourning will expire, provided he neither weigh nor measure the same (then) as he would do at other times.

10. If a mourner had given out work to another on a contract and the latter had received it before the former became a mourner, and the work is done privataly at the house of the worker, it is permitted to be done by him.

11. A mourner is forbidden to carry on the construction of his building on a contract, even through heathens, and in a distant locality where no Israelites reside. If he had contracted with others to work on his farm and he pays them a stipulated amount for all the field-work, such as ploughing, sowing and reaping and the like, if possible he should be strict and prevent them working thereon.

12. Domestic occupations are not included in the work which a mourner is forbidden to do, thus it is permissible for a woman in mourning to bake and cook, and to attend to all her domestic duties, she is, however, forbidden to do work that is not necessary. A domestic servant in mourning is also permitted to do all the necessary house-work, although she gets paid for it, but she should not do unnecessary work merely for the sake of gain; moreover she should not leave the house, as she is like other mourners in this respect.

13. If two kept a store in partnership and one of them became a mourner, the shop should be closed in order that the other should not do business publicly. He is permitted, however, to do business privately in his house, even to engage in such matters in which both partners are involved, this is, however, forbidden where the mourner is an eminent man, and the business is carried on in his name, except where a great loss may be entailed, in which case the ecclesiastical authorities should be consulted.

דיני איסור רחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה.

א. האבל אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן, אבל פניו ידיו ורגליו, בחמין אסור ובצונן מותר, ורחיצה בחמין אסור כל שלשים, וגם רחיצת כל הגוף בצונן, אם הוא לתענוג, אסיר כל שלשים. ואשה לצורך חפיפה שקודם טבילה מותרת לרחוץ בחמין לאחר שבעה.

ב. יולדת שאירע לה אבל והיא צריכה לרחוץ, מותרת גם בתוך שבעה, אך ביום ראשון יש להחמיר, אם אין לה צורך כל כך. וכן מי שהוא אסטנים, שאם לא ירחוץ יצטער הרבה ויבא לידי מיחוש, מותר לו לרחוץ. וכן משום נקיות גופו מותר לו לחוף ראשו ואפילו בחמין. ומי שאירע לו שתי אבלות זו אחר זו, מותר לו לרחוץ בצונן, ואסור לסוך אפילו כל שהוא אם מכוין לתענוג, אבל אם הוא מכוין להעביר הזוהמא מותר, ומכל שכן משום רפואה שמותר.

ג. איסור נעילת הסנדל היא דוקא בשל עור, אבל של בגד, או של גמי, או של שער, או של עץ מותר, דלא מקרי מנעל אלא של עור. מנעל של עץ ומחופה עור אסור, ואף שהאבל אסור בנעילת הסנדל, מכל מקום מברך בבוקר „שעשה לי כל צרכי".

ד. יולדת כל ל' יום ללידתה, וכן חולה שיש לו מכה ברגלו, וכן אבל ההולך בדרך, מותרים בנעילת הסנדל, אכן ישימו קצת עפר תוך הסנדל.

ה. אסור בתשמיש המטה, וגם בחיבוק ונישוק, אבל שאר דבר קורבה, כגון מזיגת הכוס והצעת המטה וכדומה, מותר בין באבילות דידיה בין באבילות דידה.

Laws Concerning the Prohibition to Bathe, to Anoint, to Wear Boots and to Cohabit.

1. The mourner is forbidden to bathe his entire body, even in cold water, moreover washing the face, hands and feet with warm water is prohibited, but with cold water it is permitted. Bathing in warm water is forbidden the entire thirty days. Bathing the entire body even in cold water is forbidden in the thirty days, if done (only) for the sake of pleasure. A woman who must bathe before immersion (טבילה) is permitted to bathe in warm water after her seven days of mourning.

2. If a woman who gave birth to a child became a mourner, if it be necessary for her to bathe, it is permissible for her to do so even during the seven days of mourning, but on the first day (of mourning) she should not bathe unless it be absolutely necessary. A person of delicate constitution who would be very distressed and indisposed by abstaining from bathing, is permitted to bathe. To preserve bodily cleanliness one is also permitted to cleanse one's hair even with warm water. One who went into mourning immediately after he had finished a period of mourning, is permitted to bathe in cold water. One is forbidden to anoint oneself in the slightest degree for the sake of pleasure, to do so, however, for hygienic purposes is permitted and it is certainly permitted to use ointment as a remedy.

3. The prohibition concerning the wearing of boots is applicable only to boots made of leather, as it is permissible to wear shoes made of cloth, rubber, hair, or wood, the terms "boots" refers only to those made of leather. A wooden shoe covered with leather is also forbidden to be worn. Although the mourner is forbidden to wear boots, he should nevertheless say the benediction שעשה לי כל צרכי in the morning service.

4. A woman within thirty days of giving birth to a child, also one who is suffering with sore feet, and a mourner who walks out of doors, are permitted to wear boots, they should, however, sprinkle a litle earth therein.

5. Cohabitation and kissing are forbidden, but other acts of attention, such as offering drink or making the bed and the like, are permitted to the husband and wife when either is in mourning.

דיני איסור תלמוד תורה ושאלת שלום להאבל.

א. האבל אסור בתנ"ך, משנה, תלמוד, הלכות ואגדות, אבל מותר לקרות באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבספר ירמיה, ובכל מקום שנזכר שמה ענינים המעציבים את לב האדם. ובספרי פוסקים מותר ללמוד הלכות אבלות, — וגם בדברים שהוא מותר ללמוד, אסור לעיין קושיא או תירוץ.

ב. מלמד שהוא אבל, לאחר ג' ימים, מותר לו ללמוד עם התינוקות כל הדברים שצריכין, ולא יתבטלו מלימודם. וכן אבל שיש לו בנים קטנים, לא יתבטלו מלימודם, שהרי אינם חייבים באבילות.

ג. אם האבל הוא כהן, ואין בבית הכנסת כהן אחר, אסור לו לעלות לתורה.

ד. בתפלתו, כל שבעה, לא יאמר פיטום הקטרת, גם לא יאמר סדר מעמדות, ובפרק איזהו מקומן לא יאמר „יה"ר כאלו הקרבתי" וכו', ובשעושה הבדלה במוצאי שבת על הכוס, לא יאמר פסוקי שמחה, שקודם לה, אלא יתחיל מן הברכות.

ה. אבל תוך שבעה, לא יהיה שליח צבור בתפלה, אלא אם אין שם אחר שיוכל להיות ש"ץ. אך אם הוא אבל על אביו או אמו, נוהגין שמתפללין לפני התיבה אעפ"י שיש שם אחר. ובשבתות וימים הטובים נוהגין שאינו מתפלל לפני התיבה כל השנה, אלא בדליכא אחר. ואם היה דרכו להתפלל לפני התיבה, גם קודם שנעשה אבל, יש להתיר בכל ענין.

ו. שאילת שלום כיצד: ג' ימים הראשונים אינו שואל בשלום כל אדם, ואם אחרים שאלו בשלומו, לא ישיבם שלום, אלא יודיעם שהוא אבל, ולאחר ג' עד ז' אינו שואל. ואם אחרים שאלו בשלומו, משיב להם. מז' עד ל' הוא שואל בשלום אחרים, שהרי האחרים שרוין בשלום, ואין

Laws Prohibiting the Study of the Torah and Greeting.

1. The mourner is forbidden to study the Bible, the Mishnah, the Talmud, the Halakhoth and Haggadoth, but he is permitted to read Job, Lamentations, the mournful parts of Jeremiah, and all the distressing themes found in the Bible. One is permitted to study the laws of mourning in the Jewish codes. One is forbidden to consider too critically the aforementioned subjects which are permitted to be read.

2. A teacher who is in mourning is allowed after three days to teach his pupils all their lessons, their studies should not be discontinued. Likewise the young children of a mourner should not cease their studies, as mourning is not incumbent upon them.

3. Even if the mourner be the only priest in the Synagogue, he is forbidden to go to the reading of the Law.

4. During the seven days of mourning, the mourner should not say פטום הקטרת nor the סדר מעמדות, nor יהי רצון כאלו הקרבתי in איזהו מקומן and when saying the Habdallah benediction, he should omit the verses of joy that precede it, and begin only with the benedictions.

5. A mourner within the seven days of mourning should not officiate as Reader of the prayers for the Congregation unless there be no other person present capable of acting as such, if he, however, be a mourner for his parents, we are accustomed to permit him to act as Reader, even though another person, who is capable, is present. It is customary that a mourner should not act as Reader on Sabbaths and Festivals during the entire year, unless there be no other Reader or if he were accustomed to act as Reader before he became a mourner, in which event it is permissible for him to continue to do so under all circumstances.

6. What is the rule concerning greetings? During the first three days of mourning, he should neither salute any one, nor respond to another's salutation; but, he should inform them that he is a mourner; after three days until the seventh day he should not salute, but he may respond to another's salutation. From the seventh until the thirtieth day, he may salute another, inasmuch as the other may receive greetings of peace but others should not salute him, as he

אחרים שואלים בשלומו, שהרי הוא אינו שרוי בשלום, ואם לא ידעו ושאלו, משיב להם. לאחר שלשים הרי הוא כשאר כל אדם, בד"א בחול, אבל בשבת מותר האבל לשאול בשלום, ולהשיב שלום, אף בשבעת ימי האבילות.

ז. האבל כל ז' לא יאחוז תינוק בידו, כדי שלא יביאנו לידי שחוק, וכן אסור לו להרבות בדברים עם הבריות, אך אם עושה לכבוד רבים, כגון שרבים באים לנחמו, מותר לומר להם, לכו לבתיכם לשלום, דלכבוד רבים שרי.

ח. מותר לברך „שהחיינו" אפילו תוך ז' כשהוא צריך, כגון בחנוכה, או על פרי חדש וכדומה.

דיני הדברים שהאבל אסור בהם.

א. אסור לישב כל שבעה על גבי ספסל, או על גבי כרים וכסתות, כ"א על גבי קרקע, אך חולה וזקן, שיש להם צער, בישיבה ע"ג קרקע, מותרין להשים כר קטן תחתיהם, מיהו יכול לילך ולעמוד, ואינו צריך לישב כלל, רק כשהמנחמין אצלו צריך לישב.

ב. אבל ביום הראשון אסור להניח תפילין, בין שהוא יום מיתה וקבורה, בין שהוא יום קבורה לחוד, ואם נקבר בלילה, אסור להניח תפילין ביום שלאחריו, וביום השני מניחן לאחר הנץ החמה, ויום שמועה קרובה כיום מיתה וקבורה דמי. אבל מי שמת לו מת ברגל, או שבאה לו שמועה קרובה ברגל, אזי ביום הראשון שלאחר הרגל, מניח תפילין.

ג. אסור ללבוש בגד מכובס, ואפילו כתונת בתוך שבעה, ואפילו לכבוד שבת, ואפילו סדינים ומצעות המטה מטפחות ידים, אסור להציע המכובסין, אך לכבוד שבת מותר להציע על השולחן מטפחות מכובסות מכבר.

is not in a state of contentment, if, however, they saluted him, he should respond to their greeting. After thirty days (of mourning) he is like other people in regard to salutation. All the foregoing is applicable only to week-days, on the Sabbath, however, the mourner is permitted to salute others, and to respond to the salutations of others even during the (first) seven days of mourning.

7. In the seven days a mourner should not take a child in his arms, in order that it may not lead him to levity. He is likewise forbidden to hold much conversation with people, unless he should do so to honour them, e.g., he is permitted to say on the departure of many yeople who came to comfort him, "Go to your homes and fare ye well," this being permissible in honour of the majority.

8. It is permissible for him to say שהחינו even during the seven days, when the occasion requires it, e.g., on Chanucah or on partaking of a new fruit and the like.

LAWS CONCERNING THINGS WHICH ARE FORBIDDEN TO A MOURNER.

1. He is forbidden to sit upon cushions and pillows during the seven days, he should sit only on the ground; in the case, however, of an invalid or of an old man, to whom sitting on the ground is painful, it is permissible for them to sit on a small cushion. The mourner may walk and stand, and he is not required to sit, except in the presence of comforters, when it is obligatory to sit.

2. On the first day of mourning, the mourner is forbidden to wear Tephillin, it matters not whether it be the day of death and burial, or of burial only. If the burial took place at night, it is forbidden to wear Tephillin the following day, and it is only permitted to wear them the day thereafter, after day-break. The day one receives "timely" tidings of a death of a relative is counted as the day of death and burial in regard to wearing Tephillin. But if the death occurred on a Festival, or if he heard "timely" tidings on that day, he may wear Tephillin on the first day after the Festival.

3. One is forbidden to wear a washed garment, even a shirt, during the seven days of mourning even in honour of the Sabbath. It is even prohibited to use freshly washed sheets or bed-spreads or (freshly washed) towels. In honour of the Sabbath, however, it is permissible to use the table-cloths that had been washed prior to the period of mourning.

ד. לכבס כסותו בעצמו, אפילו להניחו עד לאחר שבעה, אסור משום מלאכה, ואם היו כסותו בידי אחרים, מותרין לכבסן, כמו שאר מלאכה בקבלנות ומי שתכפוהו אבלות זה אחר זה, מותר לכבס כסותו במ לבד (אבל לא באפר ובורית וכדומה) וללבשו.

ה. לאחר שבעה, עד שלשים, לא ילבוש בגד מכובס, אפילו בלא גיהוץ, אא"כ לובשו אדם אחר תחלה זמן מה, אך אם אינו מכובס אלא במים לבד, אין צריך שילבישו אחר תחלה.

ו. אם אינו מחליף לתענוג, אלא לצורך, כגון שהכתונת שעליו מלוכלך, או משום נקיות, מותר אפילו תוך שבעה ובחול, אם לבש אחר תחלה.

ז. מותר לכבס ולגהץ לאחר שבעה, ללבשם לאחר שלשים, או ללבשם אפילו תוך שלשים, לאחר שילבשם אחר.

ח. אסור ללבוש תוך שלשים, בגדי שבת אפילו בשבת, ומכ"ש ללבוש בגדים חדשים. ועל אביו ואמו נהגו איסור ללבוש בגדים חדשים כל י"ב חדש, אך אם צריך להם, יתנם לאחר ללבשם תחלה, שנים או שלשה ימים.

ט. אשה בתוך שלשים, ואפילו בתוך שבעה לאבלה, שהגיע זמנה ללכת לביהכנ"ס בשבת שלאחר לידתה, ונוהגת שאותו שבת הוא לה כמו יו"ט, ללבוש בגדי יקר ועדי זהב, מותרת ללבוש בשבת זה בגדי שבת, אבל לא בגדי יו"ט, אינה צריכה לשנות מקומה.

י. אסור לגלח שערו כל שלשים, בין שער ראשו, בין שער שעל כל מקום, ועל אביו ואמו אין מגלחין כל י"ב חדש, אם לא לצורך, כגון שהכביד עליו שערו, או שהולך בין האומות ומתנוול ביניהם בשערותיו, שהיא משונה משאר בני אדם שראיי לומר עליו, כמה משונה זה, אז מותר לגלח, ובלבד שיהא לאחר שלשים.

4. One is forbidden to wash his garments, or even to put them aside, until after the seven days because it is work. If, however, his garments were in the hands of others, they are permitted to wash them, just as though it were any other work which they had contracted to do for him. One who became a mourner immediately after having finished a period of mourning, is permitted to wash his garment (but with water only, not with soap or the like) and to wear it.

5. After the first seven days until the thirtieth day, he should not wear a washed garment even if it be unbleached, unless another person had previously worn it for a short time, if, however, it were merely washed with water, it is unnecessary for another person to have worn it first.

6. If he did not change his garments for pleasure, but out of necessity, e.g., if the garments which he wears be soiled, or if it be necessary for the sake of cleanliness, he is permitted to do so even during the first seven days and on a week-day, provided the clean garments were first worn by another.

7. One is permitted to wash and bleach a garment after seven days, and to wear the same after thirty days and even within the thirty days, if another had worn it first.

8. During the thirty days of mourning one is forbidden to wear his Sabbath garments even on the Sabbath. It is forbidden likewise to wear new garments. One who mourns for a parent is forbidden to wear new garments the entire twelve months. If, however, he be in need of them, he should let another person wear them first, for two or three days.

9. A woman who had given birth to a child, and who wished to go to the Synagogue on a Sabbath during the thirty days of mourning, or even during the first seven days of her mourning, as it is customary for her to consider that Sabbath as a day of rejoicing and to wear her best garments and jewels, she is permitted on the Sabbath also to wear her Sabbath-garments, but not the best ones reserved for a Festival. It is not necessary for her to change her place (in the Synagogue).

10. One is forbidden to cut his hair during the thirty days of mourning this refers not only to the hair on the head. If he mourn for a parent he is forbidden to cut his hair the entire twelve months, unless it be necessary, e.g., if his hair were a burden to him, or if he go amongst people of different beliefs, and he would be looked upon with disdain on account of his hair, which alters his appearance so that he is unlike other people to such an extent as to arouse comment, under such circumstances he is allowed to cut his hair, but only after the thirty days of mourning.

יא. אסור לקציץ צפרניו בכלי, אבל בידיו או בשיניו מותר, אפילו תוך שבעה, ואם הוא מוהל, אסור לו לתקן את הצפרנים לצורך הפריעה, אא"כ שאין כאן מוהל אחר, ואז מותר אפילו תוך שבעה. ואשה שאירע טבילתה לאחר שבעה, תוך שלשים, תאמר לאחרת שתקוץ צפרניה, ומותר לסרוק ראשו במסרק, אפילו תוך שבעה.

יב. נוהגין שהאבל משנה מקימו בביהכנ"ס כל שלשים, ולאחר אביו ואמו כל י"ב חדש, ושינוי מקום היינו לכה"פ רחוק ד"א ממקומו, ולמקום שהוא יותר רחוק מארון הקדש.

דיני דברים האסורים, משום שמחה, גם לאחר שבעה.

א. אסור לאכול בסעודת ברית מילה, או פדיון הבן, וסיום מסכת, וכ"ש בסעודת נשואין, כל שלשים על שאר קרוביו, וכל י"ב חדש על אביו ואמו (ואפי' בשנה מעוברת סגי י"ב חדש), ובתוך ביתו, אם יש סעודת מצוה, מותר לו לאכול אך בסעודת נשואין יש להחמיר, אפילו בתוך ביתו, אם לא כשהוא משיא יתום או יתומה, שאם לא יאכל שם, יתבטל המעשה, אז מותר לו לאכול. אפי' אינה בביתו, וגם ללבוש בגדי שבת לאחר שלשים, ואפי' על אביו ואמו, ולשאר קרובים אפילו תוך שלשים.

ב. אינו רשאי להזמין לאחרים, או להזמין עם אחרים. לא ישלח מנות לאחרים, ואחרים לא ישלחו לו כל שלשים וה"ה כל י"ב חדש על אביו ואמו.

ג. אבל שהוא סנדק או מוהל לאחר שלשים, אפילו על אביו ואמו, ילבוש בגדי שבת עד לאחר המילה, ויכול לאכול גם בסעודה.

ד. אסור לכנוס לבית נשואין כל שלשים על שאר קרובים, וי"ב חדש על אביו ואמו, אפי' לשמוע את הברכות שמברכין שם. אבל בשעת

11. One is forbidden to pare his nails with an instrument it is, however, permissible to do so with one's hands or teeth even during the first seven days of mourning. Even a Mohel is forbidden to shape his nails as is required for uncovering the foreskin, unless there be no other Mohel available to perform the circumcision, he is then permitted to do so even during the first seven days of his mourning. A woman who requires a ritual bath after the first seven days of mourning and during the thirty days of mourning, should ask another person to pare her nails. Combing the hair is allowed even during tha first seven days of mourning.

12. It is customary for a mourner to change his place in the Synagogue during the entire thirty days. If he mourn for his parents he should change his place during the entire year. The changed place should be at least four cubits from his accustomed seat, and further removed from the Holy Ark.

Law Concerning Rejoicing Fordidden to a Mourner Even After the First Seven Days of Mourning.

1. A mourner is forbidden to join in the circumcision feast or in the feast to celebrate the redemption of the first-born, or on the occasion of the conclusion of the reading of a tractate of Mishnah or Talmud, and more especially a wedding feast, during the thirty days of his mourning for one's relatives, and during the year for one's parents (even in a leap-year twelve months are sufficient). If a religious feast take place at his house, he is permitted to partake thereof, he should abstain from joining in a wedding feast, even if it take place at his house, unless one of the couple be an orphan whom he has given in marriage, and his abstaining from eating might cause the match to break off, he is then permitted to eat even if the feast be in another house; he is also permitted to wear the Sabbath garments (if it occurred) after thirty days even if he were in mourning for his parents, and for other relatives even during the thirty days.

2. He is not permitted to join with others to say Grace, or to say Grace with those who have united to do so. He should neither send gifts to others, nor should others send gifts to him during the thirty days of mourning, nor during the twelve months of mourning for one's parents.

3. If after thirty days a mourner (even for one's parents) officiate as Godfather or circumciser he is permitted to wear his Sabbath garments until after the circumcision and he may also join in the feast.

4. During the thirty days of mourning for other relatives, or during the twelve months of mourning for one's parents, the mourner is forbidden to enter a house where a wedding feast is being celebrated, even to hear only the benedictions that are recited on that occasion.

החופה שמברכין שם ברכת אירוסין ונשואין, מותר לעמוד ולשמוע את הברכות לאחר שלשים אפי' על אביו ואמו, וגם הוא בעצמו יכול לברך את הברכות, וגם יכול להיות שושבין להכנים את החתן תחת החופה, ויכול ללבוש בגדי שבת, ובלבד שיהא לאחר שלשים. ומותר לאבל לילכת אל המשתה לשמש, ואוכל בביתו מה ששולחין לו מן הסעודה.

דיני שהאבל אסור לישא אשה.

א. אבל, עד שלשים יום אסור לישא אשה, וכן אשה שהיא אבלה אסורה להנשא, עד לאחר שלשים, ולאחר שלשים מותרת אפילו על אב ואם, אבל להתקשר בשידוכין ובלא סעודה מותר אפי' תוך שבעה.

ב. מתה אשתו לא ישא אחרת עד לאחר שלשה רגלים, ור"ה ויהכ"פ וש"ע אינם חשובים כרגלים לענין זה. ואם עדיין לא קיים מצות פו"ר, או שיש לו בנים קטנים, או שאין לו מי שישמשנו, אינו צריך להמתין ג' רגלים, ומ"מ מהראוי להמתין עד לאחר ל'. ואשה שמת בעלה צריכה להמתין צ' יום.

דיני מתי האבל יכול לצאת מביתו.

א. כל שבעה אינו יוצא מביתו, אך אם מת לו מת, או אפי' אצל אחר, אלא שאין שם כדי מטה וקוברי', יוצא אפילו ביום הראשון, ואם יש לו איזה ענין, שאם לא ילך, יהיה דבר האבוד, מותר לו לצאת, ויתן עפר במנעליו.

ב. אפילו לביהכנ"ס להתפלל אינו יוצא בתוך שבעה, רק בשבת, אך אם אי אפשר לו לאסוף עשרה, ויהא מוכרח להתפלל ביחידות, ובשכונתו יש מנין, יכול לצאת ללכת להתפלל שם, שלא להתבטל מתפלה בציבור.

During the ceremony of marriage, however, when the benedictions of the marriage service are being said, he is allowed to stay and to listen to the benedictions, if it be after the thirty days of mourning even for a parent. He is even permitted to say the benedictions, and to act as best man escorting the bridegroom under the nuptial canopy, he is then also permitted to wear his Sabbath garments, but only if it be after the thirty days. A mourner is permitted to attend a wedding feast if he act as waiter, and he may eat in his own home what is sent to him from the feast.

Laws Prohibiting a Mourner to Marry During the Thirty Days of Mourning.

1. A mourner is forbidden to marry during the thirty days of mourning. A woman in mourning is likewise forbidden to be married until after the thirty days, thereafter, however, it is permissible, even if one mourn for a parent. It is, however, permitted to arrange a betrothal without a feast, even during the seven days of mourning.

2. If one's wife died he should not marry again until three Festivals have elapsed. Rosh-Hashanah, Yom-Kippur, and Shemini 'Azereth are not reckoned as Festivals in that respect. If, however, he had not yet fulfilled the precept " be fruitful and multiply " (Gen.i. 28) or if he had young children, or if he had no one to look after him, he need not wait until the three Festivals have passed. Nevertheless it is proper to wait until after thirty days. A woman whose husband died must wait ninety days before being married again.

Laws Concerning the Time When a Mourner May Leave His House.

1. A mourner is forbidden to leave his house during the entire seven days of mourning, unless a death that required his attention had occurred in the meantime, or even if it occurred somewhere else where the people are destitute of the means wherewith to provide what is required for burial, he is then permitted to leave his house even on the first day, also if there be a matter, which, if he should not go out to attend to, will entail a great loss, he is permitted to go out, but he should put earth in his boots.

2. He is forbidden to leave the house even to go to the Synagogue to pray during the first seven days except on the Sabbath, if it be not possible for him to gather ten adults at his house, and he would be compelled to pray privately, while there is a Minyan in his neighbourhood, he may go there to pray rather than be prevented from participation in public worship.

ג. אם האבל צריך למול את בנו, הולך לבית שמלין בו, אפילו תוך שלשה ימים. ואם האבל הוא סנדק או מוהל, לא יצא תוך שלשה, ולאחר שלשה יתפלל בביתו, ובשעת המילה יוכל לילך לבית שמלין בו למול ואם אין מוהל אחר בעיר, הולך אפילו ביום ראשון.

דיני שלא להתקשות על המת יותר מדאי.

א. אין מתקשין על המת יותר מדאי, אלא ג׳ ימים לבכי, ז׳ להספד ושלשים לגיהוץ ותספורת, בד״א בשאר העם, אבל ת״ח, הכל לפי חכמתו, ומ״מ אין בוכין עליו יותר משלשים יום.

ב. אחד מבני המשפחה שמת, ידאגו כל המשפחה. וכן אחד מהחבורה שמת, ידאגו כל החבורה.

ג. כל שאינו מתאבל כמו שציוו חכמים, ה״ז אכזר, אלא יעור משנתו, ויפחד וידאג, ויפשפש במעשיו, ויחזור בתשובה, אולי ינצל מחרבו של מלאך המות.

דיני מקצת יום שביעי ומקצת יום שלשים, ודין י״ב חדש.

א. ביום השביעי, לאחר הזמן, שרגילין המנחמים לבא, היינו לאחר יציאה מביהכנ״ס, מותר האבל בכל הדברים שהיה אסור תוך שבעה, דאמרינן מקצת היום ככולו, חוץ מתשמיש המטה, שאסור כל היום (אפילו בבית אפל), ואם חל יום ז׳ בשבת, אזי לאחר יציאה מביהכנ״ס, מותר בת״ת.

ב. ביום שלשים אמרינן ג״כ מקצת היום ככולו, ותיכף כשתנץ החמה, בטלו ממנו גזירת שלשים. חל יום שלשים בשבת, מותר לו לרחוץ

3. If the mourner have to circumcise his son he may go to the house where the circumcision takes place, even during the first three days (of mourning). If a mourner be a Godfather or circumciser he is forbidden on that account to leave his house during the first three days (of mourning); and after these three days he should pray at home although he is allowed to go and attend the circumcision wherever it takes place. If, however, there be no other operator in the city, he is allowed to leave his house to attend the circumcision even on the first day of mourning.

Law Forbidding Excessive Grief.

1. One should not grieve over much. Three days suffice for weeping, seven for lamenting and thirty for abstaining from wearing fully washed garments, and cutting the hair. The foregoing, however, apply only to an ordinary deceased person, but in the case of a scholar, his death should be deplored in proportion to his wisdom. Nevertheless he should not be mourned for more than thirty days.

2. If one of a family had died the entire family should evince sorrow, likewise when a member of a society dies the members of the society should evince grief.

3. He who does not mourn in accordance with the regulations laid down by our Sages is cruel, for it is his duty to bestir himself, and examine his deeds with fear and anxiety and to repent, perchance he may escape the sword of the Angel of Death.

Law Concerning "Part" of the Seventh Day and "Part" of the Thirtieth Day, also the Law Concerning The Twelve Months.

1. On the seventh day, after the time when the comforters were wont to come, that is after the departure of the worshippers from the Synagogue, the mourner is permitted to do all those things, that were forbidden during the seven days, for, the Rabbis say: "part of a day is reckoned as the entire day." This applies to all things except to cohabitation which is forbidden the entire day (even in a dark room). If the seventh day of mourning occurred on the Sabbath, it is permissible for the mourner to study the Torah, immediately after he leaves the Synagogue.

2. With reference to the thirtieth day, the Sages also say, "part of the day is reckoned as an entire day," and immediately at daybreak, the mourner is relieved from the observance of the laws pertaining to the thirty days of mourning. If the thirtieth day fall on the Sabbath, he is permitted to bathe in warm water on Friday in honour of the

בערב שבת, בחמין, לכבוד שבת, ולובש בגדי שבת, וחוזר למקומו בבית הכנסת, אבל אסור בגילות.

ג. בי"ב חדש שעל אביו ואמו, לא אמרי' מקצת היום ככולו, ואדרבה נוהגין להוסיף יום היא"צ, לנהוג בו כל דין י"ב חדש, ואפי' חל בשבת, אך אם היתה השנה מעוברת, אין נוהגין באבילות, שלכבוד אביו ואמו, כ"א י"ב חדש, ומאחר שכבר כלו הי"ב חדש קודם היא"צ, אז ביום היאהרצייט, אינו חוזר עוד לאבילות.

דיני מי שלא נהג אבלות.

א. אבל שלא נהג אבלות תוך שבעה, בין בשוגג, בין במזיד, משלים אותו כל שלשים, חוץ מן הקריעה, שאינו קורע אלא בתוך שבעה, ועל אביו ואמו קורע לעולם.

ב. קטן שמת לו מת, אפילו הגדיל תוך שבעה (שנעשה בן י"ג שנה ויום אחד) כיון שבשעת מיתה הי' פטור, בטל ממנו כל דין אבלות, אך באבלות די"ב חדש על אביו ואמו, שהוא משום כבודם, יש לו לנהוג.

ג. חולה שמת לו מת, שחייב להתאבל עליו, ונודע לו, אם הבריא תוך שבעה, גומר הימים הנשארים, וכן תוך שלשים, גומר הימים הנשארים, אבל אינו צריך להשלים, הימים שעברו בחוליו, וכן היולדת, ג"כ אינה צריכה להשלים הימים שעברו עליה בלידתה, רק גומרת הימים הנשארים.

דיני עדות לאבלות.

א. מתאבלין עפ"י עד אחד, ועד מפי עד, ונכרי מסיח לפי תומו. ומי שקבל אגרת שמת קרובו, ואין מבואר בו אם הוא תוך שלשים, או לאחר שלשים, אם הכותב אינו בעל תורה, מוקמינן להאדם בחזקת חי,

Sabbath, and to wear Sabbath garments, also to resume his original seat in the Synagogue, he is, however, forbidden to cut his hair.

3. With reference to the twelve months of mourning for one's father or mother, the rule stating, "part of a day is reckoned as an entire day" does not hold good, on the contrary, it is customary to add the Jahrzeit day (even if it occur on the Sabbath) to observe thereon all the laws relating to the twelve months. During a leap-year, however, it is not customary to be in mourning for one's parent longer than twelve months, and inasmuch as the twelve months had expired prior to the Jahrzeit day, he is not required to resume mourning on the day of Jahrzeit.

Law Concerning One Who Did Not Observe Mourning.

1. A mourner who did not keep mourning during the first seven days, whether inadvertently or intentionally, may make amends for this neglect during the entire thirty days, except with reference to rending the garment, which only applies during the first seven days, but for one's parents one should rend the garments at any time.

2. A child whose relative had died while he was yet a minor need not observe any of the laws of mourning, even if he became an adult, i.e., thirteen years and one day, during the seven days of mourning, inasmuch as he was exempt therefrom when death had occurred. But with reference to the twelve months of mourning for his father or mother, he should observe all the laws of mourning since it is in their honour.

3. An invalid whose relative had died for whom he is required to mourn, if he became aware of it and recovered during the first seven days, he should keep mourning during the remainder of those days, likewise during the thirty days he should keep mourning during the remainder of the thirty days, but he need not make up for the days that had passed while he was ill. This law is also applicable to a woman who had given birth to a child, who is also not required to make up for the days that had passed while she was in child-birth, but she merely keeps mourning during the remaining days.

Laws Concerning Testimony That Makes Mourning Obligatory.

1. One is obliged to mourn on being informed of a death by one witness, or by the disinterested statement of a non-Jew. One who received a letter notifying him of the death of a relative, but it failed to mention whether it be within thirty days or after thirty days of mourning, (should be guided by the kind of man the writer is) if the latter be not versed in the Torah, he may take it for granted that his relative was alive shortly before the letter was written, and he is

ואמרינן שלא מת עד סמוך לכתיבת האגרת, וחייב להתאבל, אבל אם הכותב הוא בעל תורה, אמרינן מסתמא הוא לאחר שלשים, דאם איתא שהי' אפשר, שיגיע האגרת לידו תוך שלשים, לא היה כותב בסתם, אך אם הוא אביו או אמו, כיון שהמנהג הוא להודיע מיד, חייב להתאבל.

דיני אבלות בשבת ויו"ט.

א. שבת שבתוך השבעה, נוהג בו דברים שבצינעא, דהיינו שאסור בתשמיש המטה ורחיצה, אבל דברים שבפרהסיא אינו נוהג, ולכן קודם „מזמור שיר ליום השבת", נועל את המנעלים, ויושב על כסא, ומחליף את הבגד הקרוע, ות"ת הוי דבר שבצינעא, אבל לחזור את הפרשה שנים מקריו ואחד תרגום, מותר, דכיון שחייב אדם להשלים פרשיותיו, הו"ל כקירא את שמע וכדומה מכדר היום.

ב. אם קראו את האבל לעלות לתורה. צריך לעלות, כ"א היה נמנע, הוי דבר שבפרהסיא. וכן מי שדרכו לעלות לתורה בכל שבת, יקראו לו גם בשבת זו, כי כיון שהורגל לעלות לתורה בכל שבת, הרואה שאינו עולה היום, ידע שהוא מחמת אבלות והוי בפרהסיא. וכן אם הכהן הוא אבל, ואין כהן אחר בביהכנ"ס, צריכין לקרותו, אבל יותר טוב שיצא מביהכנ"ס קודם הוצאת ס"ת, וכן אם יש להאבל בן למול, והמנהג הוא שהוא חייב לעלות לתורה, יקראוהו, דאם לא יקראוהו, הוי פרהסיא, ויותר טוב שלא יהא בביהכנ"ס בשעת קריאת התורה.

ג. הממונה מהקהל לקרות לתורה בביהכנ"ס בשבת, ואירע לו אבל, לא ילך בשבת שבתוך שבעה, לביהכנ"ס זאת, כ"א יהי' שם, יש להסתפק אם יקרא או לא.

ד. שבת עולה לו למנין ז'. ואפילו שמע שמועה קרובה ביום שבת, שלא התחיל עדיין כלל באבלות, עולה לו ג"כ, ובמו"ש קירע.

obliged to mourn. If, however, the writer were a man learned in the Torah, it may be assumed that it is after the thirty days, for if there were a possibility of the letter reaching (its destination) during thirty days, the former would not have written to him regarding a relative, except in the case of a parent, of whose death it is the custom to inform the son immediately, and for whom he is bound to mourn.

Law Concerning Mourning on a Sabbath or Festival.

1. The Sabbath that occurs in the first seven days of mourning is subject to all the rules regulating the private life a mourner, thus, he is forbidden to cohabit and bathe, he is, however, exempt from the observance of mourning in public, therefore before the recital of מזמור שיר ליום השבת he is permitted to put on his boots, to sit on a chair, and to put on another garment in place of the one he had rent, but the study of the Torah is accounted as a private matter and is not allowed. but he is permitted to read the weekly portion of the Torah twice, and the Targum (Aramaic translation) once, for inasmuch as it is the duty of every one to complete the Torah uniformly with the congregation, he may regard it as the obligation of reading the Shema', or like the reading of another portion of the services of the day.

2. If the mourner were called to the reading of the Torah he must go, as his refusal would indicate public observance of mourning. Likewise one who was accustomed to be called up to the reading of the Torah every Sabbath, should also be called up on the Sabbath during mourning, for inasmuch as he was accustomed to go to the reading of the Torah every Sabbath, his failure to do so on the Sabbath during mourning will arouse the attention of those present, and they will know that he is in mourning, thereby will he infringe the law forbidding the public observance of mourning on the Sabbath. A priest who is in mourning, if there be no other priest in the Synagogue, should be called up to the reading of the Torah, but it would be better for him to leave the Synagogue before the Scroll is taken out of the Ark. Likewise if a mourner have a son who is to be circumcised and it is customary for the former to be called up to the reading of the Torah, as that is his duty, then he should be called up, as the failure to do so will make people aware that he is in mourning, and it will thus be a sign of mourning in public. It were best, however, for him to absent himself from the Synagogue during the reading of the Torah.

3. If the official reader of the Torah on Sabbaths became a mourner, he should not go to that Synagogue on the Sabbath during the first seven days of mourning, as his presence would raise a question of law as to whether he should read or not.

4. The Sabbath day is included in the total of the first seven days, thus, even if he received timely tidings of the death of a relative on Sabbath when he did not begin mourning, it is yet counted as one of the seven days, and he should rend his garment at the termination of the Sabbath.

ה. הקובר את מתו, או שמע שמועה קרובה, ברגל, בין ביו״ט, בין בחוה״מ לא חלה עליו אבלות עד לאחר הרגל, והני מילי בדברים של פרהסיא, אבל דברים שבצינעא נוהג גם ברגל. ולא יחליף בגדיו, דזה הוי פרהסיא, ומי שמניח תפילין בחוה״מ, יניח גם ביום הראשון שלאחר הקבורה.

ו. לאחר הרגל מתחיל למנות ז׳ ימי אבלות, ויום האחרון של יו״ט (בחו״ל) עולה לו למנין, ומונה מאחריו ששה ימים, ואפילו יום שני של ר״ה ג״כ עולה לו למנין. ואם מת בר״ה בראשון ונקבר בשני, ישאל לחכם.

ז. אעפ״י שאין אבלות ביו״ט וחוה״מ, ואפילו גזירת שלשים אין בהם, ומותר לו ללבוש בגדים מגוהצים, מ״מ כיון דאסור בהם בגילוח, מחמת המועד, לכן עולים למנין שלשים, ומונה שלשים מיום הקבורה, (ויום שמ״ע אעפ״י שהוא רגל בפ״ע, מ״מ כיון שלא התחיל עדיין באבלות אינו מבטל, וגם במנין השלשים אינו נמנה רק ליום א׳).

ח. חתן שנשא אשה קודם הרגל ובא הרגל תוך שבעת ימי משתה, ומת לו מת בתוך הרגל, אזי כל ז׳ ימי משתה שלו אינן עולין לו למנין שלשים.

ט. אף שאין אבלות ברגל, מתעסקין בו לנחמו, ולאחר הרגל כשיכלו שבעה מיום הקבורה, אעפ״י שעדיין לא כלו שבעת ימי האבלות, מלאכתו נעשית ע״י אחרים בבתיהם, ופועליו עושין לו בצנעא בתוך ביתו, ואין צריכין לנחמו אחר הרגל מנין הימים שנחמוהו ברגל.

דיני שהשבעה ושלשים בטלים ע״י הרגל.

א. הקובר את מתו קודם הרגל ונהג אבלות, כיון שבא הרגל, מפסיק את האבלות, ואפילו נקבר בעיו״ט לעת ערב, בענין שחל עליו אבלות, אפילו שחלץ מנעליו רק שעה מועטת קודם יו״ט, מפסיק את

5. One who buried his dead relative or received "timely" tidings of the death on a Festival itself, or during the Intermediate days of the Festival is not subject to the laws of mourning until after the Festival. The foregoing refers only to the observance of mourning in public, it is customary, however, to observe it in private matters, but one need not change his garments on the Festival, as that would constitute a public observance of mourning, and if he be accustomed to wear Tephillin during the Intermediate days of a Festival, he should wear them on the first day after the funeral.

6. After the Festival is concluded, the mourner should begin to count seven days of mourning, the last day of the Festival (in all countries but Palestine) counting as one of the seven days, after which he should count six days, even the second day of Rosh Hashanah is included in the total of seven days, and if the death occurred on the first day of Rosh Hashanah and the burial took place on the second day, the ecclesiastical authorities should be consulted.

7. Although the period of mourning does not begin on a Festival or during the Intermediate days thereof, nor do the laws pertaining to the thirty days of mourning apply to them, and it is allowed to wear washed garments, they are, nevertheless, included in the total of thirty days mourning, inasmuch as cutting the hair is then forbidden because of the Festival. One should count the thirty days from the day of burial. With reference to Shemini 'Azereth, although it is a Festival by itself, inasmuch as he did not yet begin to mourn thereon, it does not annul the period of mourning and counts but as one day in the total of thirty days.

8. If a bridegroom married before a Festival and celebrated his seven days of rejoicing during the Festival, during which time one of his relatives died, he cannot include these seven days of rejoicing in the total of the thirty days of mourning.

9. Although mourning is not observed during a Festival, still it is right to give to the one who has suffered the loss the attention usual in comforting a mourner, and after the Festival, at the expiration of seven days from the burial, although the seven days of mourning did not yet expire, he may employ others to do his work in their homes, and his workpeople may do his work privately in his home, and after the Festival it is not necessary to comfort him for as many days as he was comforted during the Festival.

Law Concerning the Seven and the Thirty Days of Mourning that are Annulled by a Festival.

1. One who buried his dead relative before a Festival and mourned for him, should cease mourning immediately the Festival begins, and even if the burial took place on the eve of the Festival toward the close of the day, in a manner that makes mourning obligatory upon him, even if he had taken off his boots only for a short

האבלות, ונחשב לו כאלו כבר נהג אבלות כל ז׳, ויו״ט הראשון הוא יום ח׳, ומשלים עד שלשים, ואפי׳ אם הי׳ עיו״ט ביום שבת ושמע שמועה קרובה סמוך לערב, אף שבשבת אין נוהג אלא דברים שבצנעא, כיון שנהג אפי׳ רק בזה, גם כן הרגל מבטל את השבעה.

ב. שגג או הזיד, ולא נהג אבלות קודם הרגל, או שנקבר המת סמוך לחשיכה, ולא היה יכול לנהוג אבלות, אין הרגל מבטל, ודינו כדין קובר מתו ברגל.

ג. חל א׳ מימי האבלות (חוץ מן השביעי) בערב הרגל, אז אחר חצות מותר לו לכבס כסותו. ולא ילבשנו עד הלילה, ולרחוץ מותר אחר תפלת המנחה סמוך לחשיכה (אבל לגלח אסור).

ד. חל יום השביעי בערב הרגל, כיון דאמרי׳ מקצת היום ככולו, הרי לאחר יציאה מביהכנ״ס נשלמו השבעה, ושאר היום הוא בתורת ל׳, ובא הרגל ומפסיק, ומותר לכבס ולרחוץ ולגלח, בערב הרגל סמוך לחשיכה, כיון שהוא עושה לכבוד הרגל, והרגל מבטל גזירת ל׳, ובערב פסח, כיון דלאחר חצות נחשב קצת כמו יו״ט, מותר ברחיצה תיכף לאחר חצות, ולגלח קודם חצות, כי לאחר חצות אסור לאחר שיגלח אותו.

ה. חל שביעי שלו בע״ש, ויום השבת יהי׳ עיו״ט, מותר לכבס ולרחוץ ולגלח בע״ש.

ו. אם לא גלח א״ע בע״ש או בעיו״ט, אסור לו לגלח בחוה״מ, כיון שהי׳ יכול לגלח מקודם, אבל מותר לו לגלח לאחר יו״ט, ואם חל שביעי בשבת שהוא עיו״ט, כיון שמצד האבלות הי׳ יכול לגלח, אלא שהשבת עכבו, א״כ הו״ל אנוס, ומותר לגלח את עצמו בחוה״מ.

ז. הא דרגל מבטל דין שלשים, דוקא על שאר מתים, אבל על אביו ואמו שאסור לגלח עד שיגערו בו חבריו, אין הרגל מבטל זאת.

ח. נהג שעה אחת (לאו דוקא שעה אלא אפי׳ פחות) לפני פסח, אותה שעה חשובה כמו שבעה, ושמנה ימי פסח, הרי לו ט״ו יום. ומשלים

time before the Festival, he should cease mourning, and it is considered as if he had kept the entire seven days of mourning, and the first day of the Festival is counted as the eighth day of mourning, and thus it is reckoned in the sum of the thirty days. Even if the eve of the Festival occurred on a Sabbath, and he received "timely" tidings towards the evening, although only mourning in private matters is customary on that day, being Sabbath, inasmuch as he had observed even that, the Festival annuls the seven days of mourning.

2. One who inadvertently or intentionally did not observe mourning before the Festival, or who could not observe mourning owing to the fact that the burial took place at the approach of night, is not exempt from observing the first seven days of mourning, as the Festival does not annul them, and he is subject to the same law as applies to one who buries his dead on a Festival.

3. If one of the days of mourning (except the seventh day) occurred on the eve of a Festival, he is permitted to wash his garments after noon, but he should not wear them before night, and he is permitted to bathe after the afternoon service towards night-fall (but to cut the hair is forbidden).

4. If the seventh day of mourning fell on the eve of a Festival, inasmuch as we hold that a portion of a day counts as an entire day, the seven days of mourning expire as soon as he had left the Synagogue, and the rest of the day is counted as belonging to the thirty days of mourning, which are annulled owing to the intervention of the Festival, and he is permitted to wash his garments, bathe himself and cut his hair on the eve of the Festival towards night-fall, inasmuch as he does so in honour of the Festival. On the eve of Passover, the mourner is permitted to bathe immediately after noon, as it is partially regarded as a Festival, but he should cut his hair in the forenoon, as another person is forbidden to cut his hair for him in the afternoon.

5. If the seventh day of mourning occurred on the eve of a Sabbath, and this Sabbath was the eve of a Festival, the mourner is permitted to wash, to bathe, and to cut his hair on the eve of the Sabbath.

6. One who had neglected to cut his hair on the eve of the Sabbath or on the eve of a Festival, is forbidden to cut it during the Intermediate days of the Festival, inasmuch as he was able to cut it prior thereto, but he is permitted to cut it after the Festival. If, however, his seventh day of mourning occurred on a Sabbath that was the eve of a Festival, inasmuch as he could have cut his hair as far as the rules of mourning are concerned, but he was only prevented by the intervention of the Sabbath, and was thus compelled to abstain therefrom, he is therefore permitted to cut his hair during the Intermediate days of the Festival.

7. All the foregoing laws referring to the annulment of the thirty days of mourning by reason of the intervention of a Festival

עוד ט״ו למנין שלשים, נהג שעה אחת לפני שבועות, אותה שעה היא כמו שבעה, ויום הראשון של שבועות נחשב ג״כ ז׳ ימים, ויום שני של שבועות הוא לו יום ט״ו, ומשלים אח״כ ג״כ עוד ט״ו ימים. נהג שעה אחת לפני חג הסוכות, הרי שבעה, ושבעה ימי סוכות, הרי י״ד יום, ושמיני עצרת נחשב ג״כ לשבעה הרי כ״א יום, ויום שמחת תורה יום כ״ב, ומשלים עוד ח׳ ימים.

ט. ר״ה ויו״כ נחשבים ג״כ כרגלים לענין ביטול שבעה ושלשים. נהג שעה אחת לפני ר״ה, ביטל ר״ה גזירת שבעה, ויוהכ״פ מבטל גזירת שלשים. נהג שעה אחת לפני יוהכ״פ, ביטל יוהכ״פ שבעה, וחג הסכות מבטל שלשים.

י. אע״ג דרגל מבטל שבעה, מ״מ מה שנוהגין להדליק נר במקום שבת, לכבוד הנשמה, ידליקו גם ביו״ט, מכל מקום טוב יותר להדליק בבית הכנסת.

בלע המות לנצח ומחה ה׳ אלהים דמעה מעל כל פנים, ונזכה לעלות לציון ברנה.

are applicable only in the case of the death of any relative except a parent, as one who mourns for the latter is forbidden to cut his hair until his friends reproach him for abstaining therefrom, such mourning (in this case) is not annulled by a Festival.

8. If one had observed one hour of mourning (not necessarily a complete hour, as less also suffices) before tho Passover, that hour (or part of the hour) is reckoned as though he had mourned for seven days, which together with the eight days of Passover are reckoned as fifteen days and he need only mourn for fifteen days thereafter to complete the thirty days of mourning. If one had observed mourning for one hour before Pentecost, that hour is reckoned as seven days, and the first day of Pentecost is also reckoned as seven days, whilst the second day of Pentecost constitutes the fifteenth day of mourning, and the observance of fifteen days more completes the thirty days. If he had observed one hour's mourning before the Feast of Tabernacles, it is counted as seven days, which together with the seven days of Tabernacles are reckoned as fourteen days, the Festival of Shemini 'Azereth counts also as seven days making a total of twenty-one days, the Simchath Torah day completing twenty-two days, and by the observance of eight days more he completes the thirty days.

9. The New Year and the Day of Atonement are reckoned as Festivals with regard to the annulment of the seven days and the thirty days of mourning, thus if one had observed one hour's mourning before the New Year it annuls the seven days of mourning, whilst the Day of Atonement annuls the thirty days of mourning. If he had observed one hour's mourning before the Day of Atonement, the latter annuls the seven days of mourning, whilst the Feast of Tabernacles annuls the thirty days of mourning.

10. Although the Festival annuls the period of seven days mourning, nevertheless the custom of lighting a lamp (or candle) and keeping it in the place where the relative died in honour of his or her soul, should be observed also on the Festival, although the most appropriate course is to do this in the Synagogue.

"He will destroy death for ever; and the Lord God will wipe away tears from off all faces" (Is. xxv. 8). May we be found worthy to go up to Zion with rejoicing.

N.B. The last sentence in vol. I. p. 17 §7 should read: "In some places they appoint a committee to confirm the appointment," etc.

3 1761 04044 1388

